సరస్వతీ గ్రంథమండలి : ౩౮

అంతఃపురము

రెండవ భాగము

(రైనాల్డ్సు)

మొసలికంటి సంజీవరావుపంతులు
“ బక్సారు యుద్ధము ” “ మొగలాయీదర్బారు ” గ్రంథకర్త

పబ్లిషర్సు: అద్దేపల్లి అండ్ కొ
సరస్వతీ పవర్ ప్రెస్
రాజమహేంద్రవరము

ప్రథమ ముద్రణ 1928
ద్వితీయ ముద్రణ 1943
తృతీయ ముద్రణ 1957

Printed by Addepally Nageswara Rao
at Saraswathi Power Press
and Published for Addepally & Co, Rajahmundry
Order No. 603/1957

పీఠిక

'రైనాల్డ్సు' నామధేయుఁడగు ప్రసిద్ధాంగ్ల నవలాకారుఁ డాంధ్రలోకమున కపరిచితుఁడు కాఁడు. బహుగ్రంథరచనాధురంధరుండగు నీప్రతిభాశాలి కాంగ్లసారస్వతమున నే కారణముననో స్థానములేదు.

రైనాల్డ్సుయొక్క "Loves of the Harem" అను గ్రంథమున కియ్యది అనువాదము.

తురుష్కరాజధానియగు 'కాన్‌స్టాంటు' నగరము ఘోరతర నిగూఢనరమారణమున కాలవాలమాయెను. ముప్పదిసంవత్సరములు మీఱని సుందరపురుషులు జాతిమత విచక్షణలేక, ఆకస్మికముగ, నకారణముగ విగతజీవులగుచుండిరి. తచ్ఛవములు బాస్ఫరసు జలములపైఁ దేలుచుండెను. వానిని బరిశీలింప, వారందఱును మెడవెనుక గొంచెము క్రిందుగఁ దగిలిన కత్తిపోటుచేఁ జెగటారిరని వ్యక్తమగు చుండెను. హంతకు డెవ్వఁడో తెలియకుండెను. భయంకరదుర్మరణముల సంఖ్య అధికతరమగు చుండెను. నగరమునందు సహజముగ హాహాకారములు చెలఁగెను.

మన కథాప్రారంభావసరమున రాజధానిస్థితి యట్లు లుండెను. 'ఖాలీలు' నామధేయుఁడగు కథానాయకుఁడు తదన్యజనాసాధ్యకార్యభారము వహించి, అత్యద్భుత కార్యము లొనరించి, కృతకృత్యుఁడై, తుదకు సార్వభౌముఁడగును.

కథాకల్పనయందును, ప్రధానకథను బోషించుటకై యుపకథలను సముచితముగఁ గల్పించుటయందును, పాత్రప్రదర్శనమునందును, పాత్రపోషణమునందును తదౌచిత్యమునందును రైనాల్డ్సు నిక్కముగ నద్వితీయుఁడు. ఈతని మించిన పాశ్చాత్యులనేకులున్నను, కొందఱు పాఠకుల కీతఁడే ఆదర్శప్రాయుఁడై యున్నవాఁడు.

సంఘ భాషా దేశాభ్యుదయములకు భాషాంతరీకరణములుగూడ నావశ్యకములు. స్వతంత్రగ్రంథము లెంత యవసరమో, అన్యగ్రంథానువాదములును అంతయవసరమౌ ఈసువ్యక్తవిషయము అల్పజ్ఞులకుమాత్ర మవ్యక్తము.

భాషాంతరీకరణము సులభసాధ్యము కాదు.—కవిత్వమువలె నిదియు నొకకళ యని చెప్పఁదగును.—కావుననే, ఆంధ్రీకరణము లంతగా రుచింపఁజాలకున్నవి. అందు, దేశభాషాగ్రంథములకంటె, నాంగ్లగ్రంథములు మఱియు కష్టసాధ్యములు. దేశభాషలకు సంస్కృతము మాతృకమగుటయు, నాంగ్లము మనకు గేవలము విరుద్ధమగుటయే అందులకుఁ గారణము, అల్పజ్ఞాన కిఱియు దుస్సాహ్యాఖ్యమై, సర్వము

సామాన్యముగఁ దోఁచుట సహజము. కావుననే విద్యార్థి, విద్యాధిక, విద్యాశాఖాధికారుల మన్ననఁ గాంచిన 'బక్సారు యుద్ధము'ను తదితర గ్రంథములను రచించియు నాంగ్లగ్రంథానువాద మొనరించుటకు గడుశంకించితిని. నేఁడెనిగించిన 'మొగలాయి దర్బారు' సంపుటములు చదివిన నామిత్రు లవ్యాజగౌరవాభిమాన పూరితచిత్తముతో నన్నుఁ బ్రోత్సహించుటచే, నీగ్రంథానువాదమునకుఁ గూడఁ బూనుకొంటిని. రసగ్రహణపారీణులగు పండితులు తప్పులను మన్నింతురుగాక.

ఈయపూర్వ నవల అనేక కథాకరము. కథానాయకుఁడగుఖలీలుఁడు ఏడుఁకథలు వినిపించి, నాఁటి శ్రోతలవలెనే నేఁటి పాఠకులనుగూడ ఆనందమున నోలలాడించును. అందు, ఏడవకథ కడుదీర్ఘమై, రసవంతమై, రెండు ప్రత్యేకసంపుటము లాక్రమింపఁ జాలియున్నది. ఆకారణముననే ఆకథ పూర్తిగ విడిచివైచితిని. అనవసరమని యెంచి లూకాసు చెప్పిన చిన్నకథ గూడ విడిచితిని.

కైనాల్డున్ గ్రంథములలోనెల్ల నిదియే మిగులరసవంతమైనదనియు, తొలుదొల్త దీనినే తెనిగింపవలయుననియు, హితవొనరించిన అబ్దుల్ ఎస్. వాహబుసాహేబు నకును, శ్రమయనక వ్రాతప్రతిఁ జూచిన నా మిత్రులు పురిపండా అప్పలస్వామి గారికిని, ప్రసిద్ధ సరస్వతీ గ్రంథమాలాధ్యక్షులగు శ్రీయుత అడ్డేపల్లి లక్ష్మణస్వామి నాయఁడుగారికిని నేను గృతజ్ఞుఁడను.

విశాఖపట్టణము
1—2—28

మొసలికంటి సంజీవరావు

DEDICATION

TO

My Kinsman, Friend and Admirer

Late Mosalikanty Kameswararao Pantulu

Joint Proprietor, Allipuram Estate,

VIZAGAPATAM

ఐ ద వ క థ :

నాకథ 1483 నాఁటిది. ప్రసిద్ధపురుషుఁడగు రెండవ మహమ్మదు సుల్తాను మరణించినంతనే యాతని కుమారులిర్వురు సామ్రాజ్య సంపాదనార్థము యుద్ధసన్నద్ధులైరి. జ్యేష్ఠుఁడగు బైజీదుయుద్ధమున జయమంది సింహాసనాసీనుఁ డాయెను. రెండవ రాజకుమారుఁడగు జిజీము ఓటువడి 'రోడ్సు' నగరమునకుఁ బాఱెను. నిజసోదరుఁడొన రించు కుతంత్రములకుఁ దాళఁజాలక, జిజీము ఆ నగరమునుండి ఇటలీ దేశమునకును, మార్గమధ్యమునఁ బలుబాము లనుభవించి యనంత రము ఫ్రాన్సు దేశమునకునుఁ బాఱి, తుదకు 'శానేజీ' యను దుర్గమున బంధితుఁడాయెను.

జిజీము రాకుమారుఁ డిరువదినాలుగేండ్ల యువకుఁడు. వాని శిశిల వినీల నయనములును, కపిలవర్ణ విరాజిత దీర్ఘశిరోజములును, మనో హర మందహాసమును, విచారక్రాంత వదనమును ఆతనిఁజూచువారి హృదయము నాకర్షింపఁజాలియుండెను. నిజదేశాచార విరుద్ధముగ గడ్డము విడనాడి క్రైస్తవ నాగరక జనోచితవస్త్రధారణ మొనరించు నా రాజ కుమారుఁడు భయంకర వీరుఁడగు మహమ్మదు వంశజునివలెఁ దోఁపక, 'ప్యారిసు' నగర నివాసియగు నొక కులీనునివలె నీటుగఁ గాన్పించుచుండెను.

మోటుజనులయొక్కయు ననాగరకులయొక్కయు మానసము గూడఁగరగింపఁజాలు గాన కవిత్వకళలు జిజీమున కత్యంత ప్రియతమములై యుండెను. రూపురేఖలవలె నాతని స్వభావముగూడ సరస ముగ, సరళముగ మనోరంజకముగనుండెను. ఆతనితోడి ప్రసంగము కడు

నానందదాయకముగ నుండెను. శిల్పవిద్య యందు నాతఁడు ప్రవీణుఁడై యుండెను. హాస్యరసమున జనసమ్మోహనబద్ధమూఢవిశ్వాసముల నెఱుంగఁజాలఁడు. కూడ నగుచు నానాజనసమాదరుఁడు మఱియు ప్రశంసనీయుఁడై యుండెను.

శాగేజీ దుర్గాధిపతి అపత్నీకుఁడు. ఆతనికి బదునాఱేండ్ల ప్రాయపు బుత్రిక యుండెను.

'హెలీనా' యను నామధేయము గల ఆ కన్నియ అత్యంతసౌందర్యవతియగుటచే నా ప్రాంతములందలి బలాధికార సంపన్నులగు జమీందారులందఱు మోహపరవశులై యామెను వివాహమాడ నాసించి యుండిరి. అందు 'ఆల్బర్టు' అను ప్రభువు యువకుఁడు, రసజ్ఞుఁడు అమిత ధనవంతుఁడు అనంత భూసంపన్నుఁడు నగుటచేఁదన తనయ నాతని కొసంగవలయునని హెలీనా జనకుఁడు నిశ్చయించెను. కాని, ఆమె హృదయాభిప్రాయము వేఱుగ నుండెను. ఆల్బర్టు ధనాధికార బల సమేతుఁడయ్యు, మధుపానాది దుర్వ్యసనలోలుఁడగుటచే హెలీనా హృదయము నాకర్షింపఁజాలకపోయెను. సకల సద్గుణ ఖనియగు నా కన్నియ అట్టి గుణరహితు నెట్లు ప్రేమించును ?

మనోహరాకారుఁడు, సచ్ఛీలుఁడు, అఖిల కళాధాముఁడునగు జిజీము రాకుమారుఁడు హెలీనాను గాంచినంతనే మోహపరవశుఁడాయెను. ఆ సుందరియు జిజీమునుగాంచి నిజహృదయ సమర్పణ మొనరించెను. ఆయువతీ యువకు లనూన రూపవైభవ విభ్రాజితులై, అగణిత సుగుణగణ విరాజమానులై, పరస్పరము తగియుండుటచే దృఢతమప్రేమానుబద్ధులగుట సహజముగదా. దుర్గాధిపతి జిజీము నత్యంత గౌరవాభిమానములతో నరయుచుండెను. రాజకుమారుఁడు బందావలెఁగాక, ప్రభుకుటుంబములోనివానివలెఁ గడుజనవుగఁ గలసి మెలసి తిరుగుచుండెను. భార్యారహితుఁడగు నాదుర్గాధీశుఁడు నిజమిత్ర

సందర్శనార్థము తీసుకొనుచుగా నిటునటు బోవుచుండుటచే, నాయువతీ యువకుల ప్రణయము ప్రవర్ధిల్లుటకు వలయు నవకాశములవరుచుండెను.

హెలీనా రాజకుమారుల ప్రణయము నిష్కళంకమై, పవిత్ర వంతమై కడు ప్రశంసనీయమై యుండెను. తమ పరస్పరానురాగము గుఱించి వారు తొలుదొల్త బరస్పరము ప్రశంసించికొనలేదు. పరస్పర మృదుల వీక్షణములనుఁ బ్రణయ ప్రసక్తార్జన సహజేతర ప్రవర్తనమునందును వారి హృదయ పరివర్తనము ప్రతిబింబితమగుచుండెను. కాని దుర్గాధిపతిమాత్ర మావిషయమెఱుంగఁడు. ప్రణయినీ ప్రణయులకు సహజగుణమై యొప్పు భయముచే వారాతని సమక్షమునఁగడు మెలఁకువగ మెలంగుచుండుటచేతనో, లేక, తన పుత్రిక అన్యమతస్థునేల ప్రేమించునను నిబ్బరముచేతనో గాని, దుర్గాధిపతికి అనుమానమైన నంకురింపలేదు.

జిజీము రాకుమారుఁడరుదెంచి రెండుమాసములాయెను. ఒకనాఁడు, దుర్గాధిపతి తన తనయను రావించి యిట్లనెను:

"కుమారీ! మన ఆల్బర్టుప్రభువునకు నేఁడు సాయంకాలము గొప్పవిందుచేయఁదలఁచితిని. ఇతర జమీందారులనుగూడ నాహ్వానింతును. ఆల్బర్టునకు నిన్నియ్యఁ దలఁచితినని తెలియఁజేయుచున్నాను. రేపుదయమే మీవివాహము వైభవముగఁ గావించెదను. నేఁడు నీవు సముచిత వస్త్రధారణమొనరించి సిద్ధముగ నుండవలయును."

హెలీనా హృదయము కంపించెను. ఆకస్మిక దీనాననయై, కరములుజోడించి, మోఁకరించి దురంత దుఃఖాతిరేకమున నిట్లనెను —

"తండ్రీ! నిన్నువీడి పోఁజాలను, జన్మస్థలమై, ఆబాల్య విహారరంగమై, కడుంగడు స్మరణీయమై యొప్పు నీగృహమువీడఁ జాలను."

"బిడ్డా! అవివేకమున నిట్లాడెదవు. వివాహమైనను నీగృహము నకుఁబోకుండ, శాశ్వతముగ నిందుండఁ జాలవు"

"జనకా! ఆల్బర్టును వివాహమాడవలయు నని యూహింపను. మాయభిరుచులు పరస్పరము కడు విరుద్ధములు. —"

"భార్యాభర్తల రుచు లనతికాలమున నొక్కటి యగును."

"తండ్రీ! ఆ ప్రభువు నాకుఁ బ్రేమాస్పదుఁడు కాఁడు." అని వెక్కి యేడ్చు తనబిడ్డను వారించి, దుర్గాధిపతి యిట్టులనెను:

"ప్రేమించి వివాహమాడుట కేవలము కథలలోని విషయము. కాని, వివాహానంతరము ప్రేమ ప్రభవించుటయే సామాన్య విషయ మని గ్రహింపుము. —"

"తండ్రీ! ఈఆల్బర్టుతోడి వివాహము ప్రేమజనకము కానేరదు."

మానసము ద్రేకించిన కారణమున నాతెఱంగున నిశ్చలస్వరంబున హెలీనా విస్పష్టముగఁ బలుక, జనకుఁడిట్టులనెను:

"చాలు చాలు! ఇట్టి వృథాభయంబువలదు. కుమారీ! నేను వృద్ధుడనైతి. చిరకాలము మనఁజాలను. మృత్యువు ప్రాపించకమున్నె నీకుఁదగు వరునరసినఁగాని నాజన్మము సార్థకము కానేరదు. అనంతరము నిశ్చింతతో మనఁగలను. సౌందర్య ధనధైర్య సమన్వితుఁడగు ఆల్బర్టు మనకన్ని విధముల వాంఛనీయుఁడు."

"తండ్రీ! మఱలఁ బ్రార్థింతును. మనసులేని పురుషునకు నన్నుఁ గట్టబెట్టుట పాడికాదు. దాన నీపుత్రిక సౌఖ్యమునకు వెలియగుటయే గాక, నిరంతర దుఃఖార్ణవనిర్మగ్నయగును — ఆల్బర్టుపై నాకుఁబ్రేమ లేదు — నేను వాని నెన్నఁడు ప్రేమింపఁజాలను — నా హృదయమునకు విరుద్ధములగు వైవాహికసమయము లొనరింపఁజాలను. —

"కుమారీ! బాలికవగుటచే నింగిత మెఱుంగక ఏమియో పల్కెదవు. ముగ్ధయువతీ హృదయము నే నెఱుంగనిదికాదు. ఇట్టులే విపరీత భయసంభ్రమాకులంబై యుండును. నాబిడ్డ సౌఖ్య మరయు విధము నే నెఱుంగుదును. నేఁబంచు విధంబున మెలంగుదేని, అచిర

కాలమున నీవే నన్నుఁ గొనియాడెదవు. కావున, సాయంకాలపు విందునకు సిద్ధముగ నుండుము."

అట్లు పలికిన వృద్ధజనకుఁడు వేఱొక కార్యముమీఁద వెడలెను. హెలీనా తన డెందమునఁ బొంగు విషాదము సహింపఁజాలక, మనసార నేడ్చుటకై తన మందిరమునకుఁ బోయెను.

తురుష్క రాజకుమారుఁడగు జిజీమునకొక ప్రత్యేక మందిర మమరియుండెను. తన సదుపాయముల కేకొఱఁతయు లేకున్నను, ఆతఁ డామందిరము మాత్రము వీడరాదు. ఈప్రతిబంధక మొక్కటియే ఆతని యస్వతంత్రావస్థకు సాక్షీభూతమై యుండెను. హెలీనా మందిర మద్దానికంటియే యుండెను. జిజీము తన మందిరపు డాబాపై విహరించుచుండెను. దురంత దుఃఖానల తప్తయగు హెలీనా యాతనిఁ గాంచినంతనే, ప్రకంపిత హృదయయై, అనిర్వచనీయోత్సాహ ప్రోత్సాహితయై అప్రయత్నముగా రాజకుమారుని చెంతకుఁ బోయెను. వారి ప్రసంగము సామాన్యముగనే ప్రారంభమాయెను. కాని, హెలీనా ఉత్సాహరహితయై, విషాదాక్రాంతవదనయై, ఆందోళితచిత్తయై యుండెనని కొంత తడవైన పిమ్మట గనిపెట్టి, రాజకుమారుఁ డిట్లులనెను.

"సుందరాంగీ! నీమానన మేలకో దుఃఖానలతప్తయై తోచెడిని. కారణ మరయఁదగునా? ఏకష్టమెఱుంగక సుఖజీవనమొనరించు నీకు ఘటిల్లిన విఘాతమేమి?"

జలజల వ్రాలు బాష్పబిందువులను బోఁద్రోచి హెలీనా యిట్లులనెను:

"ఆర్యా! ఏమి చెప్పుదు? నాసౌఖ్యమరయు మహానీయుని వల్లనే నాకీదురవస్థ ప్రాపించెను."

"నీజనకుఁడు కావలయు?"

"రాజా! నిక్కము. ఆల్బర్టు ప్రభువును బరిణయమాడ వలయునని

నాజనకుఁడు శాసించెను !"

పిడుగువంటి యామున్రహంపుఁ బలుకులు వీనులఁ బడినంతనే జిజీము బ్రమాన్పడి, నిజకరబంధిత ప్రియకాంతా హస్తము వీడకయే ఉద్విగ్న స్వరమున నిట్టులనెను —

"ఆల్బర్టుతో వివాహమా ! వలదు ! హెలీనా ! వలదు—వలదు !"

హెలీనా వదనమండలము సుందర సంధ్యారుణ భాసురంబాయెను. తదావేశమునఁ దనహస్తము నక్కునఁనొత్తు రాజకుమారుని వారింప నేరక ఆకాంత భయాతురవీక్షణమై రాజకుమారునిఁ దిలకించెను. ప్రణయప్రపూర్ణ వీక్షణముల నాతఁడును దిలకించి యిట్టులనెను —

"హెలీనా ! ఈవివాహము వలదు. ప్రియతమా ! నా జీవిత సౌఖ్యము నీపై నాధారపడియున్నది. నిన్ను వీడి మనఁజాలను. సుందరీ ! నా హృదయము నీయధీనమై యున్నది. అనంతమై అవిరళమై, అనివార్యమై, వర్ణనాతీతమై యొప్పు ప్రేమానుబంధిత హృదయముతో నిన్నుఁ బ్రేమించువాఁడను. తరుణీ ! నీకతంబునఁ బ్రబలిల్లిన దృఢతమ మోహమును నీవ యంతరింపఁజేసి ఈయభాగ్యుని నిరంతర గభీర దుఃఖార్ణవ నిర్మగ్ను నొనరింపకుము. సుందరీ ! ఏమందువు ?"

హృదయము తడబడ, నవ్యక్త మధురస్వరంబున నాకన్నియ యిట్టులనెను —

"రాజా ! భవదీయ ప్రబలోద్విగ్న హృదయాభిప్రాయ మనివార్యము —"

"హా ! ధన్యుఁడను ! నీవౌదాసీన్యము వహింపకుండుట నాభాగ్యము. అఖండ సామ్రాజ్యాధిపత్యము వహింపవలసిన నేను దురంత దౌర్భాగ్యము కారణమున భగ్నమనోరథుఁడనై నిలిచిన తావున నిలువఁజాలక, ఎఁదును దలఁదాచికొన నెలవు గానక, పడరాని బాధలు పడి

తుద కీస్థలంబున కరుదెంచుట, — నిన్నుఁ గాంచి ధన్యుఁడ నగుటకే కావలయు!"

"రాజకుమారా! రాజ్యసంపాదనార్థము ఘోరసంగ్రామ మాచరించియే యుందువు? పరాక్రమ సమన్వితములగు నీ యుద్ధానుభవములు వినుటకు నా మానసము తత్తరపడుచున్నది."

"సుందరీ! చెప్పెద నాలింపుము. యశోవంతుఁడగు మదీయ జనకుఁడు మహమ్మదు సుల్తాను కనుమూసినంతనే, వేర్వేరు రాష్ట్రములు పాలించు నాకును నా సోదరుఁడగు బైజీదునకును మా వజీరు వర్తమానమంపెను. వజీరు మదీయ శ్రేయోభిలాషి యగుటచే నే నరుదెంచువఱకు సుల్తాను మరణము మఱుఁగుపఱుపవలయునని ఎంతయో ప్రయత్నించెను. కాని, ఈ రహస్యము నెట్టులో జనీజరీలు గ్రహించి తిరుగఁబడి, వజీరును సంహరించి బైజీదును సింహాసనాసీను నొనరించిరి. నాకొఱకు బయలుదేఱిన వార్తాహారుఁడు మార్గమధ్యమున నిహతుఁడాయెను. ఆసియాఖండమునందలి తురుష్క రాష్ట్రములకెల్ల మేటి నగర మగు 'బ్రూసా' పట్టణమున కల్పసైన్యసమేతుఁడనై నే నంతలో నరుదెంచితిని. నన్ను వారింపఁ గడంగిన బైజీదుయొక్క సేనాపతిని యుద్ధమున నోడించి నా సార్వభౌమత్వము ప్రకటించికొంటిని. ఆహా! ఇది మూడు వారముల ముచ్చట. అంతలో బైజీదు సుల్తాను మహాసైన్యసమన్వితుఁడై స్వయముగా నాపై దండెత్తి యరుదెంచెను. అన్నదమ్ములకు యుద్ధము వలదనియు, ఆసియా రాష్ట్రాధిపత్యము నాకు విడిచి, యూరపునందలి సామ్రాజ్యము పూర్తిగ దాననుభవింపవచ్చుననియు నేను మా యన్నకు వర్తమాన మంపితిని. బైజీదు నిరాకరించెను. యుద్ధమున నాతఁడే విజయుఁ డగుటచే, నే నందు నిలువఁజాలక, ముందుగ 'సిరియా'కు'ను, అనంతరము 'కైరో' నగరమునకును బాఱితిని. నాకు వలయు సాహాయ్య మందు లభించుటచే, సామ్రాజ్య,

సంపాదనార్థము మగుడ యుద్ధసన్నద్ధుఁడనైతి. బైజీడే మగుడ స్వీయముగా ననంతసేనావలయ వలయితుండై ప్రత్యక్షమాయెను. కొన్ని రంగముల జయించి కొన్నిరంగముల నోటువడి, తుదకు నా సైన్యమే నన్ను విడనాడుటచేఁ జేయునదిలేక ఆత్మసంరక్షణార్థము క్రిందటి సంవత్సరము రోడ్సు నగరమున కరుదెంచితిని. తన్నగర శాసకులగు క్రైస్తవ వీరులు నాపై జాలిగొని, నాకొఱకు నైరోపా రాజన్యు లందఱను యుద్ధసన్నద్ధుల నొనరింతుమని అమితాభిమాన గౌరవోదార హృదయముతోఁ బలికిరి. నేను గడు సంతసించి యుంటిని. కాని, నా సోదరుఁ డొసంగిన లంచములచే వారి మనసు విఱిగెను. వారంతట, నా యునికి తమ కపాయకరముగ నుండెనని పలికి, 'ఫ్రాన్సు' నృపాలు నాతిథ్య మపేక్షింపవలయునని చెప్పిరి. గత్యంతరము లేక, నే నట్టులాచరించితిని. కాని, విశ్వాసఘాతకులగు రోడ్సువీరులు నన్ను ఫ్రాన్సు రాజధానికిఁ జేర్పక, నా యనుచరులనుండి విడదీసి, మార్గమధ్యమున నిందందు నిలిపి, తుద కీదుర్గమునఁ బ్రవేశపెట్టిరి. సుందరీ! మదీయ దురంత దుఃఖభాజన చారిత్రము నెఱిగించితి—కరుణాయత్తచిత్తవై నన్నాదరింపక యుపేక్షింతువేని, ఇదివఱకే దుర్భరవ్యథా విహ్వాలాయమైన నా హృదయము వ్రక్కలగును— సుందరీ? భరింపజాల!— ఏమందువు?"

"ఆర్యా! నీ చరిత్ర కడుంగడు సంతాపకరము. నా హృదయము నిక్కముగఁ గరుణార్ద్రమై యున్నది."

"కరుణార్ద్రమా! అది యేడ? నేను నిన్నుఁ బ్రేమింతును;—నీవు నన్నేల ప్రేమింపరాదు?"

రుద్ధస్వరంబున హెలీనా యిట్టు లనెను:

"నిన్ను బ్రేమించుటయా! ఆహా! అట్టివచనములు వినఁజాలను. ప్రియభార్యయో, లేక, తావలచు మఱి యేమచ్చకంటియో నీకై గంపెడాసతో నిరీక్షించుచుండవచ్చును. మదీయ హృదయార్పణ

మెట్టులొనరింతును ! ”

నిజహృదయావేగము నెట్టులో యడంచి అవనతాననుడై, రాజకుమారుఁ డిట్టులనెను.—

“ హెలీనా ! నాహృదయము పరాధీనము కాలేదు — పూర్తిగ నీయధీనమైయున్నదని యెఱుంగుము .”

“ మదీయ హృదయము నీయధీనము ! ” అట్లు ప్రతివచనమాడు మోహనాంగి సుందరవదనము అధికలజ్జారుణరంజిత మాయెను. రాజకుమారుఁ డమందానందపారవశ్యమున నాకన్నియను దోడనే గాఢాలింగన మొనరించెను.

“ సుందరీ ! నాజన్మము నేఁడు సార్థకమాయెను. నేఁబట్టువడిన ముహూర్తము నిక్కముగ శుభప్రదము ! నాభాగ్యవశంబుననే ఈదివ్యమందిరము నా కారాగృహ మాయెను... ”

తదావేశమున నింకను ఏమియోపలుకు జిజీమును వారించి, విచారాక్రాంతవదనయై యల్లన నిట్టులనెను—

“ ఆర్యా ! ఈసుఖమంతయు క్షణభంగురము గదా ! అఁబ్బర్టు మొదలగు ప్రభువులకు నాజనకుఁ డీసాయంకాలము విందొనరించును— అల్బర్టుతోడి వివాహము రేపే కానున్నది. ”

“ ఈవివాహము జరుగరాదు ! జరుగరాదు !” అట్లు తదవసరో ద్భూతక్రోధవివశుఁడై వడివడి నడచు రాజకుమారుని వారించి, వికలచిత్తయై, విచారప్రకంపితస్వరంబున నాకాంత ఇట్టు లనెను.

“ రాజకుమారా ! వివాహము నెట్లువారింపనగును ? ఆకాశసౌధములను స్వప్నసౌఖ్యములను బోలు మన యాశయ మెట్లు ఫలించును ; మన మతములు పరస్పరవిరుద్ధములు—మన ప్రార్థన లొకవేళ నాజనకుని మానసము కరగించుగాక— ఐన నేమి ప్రయోజనము ? నామతము నేను వీడఁజాలను— నీ మతము నీవును వీడఁజాలవు. ”

తురుష్క రాజకుమారుఁడు మోహాతిరేకమునఁ దన దేశమును, రాజ్యమును, మతమును సర్వము పరిత్యజింతునని పలుక, సమంచా నందదీపితవదనయై హెలీనా ఇయ్యకొనెను. జిజీముత్తోడనే నిజబాహా పంజరబంధితకీరవాణి నవిరళముగా ముద్దాడెను. అనంతరము, తా మొండొరుల నెడబాయరాదనియు, చచ్చినఁ జావవలయునుగాని పరస్పరము విశ్వాసఘాతుకము గా మెలంగరాదనియు ప్రమాణము లొనరించిరి. హెలీనా యంతఃపుర మందిరమునకు బోయెను.

సాయంకాల మైనంతనే ప్రసిద్ధపురుషు లందఱు శానేజీభవనమున కరుదెంచిరి. వివిధాపూర్వవస్తుసంభరితమై, అమిత వైభవసమన్వితమై ఆ మందిరము దర్శనీయమై యుండెను.

జిజీము రాజకుమారుఁడు గూడ సాహాయ్యమానుఁడై యేతెంచి శానేజీ ప్రభువుచెంత నాసీనుఁడాయెను. ప్రభువునకు రెండవప్రక్క ఆల్బర్టు సుఖోపవిష్టుఁ డాయెను. ఆతనిచెంతనే హెలీనా ఉత్సాహరహితయై వివర్ణవదనయై కూర్చుండెను. వివాహమాడఁదలంచి తదుత్సాహాతిరేకమున నేమియో పలుకు ఆల్బర్టు మధురప్రణయంపుఁ బలుకు లామె వీనులఁ బడుటలేదు. ఆతఁడు కొంత తడవైనపిమ్మట నావిషయము గమనించి, ఆ సుందరాంగి హృదయ మన్యాక్రాంతమై యుండునని వితర్కించి తదదృష్టవంతుఁడు జిజీమే కావలయునని రయమున గ్రహించి, సహజముగ దురంతశాధితాత్ముఁడై, దుర్భర క్రోధకలుషితాంతరంగుఁడై, ప్రతిక్రియారచన సంసిద్ధుఁడై, రాజకుమారునిఁ గాంచి యిట్టులనెను—

"ప్రసిద్ధుఁడగు నూస్మానువంశజునకుఁ గుశలమేగదా. మా దేశ మెంత యాకర్షణీయమైనను, మీ దేశమునకు సరిరాదు."

"అయ్యా! బంధితునకుఁ గష్టసుఖములు సమానములు."

"ఆర్యా! ఐనను, ఇందలి స్వాతంత్ర్యరహితజీవనము దుస్సహంబని

భావింతును. నీవు గానాద్యనేకకళాప్రవీణుండవని విందును. ఐనను, వీరునకు సర్వసౌఖ్యము నొడగూర్చు వేట నీకు నిషిద్ధమగుటచే నీకీ జీవనము దుర్భరమై యుండును. మఱియు, మహమ్మదీయులు మనోహరనారీజనసందోహపరివృతులై హాయిగ నుందురు. అదియు నిచట గొఱంతయే కదా."

తురుష్కరాజకుమారుఁ డరుణరంజితవదనుఁ డయ్యు, సముచితముగా బదులాడెను. ఐనను, ఆల్బర్టు వీడక, ఇట్టులనెను—

"ఆర్యా! మధుర మందహాసవికసితవదనలగు మృందయానలు నీకై యెంత పరితపించుచుందురో కదా."

జిజీము దుర్భరాందోళిత మానసుఁడై తనసోదరితప్ప మఱియే కాంతయుఁ దనకై నిరీక్షింపదని పలికెను. ఆల్బర్టు మఱల నిట్టులనెను.

"కాని మేము వేఱువిధముగా వినియుంటిమి. పాపము! పూతచరితయగు నీజననియు సౌందర్యవతియగు నీభార్యయొక్కయు ఖర్చువెచ్చములనిమిత్తము నీసోదరుఁడగు బైజీదు సుల్తాను వలయు వసతి నేర్పఱచినను, రోడ్సునగరాధీశుఁడగు ఫ్రెంచివీరుఁ డెంతటి ద్రోహ మొనరించెను —"

"భార్య" యనినంతనే హాలీనావిశీర్ణహృదయుఁడై, జీవరహితవివర్ణవదనుఁడై "సౌందర్యవతియగు భార్యయా!" అని యప్రయత్నముగా నఱచెను. దాన, జిజీము దురంతదుస్సహ క్రోధవివశుఁడై, ప్రచండానల సన్నిభుఁడై దుర్నిరీక్ష్యుఁడై తీవ్రస్వరంబున నిట్టులనెను —

"ఓరీ క్రైస్తవ శునకమా! నిండోలగంబున నావిషయము నెత్తి యఖండ భూమండలాధిపునందనుని దుష్టవచోఘోషమున నవమానపఱచెదవా? ఓరీ—!

ఆల్బర్టుకూడ సక్రోధముగా బదులాడ, జిజీము ద్విగుణీకృత క్రోధాతిరేకమున నిట్టనిలువుగా నిలుచుండి యిట్టులనెను.

"ఓరోరి! తుచ్ఛవరాహభక్షకా! మానవాధమా! పొమ్ము! పవిత్ర తురుష్క రాజవంశజుండుండుస్థలంబున నీవంటి యపవిత్రుం డుండరాదు! సత్వరము పొమ్ము!"

వీరుండగు నాల్బర్టు సహింపంజాలక, పండ్లుకొరికి, నిజముష్టి ఘాతంబున రాజకుమారుని చెంపందాంకి, మఱియు నిట్టులనెను —

"వీరుండా! సోదరు నెదిరింపంజాలక, దేశదేశములు పాఱిన భీరుండవని యెఱుంగుదుము. ఈ క్రైస్తవముష్టి ప్రహారణంబునైనం బౌరుష మలవడునేమో చూతము"

దెబ్బతినిన జిజీము కొంతతడవు ఇతికర్తవ్యతావిమూఢుండై మిన్నకుండెను. అతిథిజను లందఱుంగూడ నిశ్చేష్టితులై చిత్రముల చాడ్పున నుండిరి. మందిరము కడునిశ్శబ్దమాయెను. మహామానియగు రాజకుమారుం డంతలో దురంతపరిభావానల తప్తచిత్తుండై తటిల్లత సన్నిభంబగు కటారిం దటాలునదీసి, ఆల్బర్టుప్రభు కంఠమును తత్‌క్షణము ఖండించెను. అంతదనుక జేష్టరహిత శిలాప్రతిమలవలె నుండిన ప్రేక్షకులు హాహాకారంబు లొనరించిరి. హెలీనా మూర్ఛవోయెను. పరిచారిక లాకన్నియను వేఱొకమందిరమునకుం జేర్చిరి.

తమ కన్నెదుట జరిగిన దురంతము గాంచిన ఆల్బర్టుమిత్రులు దుర్దాంతక్రోధఘూర్ణమానమానసులై ప్రతిహింసాతత్పరులై తురుష్క రాజకుమారునిం జుట్టిరి. వారిని వారించి శానేజీ ప్రభు విట్టులనెను —

"మిత్రులారా! మదధీనుండగు జిజీమును మీరు వధింపరాదు. ఈతం డొనరించిన కృత్యము నిక్కముగ దారుణము, గర్హితము, తప్పక శిక్షాపాత్రము. ఐనను, మీరు తీవ్రపడవలదు. ఈతం డన్య దేశస్థుండు; మనదేశ సాంప్రదాయముల నెఱింగిన వాండు కాండు; మంచి ప్రసిద్ధ రాజవంశజుండు. కావున, మన మేకార్యము తీవ్రపడి చేయరాదు. ఈ జిజీము ప్రస్తుతము పలాయన మొనరింపకుండ

నిందే భద్రపఱచి, మన యున్నత న్యాయస్థానమున కంపుదము."

అతిథులు చేయునది లేక తమ తమ యిండ్లకుఁ బోయిరి. జిజీము విగతాస్త్రికుఁడై నిక్కంపుఁ గారాగృహవాసివలెఁ బూర్తిగ నస్వతం త్రుఁడాయెను. ఏకాకియై నంతనే గత వృత్తాంతమంతయుఁ దలంపు నకు వచ్చెను. తన యవివేక మపుడు తెల్లమాయెను. వేగిరపాటున తద్దేశాచార విరుద్ధముగ ఘోరకార్య మొనరించుటయే గాక, తాన నిజ ప్రియకాంతా వియోగము కూడఁ బ్రాపించునని యెంచి యతఁ డెంతయుఁ జింతించెను. ఉత్తుంగతరంగమాలికా సంకీర్ణ గభీర పారా వారా మధ్యస్థత్సుద్ర నౌకపై నేకాకియై అసహాయుఁడై యుండు దురదృష్ట నావికుని చందమున నాతని యవస్థ ఉత్సాహరహితమై కడు దుస్సహమైయుండెను. జిజీము హృదయమీ రాటమునకు వేఱొక కారణముండెను. అతఁడు నిక్కముగ సపత్నీకుఁడు గాఁడు. ఆల్బర్టు పలుకు లసత్యములు కావు. హెలీనాను గాంచి మోహాతిరేకమున దన తొంటి వివాహము నాతఁడు మఱుగు పఱచెను. కాని ఆల్బర్టు కారణమున రహస్యము బట్ట బయలాయెను. హెలీనా ఏమనును?

రాత్రి రెండు జాములాయెను. ప్రదేశమంతయు గంభీర నిశ్శబ్దా ధీనమైయుండెను. జిజీము రాజకుమారుఁడు నిద్ర యెఱుంగక, చిత్త శాంతి యెఱుంగక, వివిధతీవ్రాలోచన నేధితమానసుఁడై పంజర బంధిత మృగరాజువలె నిట్టట్టు తిరుగుచుండ, నాకస్మికముగ గోడ యందలి పలక యొక్కటి చలించెను. రాజకుమారుఁడు భయసంభ్ర మాకులుఁడై చూచుచుండగనే, తద్వివరమునుండి నయమున్నతశరీరయగు నౌకకాంత ప్రవేశించెను — దుర్గాధిపతిపుత్రికయగు హెలీనాయే!

తోడనే జిజీము రయమున బాఱి ఆలింగన మొనరింపఁబోయెను. వానిని వారించి, హెలీనా యిట్టులనెను. —

"ఆర్యా! ఇట్టి, రహస్యమార్గమున నీ తెఱంగున నరుదెంచుట

2

విపరీతముగఁ గాన్పింపవచ్చును. రాజకుమారా! కాత్రినై నీపలుకులు విశ్వసించి యమందానంద సాగరనిమగ్నుఁడనైతిని. ఇప్పుడైన నిక్క-మరయుట దైవికము. దాన నాయవివేకము తెల్లమాయెను. ఆహా! నాహృదయ నైర్మల్యమునకు దైవమేయుండగు. కేవల మవ్యాజానురాగ హృదయముతో నేతెంచితినని నీ[illegible] గ్రహింతువుగదా!"

ఇట్లు, మోహాంధుఁడై అన్యథా యుండగని రాజకుమారుఁడా పలుకులు పాటింపఁజాలక, తానొనరించిన సమయమును మఱువరాదని ఉద్విగ్నదైన్య స్వరంబున బ్రతిమాలెను. ఆకస్మికము అత్యుత్తమ మానినీసహజగాంభీర్యమును వహించి, జిజీను చకితుఁడై ముగ్ధుఁడై చూచుచుండ, నిట్లనెను. —

"రాజకుమారా! మన పూర్వచారిత్రము తలంపరాదు. నేను కృతనిశ్చయనై యున్నదానను — నాసంకల్ప మమోఘము. కాని, ప్రస్తుత విషయము గమనింపుము. నేను మహాపరాధ మొనరించితిని — అందులకు మరణమే శరణ్యము — [illegible]! — ఖడ్గము సారింపఁ బ్రయత్నింపకుము — నీవిప్పుడు నిరాయుధుఁడవని యెఱుంగవా? గమనింపుము. నీకున్న నీమనసే వాంఛనీయము. తత్త్వజ్ఞానసమర్థులగు రోగులు వీరులకుఁగూడ మరణము తప్పక అపేక్షణీయము. భవదవివేక ధూర్తప్రవర్తనమునకే నీవైరులకు మంచి యవకాశ మొసఁగితివి. రేపు నీవు మరణశిక్షకుఁ బాల్పడుదువు. ఇట్టి యకాల మరణము దుస్సహంబగుటచే నిన్నుఁ దప్పింప సమకట్టి యరుదెంచితిని. ఇచ్చట కనతిదూరమున నొకచిన్న కుటీరమున్నది. అందు మద్భ్రాతుసమానుఁ డొకఁడు రెండు జవనాశ్వముల నాయత్తపఱచి నీకై వేచియుండును. క్రైస్తవమతాగ్రణుఁడగు 'పోపు' రోమక-రాజ్యమునకు నిన్నుఁ జేర్పఁగలఁడు. కారణాంతరమున మీయన్నపైఁ గినియు పోపు సుస్వాగత మొసంగునని, నీకు వలయు

సాహాయ్యముకూడ నొసంగును. కావున, ఈ కార్యం బొక్కనిమిష మైనఁ దడయక పోవలయు, లెమ్ము!"

"హెలీనా! నే నెట్లు పోఁగలను? నాకతంబున నీవు నీ జనకుని దురాగ్రహమునకు గుఱియగుదువుగదా."

"రాజకుమారా! అవిరళాశ్రుజలసిక్తనేత్రనై ప్రార్థించు తనయను జనకుఁడు తప్పక మన్నించుననని విశ్వసింతును."

"కాని, దయ్యములవలెఁ గావలియుండు భటులను గన్నుగప్పి పాఱుట యెట్లు?"

"విందు సమయమునందలి మధుపాన మహిమ మగుటచే నా తండ్రి మేను మఱచి నిద్రించుటఁ గాంచి, ఈ ముద్రిక హరింప వచ్చితి. ఇఁక ని న్నెవ్వరు వారింపఁజాలరు. ఈ విషయము నా జనకుఁ డెఱుంగునప్పటికి నీవు చాల దవ్వున నుందువు."

"హెలీనా! ఏమైనను, నిన్ను వీడిపోఁజాలను. భయంకర మృత్యు వాలింగనమైనను సహింతునుగాని, నిన్ను ఘోరవిపత్సాగరమున డించి పోఁజాలను. సుందరీ! పోజాలను!"

రాజకుమారుఁ డావగిది నుద్విగ్నస్వరంబునఁ బలుక, నమిత విచార కాతరస్వనమున హెలీనా యిట్టు లనెను—

"ఆర్యా! దాన నా దురవస్థ మఱియు దుస్సహంబగును."

"హా! సుందరీ! మద్వియోగము నీకు దుస్సహమే!" అని వడి వడి నడచుచు, తదవసరోత్సాహతిమకమునఁ దన కట్టెదుట నున్న సుందరిని గాఢాలింగన మొనరించెను. కాని, వివిధాలోచనలచేఁ గ్రాఁగు నా యబలామణి తద్బాహుబంధమునుండి యయ్యెడ దొలంగెను. ఐనను సుస్నిగ్ధకపోలములం మనోహర సంధ్యారుణరాగమున దీపింప, ప్రవాళసన్నిభ కోమలాధరోష్ఠములు ప్రచలింప, నా మానిని అవనతనయనయై మిన్నకుండుటఁ గాంచినంతనే ఆశా నిరాశాంతర

భయంకరాంధకారమునఁ బొరలాడు రాజకుమారుని మానసమున నొక్కయూహ మెఱసెను. అతఁడు తోడనే యిట్టు లనెను—

"హెలీనా! నా యథార్థ చారిత్రము నీకు విదితమాయెను. కాదనఁ జాలను. నాకు నిక్కముగ భార్య కలదు. మీ దేశ సాంప్రదాయముల ననుసరించి నాతోడి పొందు నీకు దుస్సహంబని యెఱుంగుదు. ఐనను—నా యవినయ ప్రవర్తనము మఱచి యొక్కమనవి చెల్లింపుము—నన్ను బంధించు పాశము దైవికముగ—విచ్ఛిన్నమగునేని—అపుడు మన—"

"అపుడు కావచ్చు— ఆహా!—"

"ధన్యుఁడను! సుందరీ, ధన్యుఁడను! ఎన్నటికైన నీ పొందు ప్రాపించుఁగాన, ఆత్మసంరక్షణోపాయము తప్పక వాంఛింతును."

జిజీము తోడనే స్త్రీవేషము ధరించెను. వా రిరువురు నా రహస్య మార్గమునుఁడియే తద్విశాల మందిరమునుండి రయంబున వెలవడిరి. ఆమార్గమున భటు లంతగ నుండరు. ఉనవారైనను, హెలీనా ఇంతటి మాయోపాయమునకుఁ గడంగునని యెఱుంగని కారణంబున స్త్రీవేష ధారుఁడగు జిజీమును గాంచియు దమ ప్రభుపుత్రి బందుగురాలు కావలయునని భ్రమించి ఊరకుండిరి.

వారిద్దఱు నిరపాయముగా సింహద్వారము సమీపించిరి. సజహృద యాపహారిణియగు హెలీనాను గొంపోవలయునని జిజీము ప్రయత్నించెను. కాని, ఆ క్రైస్తవ మానవతి నిరాకరించెను. రాజకుమారునిచెంత సమానాకృతిగల రెండుముద్రికలుండెను. అందొకటి హెలీనా కొసంగి సమయమగునపుడు రెండవయుంగరము ప్రదర్శించువానివెంట రావల యునని అతఁడు కోరెను. ప్రభుపుత్రి సమ్మతించెను. అనంతర మాప్రణయినీ ప్రణయులు మనసార గాఢాలింగ మొనరించి ఒండొరుల సెలవు గైకొనిరి.

అరణ్యమార్గము బట్టికొంత దవ్వరిగినంతనే, హెలీనా సోదరసముఁడా

కన్నియ చెప్పినట్టులే గోచరించెను. రాజకుమారుఁడట స్త్రీవేషము వీడి, ధనవంతుఁడగు బాలికుని యాకృతి దాల్చెను. కాని కొంత దవ్వరిగిన పిదప నాహతభాగ్యుఁడు పట్టువడి మరల బంధింపఁబడెను.

ఆకాలముననే క్రైస్తవ నృపాలురు తురుష్క సార్వభౌమునిపై దండెత్తఁ గోరి, జిజీము నగయఁ బ్రయత్నించిరి. ఆతఁడు నాయకత్వము వహించునేని, పరస్పరము గను లాభకరముగ నుండెడిది. కాని, బైజీదు సుల్తానొసంగు నమితధనము గుడుచు రోడ్సువీరులు తద్రహస్యము వెల్లడింపకుండిరి. విశాల సామ్రాజ్యభార ధురంధురుఁడై యఖండభోగభాగ్యముల నోలలాడవలసిన జిజీము ఆకారణమున నాలుగైదు సంవత్సరముల స్వాతంత్ర్య విహీన నికృష్టజీవన మొనరించెను. తుదకు, రోడ్సునగరాధిపతి ధనాశాపరుఁడై జిజీమును పోపున కప్పగించెను. ఈవిషయ మెఱింగిన బైజీదు సుల్తాను తన తమ్ముని ఖర్చులకెల్లఁ దానె భరించుటయేగాక, నిజ సోదర స్వాతంత్ర్య మరికట్టి తన కత్యుపకార మొనరించిన పోపునకు గొప్ప బహుమాన మొసంగెను.

కొంతకాలమునకు ఆపోపు మరణింప, దుర్మార్గుఁడగు "అలెగ్జాండరు బోర్జియా" పోపాధిపత్యము వహించెను. 1494 లో ఫ్రెంచి రాజు ప్రసిద్ధ వీరజన పరివృతుఁడై ఇటలీదేశముపై దండెత్తెను. పోపగు బోర్జియా వైరి నెదిరించుటకు బలము చాలక సంధి నర్థించెను. జిజీముయొక్క విషాదచారిత్రము ఫ్రెంచి నృపాలునకుఁ దెలియవచ్చుటచే నాయుదారవంతుఁడు జాలిగొని, ఆతురుష్క రాజకుమారునిఁ దన యధీన మొనరింపవలయునని విధించెను; పోపు సమ్మతించెను. కాని, విజయుని దిగ్విజయ మింకను పూర్తికాలేదు. ఆకారణమున జిజీ మింకను కొంతకాలమందే నిలువవలసినవాఁడాయెను. ఐనను, దురాత్ముఁడగు పోపువలన నాతని కెట్టి యపా

యము వారయకుండఁ దన సైనికవిభాగము నొందు ఫ్రెంచిరాజు కాపాడెను.

పాపాత్ముఁడగు పోవు అంతమాత్రమున విరమింపక, బైజీసు సుల్తాను చెంతకుఁ దనదూత నంపెను. ఫ్రెంచిరాజు దూరదేశమున నుండునపుడే ఎట్టులో జిజీమును విగతజీవు నొనరించుట కాతఁడొడఁ బడెను: సుల్తాను ఆనందపరవశుఁడై యట్టి రాక్షసకృత్యమాచరించు పోవున కమూల్య బహుమానము లొసంగెద నని బాసచేసెను.

దుర్భరమగు పోవు నిర్బంధము సడలినంతనే జిజీము సంతోషించెను. ఆసమయముననే ఈజిప్టునందుండు దన భార్య మరణించెనని తెలియవచ్చెను. దాన నాతని యానందము ద్విగుణీకృతమాయెను. నిజహృదయాపహరణ మొనరించిన ఆ నవమోహనాంగిని — హెలీనాను ఇఁక వివాహమాడి నిరవధిక ప్రేమానంద తరంగ డోలికల నిరంతర ముయ్యాల లూగవచ్చునని భావించి, నమ్మిన బంటు హాసేనును జీరి, తన ముద్రిక నొసంగి, తత్క్షణము శానేజీ దుర్గమునకుఁ బోయి యందుండు హెలీనాను గొని రావలయునని నియోగించెను.

ఆల్బర్టు ప్రభువును సభామధ్యమున నా తెఱంగున వధించి జిజీము పాఱి సుమారు పది సంవత్సరము లాయెను. దుర్గాధిపతి వయసు మీఱిన కారణమున మరణించెను. శానేజీ దుర్గము సర్వస్వపు భాగ్యమంతయును హెలీనా యధీనమాయెను. ఏండ్లు గడచుకొలఁది నామె రూపవైభవము మఱియు మఱియు నధికమాయెను. జిజీము తన ఊరాత నంపునరికి ఆ శీలవతి పరిపూర్ణయౌవన ప్రభావిభాసితయై నిరుపమాన సౌందర్యముతో నలరారుచుండెను. కాని, కాంతుఁడు లేని కాంత జీవనము దుర్భరము, నిరర్థకము గదా. హెలీనాకు నిజసౌందర్య భాగ్యవైభవములతోఁ బనియేమి? నిజ హృదయాపహారు వదన సందర్శనోత్సాహము దృఢతమ విశ్వాసబద్ధనుగుటచే

నాకాంత యింతకాలము సజీవముగా నుండెగాని, నేఁడేని, దుస్సహా వియోగానలంబున మ్రగ్గవలసినదె. ఏండ్లు గడచుచుండినను, ఆకైత్రి స్త్రవ కూనిని సిగుణ్యాపడక, ఆశవీడక నిరీక్షించుచుండెను.

హానేసును గాంచినంతనే హెలీనా యనిర్వాచ్యానందము ననుభవించి, తన దుర్గరక్షకాగార మొక విశ్వసనీయుఁడగు సేవకునిపై బెట్టి, వలయు ప్రయాణసన్నాహము సవ్వర మొనరించి, ఏకపరిచారికా సాహాయ్యయై కంపిత హృదయయై హానేసు ననుగమించెను.

హెలీనా గమ్యస్థానము చేరినంతనే, రాజకుమారుఁడు వ్యాధి గ్రస్తుఁడాయెనని తెలిసికొనచ్చెను. పిదపవంటి రోగపు ర్వార్తను ఆమె ప్రాస్పడియు పల్కెను—"ఏ, సహాయమైన కరుదెంచితి. సత్వరవిధి పరిచర్య చేనె పలిసి యుండు వ్యాధినాడుల నారోగ్య మొందఁజేయుదును." హానేసు మాటాడకుండ, శరీరత్యాగము రాజకుమారుని చెంతకు గొంపోయెను.

కళావిహీనుఁడై, బలహీనుఁడై, శయ్యాగతుఁడై యనదవిషమునఁబడియున్న జిజీమును గాంచినంతనే జనువిరళాశ్రుధారార్ద్రకపోలయై, హెలీనా ఇట్లు పలికెను.—"ఆహా! కాలప్రభావమును సనవమోహనాకారుఁడగు నరాత్తమా! దుర్గంతము నసక్షోభము, దుర్భర కారాగృహ వాసము ఈ సాహసియు నేఁటి సస్నెగ మిాతని స్థితి గొలిపించెనే! హా! విధీ! ఏనాఁటి యీ నవన మెట్టులున్నను, ... భేదాస్పదము, ఆంతరంగ సంకటప్రదము!"

రోగార్తుఁడైన జిజీము ముకుళితనయనుఁడై యుండెను. హెలీనా యాతని శిరము చెంతనాసీనయై, అధిక విచారభరితస్వాంతయై, ఆపగని చింతింపుచుండ, రాజకుమారుఁడు కనువిచ్చెను. నిజహృదయేశ్వరీ సుందరవదన ముదయించినంతనే, జీవరహితమగు రాజకుమారుని వదనము దయామయ వికాసవంతమాయెను. అనంతర

మా ప్రణయినీ ప్రణయులు పరస్పరము గాఢాలింగన మొనరించిరి. దాహార్తునిపగిది జిజీము ఃజాదరసుధారస మెంత గ్రోలినను హెలీనా ఈసమయమున వారింపలేదు. చిరకాల ప్రవర్ధిత మోహావేశ మొకింత చల్లార, నిజచరణ యుగ్మముచెంత వినయ ప్రణయస్వరూప ముగ వ్రాలియున్న సుందరిని విస్ఫారితనయనంబుల నట్టె తిలకించుచు జిజీ యిట్టులనెను.—

"సుందరీ! ఎట్టకేలకుఁ గలసికొంటిమి! నీవు సమయభంగ మొన రింపవనియు, ఎన్నిటికైన మనము కలసికొందుమనియు నిండనుక నాశించియుంటిని. నేఁటికి సఫలమాయెను!"

"రాజకుమారా! నేనును దదాశాబద్ధనై విశ్వాసపూరిత స్వాంతనై వేచియుంటిని. కాని! నీవు వ్యాధిగ్రస్తుఁడవైతివే! కడు బలహీనముగ నున్నవాఁడవు! అహో! ఎంతబాధ నొందితివో—"

ఇంకను నేమియో రుద్ధస్వరంబునఁ బల్కు నిజప్రియాంగనను వారించి రాజకుమారుఁ డిట్టులనెను.—

"హెలీనా! నే నిన్నిదినంబులు పలువెతలఁ గుందితిని—అల్లా ఎఱుంగుఁ! బంధితునకు వెలుంగును స్వాతంత్ర్యమునువలె నీయునికి నా కెంతయు వాంఛనీయముగ నుండెను. సుందరీ! భవదీయ వదన చంద్రయ ముదయించినంతనే నా హృదయ ముప్పొంగ నారంభించెను. డిందువడిన మానసమునకుఁ జెప్పరాని యానందము ఉత్సాహమును అలవడెను."

"రాజకుమారా! నే నిఁక నీచెంతనే యుండి, సంపూర్ణారోగ్య భాగ్యవంతుఁడ వగువఱకు నీకు వలయు సర్వోపచారము లొనరింతును."

"ప్రేయసీ! నీవంటి దయార్ద్రహృదయ నాకు దాదియై యుండ, నా కీరుగ్ణత భయకారణము కానేరదు — అచిరకాలమున హాయిగ నుందును. కాని, సుందరీ! ప్రకృతము మఱవరాదు. భవదీయాగమన

కారణోద్భూత సంతోషము నా దుర్బలశరీరమునకు దుస్సహంబగును. నీ పరిచర్య ఈ క్షణమునుండియు నారంభము కావలయును. సుందరీ! నాకై ప్రత్యేకముగ పోపు ప్రశస్తమగు సారాయి యిప్పుడే పంపి యుండెను. ఆ పాత్ర మయ్యదె! ఒకింత యొసంగుము.”

తోడనే, హెలీనా లేచి కొండొక హేమకలశము గైకొని, పోపు పంపిన మధురసము నందొకింత పోసి, తదాస్వాదనమునం దన హృదయేశుఁడు సేదదేఱునను నాసతో నాతని కందిచ్చెను. తత్కోమల కరపల్లవంబు నల్లన ముద్దాడి, సంతోషితస్వాంతుఁడై, ఉత్సాహదీపిత వదనుఁడై, మందహాస విరాజితాననుఁడై జిజీము మధువు గ్రోలెను.

ఎంత విపరీతము! ఎంత దారుణము! ఎంత దురదృష్టము! త్రావిన పాత్ర త్రావినంతనే నేలఁబడెను: రాజకుమారుఁడు తూలి సోఫాపైఁ బడెను: నయనములు సహజచాంచల్యము దొఱంగి అట్టె నిలిచిపోయెను. పెదవులు విడియే యుండెను. గాని ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసములు లేవు.

ఆ దారుణ వైపరీత్యము గాంచి హేలీనా భయభ్రాంతయుతయై రాజకుమారుని హస్తము పరికించి చూచెను— శిరము బట్టి రాచెను— మోముపై నీరము జల్లెను—హృదయము బరీక్షించెను. ఇఁక నేటి యాస! తన హృదయేశ్వరుఁడు మరణించెనని ఆ కాంత గ్రహించి దుర్భర నిరాశాంధకార నిర్మగ్నయాయెను. ఆహా! పాపాత్ముఁడగు పోపు ఎట్టి దారుణ మొనరించెను! గోముఖవ్యాఘ్రముఁ బోలు నా క్రైస్తవ జగద్గురువు విషప్రయోగమునఁ దన కిష్టములేనివారినిఁ బరిమార్చు చుండెను. నిజపాపప్రవర్తనమునకుఁ బ్రతిఫలముగఁ దుదకుఁ దాను నట్టులే మరణించెను. అతఁ డంపిన మధురసము విషపూరితమని యెఱుంగక, జిజీము బేలయై త్రావి, యనంతానందసాగరమున నోలలాడవలసిన మహాసమయమున నీ తెఱంగున నికృష్టముగ గతాసుఁ డాయెను.

ఆ మందిరమున హెలీనా జిజీములు తప్ప మఱి యెవ్వరు లేరు.

ఎన్నిగంటలైనను, హెలీనా యావలకు రాకుండెను. పరిచారకులు సాహసించి లోనికి రాఁజాలకుండిరి. ప్రధాన పరిచారకుఁడు నిజహృదయారాటము బట్టఁజాలక, ఫలహారావసరము మీఱినను ప్రభువు తనుఁ జీరకుండుటచే మఱియు భీతిల్లి యందుఁ జొచ్చెను.

జిజీము మృతకళేబరము పుష్పమాలాలంకృతమై సోఫాపై బడియుండెను. ఆప్రక్కనే హెలీనాయును బడి ండెను! తన హృదయాధినాథుఁడు లేని జీవనము నిరర్థకమని యెంచి, ఆతని వదనముమీఁదనే దృష్టి నిల్పి, మిగిలిన విషమును రయంబునఁ ద్రావి పూతచరితయగు నా మానిని నిజహృదయేశ్వరుని సత్వరము చేరఁబోయెను.

౨౦

మఱియొక రేయి వింత

కథ పూర్తియగు సరికి అర్థరాత్రమాయెను. తదవసర ప్రకృతి సౌందర్యవైభవము వర్ణనాతీతముగ నుండెను. మేఘరహితమై, కడు నిర్మలమై, అసంఖ్యాక నక్షత్ర విరాజమానమై యొప్పు నీలాకాశ సౌందర్యవైభవమున నిర్మలమగు బాస్వరసు జలరాశి పాదరసము చందంబునఁ బ్రకాశించుచుండెను. పగటి వేడి మింకను బూర్తిగఁ జల్లారకున్నను గమ్మని మందమారుతములు చల్లగ వీవఁదొడంగెను. మనోహరతోరణములు కట్టిన గులాబుల కారణమున నాప్రదేశము మధురసుగంధరబంధురంబై యుండెను. విందున కమర్చిన దీపములన్నియునారిపోయినను, అంబరదీపిక లుజ్వలముగ వెలుంగుచుండుటచే నాలోపము కానరాకుండెను.

దల్తబను పాషా కడుశ్రద్ధతో నాకథ నాలించెను. కథ ముగిసినంతనే, యామహానీయుఁ డెప్పటి యట్లు విమర్శచేయఁ దొడంగెను. ఒండొరుల చెంత నాసీనులైన గుల్నేరు లూకాసులును, తైరజా

జూలియనులును ఖాలీలుని మధుర వాగ్సంభషణముల నమితోత్సాహముతో నాలించిరి. ప్రభుచెంతనే యాసీనయై యుండిన ఇస్మీల్డాసతి యొక్క మానవతివలె సముచితముగ సవనతనయనయై యుండియు నానవ మోహనాకారు నల్లనల్లన దిలకించుచుండెను. ఆమె మేలి ముసుగు సగము తొలంగియుండెను. తక్కుంగల యువతులు అతిధులు వెడలినంతనే ముసుగులు వీడిరి.

జులేఖా తన మేనమామ ప్రక్కనే కూర్చుండి యుండెను. మిగిలిన యువతీయువకులవలె జులేఖా ఖాలీ లొండొరులచెంగట సుఖోపవిష్టులగుట కవకాశము లేక పోయెను. తురుష్కయువకునిపై మరులుగొనియున్న ఇస్మీల్డా యందుండ, నెట్లు, సాధ్యమగును ?

హెలీనా జిజీముల దుర్మరణము నిక్కముగ గడు విషాదకరముగ నుండెను. మన యువతీ యువకులు గాఢప్రణయార్ణవనిర్మగ్నులై యున్న కారణమున, హెలీనా జిజీముల విషాదచారిత్రము వారి హృదయమున నాటికొనెను. కధా విమర్శనము యథాప్రకార మొనరించిన పిమ్మట, పాషా యిట్టులనెను—

"పోపు ప్రయోగించిన తత్‌క్షణ ప్రాణాపహరణ సమర్థమగు విష మెద్దియో ఆశ్చర్యకరముగ నున్నది !"

"ఆర్యా ! ఆవిషయము నేఁ గొంత యెఱుంగుదును. ఆపాపిష్ఠి పోపు వంశజులు ప్రయోగించిన విషమును 'టొఫానారసము' అని యందురు. 'టొఫానా' యను స్త్రీ మొదట నా గరళము సృష్టించుటచే నట్టి పేరు ప్రసిద్ధమాయెను."

అట్లు లూకాను పలికినంతనే, పాషా కుతూహల మధికతర మాయెను—"అందలి పదార్థము లేవియో తెలియునా ?"

"తెలియును. అది యొక విధమగు పాషాణము. ఆ ద్రవము నీటివలె నిర్మలముగను రుచిహీనముగను నుండును. ఆ మందు

ద్రాక్షరసమునఁ గలపినచో, నారహస్యమేరికిఁ దెలియరాదు—రంగు మాఱదు; మాధుర్యము భంగపడదు. అట్టి భయంకర విషపదార్థమును పోపు వంశజులు నిరాఘాటముగ నుపయోగించి, దయారహితులై, క్రూరులై, తమవైరులఁ గడతేర్చుచుండిరి. నిరుపమాన సౌందర్యవతియు, నిరంతర కామవ్యాపారనిర్మగ్నయు, పోపుయొక్క సోదరియు నగు 'లుక్రీసు' నిజమార్గావరోధ మొనరింపజాలు స్త్రీ పురుషులనెల్ల నట్టులే దారుణముగ వధించుచుండెను."

"ఎంత దారుణము! అయ్యది రాక్షసవంశము గావలయు! మిత్రమా! ఆ దుష్టాధమా యథమాధములతో నంతరించి యుండు గదా?"

"దురదృష్టవశమున నంతరింపలేదు. ఈదురోగ్యము కడు సులభసాధ్యమగుటచే, నంతరించి యుండదు. నేనీ విషయమునఁ దగు పరిశ్రమ సల్పియుంటిఁ గాన —"

లూకాసు వాక్యము పూర్తికాలేదు. కారణమేమన, దన మిత్రుఁడు ఖాలీలుఁడు భావగర్భితముగఁ దనవైపుఁ దిలకించుచుండెనని యాతని కాకస్మికముగఁ దోఁచెను. అట్టి ప్రసంగ మసంగతమని యాతఁడు మందలించెనని యెంచి, లూకాసు వాక్యమధ్యమునఁ నిగిచి పోయెను. తోడనే, ఖాలీలుఁడు తనదృష్టి మఱలించి యువనతవదనుఁ డాయెను. ఆకారణమున, ఖాలీలుఁడు వీక్షణమునందే యర్థమునుండ దనియు, తా నకారణముగ భ్రాంతియుతుఁడ నైతిననియు లూకాసు భావించెను. అంతలో, పాషా యిట్లు ప్రశ్నించెను. —

"నీవేమి చెప్పుచుంటివి? నీ వొనరించిన పరిశ్రమ ఫలితమేమి?"

"ఆపోపువంశజులు ప్రయోగించిన విషము నేఁటిరష్యాదర్బారునకు నిక్కముగఁ దెలియునని చెప్పఁగలను."

"అల్లా! రష్యారాజవంశజు లిట్టులే కడ తేరియుందురు!

"పాషా! సందేహము లేదు. రష్యాదేశచరిత్ర పరిశీలింతమేని, ఈ విషయము తెల్లమగును. పదిమంది నృపాలురలోఁ దొమ్మండ్రు బలవన్మరణము పాలైరని తెలియఁగలదు. అందు విషముచేఁ జచ్చిన వారిసంఖ్య యధికతరము. ఆ విషము నేఁజెప్పిన టొఫానా రసమె. దాని ప్రభావమెట్టిదన, తన్మూలమున మరణించు దౌర్భాగ్యుఁ డెట్టి వికారము జెందక సామాన్యముగనే యుండును. తద్రహస్య మెవ్వరికిఁ దెలియనేరదు. ఆవిష మతి స్వల్పముగ నొసంగినచో, నరుఁడు దీర్ఘ రోగపీడితుని చందమునఁ గ్రమక్రమముగాఁ గృశించి మరణించును. అధికముగ నొసంగినచో, మన హెలీనా జిజీములవలె తారున మరణించును."

అంతట ఖాలీలుని వీక్షణము మరల లూకాసుపైఁ బడెను. తన మిత్రుడు నిక్కముగ మందలించుచుండెనని యాతఁ డప్పుడు గ్రహించెను. ఖాలీలుఁడాపగిది విముఖుఁడగుటకుఁ గారణమేదో యూహించు కున్నను, ఆప్రసంగమింక విరమింపవలయునని లూకాసు భావించెను. ఖాలీలుని భావముగ్రహించి, రేయి చాల మీఱుటచేఁదామింకఁ బోవలయునని జులేఖా తన మామనుఁ గాంచి పలికెను. ఖాలీలుఁడు మఱియొక కథ చెప్పిన వినవలయునని కుతూహల పడువాఁడయ్యు, జులేఖా పలుకులు వీనులఁబడినంతనే దల్తబనుపాషా దిగ్గున లేచెను.

ఇస్మిల్లా జులేఖా పాషాలు ముందు నడచిరి. తక్కుంగల యువతీ యువకు లైదుగురు వెనుకబడిరి. దాన, గుల్నారు లూకాసులును హైదరజా జూలియనులును పరస్పరరహస్య సరససంభాషణ మొనరించుట కవకాశము చిక్కెను. ఆ వెనుకనుండిన ఖాలీలుఁడు, పాషా స్త్రీజన సహితముగా మందిరాంతర్గతుఁ డౌటఁగాంచి, లూకాసును వెనుకకు లాగి యాతని శ్రవణమున వడివడినిట్టులనెను— "మిత్రమా? ఎట్టులో నీవు జూలియను మందిరము ప్రవేశింపుము." అనంతరము జూలియను

తోఁగూడి దదుచితముగఁ బలికి మఱవవలదని హెచ్చరించి, తన మిత్రు లిర్వురు దమ ప్రియకాంతలవద్ద సముచితముగ సెలవుగైకొను టకు వీలగునట్లు ఖాలీలుఁ డొకింత దవ్వునకుఁ బోయెను.

తురుష్కయువకుఁడు క్రమముగాఁ దనమందిరము ప్రవేశించెను. ప్రభువు చూచుచుండగనే, లూకాసుమందిరము జూలియను, జూలియను మందిరము లూకాసును నిబ్బరముగాఁ జొచ్చిరి. మధురసము తలకెక్కిన పాషా తద్విషయము జూచియుఁ జూడఁజాలకపోయెను. యథాప్రకార మాతలుపులకు బీగమువైచి, యాతఁడు తన శయ్యా మందిరమునకుఁ బోయెను.

దత్తబనుపాషా వెడలినంతనే ఖాలీలుఁడు కుడ్యాంతర రహస్యకవాటము తెఱచి, తన మిత్రుని చెంతకు బోయెను. ఆ మందిరమున నిప్పుడున్నవాఁడు లూకాసుగదా. రహస్యకవాటవృత్తాంతము జూలియను ఎఱుంగుఁగాని, ఆతఁ డెఱుంగఁడు. కావున, గోడనుండి వెలువడిన తన మిత్రునిఁ గాంచినంతనే, లూకాసు విస్మయభ్రమాకులుఁ డాయెను. తోడనే, ఖాలీలుఁ డిట్టులనెను.

“ మిత్రమా! గమనింపుము— నన్ను వారింపకుము— నిశ్చలాత్ముఁడవై నేఁ జెప్పునట్టు లాచరింపుము—మన యదృష్టమంతయు నందుపై నాధారపడియున్నది—”

“ మిత్రమా! నీ వింతగఁ జెప్పవలయునా? నీ వింత ప్రవర్తనము గాంచుచుంటిఁగదా. కావున నీవేమి పంచిన నట్టు చేయువాఁడ, నానతిమ్ము. ”

“ నీ వివేకము శ్లాఘనీయము. నీవు సత్వర మీ మార్గముబట్టి నా మందిరము జేరుము. అమీనా నాకొఱకు తప్పక రావచ్చును. నా వంతు నిన్నుఁ గాంచునంతనే వృద్ధ దాసి కలవరపడును. పాషా ప్రమాదవశమున నిన్నందు బంధించెనని సమాధాన మొసంగుము.

అనంతరము, నిరుపమాన సౌందర్యవతియగు నిస్మిల్దాసతినిఁ గూడుటకు నీ చిత్త మెంతయు దత్తరపడుచున్నదనియు, ఎట్టులైన—"

"మిత్రమా! ఏమంటివి? మన్మనోహారిణి గుల్నేరును మఱువఁ గలనా?"

"వలదు. ఇందు దోసగేమియు లేదు. మహాత్కార్యసాధనార్థ మిట్టి మిథ్యాప్రవర్తన మవసరమై యున్నది. నీ ప్రణయమున కెట్టి భంగము వాటిల్లనేరదు. నీ హృదయ మెప్పటియట్లు భవదీయ కాంతాధీనమై యుండుటఁ గాక; ఇయ్యది కేవలము బాహ్యప్రవర్తనము. అమీనా మాటలకు లోఁబడదేని, ధన మొసంగుము. ప్రభుపత్ని శయ్యామందిర మా తెఱంగునఁ బ్రవేశించి, సముచితముగ సంచరింపుము. ఆమె యేమార్గము జూపిన నామార్గమునుండియే నిర్భయముగా రమ్ము. మార్గమధ్యమున నఘోరాకారుఁడగు సిద్దీ కావలి యుండునేని, అప్రమత్తుఁడవుగమ్ము. వాఁడు నీ వెనుకఁ బడకుండ కడు భద్రముగ మెలంగుము. సిద్దీ నీకుఁ ద్రోవ జూపఁగోరును. గమనించితివా! వాఁడు నీ ముందు నడువవలయును."

అందుల కొడఁబడి, లూకాసు యిట్లు ప్రశ్నించెను.

"కాని, మిత్రమా! ఉద్యానవనమునందలి నా ప్రసంగ మంత బాగుగ నుండకపోవచ్చును. కాని, నీ కంతటి వైమనస్య మేల?"

"ప్రసంగ మట్టిదగుటచేతనే, ఇఁక నీ వాలసింపక, నా మందిరమునకుఁ బొమ్ము. మఱియొకటి! శస్త్రము మాత్రము వీడకుము."

లూకాసు ఖాలీలుని మందిరము జొచ్చినంతనే, బీగము తిరిగిన సవ్వడి వెలువడెను; తద్ద్వారము వివృతమాయెను. అమీనా ప్రత్యక్షమాయెను. కాని, ఖాలీలుఁకై యేతెంచినతార్పుకత్తెకు లూకాసు గోచరించుటచే, నామె నివ్వెరపడి, తోడనే నిగ్రహించుకొని, యిట్టు లనెను.

"ఆర్యా! క్షమింపుము— పొరపాటు—"

అట్టు లేమేమియో పలుకఁబోవు దాసిని వారించి, లూకాసు ఇట్టు లనెను.

"పొరపాటేమియు లేదు. పొరపాటైనను, నాకు లాభప్రదము గావలయు."

"అల్లా రక్షించుగాత! నీ యభిప్రాయ మేమి?"

"అయినా! చెప్పెద, గమనింపుము. ఈ స్వర్గధామమున మున్నుమందుఁ గాలిడినవాఁడ నేనుగదా. మనోహర సౌందర్యవతియగు నీదొరసానితోఁ బరిచయ మొనగించుటకుగదా. నీవు నన్ను నగర మధ్యమున నరసి, యిందుఁజేర్చితివి. అంతలో నామురదృష్టవశమున బాదరక్షలు ప్రత్యక్షమాయెను— ఎటుంగుదుగదా?"

"ఎటుంగనా? భయకంపితనై చచ్చితినను కొంటిని—" అట్లు పలుకుచు సాభిప్రాయముగాఁగాంచు వృద్ధదాసిం గాంచి, లూకాసు ఇట్టులనెను.

"నిన్నపుడు తగినవిధమున బహూకరింపఁ జాలనైతిని." అతఁడంత నాలుగుకాసు లామెచేతఁబెట్టి, మగుడ నిట్టులనెను— "ఇది యొక చిన్న రుసుము. నేను కృతకృత్యుఁడ నగుదునేని—నామనోరథము సిద్ధించునేని, అప్పు డుచితబహుమాన మందఁగలవు. ఆహా! ఇస్మిల్లాసతి ఎంతసౌందర్యవతి! ఆ సుధాకరానన తొల్చిన మేలి ముసుఁగు నా భాగ్యవశమున నొకింత తొలంగెను —"

"కాని, నీవు గుల్నేరును బ్రేమింతువుగదా?

"ఆ కన్నియ నాభార్య యగుఁగాక. ఐననేమి? అంతమాత్రమున, పరనారీపరాఙ్ముఖుఁడనై సన్యాసివలె నుండవలయునా?"

"ఆహా! పురుషుల స్వభావమెల్లెడల నిట్టులే యుండుగదా. కాని నిన్ను నాదొరసాని కెట్లుపరిచయ మొనరింపఁగలను?"

"నీవే యెటుంగవలయు. నీకట్టిసామర్థ్యము గలదు. ఎట్టులో

నన్ను నీరాణి సముఖమునకుఁ గొంపొమ్ము. ఆమెపైఁగల మోహామే నాకు ధైర్యము గలిపి, ఆమోహానాంగి యొకవేళ నాగ్రహాధురీణ యైనను ప్రసన్నురాలగునట్లు చేయఁజాలును."

అమీనా విచారింపఁ దొడంగెను. చేఁజిక్కిన సువర్ణముకంటె నధికతరలాభ మచిరకాలమున రాఁగలదు. కాని, అట్టి వ్యాపారమామెకుఁ బూర్తిగ నిష్టములేకుండెను. ఆతొట్రుపాటు గుర్తించి, లూకాసు మఱియుఁ దీవ్రపడెను. ఆతఁ డేమనునోయని, సంధాన కర్తి పాపాసంగతి స్మరణకుఁ దెచ్చెను. లూకాసు ఇట్లు బదులాడెను—

"అమీనా! నీ వీమందిరమునకు రాకతంబెద్దియో—నాకేల, కాని, పాషా తనభార్యా మందిరమున లేఁడనిమాత్రము చెప్పఁగలను."

"ఔఁ గాక. పాషా యేక్షణమైనను రావచ్చును. ఈదేశ సాంప్రదాయము నీవెఱింగియుండవు."

"అపాయమని వెనుదీయువాఁడఁగాను. అమీనా! పిఱికిపంద సుందర నారీజనమందహాసమునకుఁ బాత్రుఁడుగాఁడు. మఱియు, అపాయమునుండి నిరపాయముగాఁ దాను వెలువడుటయేగాక, నిజమనోహరునిఁగూడ నేర్పుమెయి తప్పింపఁజాలని స్త్రీ యొక్క స్త్రీకాదు. కాన, ఇఁకఁ గాలయాపన మొనరింపక నన్ను గొనిపొమ్ము."

అంత నాదాసి ఇట్టుల స్పష్టముగ నొణఁగెను.

"బాగు! తప్పేమి? ఈసమయమున కాతఁడు గాకున్న, నీతఁ డాయె. కాని, అంతకంతకుఁ జిక్కుగుచున్న ఈవ్యాపారముననే ప్రమాద ముప్పతిల్లునోయని మాత్రము భయమగును."

అంతట, లూకాసు వినువు నభినయించి ఇట్లు ప్రశ్నించెను—
"అమీనా! ఏమనుకొనుచున్నావు? కాలహరణమగు—"

"ఆర్యా! నీ వితరణముం గొనియాడుచున్నదానను" అని యుక్తి

యుక్తముగఁ బలికి, మగుడ నిట్టు లనెను— "ఆర్యా! నీ మాటఁ కాదనఁజాలను. పోదము రమ్ము."

వారిరువురు గదినుండి వెలువడినంతనే, అమీనాభద్రముగఁ దాళము వైచి ముందుగ నడచెను, లూకా సామెను వెంబడించెను. ప్రదేశ మంతయు గడు నిశ్శబ్దముగ నుండెను. అమీనా లూకాసులు నిరపాయముగా దొరసాని శయ్యాగారము డాసిరి. పాపా పాదరక్షలచప్పుట గానరామి, అమీనా నిర్భయముగాఁ దలుపు తెరచి, నిజానుచర సహితముగా నందుఁ బ్రవేశించెను. తత్ప్రథమ మందిరమున నిలిచి, దాసి యిట్టులనెను—"అయ్యా! అల్లదె మా దొరసాని శయ్యామందిరము. నీ వాక్చాతుర్యమున నామె నెట్లు సమాధానపఱచి కైవశ మొనరించుకొందువో!—సత్వరము పొమ్ము!"

లూకాసు తోడనే రెండవమందిరముగూడ గడచి, ప్రభుపత్నీ సమక్షమునకుఁ బోయెను. మృదుల మోహనహంసతూలికాతల్పమున నొయ్యారముగ వ్రాలి, నిజహృదయాపహరణ క్రీడాదక్షుఁడగు తురుష్కమన్మథునికై తత్తరపడుచుండ వేఱొకఁడు గోచరించుటచే, నా మదవతి సహజముగ విస్మయాగ్రహపరవశయై కడు జీకాకుపడెను. కాని, లూకాసు మాత్రము నిరసింపఁదగిన వాఁడా? వాని సమున్నతాకారము, దీర్ఘబాహువులు, వేరుటురము, సుందరగంభీరాననమును దప్పక దర్శనీయములు. గాన, నా స్వైరిణి మఱియొకసారి లూకాసును గాంచి తదాలోచనాధీనమానసయై యుండ, నాతఁడు తద్భావ పరివర్తనము గుర్తించి, సమీపించి, మనోహర నిశ్చలస్వరంబున నిట్టులనెను—

"సుందరీమణీ! కేవలము ప్రమాదవశమున నిన్నుఁ గాంచు నపూర్వమహాభాగ్య మలవడెను; ధన్యుఁడను!"

ఆ ప్రౌఢ కాంత యంత కృత్రిమనిరాదరణస్వరంబున నిట్టులనెను.

"ఆర్యా! ఈ తెఱంగున శుద్ధాంతమునఁ జొరబడుట సాహసమని యెఱుంగవా? కాని, ప్రమాదమంటివే! ఏమది?" వర్ణనాతీతమగు నా సుందరాంగుని సుందరనయనద్వయముపై నాధీరవీక్షణములు నిలిచిపోయెను. గ్రీకుయువకుఁ డిట్టులనెను—"కాంతామణీ! యథార్థ మెఱింగించెద, క్షమింపుము. ద్రాక్షరసపాన మొకింత యధికతర మగుటచే దత్తబనుపాషా—'

"ప్రవక్తయగు మహమ్మదు నిషేధించెను!"—వినీలశ్మశ్రురాజి కారణమున మఱియు మఱియు దీపించు నా మోహనాంగుని సుందర దంతపు దొంతరలు గాంచినంతనే యా కామిని చకితహృదయయై మోహవికారోద్భూతనిశ్వాసయై మగుడ నిట్టులనెను.— "కాని, మనము దుర్బలమానవులముగదా."

"నిక్కముగ దుర్బలులము! కాదేని, నేనీ మారవికారమునకుఁ జిక్కువాఁడఁ గాను."

"కాని, ప్రమాదవశమున నంటివే! అదేమియో సత్వరము బలుకుము."

"మధురసము తలకెక్కిన దత్తబనుపాషా, ఖాలీలుఁడు వారింపఁ గడంగినను వరకుసేయక, మమ్మొకరి మందిరమున నింకొకరిని బంధించెను. నేఁ జెప్పు ప్రమాద మయ్యది. కాని, తత్ప్రమాదమే నాకీ మహాలాభ మొడగూర్చెగదా."

"ఖాలీలుఁడు వారింపఁ గడంగెనా?" అని యథాలాపముగా నిస్మిల్లా ప్రశ్నించెను. కాని, నిక్కముగ నా కామిని అనిర్వాచ్యా నందప్రకంపితహృదయ యాయెను. కారణ మేమన, ఆమె చిత్త మింకను సుందరతురుష్క యువజనాధీనమై యుండెను. తనపైఁ గల మక్కువకతంబుననే పాషాను వారించి ఖలీలుఁడు నిజమందిరాంత రంబున నుండఁ బ్రయత్నించెనని యెంచి ఆమె కడు ముదమందెను.

లూకాసు మగుడ నిట్టులనెను.—

"సుందరీమణీ! నిజము. ఒకని మందిరమున నింకొకనిఁ బెట్టు చుంటివని ఖాలీలుఁడు విస్పష్టముగఁ బలికెను. కాని, అసలే మతి మాలినప్రభువు వాదించినచోఁ గ్రుద్ధుఁడగునని యెంచి, నేనును నా మిత్రుఁడుం గలసి ఖాలీలుఁడు మాటాడకుండ చేసితిమి.

ప్రభుపత్ని వీక్షణమధుకరములు గ్రీకు మనోహరవదనపంకేరు హాము వీడి రాఁజాలకుండెను. అనంతర మేమాయెనని ఆమె ప్రశ్నింప లూకాసిట్టులనెను—

"నేను ఖాలీలుని మందిరము జొచ్చి శయ్యపై నాసీనుఁడనైనంతనే తలుపు తెఱచి అమీనా ప్రవేశించెను. అం దెవ్వరుందురని దాసి ఎఱింగియుండదు. కాని, కాంతామణీ! క్షమింపుము. నీపరిచారికను గాంచినంతనే నా హృదయమునందొక యూహ జనించెను. నే నిం దనుక గుర్జేరును ప్రేమించి యుంటినని విశ్వసించితి. అది వట్టిభ్రమ యని ఇపుడు తెలుసుకొంటిని. నీలమేఘ విముక్తసుధాకరబింబముం బోలిన ఆఛ్ఛాదన వసననిర్గతభవదీయసుందరానన మనోహరారామ సీమఁగాంచినంతనే, నా హృదయము నీ యధీనమాయెను. మఱియు, భవదీయ మనోహరవదనసందర్శనార్థమే గదా, కొన్ని దినముల క్రింద ట నేనీ మందిరమునకు రప్పింపఁబడితిని! కావున, అమీనా గోచరించి నంతనే, దైవికముగఁ జిక్కిన సదవకాశమును వృథా సేయరాదని నిశ్చయించితిని—"

"నిన్నిందుఁ బ్రవేశపెట్టవలయునని అమీనాను బ్రతిమాలితివి కాఁబోలు?"

"తరుణీమణీ! నిజము. కాని, నాపై గినిసిన గినియుము—నీదా సిని మాత్రము మన్నింపుము. నాలాలింపులకును బెదరింపులకును దాళఁజాలక నాకుఁదోడ్పడెను."

ప్రభుపత్ని వెంటనే బదులాడక, లోలోనఁ జింతించెను. ఆమె వీక్షణము లుండిండి గ్రీకుయువకుని మనోహరాకారముపై బర్విడు చుండెను. దుర్బలస్త్రీజన సహజస్వాతిశయాహంకారములు ఆమె మానసమున రేకెత్తెను. గుల్నేరును వలచిన లూకాను, ఆమె సౌందర్యము గాంచి, తొంటివలపు మఱచి మోహనాపరవశుఁడై, కృపణుఁడై, ప్రభుపత్ని కన్నెదుట నుండెను! ఆమె హృదయ మెట్లు కంపింప కుండును?— "పౌరుషవంతుఁడా! నీపలుకులన్నియు నిక్కములగునా? నన్ను నిక్కముగఁ బ్రేమింతువా?"

గ్రీకుయువకుఁ డనురాగపూరితవీక్షణుఁడై సరసముగ నిట్లు బదులాడెను.

"భవదీయభాసురవదన సుధాకరబింబము గాంచుటయున, ప్రేమించుటయే. హా! తరుణీ! మనమారామకుటీరమున ఖాలీలునిచుట్టు సుఖాసీనులమై కథాశ్రవణాతురులమై యుండుతఱి నీను కుటిలముఖ వసనము తొలంగకుండెనేని, నాహృదయమున కిట్టి యారాటము లేకుండెడిది – నాగుల్నేరే నాహృదయాభిరాజ్ఞి యని యింకను భ్రమించి సంతసించుచుండెడివాఁడను. నీవంటి యపూర్వసౌందర్య సముజ్జ్వలాంగిని భార్యగా వడసిన దత్తబనుపాషా నిక్కముగ నదృష్టవంతుఁడు! ధన్యతముఁడు!"

తదాలాపము లాలించి ప్రభుపత్ని సంతుష్టాంతరంగయై తన చెంగట నాసీనుఁడుగావలయునని లూకానునకు సన్న యొనరించెను. కాని, మోహంపుఁగల్పమున నొయ్యారముగ వ్రాలియున్న ఆమచ్చ కంటి సముజ్జ్వలసౌందర్యవైభవంబున కోహటించువానివలె నాగ్రీకు అవనతవదనుఁడై ఆసౌందర్యరాశి కొకింతదవ్వున నాసీనుఁడాయెను. విటులా తెఱంగున నటించుటయు, దానస్వైరిణు లుప్పొంగుటయు సహజము. అంత నాయిందుముఖి నిజసుందరకరాబ్జమునందీయ, నా

యువకుఁడు లేనియుత్సాహము దెచ్చికొని మోహాతురంబున ముద్దాడి తోడనే రయంబున దత్తరంబున విడిచిపుచ్చెను. నిజాతులిత సౌందర్య వైభవవీక్షణావసరదిగ్భ్రమము కారణమున నాయువకుఁ డట్టు లాచరించెననియు, తానొక మందహాసమొనరించునంతనే నాభీరుఁడు ధైర్యధుర్యుఁడై రయంబున నిజభుజవల్లరీపంజరబంధితుం డగుననియు ప్రభుభార్య భావించి కడుంగడు ముదమందెను. కాని, లూకాసు అవస్థ కడు విపరీతముగ కేవలము వర్ణనాతీతముగ నుండెను. ఆతని చిత్తము గుల్నేరుకాంతాధీనమై యుండెను. ప్రభు పత్నిపై మోహము లేదు. తను నట్టి దుర్వ్యవసాయమునకు నియోగించిన ఖలీలుని యభిప్రాయమేమో యాతఁ డెఱుంగఁడు. ఐనను, మిత్రవచోబద్ధుఁడై లూకాసు నాటక మాడుచుండెను. ప్రభురాణి యిట్లు ప్రశ్నించెను—

"ఖాలీలుఁడు నాగుఱించి యేమైఁ బ్రసంగించెనా ?"

"ప్రసంగించెను. మొదట నిన్నుఁ గాంచినపుడు నీ సుందరాననము వసనాచ్ఛాదితమై యుండినను, భవదీయ దివ్యాకృతిఁ గాంచియే నా మిత్రుఁడు విగతధైర్యుఁడాయెను. అనంతరము తదభివర్ణనమునకు దొరఁకొనెను. కథాశ్రవణావసరమున నావలె నాతఁడును నీ యపూర్వ సుందరాననము తప్పక కాంచియే యుండును. ఆతఁడు నిక్కముగ నీ పాదసేవాపరాయణుఁడే!"

"ఖాలీలుఁడు మా పరస్పర సమావేశము గుఱించి వెల్లడి చేయ లేదు" అని లోలోన సంతసించి, మధురమందహాసవిరాజితవదనయై ఇస్మిల్డా ఇట్టు లనెను—

"ఆర్యా! స్వాతిశయము మా జాతి లక్షణముగదా — కావున నీ వన్యథా తలంపవలదు— నీ మిత్రుఁడగు జూలియను నన్ను గుఱించి ప్రశంసించెనా ?"

"వాఁడును ఖలీలునివలెనే నీదు సౌందర్య ముగ్గడించెను. కాని,

మోహనాంగీ! నా మిత్రులమాట కేమి!— నేనే నీ హృదయమునకు నచ్చినవాఁడనని పల్కి నన్ను ధన్యాత్ముని నొనరింపవా? ”

లజ్జారుణావనత వీక్షణయై, ప్రభుపత్ని యిట్టు లనెను. “ సుంద రాంగా! నీ కీసందియ మేల? అమీనా తోలదొల్త నిన్నే గదా కాంచి మదీయారామగృహంబునకుఁ గొని తెచ్చెను! దుర దృష్ట వశ మున నా సమయమున విఘాతము సంభవించెను. ఐన నేమి? భవదీయ మనోహరరూప వైభవము గుఱించి యొనరించిన అమీనా యభివర్ణ నము నా మానసమున నాటియున్నది. నా పుత్రికామందిరమున నిన్నుఁ గాంచినంతనే, నా పరిచారిక వర్ణన మతిశయోక్తి కాదని రయంబున గుర్తించితిని. ఎట్లు ప్రేమింపకుందును? మఱియు, నీపై మోహము లేదేని నా యంతిపుర మీా తెఱంగునఁ జొచ్చిన నిన్ను సైరింతునా? కావున, నీ కట్టి భయము వలదు. జూలియను ఖాలీలులతో నాకుఁ బనిలేదు. నా కిపుడు నీవే ప్రేమాస్పదుఁడవు— సర్వము నీవే—”

లూకాసు తోడనే మోఁకరించి, ఆ మోహనాంగి కోమలకరపల్ల వంబును మగుడ ముద్దాడి, వెనుకటివలెనే వీడి. మఱింత దవ్వునకుఁ బోయి, జాజ్వల్యమాన సౌందర్య విహ్వలహృదయుఁడై నట్టి విస్మయ విశాలానిమిష నేత్రుఁడై యట్టె నిలిచిపోయెను. ప్రభుకాంత మఱియు మఱియు సంతసించెను. క్షణక్షణప్రవర్ధమానమగు మోహాతిరేకమున రయంబునఁ బైకొని ఆ నవమోహనాకారుని నిజభావపంజరమున బంధింపవలయునని తలంచియు నాతని యధైర్యసంభ్రమంబులం గాంచి వెనుదీసి, ఒకింత ధైర్యము గఱప నెంచి, యువజన హృదయము సీరగు నట్టి సుందరనీలవీక్షణంబులఁ బఱపి, ఆమె అత్యంత మృదుమధుర కలస్వనంబున నిట్టులనెను—

“ సుందరాంగా! కేవలము క్షణికమగు కామ వికారము కానోపు నీదు మోహమున కలరి యేఁగొందునేని, నీ వేమందువో? ”

తదవసరోచితోత్సాహము స్వరమున లూకాసు సముచిత భాషణం బులబదులాడెను. అంత నా వగలాడి వర్తులమై, సుందరమై, హిమసన్ని భమై దీపించు నిజ భుజకాండము బ్రదర్శించుటకునై తన కంచుకాంత మునందలి బంగరు జలతారు నల్లన బరీక్షించుచు యిట్లు లనెను —

"కాని, అబలలమగు మమ్ము బురుషులు కఠిన విమర్శన మొన రింతురు."

సుందరాంగీ! నే నట్టివాఁడఁగానని విశ్వసింపుము." — తన ప్రవ ర్తనము లూకాసునకే వింతగఁ గాన్పించెను, తురుష్కమిత్రవచో నిగళబద్ధుఁడైన యాత్రికు మనసులేని సరసమున కొడఁబడినను, మోహ పరవశుఁడైన రసికవరునివలె సముచిత సరససంభాషణధురీణుఁడై యాప్రౌఢాంగనను గన్నుఁగ్రాలెను! ఆమె ఇట్టులనెను—

"సుందరాంగా! నీకు సహస్రవందనము లర్పింతును. నీయౌదా ర్యము కడుశ్లాఘనీయము. దాన నాహృదయభారము తొలంగెను. ఇల్లాలునయ్యు, హృదయదార్బల్యంబున మోహపరవశనై నిన్నుఁ బ్రేమింతునేని, నన్ను నిరసింపవుగదా?"

"నిరసనమా! ఎట్లు నిరసింపఁగలను? కాని — సుందరీ ఈప్రదేశ మున నేయుపాయము సంభవింపదు —"

"ఆహా! చెప్పఁజాలను. మాదేశమున స్త్రీ స్వాతంత్ర్యము సున్న. మగఁడు సర్వాధికారి; ఆలు తదధికారబద్ధయై యున్నది. కావున, ఏముహూర్తమునకైన రానగును. ఐనను, మన కపా యము వొరయకుండ నుపాయము గలదు. అల్లదె, మొగమలు తెర — ఆవెనుక నున్న ద్వారము దాటినచో, పాషా ధనాగార ముండును. ఆపత్కాలమున నామార్గము శరణ్యము — కాని, మోహ నాంగా! ఈ సుఖసమయమున మనచిత్తము భయాధీనము కానేల? ఏవిచార మొందుంగక, హాయిగ నుందము."

ప్రభుపత్ని యట్లుపలికి, మోహాతురంబున దనచెంతకు రమ్మని లూకాసునకు సన్న యొనరించెను. ఇఁక, మనోహరయువజన బాహు పంజరబంధితయై అనిర్వాచ్యానంద సౌఖ్యార్ణవతరంగడోలికల నుయ్యాల లూగఁదలంచిన యామదవతికి అంతలో నడుగుల సవ్వడి దడదడ విన వచ్చెను. మోమెత్తి చూచినంతనే, విపరీత భయవికారవదనయై, ఉన్మాదిని చందమున బిఱబిఱనరుదెంచి నమీనా గోచరించెను! ఇస్మిల్డాలూకాసులు భయభ్రాంతులై దిగ్గునలేచిరి. ప్రభుభార్య రయంబునఁ దెలివొంది, నిజపరిచారికా సందేశము గుర్తించి, తన సరసుని శ్రవణమున వడివడి నిట్టులనెను — "ఆర్యా! అపాయోల్లంఘనోపాయము ముందుగనే తెల్పుట మేలాయెను — ప్రభు వరుదెంచువాఁడు — తత్క్షణ మీమార్గమునఁ బొమ్ము — ఆలసింపకము — మఱియొకసారి సుఖింపనగును!"

అట్లుపలికి ఆకాంత, తెర తెఱచి, తదంతరరహస్యకవాటము చయ్యన సడలించెను. అందు లూకాసు రయంబునఁ బ్రవేశించెను. తోడనే, ప్రభుపత్ని తలుపువైచి, కాండపటము సరిదిద్ది, ఏతెంచు మగనికి యథాస్వాగత మొసంగుటకై నిశ్చలవదనము దాల్చెను. ఆముహూర్తముననే పాషా యామందిరమునఁ గాలిడెను.

౨౧

తాళము

రహస్యమార్గాంతర్గతుఁడైన లూకాసు మిత్రహితోపదేశానుసారముగఁ దోడనే శస్త్రధరుఁడాయెను. ఎట్టి యుపాయ ముప్పతిల్లునో యని ఆతఁడు సహస్రనయనములతో నిటునటు దిలకించుచు గడుం గడు నప్రమత్తుఁడై యుండెను. మనకుఁ జిరపరిచితమగు లోహదీప

మందు వెలుంగుచుండెను. కాని, ఖాలీలుఁ డట్టి విపరీతకార్యమునకుఁ దనమిత్రు నేల నియోగింపవలయును? లూకానున కేమియు దోఁపకుండెను.

గ్రీకుయువకుఁ డప్రమత్తుఁడై భద్రముగ నడచి సిద్దీగది సమీపించెను. నీలజీమూతసన్నిభుఁడగు నాదీర్ఘకాయుఁడు చిత్తుగఁద్రావి ఘుర్ఘురధ్వాన మొనరించుచు మైమఱచి నిద్రించుచుండెను. ఒక్క జాముక్రిందటనే వాఁడే తెలుఁగున దొంగవలె నిర్జనారామమందిరముఁ జొచ్చి రుచిరాహారంబులను మధురసమును దస్కరించెనో, వెనుకటి ప్రకరణమునఁ గాంచియే యుంటిమి.

సిద్దీ నిద్రించుటచే నే ప్రమాదము లేకపోయెను. అత్ర్వాంత మతి క్రమించి లూకాను సోపానములవంక దిలకించుచుండ, ఖాలీలుఁడు గోచరించి యాతని డాసెను. సిద్దీ నిద్రాపరుఁ డాయెనని యెఱింగి నంతనే, కార్యము సులభతరమాయెనని సంతసించి, తన ఖడ్గము సారించి, నిజానుచరసమేతుఁడై ఖాలీలుఁడు వానిచెంతకు బోయెను.

సిద్దీని తీవ్రముగ దట్టుచు కుదుపుచు ఖాలీలుఁడు మేల్కొల్పెను. వాఁడు తోడనే త్రుళ్ళి మేల్కాంచెను. కనువిచ్చునంతనే ఖాలీలుని భయంకరమూర్తియు, భయంకరతరసునిశితకరవాలమును గోచరించుటచే వాఁడు దురంతభయాధీనమున గడగడ లాడెను. ఖాలీలుఁడు కఠినముగ నిట్టులనెను. —

“ ఓరి, సేవకాధమా! నీవు నాయధీనమైతివని యెఱుంగుదు గదా — మాయామర్మములు విడిచి నీకథ పూర్తిగఁ దెలుపవలసిన యవసర మరుదెంచెను — పరిస్థితు లనుకూలింపవు, నేనిందనుక వేచి యుంటిని — ”

దుర్భరభయవికారవదనుఁడై, సిద్దీ యిట్టులనెను —

“ ఆర్యా! నీవెవ్వఁడవు? చూచుటకు బాలుఁడవయ్యు — నన్ను

గాంచిన మొదటి నిముసముననే నాపై నధికారమువహించి శాసింప నారంభించితివి! — నీకుఁగల ప్రభావ మేమియో తెలియకున్నది — ”

“ ఓరీ! నేను మూర్తీభవించిన క్రోధమని యెఱుంగవు? అవసర మగు నవసరముల దయాదాక్షిణ్యములకుఁ గొంతయుండదనికూడ గ్రహింపుము. ” సిద్దీ భయాతురంబున నమస్కరింప, నాతురుష్కయువకుఁడు తొంటి కఠినస్వరమున నిట్టు లాజ్ఞాపించెను. — “ లెమ్ము! నీ ఖడ్గము నిందుంచి ముందునడువుము — నేఁజెప్పినట్లు చెప్పినంతనే యొనరింపవలయును! ”

ఖాలీలుఁడు మానవాతీతాధికారధురంధరుండై శాసించుచుండినట్లు తోఁచెను. పాషాసేవకుఁడు చెప్పరాని భయసంభ్రమంబులచేఁ దిప్పవడి, కట్టెదుటనున్న యధికారమూర్తిని దేఱిచూడఁజాలక అధోముఖుఁడై అల్లన దిలకించుచు, ఆతని మిత్రునిఁ గాంచి మఱిమఱి వెఱగందుచు లేచినంతనే, ఖాలీలుఁ డాశిలాసోపానములఁజూపి నడుమని కఠినముగ నాజ్ఞాపించెను.

మిత్రద్వయము పిఱుందనరుదేఱ, సిద్దీ మెట్లుడిగ్గి, నేలయందడఁగి యున్న దారుకవాటమును సమీపించెను. వాఁడు తత్క్షణమే భయవిహ్వలుఁడాయెను. తురుష్కవీరుని యభిప్రాయము వానికి స్ఫురించెను. మందిరాంతరారామమున కందుండి యొక మార్గముండెనని గతప్రకరణమున నరసియుంటిమిగదా. తత్కవాటము కుడ్యపదార్థముతోఁ గలసిపోవునట్లు కడునిపుణముగ నిర్మితమై యుండుటచే ఖాలీలుఁ డింతకుఁబూర్వ మరయఁజాలకపోయెను. కాని, విషయమెఱింగిన కారణమున నాతఁ డీసమయమున దద్ద్వారమును సులభముగనే గుర్తించెను. అంత నాతఁడు సిద్దీనిఁ గాంచి, ఆద్వారపుఁదాళ మొసంగుమని అధికారపూరితస్వరంబునఁ గోరెను. భయాతిరేకమున నొడలంతయుం జెమ్మటఁగ్రమ్మ, వాఁ డిట్టులనెను. —

అయ్యా! బీగమిదిగో. కాని, పాపా ప్రశ్నించునేని, ఏమందును?

"పోయె నని చెప్పుము. నీవు భయపడకుము ఈ గంటయందే నేను పాపాతో మాటాడవలసియుండును—"

"ఏమైనను, నావనిసరి. అయ్యా! పాపా స్వభావము నేనెఱుంగుదు. ప్రళయానిలసన్నిభమగు నా మహానీయుని దురాగ్రహమునకు ఇంధనమునై నేను ప్రగ్గవలసినదే!"

దుర్బలుని పగిది గంపించు నా దీర్ఘకాయుని కరమునందలి తాళము గైకొని, ఖాలీలుఁ డిట్టులనెను—

"సేవకా! నిన్ను రక్షింపఁగలను. నీ వా భయము వీడియుండుము. ఏకారణముచేతనైన నా సంకల్ప మీ సమయమున భగ్నమైనను, నేను మఱికొంతకాలము వేచియుండవలసినను, నీ తాళము నా చేత నుండుటచే నీ వలన నాకెట్టి యపాయము వాటిల్లనేరదు. నీవు తప్పక మదాజ్ఞానువర్తివై యుండుము."

అయ్యా! నే నిప్పటికే నీ యాజ్ఞకు బద్ధుఁడనై యుంటిని. నన్ను నీ వకారణముగఁ గసుదూలనాడినను, రహస్యభంగ మొనరింపలేను—"

"చాలు! నేఁ జెప్పువఱకు నట్టులే మెలంగుము. ఇఁక నీ తలుపు తెఱువుము!"

అట్టు లాజ్ఞాపించు ఖాలీలుఁ డీసమయమున దుర్నిరీక్ష్యుఁడై అతని కంఠ మీ సమయమున నధికతర గంభీరాధికారపూరితమై యుండెను. వీక్షణములు తీక్ష్ణతరంబుగ నుండెను. సిద్దీ భయ మధికతమ మాయెను: వాని మేనెల్ల వడంకఁ జొచ్చెను. కట్టెదుటనున్న భయంకరాధికార మూర్తిని నిరాకరింపనేరక, తాళ మొసంగుటకు ధైర్యము చాలక ప్రాణ్పసియున్న సేవకునిఁగాంచి, ఖాలీలుఁడు తీవ్రతరంబుగ నిట్టులనెను—

"ఓరి, సేవకా? ఈ రహస్యకవాటము రయంబునఁ దీయుము! — కార్య మొనరింపక అట్టు లేల నిలిచెదవు? — ఓరీ! మఱియొకసారి

చెప్పెద— ఇంకను ఆలసింతువేని, మదీయ ఖడ్గధారకు గుఱియై తారున మరణింతువు ! ”

సిద్దీ యిఁక నుపేక్షింపజాలక, పాపావలనఁ దనకుఁ బ్రాణాపాయము వాటిల్లకుండ రక్షింపవలయునని దైన్యముగఁ బ్రార్థించి, ఖాలీలు నాజ్ఞ నౌదల దాల్చి, కార్యమునకుఁ బూనెను.

గోడయందమరియున్న ద్వారముచెంత నొకయినుపసీల యుండెను. సిద్దీ బలముగ నొక్కినంతనే అయ్యది ఒకయంగుళము గోడలోనికి దిగి పోయెను. వాఁడంతట భూమ్యాంతర రహస్యదారుకవాటము చెంతకుఁ బోయి ఒక వంక నొక్కినంతనే, యవ్వలికొన లేచెను. ఆహా! ఎంత విపరీతము ! ఆ ముహూర్తముననే, ఇస్మిల్లా మందిరాంతర రహస్య ద్వారము తెఱచిన సవ్వడి ఆయెను. బానిసీఁడు తోడనే పిడుగుపడిన భాతి బెగడువడి, మందస్వరముననే ' పాపా ! ' యని అఱచెను. సవ్వ డియేగాక ఈ గంభీరాలాపములు విస్పష్టముగ వెలువడెను. “ప్రేయసీ! ఈ స్వప్న మనర్థదాయక మని తోఁచెడిని. నా ధనాగారము సురక్షి తముగ నుండునా ? తత్క్షణము పోయి చూడవలయు—”

“ సిద్దీ ప్రాణము లెగిరిపోవుచుండెను. వాని శ్రవణమున ఖాలీలుఁ డిట్టులనెను. “ భీతిల్లకుము. వీని నెప్పటియట్టు లమర్చివేయుము— నీ ప్రాణము నా యధీనము సుమా !— విశ్వాసఘాత మాచరింపకుము— భయము వలదు ! ”

“ అయ్యా ! తాళము ! ” అని వాఁడు మరణావసర విహ్వాల స్వర మున నడిగెను.

“ పోయెనని చెప్పుము. అపాయము ఘటిల్లకుండ నేను రక్షింపఁ గలను. ”

లూకాసు ఖాలీలు లా క్షణమ నిశ్శబ్దముగ మాయమైరి. సిద్దీ ప్రాణము పిడికిటఁ బట్టి, కదలిన తలుపును శీలను యథాప్రకార

మమచ్చునంతలో, నిస్సిడ్డా పలుకు లీపగిది విని నాయెను— "నాథా! వృథా యలజడి యేల? కల కింత వెఱపా? నీ సేవకుఁడు దయ్యమువలె నిరంతరము గాఁపుండ, ఎట్టిభయము! రమ్ము! సుదుగోజతల్పుఁడవై హాయిగ నిద్రింపుము!"

"వలదు, వలదు! కలలు కల్లయని తృణీకరింపరాదు. స్వప్నములు భావిశుభసూచకములు. నీ విందే యుందుము—వచ్చిన రమ్ము: నీ వనునట్లు నా సేవకుఁడు నిక్కముగ స్వామిభక్తిపరాయణుఁడై, విశ్వసనీయుఁడై, అప్రమత్తుఁడై కాఁపుండెనో, లేదో తత్క్షణ మరయవలయు."

తత్సంభాషణమున పాషా నిమగ్నుఁడై, అంతవఱకు నాతలుపు పూర్తిగ దెఱవఁడాయెఁ గాని, తెఱచినచో సిద్దీపహుపాటు వ్యక్తమై యుండెడిది కాని, నాని యదృష్టవశమున వాక్ద్వారము వివృతమగు నరికే, కార్యము పూర్తి ఆయెను. నిజభార్యాసమేతుఁడై పాషా యంత నామెట్లు డిగ్గదొడంగెను. తలుపు తెఱచినంతనే ప్రభుపత్ని యొక్క తీక్ష్ణ వీక్షణంబున నాసీమయంతయుఁ బరిశీలించెను. ఆమె హృదయ మెటులుండెనో పాఠకులు గ్రహించియే యుందురు. ఒక్క నిమిషము క్రిందనే కదా, లూకాసు ఆచుందిగమునుండియే ఆగార్గమునుండియే జూరుదెంచెను!

ప్రభ్వీ ప్రభువులను గాంచినంతనే, సిద్దీ అమిత భయవినయ సంభ్రమాకులుఁడై ఎకుఁరేగి, సముచిత దూరంబున యథాక్రమముగా సాష్టాంగ మాచరించెను. పాషా యిట్లనెను—

"స్మిత్రమా! లెమ్ము. జాగరూకుఁడవై యుంటివి సంతసంచితిఅరె! ఖడ్గము కానరాదేమి! కాఁపరి నిరంతరము ఖడ్గధారియైయుండవలదా! తొల్లి భయంకర మహాసర్పములు ధనాగారములను గాంచుచుండెనని వినియుందుము—అయ్యవి నిరంత విషధరము లగుటయే గదా నాని

ప్రాశస్త్యము ! అట్టులే నీవును అనుక్షణ మాయుధ హస్తుఁడవై యున్న గానిఁ నీవలన ప్రయోజనమేమి ? ”

సిద్దీ మగుడ సాష్టాంగ మొనరించి కడు దైన్యముగ నిట్టులనెను. —

“ మహాప్రభూ ! రక్షింపుము ! ఖడ్గమాయరయందు మఱచితిని—ఆకోణమున నిద్రింతును — ప్రమాదవశమున — ”

“ ప్రమాదమా ! సేవకాధమా ! ఏమంటివి ? ఇట్టి ప్రమాదము లెన్నాయెనో ! ”

“ అధిపా ! ఇట్టి ప్రమాద మెన్నఁడు సంభవింపలేదు — ఇదే తొలిసారి –ప్రభూ ! క్షమింపుము—రక్షింపుము ! ”

“ సేవకా ! ప్రభువు దయామయుఁడు — నిన్ను క్షమియించునులే. ”

ఇస్మీల్లా ఆతీరున వానికి ధైర్యము గఱపి, సముచిత సరసంపుఁ జేష్టలఁ దన నాధుని క్రోధ ముడుపుటకుఁ గూడఁ బ్రయత్నించెను. పాషా యిట్టులనెను. —

“ వీనిఖడ్గము నిజముగ నందున్నదో లేదో చూతముగాక. — అల్లా ! ఓరి, పసరమా ! ఇదియేమి ? ఈరుచిరాహారము లెక్కడివి ?— సారాయి కూడనా ! తెలిసె — వీడరాని యీ నిగూఢ ధనాగారము వీడి, చొరరాని నాయుపవనము జొచ్చి, నీవంటి సేవకాధముఁడు చూడనైన జూడరాని ప్రశస్తభోజ్య పదార్థముల నపహరించితివిగా ! ”

సిద్దీ యవస్థ ఎటులుండునో పాఠకులే గ్రహింపవలయును. దీనాతి దీనానను డై ప్రభుపత్ని నొక్కసారి తిలకించి, మగుడ పాషా పాదముల చెంత వ్రాలెను. తురుష్క ప్రభువు దందహ్యమాన మానసుఁడై అభినవజల ధరధ్వానమున నిట్లు గర్జించెను. —

“ అధమాధమా ! నీయపరాధము స్పష్టము ! అందులకు శిక్ష నీకుఁ దెలియుఁగదా — అనుభవింతువుగాక ! ”

దత్తబను పాషా అత్యుగ్రుఁడై, దుర్నిరీక్షుఁడై యుండెను. ఆ స్థలం

బుననే యుండిన ఇస్మిల్లా యవస్థ కడుంగడు దుర్భరముగ వర్ణనాతీతముగ నుండెను. నాథుని శాంత పఱచుటెంతయు నవసరముగ నుండెను. కావున నామె నిజహృదయోల్లాటము మఱుగు పఱచి మధుర మందహాసరాజిత వదనయై మంజుల వీణారవంబున నిట్లులనెను. —

"ప్రాణనాథా! ఈ మస్రూ అంతగ ద్రోహికాఁడని భావింతును. సమాధాన మొసఁగుట కవకాశ మొసంగుఁడు. ఒకవేళ, వాని కనఁదిన సామాహారము తెచ్చెడు నమీనా జాలిగొని ఈ రమ్యాహారము లంగూడ నేఁడు కొనితెచ్చెనేమో — "

"అట్లగుచేని ఆమీనాయును దత్ఫల మనుభవించుఁగాక!"

"ప్రాణేశ్వరా! నిజము చెప్పవలయునుగదా — ఈ స్వామిభక్తున కప్పుడపుడు నేనే మధురస మంపుచుంటి — "

"ఐన, నీవును అపరాధ మొనరించితివి! కాని, నీ యౌదార్యము అబలాజన సహజదౌర్బల్యము వ్యక్తపఱచుచున్నది. కాని, తన యంతర మెఱుంగక ఇట్టి పదార్థములు పరిగ్రహించువాఁడే ప్రధానాపరాధి. ఐనను, నీవు చెప్పుచుంటివి కాన, వానికి మరణము తప్పెను. కాని, వానినెల్లి బానిస బజారునకు కంపి, విక్రయింతును — ప్రభువిశ్వాసపాత్రుఁడైన యీ దుర్దినము దలంచి ఆజన్మాంతము దుఃఖితుఁ డగుగాక. దురాత్మా! లెమ్ము! విశ్వాసఘాతుకుఁడవై నీకొసంగిన తాళము దుర్వినియోగ మొనర్చితివి! ఆ బీగా మిటు తెమ్ము; లెమ్ము!"

కాని, ఆ సేవకుఁడు బాధిర్యబాధితుఁడో యన, లేవఁడాయెను. అంతవఱకు భూమికి కొంచె మెత్తుగనుండిన శిరము ఆ చల్లని కటితాల నొరయునట్లు వ్రాలి, చచ్చినవగిది వాఁడట్టులే పడియుండెను.

"ఓరీ! మాటాడ వేమి? సత్వరము తాళ మిమ్ము!"

ప్రభు వట్లు గర్జించినను, వాఁడట్టులే పడియుండెను. అంత నిస్సిల్లా ఇట్టులనెను —

"పరిచారకా! వినఁబడదా, ఏమి? ప్రభువునకు బీగ మిచ్చి వేయుము — నిన్ను దప్పక మన్నించును — నేఁగూడఁ దోడ్పడెదను."

అంత నమిత మందస్వరంబున సిద్ది యిట్టులనెను — మహాధిపా! తాళము — తాళము పోయెను —"

తురుష్క ప్రభువు తోడనే భయంకరరౌద్రమూర్తియై, రక్తారుణ రాగదీపితవదనుఁడై ప్రజ్వలితానల సన్నిభనయనుఁడై తదావేశమున భూతాడన మొనరించి యిట్టు గర్జించెను —

"ఇవి యేటిమాటలు! ఓరోరి, సేవకాధమా! ఏమంటివి! ఔరా! నాతో నీఁడు ఎకసక్కెము లాడునాఏమి! అధమాధమా! మాటాడ వేమి? ఆరామమునకుఁ జూపు రహస్యకవాటతాళ మేమాయె?"

మృతప్రాయుఁడగు నా సిద్దినోటినుండి మాట వెలువడుటయే బహు కష్టముగ నుండెను. వాఁడెట్టులో ప్రాణములు బిగియబట్టి హీనాతిహీనస్వరంబున 'పోయె' నని మఱుడఁ బలికెను.

పాపా ఇంకనుఁ దాళఁగలఁడా? ఆగ్రహము దుర్భరంబగుడు, నాతఁడు మండిపడి మగుడ నిట్లు గర్జించెను —

"పోయెనా! తాళము పోయెనే! కాంతా! చూచితిగదా! — ఇట్టి దురాత్ముని నీవు సైరింపుమంటివి! ఎంత మోసము! ఎంత ప్రమాదము! ఇట్టి దుష్టవిశ్వాసఘాతుకునెగదా, మన మింతకాలము విశ్వసించియుంటిమి!"

కాని ప్రభుపత్ని ఏమనఁజాలును? ఆమె యవస్థమాత్రము తిన్నగ నుండెనా? తదవస్థ ప్రకటింపరాని దగుటచే మఱియు దుర్భరమై, దుస్సహమై, హృదయవిదారణకరమై యుండుటచే, నా యభాగిని ప్రత్యుత్తర మొసంగఁబోయియు విఫలయాయెను. పాపా మగుడ

నిట్లు గర్జించెను —

"దుష్టా! తాళమేమాయె? ఎందుఁబోయెను? కవాటము భద్రముగ బంధింపఁబడియున్నదా?"

"చిత్తము, దేవా!" వాఁడింక నట్టులే పడియుండెను.

"అట్టులైనచో, నా తాళ మిందే యుండవలయు. ఎందో దాఁ మఱచియుందువు. కాదేని, సారాయికైపున నొడలెఱుంగక ఎచ్చటేని పాఱవైచి యుందువు."

"దేవా! ఎల్లెడల బరిశోధించితిని. నే నా తాళమునకై నెమకుచుండగనే, దేవర వా రరుదెంచిరి."

"చాల వింతగ నున్నది. ఏమియు గ్రాహ్యము కాకున్నది. ఏమైనను నీవు ప్రమత్తుండవగుట తథ్యము. ఏమో! అంతయు నొక మోసము కారాదా? సేవకా! లేచి, నీగదిలోనికి సత్వరము నడువుము!"

వివిధాలోచనాబాధితుఁడై యట్టు లాజ్ఞాపించి, పాషా విద్యుత్ప్రభా విభాసిత కరవాలము నొరనుండి, తీసెను. ఇస్మ్రల్లా యమితభయాధీనయై కెవ్వున నఱచి తాఁజూచుచుండగ వానిఁ జంపరాదని ప్రార్థించెను.

"కాంతా! భయము వలదు. నాయభిమత మదిగాదు" — అని హెచ్చరించి, చెంతనున్న సిద్దీ దీర్ఘకరవాలముంగూడఁ జేఁబూని, పాషా మగుడ నిట్టులనెను — "మష్రూ! నీయాయు వీగంటతో సరి! గంటయుననేల — ఈ నిమిషముతో సరి! నేనిదె పోయి తద్భయంకర కార్యరచనా సమర్థులగు కింకరులను జీరువాఁడ?"

మష్రూమాట యటుండ, ప్రభుభార్య యవస్థ వర్ణనాతీతముగ నుండెను. భయంకరానల దహనాయమాన కాంతారమువలె నామె హృదయము భగ్గుభగ్గున మండిపోవుచుండెను. ఐనను, తద్విపరీత భయావసరోచిత గాంభీర్యముదాల్చి, వినమ్రయై మోఁకరించి ఆమె యిట్టులనెను —

"మహానీయా! భవదీయ హృదయానువర్తిని నగు నాపలుకులు గమనింపుము. ఈసేవకుని తల మధుపానమునఁ గైపెక్కి యుండుట సువ్యక్తము గదా. పాఁడు కృతస్మారకుఁ డగువరకు గడువొసంగుము. ఒక్కజాము చాలు — తగు సమాధాన మొసంగునేమో చూతము."

"ప్రేయసీ! లెస్స బల్కితివి. సేవకా! వింటివా? ఒక జాము సావకాశ మిచ్చితి — నేముగుడ నేతెంచుసరికి తగు సమాధాన మొసంగిన, నదృష్టవంతుఁడవు — లేదేని, భయంకరచాపపాశ ఖండితకంఠుఁ డవై చత్తువు — నీ పాపిష్టి మృతకళేబరము బాస్వరసు జలచరంబుల కాహారంబగు! తరుణీ, రమ్ము!"

అట్లు పలికి, సవ్యాపసవ్యహస్తముల కృపాణములు దీపింప, దత్త బను పాషా తోడనే వెడలెను. ఎట్టి యుపాయము వారరయకుండ తొఁజూచెదనని సిద్దీ గ్రహించునట్లు భావగర్భితముగ నొక్కవీక్షణము విద్యుత్కిరణమువలె వానిపై బఱపి, ప్రభుపత్ని యాతని ననుగమించెను. పాషా యాద్వారము తోడనే దిట్టముగ బంధించి, ఇట్లు లనెను — "శయ్యాగతుఁడ గాకముందె, సాధనము సురక్షితముగ నున్నదో, లేదో చూడవలయు."

ఇఁక లూకాసు ఖాలీలుల సమాచార మరయవలయును. పాషా యరుదెంచు సవ్వడి ఆలించినంతనే వారు మాయమైరిగదా. నిజ మందిర కుడ్యాంతరహస్య కవాటముడాసి మిత్రులచట నిలిచియుండిరి. ఆ మెట్ల వరుస వంకరతిరిగిన కారణమున వారు పాషాకుఁ గానరారు. పాషా మొదలగువారు కూడ లూకాసు ఖాలీలుల కగోచరులైనను, వారి సంభాషణము స్పష్టముగ వినఁబడెను. తన తురుష్కమిత్రుని ప్రవర్తనముందలంచి లూకాసు మఱియు మఱియు విస్మితుఁ డాయెను. ఖాలీలుఁడే సమాధాన మొసంగఁబోక, చైతన్య రహిత శిలా ప్రతిమ వలె నిలిచి, సిద్దీ పాషా ఇస్మిర్డాల సంభాషణ మాకర్ణించు కార్యమున

నిమగ్నుఁ డాయెను. సవ్వడి ఏమైనను, పాషా గుర్తించును. దాన, నెంతేని యనర్థము వాటిల్లును. కాని, లూకాను కూడ వివేకవంతుఁ డగుటచే, సమితసంభ్రమ సంభరితస్వాంతుడయ్యు నిశ్శబ్దముగ నుండెను.

తత్క్షణము తన ధనాగారము పరీక్షింపవలయునని పాషా యనిన పలుకులు వీనులఁ బడినంతనే, ఖాలీలుఁడు వడివడి మెట్లనులపుడాసి ఆతని చర్యానరయఁ బ్రయత్నించును. పాషా నేలయందలి మరతలుపు సమీపించి, తత్సమీపారామద్వారము యథాస్థానమున సురక్షితముగ నుండెనో లేదోయని ముందుగఁ బరీక్షించెను. సిద్దీబలూకు లంతవరకు సత్యములె దాన నాప్రభువు నంతసించి, ఆప్రక్కనున్న ఇనుపచీల నొక్కెను. కంటి కగోచరమగు పరస్పర సంబంధముంటచేఁ గావలయు, దన్నికట భూస్థాపితదారు కవాటము చలించెను. పాషా యా తలుపెత్తి, వంగివంగి తదేకధ్యానముతో నం దేమియో చూడఁ దొడంగెను. ఆముహూర్తముననే చెప్పరాని విపరీత దృశ్యమొండు ఖాలీలునకు గోచరించెను.

ఇస్మిల్డా పాషావెనువెంటనే యుండెను. దీపపుఁగిరణంబు లామె వదనముపై స్పష్టముగఁ బడుచుండెను. తదానన వీక్షణాభిరతుండగు తురుష్కయువకున కాకార్యము దాన సుకరమాయెను. ధీర యువజన హృదయాకర్షణ చణనిరుపమానమధురశీతల సౌందర్య విరాజితయగు నావాల్గంటి తత్క్షణమున ఘోరతరవికారాకార రాక్షసి చందంబునఁ దోఁచెను. సాధుహరిణ వేషధారిణియగు వ్యాఘ్రి తత్రిజూచి నిజ భయంకరాకృతి ధరించు భాతి నాయువతి వైఖరి కాన్పించెను. ఆ విపరీతపుఁగాంత పెనురక్కసివోలె దారుణ సంకల్పధురీణయై బాహువులుజాపి, వంగివంగి భూరంధ్రపరిశీలన కార్యనిమగ్నుఁడై యున్న తన నాథున రయమ్మున నయ్యగాధమున బడఁద్రోయు దానివలె నుంకించెను. పాషాయవస్థ ఏమి కావలయు? మనోహారిణి

యని విశ్వసించిన కామిని నిజప్రాణాపహారిణి యగునని ఆతఁడేమి యెఱుంగు? కాని, సాక్షాత్కృత మృత్యువుంబోలిన యాబోటి దుష్ట సంకల్పము గాంచినంతనే, ఖాలీలుఁడు తదవసర దుర్భరావేశమున రయంబునఁబోయి వారింప నుద్దేశించెను. కాని, అదృష్టవశమున, పరీక్షపూర్తియగుటచే, నంతనుఁ వంగిన పాషా లేచుచు నిట్టులనె—"అల్లాదయామయుఁడు—వందనీయుఁడు—ధనమునురక్షితముగనున్నది!"

సుందరియగు నిస్మిల్లా ఎటులు దారుణాకృతి దాల్చెనో, అట్టులే మగుడ దొంటి నిశ్చల ప్రసన్నవదనము దక్షణము తాల్చెను. ఖాలీలుఁడు ప్రచలిత హృదయుఁ డాయెను. మలపున కవ్వలనున్న లూకాను మాత్ర మేమియు నెఱుంగఁడు.

దత్తబను పాషా యంత నారహస్య కవాటమును భూస్థలి నెప్పటి యట్లు పొందుపఱచి, ఇట్టులనెను.—"జీవితేశ్వరీ! మదీయహృద యారామసీమ ప్రవర్ధిత మనోహర సంపుల్లకుసుమరత్నమా! భవదీయ శయ్యాగారమునకు, బోదము, రమ్ము—నీవనినట్లు భవదురు వక్షోజతల్పండనై హాయిగ నిద్రింతును."

దైవమా? ఎంత విపరీతము! నాథుని ప్రాణము గబళింపఁజూచు రక్కసియా, జీవితేశ్వరి? తన కాదుష్టాశ్మకతంబునఁ బ్రాపింపవలసిన ప్రాణోపద్రవమావంతేని పాషాకుఁ దెలిసెనేని, తెలియకున్నను అనుమానమైనను స్ఫురించెనేని, తత్క్షణమామెను శాస్వరసుజలరాశి గర్భంబున గుభాలునఁ ద్రోయించి యుండెడివాఁడు. కాని, తన పాయము నెఱుంగని పాషా నిశ్చల సంతోషిత స్వాంతుఁడై, భార్యా సమేతుఁడై యాస్థలమునుండి తొలగెను.

తోడనే, ఖాలీలుఁడు తన మిత్రునిడాసి ప్రశ్నింపదా నమీనాను గాంచుటయు, ప్రభుపత్ని క్రీడామందిరము జొచ్చుటయు, తదంతర మాయా ప్రణయగాథయును, పాషా యరుదెంచుటచేఁ దా నా మంది

రమునుండి వెలువడుటయును లూకాసు తెలియఁ బఱచెను. అనంతర మాతఁ డిట్లు ప్రశ్నించెను. —

"మిత్రమా ! ఇఁక నీకథ వినవలయు. నీచర్యలు నిగూఢములై, విస్మయజనకములై, అగమ్యములై, యున్నవి —"

"మిత్రమా ! కొంతకాలము వేచియుండవలయు. నిర్మలహృదయముతో నీవింత వ్యాపారములందుఁ బాల్గొనుచుంటినని మాత్రము విశ్వసించి యుండుము. తగిన యదను చిరకాలమున రాఁగలదు, నీకపుడు సర్వము సువ్యక్తమగును."

ఖాలీలు, డాపగిది వినిశ్చితస్వరంబునఁ బలుక, లూకాసు సముచితముగ నిట్టులనెను. —

"మిత్రమా ! సహజోదార స్వభావుఁడవు. యుక్తాయుక్తావివేచనా సమర్థుండవు — నీకెదురాడ వాఁడఁగాను. ఆహా ! భవదీయ కృపాతిశయముచేఁగాదే, నేను సజీవుఁడనై యుంట ! భయంకర మృత్యుగహ్వరమునుండి రక్షించిన నీయుంగరము ప్రభావ మెన్నఁడును మఱవ నకు రాదుగదా. —"

ఆ తెఱంగునఁ దన కృతజ్ఞత వెలిబుచ్చి తన మిత్రునితో నభిమానపురస్సరముగాఁ బరస్పరకరపీడన మొనరించి, తన నమాచారము జాలియునునకుఁగూడ నెఱింగింపవలదని హెచ్చరించి, ఖాలీలుఁ దాతని మందిరమున కాతనిం బుచ్చెను.

తురుష్కవీరుఁ డనంతరము తన మందిరక్షద్వాంతరగవాక్షమార్గము గప్పివైచెను. కాని, ఆతఁడు తన మందిరమునకుఁ బోక, మగుడ వెనుదిరిగి ఆసోపానముల వెంబడి నడచి, సిద్దీ వెడలియుండిన యారామద్వారము చెంతకుఁబోయెను. అందెవ్వరును లేరు ; ప్రదేశము కడు నిశ్శబ్దముగ నుండెను ; తాళము తన చెంతనుండుటచే నాకవాటము నుళువుగాఁ దెఱచి యల్లనఁ బరికించెను. తెల్లవాఱుచుండెను. ఆవిశాల

ప్రదేశమునం దెవ్వరును లేరు. కావున నాతఁడు ద్వారమునుడిం వెలువడి, కొంత దవ్వరిగి, వెనుకటిసాయంకాలమునఁ దన పరిచారకుఁడగు సాదకుఁ డొసంగిన వందనము తెఱచెను. అందుఁ జిన్న పొన్నకాయలంతటి ఉండ లాఱుండెను. అందొక గుండు తన కరంబునఁబూని, బాహుబలము గొలంది విసరెను. అయ్యది తుపాకినుండి దూఁకు లోహగోళమువలె ఱివ్వునఁ బాఱి, తోఁపుకొన యందలి వృక్షపంక్తి నతిక్రమించి భూగతమైనంతనే శబ్దమాయెను. ఆధ్వని యంత అధికముగ లేకుండుటచేతను, ఆస్థలము కొంతదవ్వున నుండుట చేతను, పాషా మందిరమునందలి వారెవరును వినలేదు. ధూమపటల మొకింత చెలరేగి క్రమముగా మాయమాయెను.

ఖాలీలుఁ డావంకనే చూచుచుండ, నచ్చటి సాంద్రతరగుల్మముల చాటునుండి ముగ్వురు మనుజులు మెల్ల మెల్లగ గోచరించిరి. అందు మొదటివాఁడు మనకు జిరపరిచితుఁడగు సదకుఁడు. వారి వెనుక మఱి యిరువురు నల్లని సేవకు లుండిరి. వారందఱు ఖాలీలుని సమీపించి యత్యంతవినయమ్మునఁ బ్రణమిల్లిరి.

ఆ సేవకులతోఁ బాటు మగుడ ఖాలీలుఁ డా రహస్యమార్గమునఁ బ్రవేశించి, సిద్దీ బంధింతుఁడై యుండిన కోణపుఁ దలుపుదెఱచి, వాని నుద్దేశించి యిట్టులనెను. —

"మిత్రమా! అపాయమునుండి నిన్ను రక్షింతునని చెప్పియుంటిగదా. ఇం దిట్టులే యుందువేని మరణము ధృవము. ఇస్మీల్దా ఎంతటి చతురమతియైననుఁ పాషా క్రోధముడుగునది కాదు. కావున, నిన్నొక సురక్షితప్రదేశమునకుఁ జేర్చఁదలంచితి— ఈముగ్వురు నా సేవకులు — నీవు తత్క్షణము వీరివెంటఁ బొమ్ము!"

సిద్దీ అనుమానసంభ్రమభయాధీనమానసుఁడై నిరుత్తరుఁడై చూచుచుండ, ఖలీలుఁడు మగుడ నిట్టులనెను. —

"మస్రూరా! వెఱపుడుగుము. నేను వంచకుఁడఁగానని యెఱుంగ జాలవా? నిన్నుఁ బొలియించుటయే నాయభిప్రాయ మగునేని వంచనయేల? సాయుధులమగు నల్వురము నిరాయుధుఁడవగు నిన్నీక్షణమునఁ బొలియింపజాలమా? కావున, అనవసరకాలయాపన మొనరింపక వీరి వెంటఁ బొమ్ము. నీవు బందీవై యుందువు—ఆ విషయ మిపుడే వ్యక్తీకరింతును. ఐనను, ప్రాణభయము మాత్రము లేదు. సమయమగునపుడు నే నడుగు ప్రశ్నలకు సమాధాన మీయవలెను. పొమ్ము!"

సిద్ది మందుఁడుగాఁడు. ఖాలీలుఁడు దుర్మారవంతుఁడని యాతఁ డెఱుంగును. ఏమైనను, పాషా గృహంబున నుండిన, మరణము తథ్యము. ఖాలీలుని ప్రవర్తన మనుమానాస్పదముగనే యుండినను, మృత్యుమందిరము వీడుట వివేకముగదా. కావున వాఁడు సమ్మతించెను. తోడనే, వారందఱు నావలకుఁ బోయిరి. కొంత దవ్వరగి, నదకుని శ్రవణంబున నేమియో పలికి ఖాలీలుఁడు రయంబున వెనుదిరిగి మగుడ దన్మందిరాంతర్గతుఁ డాయెను. ఆతఁ డాతలుపు భద్రముగ వైచి తన మందిరము జొచ్చి, తత్క్షణము శయ్యాగతుఁ డాయెను.

పై విషయము జరిగిన యొక గంటకు ఇస్మిల్లా శయ్యనుండి లేచెను. ఆమాయలాడి ఎట్లు నిద్రింపగలదు? పాషా గాఢనిద్రాపరుఁడై యుండెను. ఆతఁ డంతలో మేల్కొనువాఁడు గాఁడని యెఱింగినదగుటచే నా కాంత తల్పము డిగ్గి మొగమలు తెర సడలించి, తత్సమీప సోపానములను వడివడి గడచి, తన నాథుఁడు సిద్ది బంధించిన గది చెంతకుఁ బోయెను. తురుష్కప్రభువు వైచిన గడియ దిట్టముగ నట్టులే యుండెను. భారవంతమగు నాదండము మెల్లగ దీసి, తలుపు తెఱచి హృదయావేగ మొకింత యడంచి, హీనస్వరమున వడివడి

నిట్టులనెను. —

" మత్ప్రియ సేవకా! మసూ! రమ్ము! నన్నమితవిశ్వాసముతోఁ గొల్పిన నిన్ను విడనాడుదునా; సత్వరము రమ్ము!"

మసూ పైకి రాఁడాయెను— వచ్చు నవ్వడియైనఁ గాదాయెను! ఎట్టులగును? కాని, ప్రభుభార్య ఏమియు నెఱుంగదుగదా. కాన వాఁడు నిద్రించియుండునని యెంచి ఆ కాంత యందు జొచ్చెను. ఆమె విస్మయ మెట్లు వర్ణింపనగును! సిద్దీ కానరాఁడు! వాఁ డేమా యెను! వానినందు పాపా బంధించుట ఆమె కన్నులార గాంచి యుండెను. గడియ యథాస్థానమున నమరియుండెను ఐనను, సిద్దీ కానరాఁడేమి? ఒక వేళ, దన పరచారిక అమీనా వానిని దప్పించి యుండునా? ఎట్టులు? ఆ విషయ మామెకుఁ దెలియుట కవకాశము లేదే! మఱియు, నామె అందే తెంచుటయు నసంభవము! ఏమన, దన మందిరమునందలి మార్గముగాక మఱియొక్కటియే యుండెను. అయ్యది ఖాలీలుని మందిరమునందలి రహస్యద్వారము. కావున నటు పోవుటయు నసంభవము. విచారించి చూడ, నా కాంతకీ యూహా స్ఫురించెను. తన పరిచారిక వద్ద తాళము గలదుగదా— తత్సాహాయ్యమున నారామమునుండి యందుఁ బ్రవేశించి సిద్దీని విడిచి యుండనగును. కాని, అదియు నసాధ్యము, సిద్దీ యాకస్మిక ముగాఁ బట్టువడి బంధింపఁబడెను— ఆ విషయము అమీనాకెట్లు తెలి యును! తెలియుట అసాధ్యము. ఐన, వాఁడేమాయెను; ఏమియుఁ దోఁపకుండెను.

ఏకారణము గానరాని కారణమున నిస్మిల్లా చిత్తమమిత భయా ధీనమాయెను. ఘోరాకారములగు భూతములు దుష్టమానవుల నమాంత మెత్తికొని పోవునని ప్రఖ్యా యప్పుడపు డాలించుచుండెను. ఆగాథలిపుడు స్మరణకువచ్చెను. అహా! ఎంతప్రమాదము! ఆదయ్యము

తనకపుడు ప్రత్యక్షమగు నేమోయని ఆకామిని ప్రకంపిత హృదయయై, ప్రస్వేదార్ద్రశరీరయై, ప్రచలితనయనయై అందెల్లఁ గలయఁ జూచెను. దుర్భరహృదయావేగము సహింపఁజాలక, దుస్సహాశిరో వేదమునకుఁ దాళఁజాలక, నిలుచుటకైన నోపికచాలక, అచటనే డ నామె యాశ్ర యించెను. తదుత్తర నిమేషముననే మగుడ ధైర్యధుర్యయై చింతింప నమీనాయే కావలయునని ఇస్మిల్డా భావించెను. ఆమె తోడనే ఆ తలుపుమూసి గడియ గూడ నెప్పటి యట్లువైచి, ఇట్లు చింతించెను.— "అమీనాయే సిద్దీనిఁ దప్పించి యుండునేని, ఏరికి నేయుపాయము రాకుండ సముచిత సమాధాన మొసంగుటకుఁ గూడ సిద్ధముగ నుండును."

తోడనే ఇస్మిల్డా తన శయ్యాగారమునకు మగిడి, యథాప్రకా రము తన మగనిప్రక్క నల్లనమేను జేర్చెను. వివిధ తీవ్రాలోచనా నలతప్తమగు నామె చిత్తమునకు నిద్దురమాత్రము రాకుండెను. అట్లు కొంతకాల మగుడు, పాషా మేల్కాంచి, ఉదయకాల్య కరణీయములు తీఱునంతనే తాను మస్రూను గాంతుననియు, వాఁడు తగిన సమా ధాన మొసంగఁడేని తత్ఫలము గుడుచుననియు పలికి వెడలెను.

పాషా నిష్క్రమమూమె హృదయభారము దొలంగించెను. తత్క్ష ణమామె అమీనాను రావించెను. పరిచారిక గోచరించినంతనే "నీవు సిద్దీని జెఱనుండి తప్పించితివా ?" యని తటాలునఁ బ్రశ్నించెను.

అమీనా ఆ ప్రశ్న వినినంతనే మ్రాన్పడెను. విషయ మేమియు నెఱుంగని దాసి యట్లు మ్రాన్పడుట సహజముగదా. ఇస్మిల్డా చిగ్గర గనే యిట్టులనుకొనెను.—

"ఆహా ! నాయూహయే నిజముగాఁ బోలు ! భూతమే కావలయు ఆ 'మెబ్లిను' అనుచరులలోని భూత మొకండు—"

తన దొరసాని ఆకస్మికముగా నేదారుణకారణముననో మతిభ్రమ

ణము గాంచి యుండునని యెంచి, దాసి సాభిప్రాయముగా నిట్లు లనెను—“దేవీ! ఏమంటివి? నీ యభిప్రాయ మేమి? నిశ్చలచిత్తవు గమ్ము.”

ఇస్మిల్డా తోడనే జరిగిన దారుణవిపరీతోదంతము తెలియఁబఱిచెను: దురంతభయసంభ్రమాకులంబున నమీనా ఆలించెను. ప్రభ్వి కంటె దాసికి దయ్యములపై భయనిశ్వాసములు మెండు. పెక్కండ్రు దురదృష్టవంతులు నిరాశావేశమున భూతనాయకునకు వశులై, తమ ఆత్మలను గోల్పోవుట కొడఁబడి ప్రకృతాపాయమునుండి తప్పించుకొందురని వినిన కథ లిపుడు తలంపునకు వచ్చెను. అట్టులే, మరణాప్రాయమునకుఁ బాల్పడిన సిద్దీయును భూతరాజును ప్రసన్నునొనరించుకొని, ఏరికిఁ గానరాకుండ బాతియుండునని ఆమె విశ్వసించెను.—

“దేవీ! తొల్లి ‘సులేమాను’ అను ప్రసిద్ధపురుషపుంగవుండు చాల భూతములను బట్టి తామ్రఘటములందు బంధించి, సముద్రగర్భమున నుంచెనట. ఆభూతములు తా మొనరించిన దౌష్ట్యముల ననుసరించి తగు కాలమట్టులు బంధితములై యుండును. మన దురదృష్టవశమున కొన్నింటి భూతముల శిక్షానుభవము పూర్తిఆయెను. అట్టి పిశాచ భాండములు సముద్రోదరము నుండి పైకి లేచును. అయ్యవి క్రమముగా నిర్జనద్వీపములం జేరి యచట శిలాభగ్నములగును. భూతములకు దోడనే స్వేచ్ఛ యులవడును.. దేవీ! చెప్పుటకు నోరాడదుగాని అట్టి భయంకరభూత మొకటి యరుదెంచి యుండును—సిద్దీ దాని యధీనమై యుండును — భూతమేల కొంపోవలయునో — తలంపఁజాలను — తలంచినంతమాత్రమున శరీర మాపాదమస్తకము వడంకుచున్నది —”

భయవిహ్వలయై పరిచారిక నోటినుండి మాటవెలువడుట బహు కష్టసాధ్యముగ నుండెను. కాని, వివిధాలోచనా బాధితయగు ప్రభు

పత్ని తదాలాపము లాలించుటలేదు. భూతాదులను కేవలము విశ్వసింపని ప్రాజ్ఞ కాకున్నను, అపార లౌకిక జ్ఞానము గలదగుటచే నామె అమీనావలె నా విపరీతము భూతప్రభావమని విశ్వసింపజాలక కడుంగడు జింతింపఁ దొడంగెను. చిత్తమునం దనేకాలోచనలు వడివడి బొరలుచుండెను. ఆలోచించు కొలంది ఆమె మానసము దహించుకొని పోవుచుండెను. కావున, నమీనా యసంబద్ధాలాపము లామె వీనులఁ జొరలేదు. ఎంత యాలోచించినను సిద్దీ యంతర్హితుండగుట కద్దియేని కారణముండ వలయుననియే తోఁప దొడంగెను. కాని, ఆకారణమెద్ది? కర్తయెవ్వఁడు? అదియే దుర్గ్రాహ్యమై, తత్కారణమునఁ గడుంగడు బాధాకరమై యుండెను.

అమీనా యింకను భూతముల గాథలను దలఁచి తలఁచి ఏమేమియో ప్రలాపించుచుండెను. వృథాలోచనములతోఁ గాలహరణ మొనరింపఁజాలని ఇస్మిల్దా దాసిని వారించి ఇట్టులనెను.

“అమీనా! నీపిచ్చి మాటలఁ జాలించి నాకు వస్త్రధారణ మొనరింపుము — పాపా ఇప్పుడే అరుదెంచువాఁడు — ఈరహస్య మింక దాగనేరదుగదా — మన మప్రమత్తతతో సిద్ధముగ నుండవలయు — నీవు వెలవెలవాఱక నిశ్చలముగ నుండవలయు సుమా —”

“దేవీ! ముందీవైపరీత్యము గుఱించి నీయభిప్రాయ మేమియో తెల్పుము — నాయూహయే సమంజసముగదా? —”

అట్లు వదరు దాసిపై భావగర్భిత తీక్ష్ణ వీక్షణము బఱపి ప్రభుపత్ని ఇట్టులనెను —

“అమీనా! అట్టులైన, ధన్యులమే — దండించి యదార్థము జెప్పింపఁజాలు దిట్టరులకుఁ జిక్కకుండ వాఁడు నీవనునటులం నిక్కముగ భూతాధీనుఁడే యగునేని అదృష్ట — హా! పాపా యరుదెంచువాఁడు! భద్రము!”

పాషా నిజముగనే ప్రవేశించెను. కృష్ణాంగులగు బానిస లిద్దరా వెంటనుండిరి. అతఁడిట్టు లనెను —

" ప్రాణప్రియా! నావెంట నగుదెంతువా? రేయి నీవు కాంచి యుండుటచే — "

ఆతని వారించి, తన మగని వచింపఁజాలు సహజమోహాన వీక్షణంబు బరపి, ఆమె యిట్టులనెను —

" నిజము, నాథా! మస్రూ యొనరించిన తప్పిదములఁ గాంచియుంటిని. వాఁడుసాగాయి మైకముచే నుచితసమాధాన మొసఁగఁజాలక పోయెనేమోయని జాలివహించి, కొంత గడువొసంగ నుంటిని. వాఁడొక వేళ దగిన సమాధాన మీకు డేని, తగిన ఫలమనుభవించుగాక. వివేకవంతుఁడవు, న్యాయపరైకతత్పరుఁడవు, ఉచితానుచితవిధిజ్ఞుండవు గాక — నేనొక్క పలుకైన నాడుదానఁగాను. "

తనభార్య ఆ తెఱంగున ప్రశంసించినంతనే, ప్రభువు మానస ముప్పొంగెను —

" ప్రియసీ! పోదము, రమ్ము. అమీనా! యుక్తాయుక్తములెఱింగినదానవు — నీవును రాఁదగును — తన యన్నముదిను సేవకుల యెడల మీ ప్రభువెట్లు మెలంగునో చూతువుగాక. మస్రూ సంతృప్తికరమగు సమాధాన మొసంగునేని, తప్పక క్షమించునని నేనిదె బాసచేయువాఁడను. కాని నా తాళము కానరాకుండుటకుఁ గారణ మేమియో చెప్పఁడేని, వాని కంఠము తోడనే చాపపాశాలంకృత మగును! "

ప్రభుసేవకుఁడు నిక్కముగ నొక భయంకరపాశము దాల్చి యుండెను. పాషా సాభిప్రాయముగా నటు దిలకించి, తోడనే మొగమలు తెరవఁగఁబోయెను. అదియొక సాధారణకృత్యమువలె నమీనా మెలంగగోరి నిశ్చలచిత్తయై తానే యూతెర తెఱచి, ప్రభువునకు

మూసెను తోసెను. మనసు మఱుఁగుపఱచి మెలంగు మిథ్యాప్రవర్తనమున నసాధారణధీశాలినియగు నిస్మిల్డావదనము గాంతురేని, ఆమె దుర్భరహృదయ సంక్షోభము నెవ్వరు నరయఁజాలరు.

పాషా యాంతరహస్యద్వారము నతిక్రమించి, దర్పమొప్ప నడుచుచు నగర్వముగ నిట్టులనెను. — "నేనొనరించిన సమయము మఱవలేదు. దయార్ద్రచిత్తుఁడనై, న్యాయతత్పరుఁడనై కూడ నుండ, జాలుదు. భగవంతుని కృపాతిశయముచే నింతవఱకు నేనెవ్వరిని హింసించి యెఱుఁగను— అనుచిత దాక్షిణ్యముకూడ వహించియెఱుంగను. నేనెల్లపుడు లోకోత్తర మధ్యపథం బనుగమింతును— కావుననే, నేను జనసందోహ శ్లాఘాపాత్రుఁడనైతి!"

"ప్రాణేశ్వరా! సందేహ మేమి? వివేకోదార న్యాయగుణంబులకు నీవు కేవల మాదర్శప్రాయుఁడవని లోకమంతయు నుతించును.

అట్లు పలుకు తన భార్యనుగాంచి పాషా మందహాస మొనరిచెను. సిద్దీని బంధించిన చెఱ యంతలో సమీపించుటచే నాతఁడు నిలిచి యాజ్ఞాపింప, నొక సేవకుఁడు బిఱాలఁబోయి, ఆ కార గడియ దీసి, తలుపుత్రోసెను. సిద్దీయవ్వలకు రాకుండుటచే, పాషా యిట్ల సంబోధించెను. —

"మహ్మూ! వెలికి రమ్ము! నీప్రభునకేమి సమాధాన మిత్తువో చెప్పుము."

"కాను. ఆలసింపకుము! ఈసారి నన్నెంత దైన్యముగఁ జూచినను నిరాకరింతుసుమా!"

ఇస్మిల్డా యట్లు హెచ్చరింప, అమీనా మెల్లగ — వారందఱకు వినఁబడు నట్టులే — నిట్టులనెను. — "విశ్వాసహీనుఁడు! రాఁడేమి వచ్చి, పూజ్యుఁడగు ప్రభుపాదములపైఁబడఁడేమి?"

"ఏమీ! ఈ సేవకాధముఁడు — ఈ శ్వానము — రాఁడేమి

ఎంతటి మొండితనము! ఇంత నిర్లక్ష్యమా! నన్నింతగ బరాభవించునే! మఱియొక క్షణ మాలసించునేని, ఏమి చేయింతునో చూడుము! ఆరే, ముస్నూ! తత్క్షణము రావలయు!"

క్రుద్ధుఁడై పాషా యట్లు గర్జించినను, సిద్దీ బయల్పడఁడాయెను! ఎట్లు బయల్పడును? వాఁడందుండినగదా, బయల్పడుట! అజ్ఞుఁడగు పాషా ఎంత ఆగ్రహించినను, ఎంత గర్జించినను, ఎంత ఆజ్ఞాపించినను, ప్రయోజనమేమి? ఇఁక నాతఁడు సహింపజాలక, తన కింకరుల నుద్దేశించి, రయంబునఁబాఱి యూడురాత్ము నీడ్చికొని రావలయునని సక్రోధముగ నాజ్ఞాపించెను.

సేవకులు శరవేగమునఁబోయిరి. కాని, వారు సత్వరము సిద్దీని ముందు కీడ్చుటకుమాఱుగ విమూఢవిస్మయాతిరేకమున డిల్లపడి యుండుటగాంచి, పాషాకృపాణధారియై రయంబున నందుఁజొచ్చెను. ఆతఁడును వారివలెనే విపరీత సంభ్రమాకులుండాయెను. పాపమా ప్రభువట్టి చిచ్చపాటెన్నఁడెఱుంగఁడు. తదవస్థ కడువిపరీతముగ, అభూతముగ, కడుంగడు హాస్యాస్పదముగ, కేవలము వర్ణనాతీతముగ నుండెను. నిజకరవాలము చేతినుండిజాఱ, ఆకర్ణాంత విశాలాయిత వక్త్రుఁడై, విశాల తర నయనుఁడై, శూన్యవీక్షణుఁడై దల్లబను పాషా వాగ్బంధితుఁడై యుంటఁగాంచి, ఇస్మిల్డా అమీనాలు ఏమియు నెఱుంగనివారివోలె దానును జయ్యనందుఁజొరఁబడిరి. తదవసరోచిత దురంత విస్మయసూచకముగా నిస్మిల్డా ఇట్టులఱచెను. – "అహా! ఇయ్యది భూతప్రభావము కావలయు!"

దేవికిఁదగు దాసియగు సమీనా "ఆ! దుష్టభూతము!" అని తాళము వైచెను.

"కాదు – మహాద్రోహము!" అని పాషా భయంకరజలధరము భాతి గర్జించి, జారిన కైదువు తటాలునఁజేబూని, రోషభీషణా

కారుఁడై గహ్వరమునుండి వెలువడు వ్యాఘ్రమువలె బయటకు వచ్చెను. ఆతని భుజాదండము నల్లనఁబట్టి వెనువెంట వడివడినడచుచు నిస్మిల్డా ఇట్టులనెను. "ప్రాణనాథా! ఏమంటివి? ద్రోహమా! ఎవ్వరు! ఎవరిని అనుమానింతువు? ఏమని యనుమానింతువు?"

ఆప్రశ్నములు వీనులఁ బడినంతనే పాషా కృతస్మారకుఁడై, చటుకుని నిలిచి, సంభ్రమావేశమున మందుని పగిది దిలకించుచు నిట్టులను కొనెను - "దైవమా! ఎవ్వరొనరించియుందురో ఏమియుఁ దోఁపకున్నది!"

పాషా మఱి మాటాడలేదు. తోడనేఁ ఆమెట్లు డిగ్గి, ఆరామ ద్వారము భద్రముగ బంధీకృతమై యుంటఁగాంచి సంతసించి, ఈ రహస్య మన్యులకుఁ దెలియరాదని సేవకులకు హెచ్చరించి పాషా పంపివైచెను. గంభీరాననయై చెంతనుండి పత్ని నాథుని వదనము నరయుచునే యుండెను. తాను భయానుమానబాధితయై కుందవలసిన యవసరము లేదని ఆమె గ్రహించెను. మఱియు నే యనుమానమున కవసరములేని విధంబున పాషాయే ఇట్టులనెను - "మత్ప్రియపత్నీ! ఈయుదంతము దుర్గ్రాహ్యమై, కడు బాధాకరముగనున్నది. కాని, మన ధనము సురక్షితముగ నున్నదో లేదో అరయుదము రమ్ము."

పాషా తోడనే మఱితలుపు సడలించి అవనతశరీరుఁడై తద్గుహాంతర్భాగములం దిలకింపఁ దొడంగెను. అట్టి మహాముహూర్తములనే తన నాథునందుఁ బడఁద్రోసి ఆచారిణి హాయిగనుండ నాసించినను, సాధ్యముగాకపోయెను. ఒక్క నిముసము క్రిందటనే ఆస్థలంబునుండి వెడలిన బానిస లిర్వురును ప్రభ్వీప్రభ్వులను గాంచియుండిరి. కావున, పాషా ఆకస్మికముగ నంతరించునేని, ఆతని కాంత అనుమానమునకుఁ దప్పక పాల్పడును. ఆకారణముననే, ఇస్మిల్డా దురాలోచనా యుత్తచిత్తయయ్యు, సాహసింపఁజాలక, మిన్నకుండెను. మఱియు

ఆ సేవకు లిరువురే ఆమె యధీనులు గారని మన మెఱుంగవలయును.

"మన నిక్షేపము సురక్షితము!" అట్లు పలుకు పాషా లేచి తద్రహస్యకవాటము యథావిధంబున నమర్చి దిగ్గఱగనే ఇట్టు లనుకొనెను - "మత్ప్రభూ ఇట్టు మాయమగుట కొక్కటే కారణము కావలయును. ఈ యువకులు - ముఖ్యముగా నిరువురు - విడిసియున్న మందిరకుడ్యములు రహస్యకవాట నిర్మితములై -"

ఆ పలుకులు వీనులం బడినంతనే ప్రభుపత్ని మిన్నకుండఁజాలక పోయెను. ప్రభువు తద్విమయపరిశీలనమునకుఁ గడంగినచోఁ దన గుట్టు బట్టబయలగునను భయము హృదయమును దహింప, నాకామిని నాథుని వారించి రయంబున నిట్టు లనెను—" మఱియు, నాథా! మత్ప్రభూను విడిచిపుచ్చుట వారి కేటిప్రయోజనము?"

"నిజము; ఈ యువకులందఱును సత్పురుషులు, ధైర్యశాలులు, ఉదారమనస్కులు -"

"సందేహమేమి! ప్రభూ! కావున, గతిపై పరీక్షము గఱించి యిఁక సంస్మరింపవలదని ప్రార్థించుదాన; తదాలోచనంబున బాధనొందక, పూర్తిగ మఱచిపొండు."

కాని, దత్తబనుపాషా ఇతికర్తవ్యతావిమూఢునివోలెఁ గాన్పించెను; ఏమన, జరిగిన యుదంత మాతని విచారవిహ్వలస్వాంతు నొనరించెను. అంత, ప్రభుపత్ని యుక్తిప్రాగల్భ్యములు ద్విగుణమై దశాధిక మాయెను. ఆ కామిని సహజమందహాసమంజులాలాపాది సరసంపుఁ జేష్టలం గూడ బ్రయోగించి అధీరు నధీరసస్వాంతు నొనరించెను. తత్ప్రాలోచనాభరం బుడుగు వినోదంబున బ్రొద్దుపుచ్చవలయునని ఆమె సహితము గఱపెను. ఎట్టులైనను తురుష్కయువకునితో రయంబున మాటాడనెంచి అబోటి ఖాలీలాదియువకులుగూడ బాల్యానఁగల వినోదములనే సూచించెను. తుద కామె నౌకావిహారము జేర్కొ-

నెను. తన మందిరమునఁ దానుండగనే సంభవమైన విపరీత రహస్యము భేదింప నసమర్థుఁడై, తానేమిచేయవలయునో నిర్ణయింపనేరక, పాషా నమ్మతించెను.

పాషా యంతట దనకెంతయు విశ్వసనీయుఁడగు సేవకుని ధనాగారమునఁ గాఁపుంచి నిజభార్యాసహితముగా నాప్రదేశము వీడెను. మస్రూ స్థానమునఁ గావలియున్న భటుఁడు ఇస్మిల్లా యధీనుఁడు గాఁడని పాఠకులు గమనింతురుగాక.

౨౨

జ ల వి హా ర ము

జలవిహారమునకు వలయు సన్నాహములు చయ్యన నాయత్తమాయెను. బంధీకృత యువజనమందిరములు యథావిధమునఁ దెఱచుటకై పాషా వడివడిబోయెను. దుర్గాభ్యామగు నిజసేవకాంతర్ధానము గుఱించి చింతింపుచు వేఱు ప్రచండమొఱుంగని మేటి ప్రభువు జూలియను లూకాసు లోకరి మందిరమున నింకొకరుండుట గుర్తింపఁ జాలకపోయెను.

ఆసనాగారము జేరినంతనే, పాషా యిట్టులనెను— "మిత్రులారా! బాస్ఫరసుజలవిహారణార్థము మేము బయలుదేఱ నున్నారము. మీరును రావలయు. మీయునికివలన మద్గృహము కళంకితము గాకుండ నింతకాలమెట్లు మెలంగితిమో, ఇప్పుడు నట్టులే మెలంగ వలయు, మీతో బహిరంగముగ బాంధవ్యము నెఱపువఱకు నిట్టి మిథ్యాప్రవర్తనము తప్పదు గదా. మాతోఁ బాటు మీరును నౌకారోహణ మొనరింతురేని, మనవలెనే వినోదార్థము జలరాశిపై విహారము సల్పు నాయూజనులందఱు నవహసింతురు. కావున, మీరు వాణిద్వారంబున వెలువడి, ఒక్కింత దవ్వుగఁబోయి, తీరమున వేచి

యుండుఁడు. మే మచిరకాలమున నరుదెంచి మిమ్ము నావపైఁ జేర్చఁ గలము ఒరులపుడు చూచినను, నష్టము లేదు."

ఖాలీలాదులు సమ్మతింపఁ పాషా నిష్క్రమించెను. ఉదయభోజన మారగించి మిత్రులు ముగ్వురు పాణిద్వారమునుండియే మందిరము వీడి, ఖాలీలుఁడు విసరిన గుండుపడిన స్థలమునకు నడుమ నున్న క్షేత్రము బ్రవేశించిరి. తోడనే, తురుష్కయువకుఁ డిట్టులనెను—

"మిత్రులారా! నాకు రెండు నిముసములు గడువొసంగుఁడు. నన్నేమియుఁ బ్రశ్నింపవలదు. నాచర్య లొకప్పుడు నిగూఢములై యుండునని యెఱుంగుదురు గదా—ఐనను, నాయూహ సత్పథంబు ననే పోవుననియు మీ రెఱుంగుదురు. మీరు మెల్లగ సాగుఁడు, మీరు పాషా నౌకారూఢులగు స్థలంబు చేరకమున్నె కలిసికొందును."

ఖాలీలు, స్వభావము నెఱింగి విధేయులై వర్తించుట కలవడినగ్రీకు యువకులు సహజముగా సమ్మతించి మంగగమనంబునఁ బోసాగిరి ఖాలీలుఁ డచటనే నిలిచి, తన మిత్రులు దృష్టి పాతమునకు వెలిగా నంతనే తత్పరిసరావనము రయమున జొచ్చి వడిగాఁ బోయెను. ఆసమయమున నాతోఁపుకోనయందలి వృక్షపంక్తియందుఁ గల కల శబ్దమాయెను — ఎవ్వరోతకుక్కుచునడచిన సవ్వడికూడనాయెను. తన కొ మొకవ్యక్తియు గోచరించెను. అవ్యక్తి ఖాలీలుని పరిచారకుఁడగు సదకుఁడే!

తన సేవకుఁడేకో దైన్యముగనుండెనని ఖలీలుఁడు చూచినంతనే గుర్తించెను. సదకుఁడు తన స్వామిని గాంచి నంతనే యథోచిత వినయపూరిత ప్రణామ మాచరించెను. వాని వదన మింకను అట్టులే డిల్లవడి భయాక్రాంతమై యుండెను—

"సదకా! దుర్వార్తాభారవాహుఁడవై యరుదెంచితివా యేమి? మదీయజనకుఁడు—సోదరులు—"

దుర్భరాందోళన విహ్వలాయమాన మానసుఁడై యాపగిది వఁడి ప్రశ్నించు ఖలీలుని వారించి సదకుఁ డిట్లులనెను—

"దేవా! వారలందఱు క్షేమమె. కాని—"

"ఏమో సత్వర మెఱింగింపుము! ఇంత యాలస్యమేల? కలవరమేల? విషయ మపథ్యముగ నుండిన నుండుగాక— అంతమాత్రమున నిన్నెన్నఁడైన హింసించి యుంటిమా?"

"దయామయా!" అని యమంద వినయాభిమానపూరిత స్వరంబున సంబోధించి, మోఁకరించి, సదకుఁ డిట్లులనెను.—

ప్రభువతంసమా! నీవు సదాదయామయుండవు. ఐనను, నీవు సహింపనేరని వైపరీత్యము సంభవమాయెను — దేవా — ఆసిద్దీ —!

"మహ్రమూ! ఆఁ — వాఁడాదుర్గమున బంధితుఁడై యుండలేదా?"

పరిచారకుఁడు నోరు విచ్చి మాటాడజాలకఁ ఇట్లు గొణఁగెను—

"దేవా! అట్టులైన, నాకింత భయంబేల? వాఁడు తప్పించుకొనెను"

ఆగ్రహాధికమున వదన మెఱ్ఱబాఱ తురుష్కయువకుఁ డిట్లులనెను.

"ఓరీ సేవకా! ఇందులకు నీప్రమత్తతయే కారణమగునేని—"

"దేవా! రక్షింపుము! అల్లా యెఱుంగు — ఇందు నానేర మేమియు లేదు. కరుణాసముద్రుండగు ప్రభువాజ్ఞ నాప్రాణములైన లెక్కసేయక నిర్వర్తింతుగాని, అన్యథాప్రవర్తింపఁ గలనా?"

"సదకా! నీవు నిక్కముగ ప్రభు విశ్వాసార్హుఁడవు — నేనెఱుంగుదు. లెమ్ము. ఈవైపరీత్యమెట్టు లాయెనో సవిస్తరముగఁ దెల్పుము."

"దేవా! నేనును నాతోడి బానిసలును మసూను జుట్టి పోవుచుంటిమి. వాఁడు దృఢపాశబద్ధుఁడై యుండెనని యెంచి మే మెల్లరము నిర్భయముగ నుంటిమి. కొంత దవ్వరిగిన యనంతర మాకస్మి

కముగ వాఁడాపగ్గములను పుటుక్కునఁ ద్రెంపివైచి, ప్రమాదవశమున నాపథంబునఁ బడియున్న పెనుబడియం జేఁబూనెను. ఆముహూర్తముననే, మాకరవాలములు సారించితిమి. కాని, మా ప్రయత్నము వ్యర్థమాయెను. ఆస్సైతాను సహస్రభూతబలాఢ్యునివోలె విజృంభించి మాపైఁబడెను. క్షణమాత్రకాలమున నా సహచరులందఱు దురంత దండతాడనంబుల మూర్ఛిల్లిరి. నేనును క్రూరమగు నీదెబ్బ తినక తప్పినదికాదు. ”

అట్లు పలుకు సదకుఁడు తన కపాలమునఁ గుడి కణతపై దగిలిన ఘోరఘాతముంజూపెను. మిగిలిన సేవకుఁ లేమైరని ప్రశ్నింప, వాఁడు మగుడ నిట్లు పలికెను.—

“మూర్ఛిల్లిన మేమందరము దెప్పిరిల్లినంతనే రాజధానికిఁబోయి, నగర రక్షకాధికారులకా విషయముదెలిపి, తోడనే, మేము వర్ణించిన సిద్దీ యెచ్చట గోచరించినను బట్టుటకై చారులను నలుదిక్కుల సత్వరమంప వలయునని చెప్పితిమి. ఆకార్యమట్లులగుడు, మఱేమైన నవసర ముందునని నీకడకరుదెంచితిమి. దేవా! ఏమి సెలవు? ”

“సేవకా! ప్రమత్తుండవై యుంటివని నిన్ను నిందింపకున్నను, పందవని యనకుండుట మాత్రము అసాధ్యముగనున్నది. ఏమి? నిశితకరవాల ధారులగు నల్వురు కేవలమొక దండమాత్ర సాహాయ్యున కోడుటయా? కేవలమభూతముగ నున్నది. ఇంత మాత్రమున నాగ్రహింపనుగాని, మీరెంతటి యకార్య మొనరించితిరో యెఱుంగను. మస్రూ పట్టుపడుట ఎంత యవసరమో నీకుఁ దెలియదు. వానిపై మహత్తర కార్య భారమెంతయు నాధారపడియున్నది. నేఁడుగాదేని, వానినెల్లిగాంచి ప్రశ్నించి అరయఁగల విశేషముల నరసి కార్యమునకుఁ గడంగ వలయునని ఆశించి యుంటి. కాని, మీ కతంబున నెంతేని యాలస్యమగు—”

తీవ్రాలోచనాబాధితుం డగు ఖాలీలుఁడు వాక్యము పూరింపఁ నియ్యకుండ, సదకుఁ డిట్లు ప్రశ్నించెను— "దేవా! ఇపుడేమి చేయ వలయునో ఆనతిండు."

"ఆసిద్దినిఁ గాంచవలయు నగరరక్షక వర్గమున కెఱింగించితినంటివి. కాని, వాఁడు నగరము జొరకుండ నెందేని పోయెనేమో?"

"దేవా! నే నీవిషయమున జాగరూకుఁడనై యుంటిని. వానిం బట్టి యుంచుటకు నెద్దియేని మహత్తర కారణముండునని యెంచి, నగరమునందే గాక తత్పరిసరంబులం గూడ శోధింపవలయునని నియోగించితిని. ఆముహూర్తముననే చారు లశ్వారూఢులై నలువంకల బోయిరి."

"నీవొనరించిన నేరమున కిది యొకింత పరిహారము; కాన నిన్ను క్షమించితి. కాని, ఈకార్య మతిరహస్యముగ నుండవలయునని చెప్పితివా?"

"చెప్పితి, దేవా, ఈకార్యభారము వహించిన వారు కదీస్కారుఁ భటులు కారు. ప్రత్యేక దళమును నియోగించితి."

"మంచిది. నీప్రవర్తన మీయెడ శ్లాఘాపాత్రము. మన్సూరుఁ బంధించు టెంతయు నావశ్యకము. నాకీసమాచారము రేయి తెలియవలయు" ఆతఁడు తోడనే మగుడ నిట్టులనెను. "మంగు లంగడీకి బోయి, ఇందున్న వస్తువులం గొనుము. నీవీరేయి మగుడ రావలయు."

ఖాలీలుఁ డొసంగిన చీటినందుకొని వాఁడు సవినయముగఁ బ్రణమిల్లెను. తురుష్క యువకుఁడు తక్షణ మాప్రదేశమునుండి మఱలి, తన గ్రీకు మిత్రులను గలయుటకై శీఘ్రగమనమునఁ బోసాగెను. సకుటుంబముగ దత్తబనుపాషా యాసీనుఁడైన నౌక యాతని కగోచర మాయెను. చేజిక్కిన మన్సూ ఆవగిది చేఁదప్పుటచే నాతని వదనము చీకాకుపడి యుండెను. కాని, గ్రీకులు సమీపవస్థులగు చుండుటచే నిః

హృదయాందోళన మడంచి, ఖాలీలుఁడు ప్రసన్నవదనుఁ డాయెను. మఱియొక నిమిషమునఁ దన మిత్రుల నాతఁడు గలసికొనెను. ఆ ముహూర్తముననే పాషా తరణిమనోహరంబుగఁ దిరిగి వారిని డాసెను.

సువర్ణమయమై మనోహరమై యొప్పు పచ్చసి పట్టుచాందినిక్రింద పాషా మొదలగువా రాసీనులై మొగములు టెక్కియల నానియుండిరి. ఇస్మెల్డా, జైరజా, గుల్నేరు జులేఖాల వదనములు వసనాచ్ఛాదిత ములై అన్యుల కగోచరములై యుండెను. కడుమనోహరముగ నలంకృతమైన యానౌకను దృఢగాత్రులగు బానిస లార్వురు నడుపుచుండిరి. నావనిలిచినంతనే, ఖాలీలాదులు తమకై యమరిన స్థలంబుల నాసీనులైరి. కావున, ఆయువకులు తమతమ యువతులతో ముచ్చటించు నవకాశము లేకపోయెను.

పాషా నౌక చల్లగఁ బోసాగెను. అట్టినౌక లనేకములం దందు నడుచుచుండెను. కొన్నిటినుండి మనోహరగానసుధారసము వెలువడుచుండెను. దత్తబను పాషా నిక్కంపు మహాన్మదీయ తత్వజ్ఞునివలె, నిజపరిచారకాంతర్ధానకారణోద్భూత సంక్షోభవము నీనానమయమునఁ బూర్తి మరచి, నిశ్చలముగ నుండెను. తన మగ డావిషయములం దలంపక నిశ్చలాత్ముఁడై యుండుట ఇస్మెల్డాకు నెంతయు వాంఛనీయము. కాన నాపడఁతి తన నాధునితో ననేక సరససంభాషణంబులు నలుపదొడంగెను.

నౌక యొకగంట యానమొనరించి అవ్వలితీరము సమీపించెను. ఆప్రదేశము మిగుల మనోహరమై వర్ణనాతీతముగ నుండెను. మున్నెన్నఁడు గాంచని ఖాలీలాది యువకులమందానంద దీపిత వదనులై ప్రశంసించిరి. పాషా ప్రసన్నచిత్తుఁడగుటచే నౌకాతీరమునకు మఱియు దగ్గఱగఁ బోవలయునని ఆజ్ఞాపించెను. ఖాలీలాదులు మఱియు ముదమందిరి. ఆ దృశ్యము నిరుపమాన సౌందర్య వైభవ సమన్వితమై

యుండెను. నానావిధ వృక్షనిలయములగు నారామములు వాలు నీటివఱకు విస్తరిల్లి నయనపర్వ మొనరించుచుండెను. భోగపరాయణ లగు మహమ్మదీయ ప్రభువుల కేర్పడిన ఆరామగృహములు, క్రీడ మందిరములు, వినోదమండపములును నిరుపమాన సౌందర్య వైభవ ముతో నలరారుచుండెను ఆ దృశ్యము నిక్కముగ రమణీయము నుండెను. మనోహర హరితవర్ణరాజితములగు తరుపత్రములు సమ జ్వాల సూర్యాతపము కతంబున సుందరతర గాఢతరరాంగమున నొప్పా రెను. తదనంతర ఫలములు సువర్ణమాణిక్యములవలె మెరయుచుండెను చంద్రకాంత శిలానిర్మిత జలస్తంభములు స్ఫటికజలంబుల మనోహర ముగ నెగజిమ్ముచుండెను. మఱియు, ప్రకాశమాన శిలామార్గంబులు నవవికసితకుసుమగుళుచ్ఛ విరాజితారామములు, ప్రకాశమాన ధవళ సౌధములు, తన్మందిరవిరచితసుందర చిత్తరములు, తచ్ఛిఖరాలంకృత స్వర్ణమయ బాలచంద్రులును దర్శనీయములై వర్ణనాతీతములై యుండెను.

పాషానౌక యంత నొకచిన్న నదీ ముఖంబునఁబడి, నానావిధ వృక్షసంకీర్ణములగు నారామములు పెక్కింటిని జుట్టిచుట్టితజ్జలములుప్రవ హించు ప్రదేశము సమీపింపఁ జొచ్చెను. ఆచుట్టును రుమేలియా దేశపు వనములు దట్టముగఁ బెరిగి యుండెను. ఏఁబది గజములు వెడ ల్పుగల ఆప్రవాహము క్రమముగా మఱియు మఱియు సన్నగిలెను. ఇరు కెలంకులనుండు సమున్నత సుందరభవనములఁగాంచి, అనిర్వచ నీయ ప్రకృతి సౌందర్యమున కలరి, నారంగాది ఫలవృక్ష నిలయమై శీతలతరమై యొప్పుతావున దత్తబను పాషా తన పడవ నాపించెను. పడవవాండ్రు తోడనే నేలకుడిగ్గి యానౌకను ఆసమీప వృక్షమునకుఁ గట్టిరి. అనంతరమా సేవకులు వివిధరుచిర ఫలహారములను ప్రభువు ముంగల బెట్టిరి.

కాంతలను ఖాలీలాదియువకులునుగూడ చల్లని పర్వతపు తోలు దొల్త ద్రావఁబోయిరి. పాపాయటుగాక ప్రసిద్ధమగు ఫ్రెంచి మధువు సేవించి సేద దేఱెను.

ఖాలీలుఁడు పర్వతపు ద్రావఁబోవు సమయమున మోమెత్తి పరికింప, నెదుటంగల పొదలచాటున నెద్దియో సవ్వడి ఆయెను. విస్మయాతిరేకమున నాతఁడు 'హా' యని, పానపాత్రము నట్టె పోఁ(ద్రోచి నొకనుండి తత్క్షణము లంఘించి, ఆపొదలయందుఁ బడి అగ్రుశ్యుఁడాయెను. ఏమియు నెఱుంగని పాపా మొదలగువారు సంభ్రమాశ్చర్య మగ్నమానసులై పరస్పర ముఖవిలోకన మొనరించిరి.

ఆ తెఱంగున మాయమైన ఖలీలుఁడు కృపాణధారియై అనిమిష నయనుఁడై వడివడి నందందుఁ బరిభ్రమింపఁ దొడంగెను. ఆతఁడు వెదుకబోయిన పదార్థము చిక్కినట్లు కానరాదు. ఆతని వదనము గాంతుమేని, ఆగ్రహాధీనమై తీక్ష్ణముగ నుండెను. అన్వేషణాకార్య నిమగ్నుఁడైన ఖాలీలుఁ డాకస్మికముగా నొక వింతరంగము బ్రవేశించెను.

అచటి ప్రదేశములలో నొండు సాంద్రతరు గుల్మలతాపరివృతమై యుండెను. తదంతరారామము రెండువందల గజములు వెడల్పు గలిగి యుండెను. వివిధగాఢతరవర్ణములతో నలరారు పూలచెట్లు చక్కగ వరుసలు తీర్చియుండెను. చంద్రకాంత జలయంత్రంబుల నుండి వెలువడి నవిరళ విమలతోయములు మనోహరముగ నృత్యము నల్పుచుండెను. పక్షిజాతిలోనెల్ల సుందరతమంబులగు మయూరములు వివిధవర్ణవిరాజితములై వైభవనిలయములై రొప్పు పించములు విప్పి సగర్వముగఁ దిరుగాడుచుండెను. శుకరాజములు లెక్కకు మీఱి వృక్షశాఖల నలంకరించియుండెను. కాని, ఇయ్యవి తదారామమున కెంత భూషణప్రాయముగ నున్నను, నిరసముగ నే

యుండెను. ఏమన, మనోహర రూపవైభవ సముజ్జ్వల నారీజను లాసీనునడుమ గూడియుండిరి. కొందఱు మోహనాంగు లొయ్యారముగ సోఫాలపై సుఖాసీనలై యుండిరి. కొందరు కోమలాంగులు జలస్తంభము జుట్టును మెఱుఁగుఁ దీగలవలె దిరుగాడుచుండిరి. అందఱును జవరాండ్రు; అద్భుత సౌందర్య విరాజితులు. పురుషు లరుదెంచురను భయంబెఱుంగక, ఆ మచ్చెకంటులు తమ మేలిముసుంగుల ద్రోసివైచి మేఘనిర్ముక్త పూర్ణసుధాకరబింబమువలె దీపించుచుండిరి. వారి యసాధారణ వేషము గాంచునంతనే, వారొక అమితాధికార ధనవంతు యంతఃపుర కామినీ జనంబులు గావలయునని తప్పక తెలియును.

అట్టి తావున ఖలీలుఁ డాకస్మికముగ దోఁచినంతనే, ఆ జవరాండ్రు సంభ్రమ పరవశలై నిజవదనాచ్ఛాదన మొనరించుట మఱచి నిమేషరహితసురాంగనలవోలె నట్టెవీక్షింపఁదొడంగిరి. కొంత తడవైన వెనుక తదుద్రేకము చల్లారినను, ఆ మోహనాంగులు తమ వీక్షణములు మఱలింపరైరి; సుందరాననంబులు మఱుగుపఱుపరైరి. ఏమన తురుష్కయువకుఁ డసామాన్య సౌందర్యవంతుఁడు గదా! తమ వదనము లట్టి నవమోహనాకారుని నయనములకు గుఱియగుట వారికెంతయు సహజామోదకరంబుగనే యుండెను.

వారినిఁ గాంచినంతనే ఖలీలుఁడు సహజముగ వెఱగంది, ఒక్క నిముసమట్లు నిలిచిపోయెను. అంతలో నొక తట్టు దట్టంపు బోదల చాటున సవ్వడిఆయెను. అతఁడు తోడనే తెలివొంది, నిజకరవాలము మెఱుపువలె మెఱయ మెఱుపువలెనే అదృశ్యుఁ డాయెను. భయసంభ్రమాకులంబున నా యంగనలు కెవ్వున నఱచిరి. సునిశితకృపాణము దాల్చిన ఆ వీరుఁ డట్లు వాయువేగమున ఒరుగిడుట చూడ, నెద్దియేని భయంకరకార్య మొండు దలపెట్టినట్లు స్పష్టమాయెను.

వారి భయంబున కయ్యదె కారణము.

ఖలీలుం డెవ్వనినో వెన్నాడుచుండెనని పాఠకులు గ్రహించి యుందురు. చాపవిర్ముక్తబాణమువలె నాతఁడు పరుగిడుచుండెను. ఆ ప్రదేశము బాస్వరసు వంక వాలియుండెను. ఖలీలుఁడు మస్రూవెంటఁ బాఱుచుండెను. ఆతఁడు నౌకపై నిష్పజనపరివృతుఁడై విందారగింప నుండు సమయమున వాని భయంకరాకృతియే పొదల సందునఁ దోఁచెను. కావుననే, ఖాలీలుఁడా మధురపానీయము విసరివైచి తన మిత్రులఁజూడనైనఁజూడక వాయువేగమునమున వెన్నాడఁ దొడంగెను.

మస్రూ బహుస్థూలకాయుఁడయ్యు నతి లాఘవముగఁ బరుగిడుచుండెను. కాని ఖలీలుడు శీఘ్రతరంబుగఁ బరుగిడుచుండెను. ఆవీరుని చరణములు భూమిపైఁ బడుట కానరాకుండెను, క్రమముగా నాతఁడు మస్రూను సమీపించుచుండెను. వారి నడుమనుండు దూరము క్షణక్షణము క్షయమగుచుండెను. కాని, ఆదురాత్ముఁడు బాస్వరసు వంకకే పోవుచుండెను. వాఁడు ఖలీలుని ఖడ్గధారకు జిక్కఁడేని ఆయగాధజలంబులం బడును గాఁబోలు?

"ఓరీ దుష్టసేవకా! నిలు, నిలు! లేదేని, మదీయ కరవాలమునఁ దెగనఱికెద!"

ఖాలీలుఁడట్లు కఠినముగఁ బలికినను, వాఁడు సరకుసేయక పాఱి పాఱి నీరముడాసి యందు గుభాలునఁ బడెను! ఇఁక ఖలీలుఁడేమి చేయవలయును? ఆతఁడు తోడనే నిలిచి, తానును బలంబులుజొచ్చి వానిని వెన్నాడవలయునని నిశ్చయించి, ఆయుధము బాఱవైచి,నీట మునిఁగిన సిద్దీ వెచ్చుట తేలునోయని అనిమిషనయనుఁడై వీక్షింపఁ దొడంగెను. కాని, క్షణములు నిముసములాయెను; నిముసములొక్కొక్కటి కడచుచుండెను. సిద్దీ మాత్రము కానరాకుండెను – "సిద్దీ ఏమాయె? కలఁగిన జలములు తొంటి నిశ్చలత వహించెను! చాల

నిమిషములాయెనే! కాదు — ఈదురాతఁడు నీట దుముకు సమయమున తజ్జలాంతర శిలాఘటిత శిరస్కుఁడై మరణించియుండును మునిఁగి, పైకెగయఁ జాలక చచ్చియుండును."

ఖాలీలుఁడట్లు చింతింపుచుఁ దదేకధ్యానమునఁ దీరమున నిలిచియుండెను. అట్లు పది నిముషములాయెను. సిద్ది కానరాకుండెను. ఆ జలభాగమున నొక్క అలయైనను, మఱెట్టిచలనమైనను లేక నిశ్చలముగనే యుండెను. కానవాఁడు సజీవుఁడై, జలములోని మృత్యువుతో బోరాడుచుండెనని భావించుటకైనను అవకాశము లేకుండెను.

ఖాలీలుఁడాకారణమున, పాఱవైచిన ఖడ్గము మరలఁ జేఁబూని మెల్లగఁ నడువఁ దొడంగెను. ఆతఁడు మోమెత్తి చూచినంతనే ఆయుధపాణులగు నిరువదిమంది తనపై పడిపడి నరుదెంచుట కాన్పించెను. ఒకఁడుదప్ప మిగిలిన వారందఱును సేవకులవలె కానిసలవలె నుండిరి. ఆ పురుషుఁడు వారి ప్రభువు గావలయు. వానిసహజసుస్థిర గాంభీర్యమట్టులే యుండెను. వాని వదనము దుస్సహాగ్రహానలతప్తమై అరుణమై, దుర్నిరీక్షమై యుండెను. కాఁగనేమన, నిజకామినీజన విహారణారామము జొర సాహసించిన మన వీఁగని భయంకరముగ శిక్షింపవలయునని యాతఁడు దుర్భరక్రోధ ఘూర్ణితమానసుఁడై యరుదెంచుచుండెను.

ఐనను, ఖలీలుఁడు సహజ నిశ్చలగాంభీర్యధుర్యుఁడై వారిని డాయఁబోయెను. ఖడ్గమొఱయందె యుండెను. వారలు సమీపింప, దౌర్జన్య నిరసన సూచకముగాఁ జేయిద్రిప్పి, నిశ్చలస్వరమున ఖాలీలుఁడు నిస్పష్టముగ నిట్లులనెను — "అనాలోచనముగా నపరాధ మొనరించితిని — సమాధాన మొసంగెదను. నేను మాటాడు మహానీయులెవ్వరో యెఱుంగఁ గోరెదను."

అట్లు పలుకు ఖాలీలుని మేటిగాంభీర్యముఁగాంచి, ఆప్రభువు చకి

తుఁడై నిలచిపోయెను. ఆతని యనుచరులుగూడ నట్టులే నిలిచిరి. అతఁ డిట్లు పలికెను—

“నేను రామిపాషానని యెఱుంగుము. ఇఁక నీసమాధాన మేమి యో చెప్పుము—ఏమి చెప్పినను నిరర్థకమె...”

“ప్రభువరా! నీనామము సుప్రసిద్ధము. మేటి రాజనీతిజ్ఞుఁడ వనియు, దృఢతరస్వామిభక్తి పరాయణుఁడవనియు పేరొంది యుంటివి. ప్రభూ! మానౌక అల్లదె. మిత్రులతోఁ బాటు ఆస్థలమున నిలిచి పరస్పర సంభాషణం బొనరింపుచు విందు లారగింప నుంటిమి, ఆసమయమున, విడువడిన దుష్టకంటకుఁ డాకస్మికముగ నాకంటఁ బడెను. తోడనే వానిని వెన్నాడఁ దొడంగి, ప్రమాదవశమున భవదీయ కాంతాజనంబులుండు తావుజొచ్చితిని. కాని, నేనందు నిలుచుటకు గాని వారి సౌందర్యము గాంచుటకుగాని అవకాశమే లేకపోయెను. ఆదురాత్ముని వెనువెంటనే రయమునఁ బాఱితిని. వాఁడా జలంబులఁ బడి మరణించెను.

“నీయుదంతము సత్యముకానోపు. నీవొక సిద్దీని వెన్నాడుట మేము గాంచియుంటిమి. ఐనను, నీయాగమనమంత మాత్రమున సమంజసము కానేరదు. యువకుఁడా! నీవెవరవు? పాషా యట్లుపలుక, ఖలీలుఁ డిట్లనెను—

“పాషా! నీశ్రవణమున నొక్కపలుకాడెద. దాన ప్రశ్నోత్తరావసరము తీఱును.”

తురుష్కయువకుని సరసగాంభీర్యము మనోధైర్యము ఆత్మవిశ్వాసమునుగాంచి విస్మితుఁడై పాషా ఆతని చెంతకుఁ బోయెను. అనుచరులు నిలచిన తావున నట్టె నిలచి యుండిరి.

ఖలీలుఁడంత నేమియో చెప్పి, తక్షణమాజ్ఞా పూర్వకముగా వ్రేలెత్తి యధరమున నుంచెను. తన మిత్రుడగు లూకాసును, ప్రియ

కాంతాజనకుఁడగు కదీస్కారునింగూడ మృత్యుముఖమునుండి తప్పించి రక్షింపఁజాలిన వింతయుంగర మాకరంబునె దీపించుచుండెను, ఖాలీలుఁడేమనెనోగాని, ఆపలుకులు వీనుల బడినంతనే రాబియాపాషా ప్రమాన్పడెను. దానిని విశ్వసింపఁజాలక ఆ ప్రభువు క్రుద్ధుడై ఖలీలు సేవగించి పరుషము లాడఁబోయెను. కాని, అనంతమహిమోపేత మగు నా యుంగరమా ముహూర్తము దృగ్గోచరమాయెను. తోడనే, పాషా వైఖరి మాఱిపోయెను. అనుమానాగ్రహసమ్యగ్గుణములు తత్క్షణమంతరించెను. యువకుఁడు పలుకునది యాథార్థమని తెల్లమాయెను. ఖాలీలుఁడంత నధికారపూరిత స్వరమున వడివడి నిట్టులనెను.

"ఏమియు బలుకరాదు— ఒక్కమాటయైనను వలదు. నీ సేవకులతోఁ బాటు వెడలుము— భవదీయ సుందరీజనులు విడిసియున్న ప్రదేశము జొచ్చినందులకుగా నేనొసంగు శిక్షాపణ పరిగ్రహింపుము— రెండవ విషయము గుఱించి మాత్రము మౌనము వహించియుండుము."

ఖలీలుఁడు తోడనే తన దారిం బోయెను. ఆ సమయమున దత్తబను పాషా పలుకు లీపగిది విననాయెను.—

"మన మిత్రుఁడు ఖాలీలుఁ డట్టి విపరీతాతురంబునఁ బాఱుటకుఁ గతంబేమై యుండునో"

తరుసమూహముల మఱుంగున నుండిన ఖలీలుఁడే యిట్టులనెను.—

"పాషా! అతఁడే సమాధాన మొసంగఁగలఁడు!"

అతఁడా క్షణమ సాక్షాత్కరించి నౌకారూఢుఁ డాయెను. పాషా యిట్లు ప్రశ్నించెను.—

"మిత్రమా! నీ సమాధాన మేమి? మాతోఁ బాటు విందారగింపక, ఆకస్మికముగఁ బాఱనేల?

"ఆర్యా! మఱేమియుగాదు. ఆ సమయమున ఘోరకృష్ణసర్పము

గాన్పించెను. దానిం బొలియింప నమకట్టి రయంబునం బోతిని."

ఆ పలుకు లాలించిన ఇస్మిల్లా, తైరజా, గుల్నేరులు భయాతిరేకమునం గెవ్వున నఱచిరి. జులేఖా హృదయము మాత్రమూ లెటుంగున విహ్వలింపలేదు. తన ప్రియుని చూపులును స్వరమునుఅసాధారణముగా నుండెనని ఆ కాంత గ్రహించి అతని పలుకు లట్టులే విశ్వసింప దగినవి కావలయు భావగర్భితముగ నుండెననియు నెఱింగి మిన్నకుండెను. పాపా నాశ్చర్యముగ నిట్టులనెను.—

"కృష్ణసర్పమా! నేను ఆకుపచ్చని పాములను, పసుపుం బాములను జూచియుంటిగాని నల్లని వానిని గాంచి యెఱుంగను— ఎన్నడు విని యెఱుంగను."

"పాపా! పన్ని రంగుల పాములును ఉండును."

"కాని, నీకా కృష్ణసర్పము చిక్కెనా!"

"పాపా! ఖాస్వరను వఱకు నేనా యురగమును వెన్నాడితిని. కాని, ఆ విషధరము నీట మునింగి నన్నుం దప్పించుకొనెను."

ప్రభుపత్ని యంత భయకంపితయై ఇట్టులనెను— "ఆర్యా! ఆ దీర్ఘపన్నగము నీపైం దిరిగిన, ఏ మొనరించియుందువు?"

"అట్లు కావలయుననియే వాంఛించితి. నేనా క్షణమా క్రూరసర్పమును మదీయ నిశితకరవాలమున ఖండించి యుందును."

"ఆపాము నల్లగ దీర్ఘముగ భయంకరముగ నుండెనా?" అని ఇస్మిల్లా గూడ బశ్నింప, ఖాలీలుం డిట్టులనెను—

"అంతటి సర్పము నెన్నఁడు గాంచి యెఱుంగను. కాని, ఇట్టి ప్రసంగము వనితాజనంబులున్న యెడం జేయందగినది కాదు. కావున మఱియొక విషయము ముచ్చటింతము."

ప్రభుపత్ని యంతట దన నాథునిం గాంచి యిట్టులనెను— ఈ తావు కడు భయంకరము. ఇట్టి విషోరగము లిందెన్ని యుండునో

ఎఱుఁగరాదు. అయ్యావి మనపై నుఱుఁకమున్నె స్థలాంతరమునకు బోదము — నాథా ! అనుగ్రహింపుము. ”

తోడనే దత్తబనుపాషా ఆజ్ఞాపింప, నౌక మెల్లఁగఁ బోసాగెను. పాషా యపుడు మగుడ మధురసము ద్రావి యిట్లనెను — “ఆర్యా ఖలీలు మిత్రమా ! అనమానకథాకల్పనాసమర్థుండవు — నీవు ఎన్ని కథలు చెప్పినను వినవలయుననియే కుతూహల మగుచున్నది. నీవు సాధుశీలుఁడవు, ఉదారవంతుఁడవు — ఐనను, అసుగులకు మోమాట ముగ నున్నది. ఈకాంతలును మదభిప్రాయబద్ధులని చెప్పఁగలను. నీమిత్రులును — ”

“ కాంతల తరపున నేఁ జెప్పెద - ఖలీలు మహనీయుని కథ సంతోషముగా నాలింతుము. ”

ప్రభుపత్ని యట్లు పలుక, లూకాసు కూడ నట్లనెను.

వారి నందఱ నానందింపఁజేయుటకు దాను సంసిద్ధుఁడనని ఖాలీలుఁడు పలికి చిత్రకథన మొనరింపదొడంగెను.

౧౩

ఆరవకథ

ఈకథ పదునేడవ శతాబ్దాంతము నాఁటిది. గ్రీసు దేశముచెంత “ స్కియో ” యను దీవి గలదు. ఒకనాడు సూర్యాస్తమయ సమయమున నొక నావ తీరమునకుఁ గొంతదూరమున నిలిచి యుండెను. గట్టునకుఁ బోయిన ఒకానొక చిన్న నౌక రాకకై ఆనావ నిరీక్షించుచుండినటు లుండెను. గ్రీకుయువకుఁ డొకఁడు నౌకపై నొక చేయివైచి రెండవకరంబున నొక సుందరీమణి కోమలహస్తము బట్టి యుండెను. పురుషుని ప్రాయ మిరువదియైదు సంవత్సరము లుండును. బాలిక ప్రాయము పందొమ్మిది వర్షములు మీఱియుండదు. ఆ

కాంతి పరిపూర్ణలావణ్యతారుణ్యరేఖావిలసితయై, వర్ణనాతీతసౌందర్యమున్ నలరారుచుండెను. ఆమెయు గ్రీసు దేశస్థురాలే. యువకు డిట్టులనెను.

"ఐరిణీ! నీకింత వంతయేల? నాహృదయము నెఱింగియు నన్ననుమానింతువా! సుందరీ! నే బోవు ప్రదేశములందు నిన్ను మించు మోహనాంగు లుందురనియా? —

"మహిలా! నా కనుమాన మావంతయు లేదు. సముద్రయానము భయావహము, అపాయకరము. నీవట్టి ప్రయాణ మొనరింపనుండ నాహృదయము కలంగకుండున్నా."

"సుందరీ! నీకా భయము వలదు. నా యనుభవ మపారము. తుపాను సమయమున గూడ సాగరవిహార మొనరించిన నేర్పు కాడను. సముద్రనైసర్గికము నాకు కరతలామలకము. కావున, నా కపాయము వొరయ నేరదు."

మనిలుం డటులు సగర్వముగఁ బల్కుట, ఐరిణి ఇట్లనెను —

"ఆర్యా! సుస్థిరజలధైర్య సమన్వితుండవగు నీవు భయమెఱుంగక పోవచ్చును. కాని, నాంటి విషయము నాకు మఱపునకు రాదు. నీ నౌక శిలాభగ్నమగుటయు, లేఁబ్రాయంపు బాలికను నేను పఱుగునఁబోయి భయకంపితనై పెద్దవాలను జీరుటయు—"

"ఆముహూర్తము నాకుఁ జిరస్మరణీయము. నాఁడో నా ఆపగిదపగు లుఘటనచేతనే కదా నిన్ను గాంచు భాగ్యమబ్బెను!" —

ఆ పలుకులు వినఁబడినంతనే, నా కాంత, వ్రీడాఖరణ్యపూర్ణ సుందరసంధ్యారుణ రంజితవదనయై, సుచిత్రభావణంబులఁ దనహృదయానుకృతజ్ఞతాపార స్వభావము సూచించి మగుడ నిట్లనెను — "ఓ పరస్పరానురాగమే! నా సమయమెఱుంగని దుఃఖమెందవక్కుచు చున్నది. నేనీద్వీపము శాసించుపాలకుని సోదరపుత్రిక నగుటచే, దాక్షాయణంపుఁ

గన్నియ లందఱు నన్నుగాంచి నేనమితభాగ్యశాలి ననియు, మా దేశీయులలో నొకమేటి మహనీయునిభార్య గాఁగలననియు నిరంతర మాడుచుందురు. కాని, నా హృదయము సముత్తుంగ తరంగ విహారి యగు ఈసాహసాంకు నధీనమాయెననియు, నొకచిన్నవాయువు రేఁగినను, ఒక్కొక్క భంగము విఱిగినను నాహృదయనాథ నాథుక్షేమమునకై వడంకుచుందుననియు వారెఱుంగరు. ”

మనిలుఁడంత మధురమోహన స్వరమ్మున నిట్లు పలికెను.— “ ప్రేయసీ ! ఈవర్తకపర్యటనముతో నమిత ధనవంతుఁడఁ గాఁగలను. నేనపుడు నీజనకుని డాసి, నాభాగ్యముఁజూపి వినమ్రుఁడనై యర్థించెదను. నావంశము దలంపక నిన్ను భార్యగా నొసంగునని విశ్వసింతును. ”

ఐరిణివదన మాశాదీపితమాయెను.—“ మనిలా ! మఱెన్నఁడు భయంకర సముద్రము జొరకుందువుగదా ? ఆర్యా ! ఈ సముద్రమున నొక క్రూరాత్ముఁడు నిరంతరము విహరించుననియు, నిశాసమయమున మాదేశముపై బడి, గృహంబులు కొల్లగొట్టి ప్రాయంపు స్త్రీపురుషులను బలిమిమై గొంపోయి, దేశాంతరముల బానిసలుగా విక్రయించువాఁడనియు వినియుందుముగదా. వానివలన నీకేప్రమాదము సంభవించునో యని వెఱచుదాన. ”

“ సుందరీ ! అట్టిభయ మనవసరము. వాఁడు మాయంతటి బలవంతుఁడుకాఁడు. కావున, భయముడిగి, సుందర తరళనయనములు బాష్పరహిత మొనరించి, నిశ్చలచిత్తవై గృహమున కేగుము. అచిరకాలమున దిరిగి రాఁగలను. సూర్యాస్తమయావసరమున నీతీరమున నీలదీపము దృగ్గోచరమగునంతనే భవదీయ పాదసేవపరాయణుఁడు నీకొఱకు నిరీక్షించువాఁడని గ్రహించి కృపాయత్తచిత్తవై యరుదెమ్ము. ప్రేయసీ ! ఇఁకఁ బొమ్ము!”

"మనిలా! దైవము తోడగుఁగాక! పోయిరమ్ము. నిన్నుఁగాంచు వఱకు నాచిత్తమునకు శాంతియుండదు."

అంత నాగ్రీకు నావికుఁడు నిజభుజ బంధిత సుందరిని ముద్దాడి రయంబున నౌకారూఢుఁడై నిర్గమించెను. ఐరిణి దురంత విచారాక్రాంతచిత్తయై నిజగృహాభిముఖ యాయెను.

ఒకకాల గడచినంతనే నీటిదొంగలు మఱల నెచటనో దిగి దోపిడి చేసిరని తెలియవచ్చెను. స్కయోద్వీపపాలకునకుఁ బ్రాణసంకటముగ నుండెను. ఆదీవి తురుష్క సామ్రాజ్యాంతర్భాగమగుటచే, నాసార్వభౌముఁ డేమనునోయని పాలకుఁడు భయవిహ్వలుఁడాయెను. పాలకుఁడు గ్రీకుదేశస్థుఁడును మాశనున క్రైస్తవుఁడునై యుండుటయేగాక కొందఱు స్వీయమతస్థులే అతనిపై గుత్తికట్టి యపకార మొనరింప నుండిరి. కావునఁ దనదేశమునుండి చోరభయము బాఱఁద్రోలుట కడుంగడు నవసరమాయెను. తురుష్కరక్షకనావ లాసముద్రమున నుండియు, నాద్వీపాధికారికి నలయు సాహాయ్య మొనరింపక తటస్థముగ నుండెను. మేఘమునుండి వెలువడు పిడుగువలె సముద్రమునుండి దిగివచ్చు నాగజదొంగను బట్టుట అసాధ్యమగుటచే పాలకుని భయ మధికతరమాయెను.

పాలకుఁ డట్టి దురవస్థకుఁ జాల్ప విచారగ్రస్తుఁడై యుండ, నొక నావికుఁ డగుపించి యతని విచార ముడిపెను. సర్వజనభయంకరులగు నీటిదొంగలలో వాఁ డొకఁడు. వాఁడును గ్రీకుదేశస్థుఁడె. తన నాయకుని దురాచారములకు రోఁతజెంది, ఇఁక సత్పథంబునఁ గాలవిలంబన మొనరింపనెంచి ఇటు పాఱివచ్చితినని వాఁడు సవినయముగ దెల్పెను. పాలకుఁడు సంతుష్టాంతరంగుఁడాయెను. సమయముజూచి తన నాయకుని బట్టియిత్తునని కూడ వాఁడు పలుకుటచే నా పాలకుని సంతస మధికతరమాయెను. ఆక్రూరదానవుఁ డిఁక బట్టువడుననియు,

దేశము నిష్కంటకమగుననియు, ప్రజలు భయముడిగి సుఖముగ నుందురనియు, సామ్రాజ్యాధికారులవలని భయంబుదక్క తావిక మున నగుననియు నెంచి గ్రీకుపాలకుఁడు హాయిగ నుండెను. తన యుపాయము సఫలమగునంతనే ఐదువేల నాణెములు వానికి బహుమాన మొసంగుదునని పాలకుఁ డుత్సాహాతిశయమున బాసచేసెను.

ఆ యుద్దిష్ట దినములు గడచినయనంతర మా నావికుఁ డరుదెంచి, పాలకునకు సవినయముగఁ బ్రణమిల్లి, ఇట్లు విన్నవించెను.—

“ప్రభూ! ఆదురాత్ముఁడు మగుడ నీదీవిపైఁ బడనున్నవాఁడు. ఈసారి వాఁడు పశ్చిమతీరమున దిగఁగలఁడు. ఆనాన యథాప్రకారము దప్పక నిలుచును. వాఁడు తన యనుచరులతోఁ బాటు నాకస్మికముగా నరుదెంచి చేయఁగల బీభత్సమొనరించును. వానిఁ వెలితెలు సమాచారము మీ కెఱుక పఱచితిని. భద్రముగ నుండుఁడు.”

పాలకుఁ డమితానందభరితుఁడై, దొంగలనాయకుని బట్టుటకు బహువిధప్రయత్నము లొనరించెను. వలయుసైనికులను రావించి, ఆప్రదేశమున గాపుంచెను. అచటి జనుల ధనకనక వస్తువాహనంబులను వేఱొక దుర్గమున భద్రపఱచెను. ఆవిధమున గ్రీకుపాలకుఁడు సర్వప్రయత్నము లొనరించి, ప్రజాకంటకుఁడగు నాదురాత్ముఁ డీసమయమునఁ దనకు జిక్కక తప్పదని యెంచి, అత్యుత్సాహములతో నిరీక్షించుచుండెను.

ఆనాఁడు ఐగీణి తన మందిరమున నాసీనుఁడై, విచారాక్రాంతచిత్తుఁడై సముద్రమువంకఁ గాంచుచుండెను. ఆ సముద్రతస్కరుని గాంచుటకై యెదురుచూచుచుండెనని పాఠకులు గ్రహించియుందురు. సూర్యోదయమైనంతనే యొకానొక నావ నయనగోచరమాయెను. ఆజలచర మటుపైన బోవక, నిశ్చలముగా నిలిచియుండెను. ఆహా! విరోధియాగమనంబున కది సంకేతమా? [illegible] నౌక్క-

నావలం యానము నల్పుచుండును ఇది యొకటి కావచ్చును. ఐరిణి ఏమియు నెఱుంగనేరక, ఆశానిరాశలనడుమఁబడి దుర్భరబాధి తాత్మురాలై అట్టె వీక్షింపఁదొడంగెను. అంత సాయంకాలమగుడు అమందానందప్రదంబగు నీలదీపము దృగ్గోచరమాయెను; ఐరిణి హృదయము వికసించెను. ఆకాంత యంత దిగ్గనలేచి శీఘ్రతర గమనమున దీరమునకుఁ బోయెను. అచిరకాలమున నాసుందరి నిజ మనోహర దృఢబాహుపంజరబంధితశరీరయై, అనిర్వచనీయ సౌఖ్యా ర్ణవ నిర్మగ్న ఆయెను.

ఆ యువతీయువకులు పరస్పరసరస సంభాషణంబుల మునింగి ప్రపంచము మఱచి పోయిగ నుండిరి. గ్రీకునాయకుఁడంత దాను మగుడ బ్రయాణ మొనరింపవలయునని మెల్లగఁ దెలుప, ఐరిణి బెగడొందెను. ప్రియుఁ డిట్టులనెను—“ ప్రేయసీ! నాపర్యటనము పూర్తికాలేదు: రెండుమూడు వారములలోఁ బూర్తియగును. నేనపుడు ధనవంతుఁడనై విపులవైభవసమన్వితుఁడనై నీజనకుననుజ్ఞ వడసి నిన్ను భార్యగాఁ గొనుభాగ్యము గాంతును. అంతవఱకు నీవు ధైర్యము మూనియుండుము.”

నాయకుని పలుకులు బాగుగనే యుండెను, కాని, ఆతని స్వర మేలకో సాధారణనిశ్చలత దొఱంగి, నిష్ఠుర తరంబుగనుండెను. వాని శరవీడనముంగూడ దుర్భరంబాయెను. చీఁకటి కారణమున వాని వద నము కానరాకుండెనుగాని అదియు దదనుగుణముగనే యుండెనని భావించి, భయమొంది, ఐరిణి ప్రశ్నింపఁ నాకామినీ మనోహరుఁడు నదుత్తరమొసంగి, మధుర ప్రణయంపుఁ బలుకుల నామె యుల్లము రంజింపఁజేసిఁ సుధారస పూరితాధరము ముద్దాడి గాఢాలింగన మొన రించెను. ఐరిణి పరవశాత్మురాలై బాహ్యప్రపంచము మఱచెను. ఆమె ప్రియుఁడంతలోఁ దానిఁకఁ బోవలయునని పలికెను. ఆకాంత తొడెనే

తెలివొంది భీతచిత్తయై, రెండుదినములైన నుండవలయునని ప్రకంపిత స్వరమున బ్రతిమాలెను. అంతమాత్రమున ప్రయోజన మేమని నాయకుఁడు ప్రశ్నింప, నాకన్నియ అమితోత్సాహముగ నిట్టులనియె—

"ఆర్యా! ప్రయోజన మున్నది. ప్రజాకంటకుఁడగు నా మేటి చోరాధముఁ డీసారి తప్పక పట్టుపడును. రేపురాత్రి వానిమద మడంగును."

"అట్టులనా?"

"అవును. నాజనకుఁ డొనరించిన ప్రయత్న మతిప్రశంసనీయము. నీవు దూరముగ నున్నను సముద్రయాన మొనరించుసమయమున నీకారక్షకుఁడే యుపాయ మొనరింపడుగదాయని సంతసించు దానను. వాని నావయు మా యధీనమగును."

"కాని, నీజనకుఁడు తలపెట్టిన కార్యము జయప్రదముగా సాగును గదా! ప్రమాదమున కవకాశము లేదుగదా!"

అంత నాకన్నియ తదవసరోత్సాహమునఁ దన పినతండ్రి పన్నిన వ్యూహము సవిస్తరముగఁ దన ప్రియునకెఱుకపఱిచెను. ఆతఁడు గూడ సంతసించి పాఱివచ్చిన దొంగ యెచటనుండెనని ప్రశ్నింప, వాఁడు తన గృహంబుననే యుండెననియు కార్యసాఫల్యమగు నంతనే విశేషబహుమానము వడయఁ గలఁడనియు నామె పలికెను. మనిలుఁ డిట్టులనెను.—

"ప్రేయసీ! ఈవార్త నాకెంతయు మోదావహము. గ్రీకులందఱు నేకకంఠమున నీజనకునిఁ గొనియాడుదురు. కాని, ఐరిణీ! చాలసేపాయెను. ఇఁక బోవలయును."

"పోవలయునా! మనోహరా! ఆమాట వీడవుగదా. ఆహా! పరస్పరానురాగ బద్ధులమగు మనమేల ఎడబాయవలయు? నిర్జనారణ్యాంతర

జలాశయముపలె నుదీయ హృదయానురాగము ఆశానుమానవి యోగ తీక్ష్ణకంటకావృతమై, కడు బాధజెందెడిని."

"ఐరిణీ! వియోగము తప్పదు. కాని, ఈవియోగ మెంతకాలము? ఒకటి రెండు దినములు మాత్రము ప్రయాణము సల్పి మగుడ నిన్నుఁ గాంచువాఁడను. కావున, భయముడిగి నాకు సెలవిమ్ము."

ప్రియ పునర్దర్శన మచిరకాలమున నగుననునాశచే నాప్రణయినీ హృదయాందోళన ముపశమించెను. మనిలుఁడు తన దారింబోయెను. ఐరిణి తన గృహము జేరెను.

పాలకుఁడు పశ్చిమతీరమునఁ గావలియుంచిన సైనికులొక యను కూల గృహమున విడిసియుండిరి. వారందఱు మహమ్మదీయులు. వారి నాయకుఁడును మహమ్మదీయుఁడే, వారందఱు నిశ్శబ్దముగ నుండవల యుననియు, దొంగలందుఁ బ్రవేశించువఱకు వేచియుండ వలయున నియు, ధనసంగ్రహణకార్యమున వారు మునిఁగి ఏమరియుండు సమ యమున రయంబునఁబడి పట్టవలయుననియు ఆ తెఱంగున, దమకు రక్తపాతము లేకనే మహావిజయము ప్రాపించుననియు, ఆ దురాత్ము లను సజీవముగ రాజధానికిఁబంపి యశేష యశోపార్జన మొనరింపనగు ననియు నాయకుఁడు పలుక, సైనికులు సమ్మతించిరి. దోపిడికాండ్రు వట్టు పడునంతనె వారి నావయందలి ధనకనకాదులు తమ యధీన మగునని ఎఱింగి వారమితోత్సాహముగ నుండిరి.

మఱునాఁ డుదయించెను. ఒక యామమగునంతనే చోరుల నావ నయనగోచరమాయెను. తోడనే మహమ్మదీయసేనాని సంతోషపర వశుఁడాయెను. తానప్పుడే కృతకృత్యుడై రాజసన్మానము గాంచి నట్లు ఆతఁడు సంతసించెను. వారి ధనమప్పుడే తమ యధీనమైనటులు సైనికు లుప్పొంగిరి.

మధ్యాహ్నమాయెను. మహమ్మదీయ సైనికులు ఎలుగెత్తి తమ

దైవమును బ్రార్థింపనుండిరి. అట్టి సమయమున శల్యమాత్రావశిష్టుఁ డగు బిచ్చగాఁ డొకఁడు ద్వారము కడ నాకస్మికముగాఁ దోఁచి సైనికులు ప్రశ్నించునంతలో గుభాలున నేలఁగూలెను. చూచుటకు వాఁడు జీవరహితముగ నుండెను. ద్వారపాలకులు వాని నెత్తుకొని తమ నాయకుని చెంతకు వడివడి బోయిరి. అచటి సైనికులు క్రోధాగ్ని రేకమున రక్తారుణ నయనులైరి. నాయకుఁడు దుర్భర క్రోధానల తప్తుఁడై యభినవ జలధరమువలె నిట్లు గర్జించెను —

"ఈశ్వానమెవ్వఁడు? ఈ క్రైస్తవాధముఁడు మనము దైవారాధన మొనరించు సమయమున నరుదెంచి పీనుఁగు వలెఁ బడనేల? సైనికులారా! చూచెద రేల? కొరడాలుదీసి వాని పాదములపై నూరుదెబ్బలు వేయుఁడు. వానఁ దెలివొందునేమో చూతము?"

ఒక సైనికుఁ డిట్లనెను —

"ఆర్యా! నేనధమాధముఁడనయ్యు నొక్కపలుకు వాకొనెద! నా సాహసము మన్నించి చిత్తగింపుఁడు. ఈ క్రైస్తవాధముని శిక్షింపకయున్న వీని యుదంతమరసిన బాగుండును."

ఆమాట సమంజసముగ నుండుటచే సేనాని సమ్మతించి, వాఁడు తెలివొందునట్టులు మధురస మిప్పించెను. దాని, మధువనినంతనే నాఁటి పూర్వోద్భవము గాంచినంతనే, సేనాని నోరూరుటచే వాఁడును ద్రావి అమితోత్సాహము వడసెను. బిచ్చగాఁడు నేదతేఱి యిట్లులనెను —

"లోకైక సార్వభౌములగు అహోమ్నాడు పాదుషావారి. శ్రీకర ప్రజలలో నేనొకఁడను. సేనాధిపా! నీవు ముహానీ ఖండవు చచ్చినట్టి వానికి ప్రాణదానమొసంగిన దయామయుండవు నిన్నింత కొనియాడినను నెక్కువ కాదు. మా గ్రామము దక్షిణ తీరమున నున్నది. ఆలుబిడ్డలతో [illegible] తీర్థమునకు బడియుండగా [illegible] కొండట [illegible]

లాకస్మికముగా దిగివచ్చి దోచుకొనిపోయిరి. ఆ పాపాత్ములు నా నివేశనము నేను చూచుచుండగనే కాల్చివైచిరి. అసలు దరిద్రుఁడనగు నేను నిలువ నీడలేక అందందుఁ దిరిగి తిరిగి, దుఃఖములఁ గూడి, తూలి తూలి, తుదకు నీద్వారముఁ బడితిని. నీదయవలనఁ దెలివొందితిని."

"ఎంత దారుణము! ఆ మానవాధములు గ్రీకులా? మహామ్మదీయులా?"

"గ్రీకులే — నా దేశస్థులే నాకిట్టి యపకార మాచరించిరి."

మహామ్మదీయ దళనాయి క్రోధవివశుఁడై పండ్లు కొఱికి యిట్టులనెను —

"ఓరీ! భయపడకుము. నిన్నింత కష్టపెట్టిన దురాత్ములు ఇఁక మన యధీన మగుదురు. ఆనాయకునిపై నీవును గసి తీర్చుకొనవచ్చును."

"మహానీయా! నాకుఁ గసియేల? జవసత్వము లలవడువఱకు నిందుఁ దలదాచికొననిమ్ము — చాలును. ఉత్తరతీరమున నాబంధుగుఁ డొకఁడున్నవాఁడు — అటుపోయెదను."

"అటులే కానిమ్ము. కాని, ఈ రేయి నీవొక వింతగాంతువు. నిన్నుఁ గారించిన ఆదుష్టాత్ముని మాయధీనులగుదురు. దాన నీచిత్తమునకుఁ గొంత శాంత మొదవుగాక."

నవీనుఁడు సముచితముగా బదులాడెను. వాని కారణమున నిలిచిపోయిన దైవప్రార్థన కోడనే మగుడ ప్రారంభమాయెను. అనంతరము వారు కొంతకాలము వినోదాదులం బుచ్చి, సాయంత్ర మగుడు మగుడ సాంధ్యకరణీయము లొనరించి, భోజన మొనరింపఁ గూర్చుండిరి. నవీనుఁడు కృతజ్ఞతాపూర్వకముగా వారికిఁ బరిచర్య సలుప నమకట్టి వడ్డన సేయుదొడంగెను. వాని వినయప్రవర్తనము గాంచి యందఱు సంతసించిరి. ముఖ్యముగా సేనాని మఱియు నానందించెను. ఆతనికి సర్వోపచారములును బిచ్చగాఁడే యొనరించుచుం

డెను. భోజనానంతరము వాఁడు వేఱొక గదిలోనికిఁ బోయి కాఫీ తయారుచేసి యొసంగెను. నేపాని సంతుష్టాంతరంగుఁడై ఆపానీయము ద్రావెను. బిచ్చగాఁడు సవినయముగాఁ బ్రణామిల్లి తత్క్షణము మాయమాయెను.

వాఁడు వడివడి సముద్రతీరమునకుఁ బోయి వెనుదిరిగి చూచినంతనే, తాను వీడిన గృహంబున ననేక దీపములు మెఱుపులవలెఁ బరుగిడుచుండుట గోచరమాయెను. సైనికులు కలవరమంది తనకై వెదకుచుండిరని గుర్తించి సగర్వముగ మందహాస మొనరించెను. వాఁడంత శీఘ్రతరంబుగఁ బాఱెను.

వాఁడు కొంత దవ్వరగినంతనే, జనుల అలికిడి వినవాయెను. రెండు నిమిషములలో నేఁబదిమంది కాన్పించిరి. వారు కొల్లగొట్టిన సామగ్రి అమూల్యముగను అత్యధికముగను నుండెను. మన బిచ్చగాఁడు వారి నాయకుని గాంచి ఇట్లు ప్రశ్నించెను. —

"నీ కార్య మింత శీఘ్రముగ సఫలమాయెనా?"

"జనులు భయవిహ్వలులై మమ్మెదిరింపనైన నెదిరింపరైరి. మేము దుర్గద్వారము నిరాఘాటముగాఁ బ్రవేశించి, ఈసామగ్రి నంతయు సుళువుగా దెచ్చితిమి, తమ నాయకుఁడు వన్నిన వ్యూహ మమోఘమనియు, దొంగ లీసారి తప్పక పట్టువడుదురనియు బూర్తిగ విశ్వసించి ప్రజాళి నిర్భయముగా హాయిగా నుండిరి. కాని, నాయకా! నీప్రయత్న మేమాయె?"

మన బిచ్చగాఁడు దొంగల నాయకుఁడనియు, నాయకుఁడన్న వాఁడు వాని సహకారి యనియు మీకుఁ దెల్లమాయె గదా! నాయకుఁ డంత తన యుదంతము తెలియఁబఱచెను. సహకారి ఇట్లు ప్రశ్నించెను. —

"కాని, నీకార్యము పూర్తి కాలేదా?"

"మిత్రమా! తీవ్రపడకుము— మహమ్మదీయుఁడు మరణింప లేదు— కాని వాని కాఫీయందు నేఁగలిపిన విషప్రభావమున వాఁడు చచ్చినట్లు పడియుండును. వాఁడు నాయెడ సదయుఁడై యుండుటచేఁ బ్రాణాపహరణ మొనరింపఁ జాలనైతిని. సేనానియే వారి బలము. అట్టి సేనాని మృతప్రాయుఁడగుటచే సైనికు లేమియు సేయఁజాలరు. వారిని బాఱద్రోలి వాని సేనాపతిం బట్టుట కడు సులభము. దాన మనకుఁ బరిహాసపూర్వకముగాఁ జాలధనము చిక్కును."

నాయకుఁ డంత క్షీర్ణాస్త్రధారుఁడై, ఇష్టజనసమేతుఁడై తాను వీడివచ్చిన సైనికగృహాంబునకు సత్వరముగాఁ బ్రయాణమాయెను. వారందఱు గడు నిశ్శబ్దముగ నుండిరి. రేయియు గడు ప్రశాంతముగ నుండెను. వా రేకముగాఁ బోవు నడుగుల దడదడలు తప్ప వేఱు శబ్ద మెద్దియు లేదు.

కంటక జనరాయుఁడు గృహాగ్రమును బ్రవేశించువఱకును మహమ్మదీయు లేమియు నెఱుంగరు. అంత వైరులు పిడుగువలె నరుదెంచి నంతనే వారు విగతధైర్యులైయును సైనికులగుట కతంబున సప్రయత్నముగా నాయుధముల దాల్పఁ గడంగిరి. కాని, ధైర్యహీనులకు నాయుధము లేల? రెండు నిమిషములలో వారందఱు పాశబద్ధులైరి. తను ధనంబులతోఁ బాటు వారి సేనాపతిం గూడ దరలించుకొని ఆ కంటకులు తమ నావకుఁ బోయిరి.

ఈ దురంతము గ్రీకుపాలకునకుఁ దెలియవచ్చెను. ఆతని యాగ్రహమునకు మేరలేదు. తన ప్రయత్నమెట్లు విఫలమాయెనో ఆతనికిఁ దెలియదాయెను. ఆ రహస్య మొక్క ఐరిణి తప్ప అన్యులెవ్వ రెఱుంగరు. తన చేతకుఁ బాఱివచ్చిన గ్రీకుదొంగ ఏమైన మోస మొనరించెనా యని అనుమానించుటకైనను అవకాశము లేకుండెను. ఏమన, వాఁడు సదా పాలకుని చెంతనే యుండెను. ఐరిణియును గారణ

మరయజాలక విస్మయవిచారాక్రాంతచిత్తఆయెను. ఇంతలో సాహస మొనరించిన దురాత్ములు తన ప్రియుని కేట్టి యుపకారము నొనరింతురో యని ఆ కాంత భయప్రకంపితఆయెను.

మఱునాఁడు సాయంకాల మగునంతనె నిజమనోహరసుధాకర వదనసందర్శనోత్సుకమతి యగుచు నైరిణి నదీప్రతీరమునకుఁ బరుగునఁ బోయెను. నాలుగైదు నిముసంబులలో మనిలుఁ డరుదెంచెను. ఐరిణి అనిర్వాచ్యానంద మనుభవించెను. తన ప్రియకాంతుని గాఢాలింగన మొనరించి, నునుజెక్కుల ముద్దాడి, అధరసుధారసము గ్రోలి అమందానంద మనుభవించి, అనంతర మొక కరంబు కోమలాంగి కౌనుపై జేర్చి, రెండవ కరంబున యొండొంటి హస్తముల గీలించి మనిలుఁడు మనోహరముగ సంభాషింప దొడంగెను. కొంతకాల మట్టు లగుడు ఐరిణి, నిట్టూర్పు విడిచి యిట్టులనెను.

"మనోహరా! నా హృదయము మేలకో భయాధీనమై యున్నది. కారణ మరయఁజాలను. కాని మనమింక సజీవముగాఁ గలయఁజాల మని మాత్రము దారుణముగఁ దోఁచెడిని. సముద్రమునుండి వెలువడు దయ్యములు కేవలమూహా జనితముల నెరింగియు నా స్థలంబునకుఁ బో వెఱచు వాని పగిదిఁ నేనును డోలాయమాన మానసనై అకారణముగఁ బరితపించుచున్నాన —"

"ప్రేయసీ! ఇట్టి భయంబుడిగి హాయిగ నుండుము. ఈ యాత్ర ముగియునంతనే మన మెండొరుల మెడ బాయక అవిరళసౌఖ్యార్ణవ తరంగముల నోలలాడఁ గలము —"

"ఆర్యా! ఇంకను సముద్రయానమా? వలదు! నా జనకుఁడు కరుణామయుఁడు — నన్నెంతయు ప్రేమించును — నా సౌఖ్యమున కంతరాయము గల్గింపఁజూచు కఠినుఁడు గాఁడు. కావున, నీవిఁక గాలయాపన మొనరింపక ఆ మహనీయుని పాదముల వ్రాలి నీ మనో

రథ మెఱింగింపుము — తప్పక అనుగ్రహించును."

"సుందరీ! నేనీ సమయమున దీనపడి నీ జనకుని నర్థింతునేని కార్యభంగ మగునని వెఱచువాఁడను. ఏమన, నీ జనకుఁడీ విశాలదేశ పాలుఁడు, సంపన్నుఁడు, సద్వంశజుఁడు, సకలజనహృదయప్రేమపాత్రుఁడు. నే నన్ననో! — అనామకుఁడ — నిర్భాగ్యుడ! కావున, విశేష ధనోపార్జన మొనరించి నిన్నుం బడయువలయునని నే నింతకాలము వేచియున్నవాఁడను ప్రేయసీ! రెండుమూఁడు మాసములలో నీ యాత్ర ముగియును. అనంతరము మనము సఫలీకృతమనోరథులమై హాయిగ నుండఁగలము. అందనుక వేచియుండుము."

"ఆర్యా! మజ్జనకుని ధనాధికారవైభవంబులఁ గాంచి వెఱగంద వలదు. ఆతనిఁ గాంచుటకు మంచి యనుకూలసమయ మెఱింగించెద నాలింపుము. ఆతనిఁ సోదరుఁడును, నన్ను గాంచిన జనకుఁడును నగు మహనీయుని సమాధి అల్లదె — ఆ పర్వతాగ్రమునఁ గలదు. నా పినతండ్రి ప్రతి 'సబ్బాతు' దినమునను సూర్యాస్తమసమయమున నే యాడంబరమును, ఏ వైభవమును ఏసహాయ్యమును లేక యే ఛాయామాత్రసహాయ్యుఁడై పోవువాఁడు. అట్టి సమయమున నీ వాతనిఁ గాంచి కృతకృత్యుడవు కాఁగలవు."

"ఐరిణీ! ధనవంతుఁడనైనగాని నిన్ను వివాహ మాడఁజాలను."

"మనోహరా! ధనసంగ్రహణార్థము మగుడ భయంకర సముద్ర యాన మొనరింతువా? చాలు, చాలు! మనకు ధనమేల? మఱియు నీ యనంత పారావారమంతయు నా దుష్ట చోరాగ్రేసరుని రాజ్యము వలె, దోచెడిని —"

మనిలుఁడు సగర్వముగ మందహాస మొనరించి, ఇట్టులనెను. —

"ప్రేయసీ! నిర్ధనజీవనము దుస్సహము. కావున, ఈ సాగరము సహస్రక్రూరచోరుల కాకరంబై నను నిర్భయంబుగఁ బోవువాఁడను."

“ఆర్యా! నీవా గజదొంగ మహిమ ఎఱుంగవు. మేధావంతుడగు నా జనకునకు డత్యంత నిగూఢముగ నొనరించిన వ్యూహము వ్యర్థమాయెను. ఆ మాయావి దురంతక్షుధార్తుఁడగు బిచ్చగానివలె నటించి సైనికజన నికాయంబు జొచ్చి వారిం బ్రమత్తుల నొనరించి సేనాని త్రావు పానీయమున మత్తుమందు గలిపి, తానే అందిచ్చి, తదుత్తర నిమేషమే మాయమాయెను! ఒక గడియలో వాఁడు తన సిబ్బందితో నరుదెంచి, ఱిచ్చవడి చూచు సైనికులను బంధించి సైన్యాధిపునిఁ గట్టికొంపోయెను. అంతకు పూర్వమే, దుర్గమున భద్రపఱచిన ప్రజాధనము వాఁడవలీల నపహరించెను! వాఁడెంత సాహసియో గాని ఇరువదివేలు నాణెములు దన కర్పించినచో సేనానాయకుని విడిచిపుత్తునని నా జనకునకు వర్తమానమంపెను! ఆహా! నా జనకుని యవస్థ కడు దుస్సహముగ నున్నది. తన సేనాని యట్టి దురవస్థకుఁ బాల్పడెననియు ప్రయత్న మాతెఱంగున భగ్నమాయెననియు, మహమ్మదీయపాలకుఁడు కడుకుపితుఁడై యున్నవాఁడు. చోరనాయకుఁడు నిర్జయుఁడై విధించు షరతునకు లోఁబడుట తప్ప నా జనకున కుపాయాంతరము కానరాకున్నది.”

మనిలుఁ డొక్కక్షణ మాలోచనాపరుఁడై ఇట్టులనెను. —

“కాని, అట్టు, అతి సాహసమొనరించిన ఆ చెనటి నెట్టులైనఁ జిక్కించు నుపాయ మరయక నీ జనకుఁడు వానికి హేయముగ లోఁబడునని తలంపను.”

“నిక్కము. వాని దుష్టసందేశ మరుదెంచినంతనే నా జనకుఁడు చక్కని యాలోచనం బొనరించెను. పరిహారధనము మఱుచటి ఉదయము తనకుఁ జేరవలయుననియు, ఆ ధనము గొనితెచ్చు నౌకయందు నిరువుర మాత్ర ముండవలయుననియు, తోడనే తాను మహమహమ్మదీయ సేనానిని విడిచి యిత్తుననియు నాగజదొంగ వ్రాసెను

నాజనకుఁ డొక యపూర్వ నౌకా నిర్మాణమునకు రహస్యముగ గడంగెను. చోరనాయకునకు ధన మందఁజేయు నౌక అయ్యదె. అం దిరువురు నావికులు మాత్రము గోచరింతురు. కాని, జనుల కగోచరమైయుండు నద్దాని గర్భమున సాయుధులగు యోధు లిరువది మంది యడంగి యుందురు. ధనము చిక్కినంతనే సేనాని మావారి యధీన మగుఁగదా. ఆ ముహూర్తముననే, గ్రీకువీరులు నౌకా గర్భ విచ్ఛేదన మొనరించి, చోరనావపై లంఘించి, యద్దాని నాక్రమింతురు. మనోహరా ! ఈయుపాయ మమోఘముగదా !"

ఆ యుపాయ మద్భుతముగ నుండెననియు, గ్రీకుపాలకునకు జయము ధ్రువమనియు యువకుఁడు నానందముగాఁ బలికెను. "సుందరీ ! చాల సేపాయె. నే నిఁకఁ బోవలయు. మూఁడు నాల్గు వారములలోఁ దిరిగి వచ్చువాఁడ."

తన ప్రియు నభిప్రాయము మఱలింపవలయునని హరిణి ఎంతగ బ్రయత్నించినను నిరర్థకమాయెను. యువకుఁడు ప్రేమమయ గాఢాలింగన మొనరించి నౌకారూఢుఁడాయెను. నిశయగుటచే నాదోనె కానరానికారణమున నౌకాదండంబుల సవ్వడి యంతరించువఱకు నాకామిని ఆ స్థలంబుననె నిలిచి, దుర్భరవిచార ఘూర్ణితమనస్కయై తన గృహమునకుఁ బోయెను.

ఉదయమగుసరికి గ్రీకుపాలకుని మాయానౌక పూర్తిఅయెను. శస్త్రధరులగు సైనికు లిరువదిమంది సముచితముగ నం దడంగి యుండిరి. చోరనాయకున కర్పింపవలసిన ధనమం దాయత్తమాయెను. వాఁడు విధించినటులు ఇరువురు నావికులు మాత్రము నౌకను నడుప దొడంగిరి. తన కీసారి మహావిజయము ప్రాపించునని విశ్వసించి, ఆచిత్రనాటకముం దాను గనులార గాంచి యానందింపవలయునని తలంచి, గ్రీకుపాలకుఁ డొక సముచిత సమున్నత ప్రదేశమున

సగర్వముగ సుఖాసీనుఁడై వీక్షింపదొడంగెను.

గ్రీకు నౌక క్రమముగా నా చోరనావ సమీపించెను. ఒండొంటి నొరయునట్లు గ్రీకునౌక నిలిచిన యనంతరము, పరిపూర్ణధనముతో నిండియున్న పంచులను గ్రీకు నావికులు చోరనాయకున కందిచ్చిరి. వారును ఆనావమీఁదనే యుండిరి. తన స్వార్థ ప్రయత్నము సఫలమగు ముహూర్త మరుదెంచెనని వారు లోలోన సంతసించిరి. నౌకాగర్భస్థ సైనికజనంబులు తామెప్పుడు బయల్పడి విజృంభించి దురాత్ములగు చోరులను ఖండించి వారి నావ నాక్రమింతుమో యని తత్తరపడుచుండిరి. దవ్వుననున్న గ్రీకుపాలకుఁడు సంభ్రమోత్సాహ పరుఁడై, ప్రకంపితహృదయుఁడై, అనిమిష నయనుఁడై, నిరీక్షింప చుండెను. దృఢవిశ్వాసబద్ధుడగు గ్రీకు నావికుఁడు చోరనాయకుని దన యధీన మొనరించుకొను తలంపున సగర్వముగ నాతనిడాసెను. కాని, అంతలో నెంతటి ప్రమాదము సంభవమాయెను! అకస్మాత్తముగా, శ్రవణవిశీర్ణ మొనరింపఁజాలు ఈల ఖంగున మ్రోగెను. రజ్జు పరికల్పిత యంత్రప్రభావమునఁ జోరనావపై నొక బండఱాయి లేచి, గ్రీకునావికుఁడు విగతధైర్యుఁడై మ్రాన్పడి చూచుచుండ, గ్రీకు నౌకపై గుభాలునఁబడెను. అయ్యది తద్విపరీతోద్వేగము సైపఁజాలక అట్టిట్టు నూఁగులాడి రయంబున సముద్రగర్భస్థ మాయెను! ఆ ముహూర్తముననే ధనమూ గొనివచ్చిన నావికుఁడును తొంటి మహమ్మదీయ సేనానియుఁగూడ క్రూరపాశ ప్రపీడితకంఠులై తామున మరణించిరి. గ్రీకుపాలకుని గుండె లవియునట్లు చోరులందఱు సింహనాద మొనరించి, తత్సంఘలాంఛనంబగు రుధిరవర్ణ కేతనం బెగురవైచి రయమ్మున మాయమైరి.

గ్రీకుపాలకు నవస్థ మఱియు దుర్భరంబాయెను. అట్టి దారుణ మరణమునకుఁ బాల్పడిన సైనికుల దారాపుత్రాది బంధుజనుల

దుఃఖపరవశులై యాతని నెంతయు నిందించిరి. స్థానిక మహామ్మదీయ పాలకుఁడీక సహింపఁజాలక, జరిగిన విషయము సవిస్తరముగా లిఖించి, తురుష్క ప్రధానామాత్యునకు నివేదించెను.

తానెంతయో నిగూఢముగ నొనరించిన మాయోపాయ మెట్లు విఫలమాయెనో యెఱుంగఁజాలక పాలకుఁడు ఖిన్నుఁడై అమితలజ్జా భయాక్రాంత చిత్తుఁడాయెను. ఆ సురంతము వెల్లడి యైనంతనే విస్మయపరవశులై భయవిహ్వలులై అనంత ప్రభావయుతుం డగు నా చోరనాయకునకు భూతనాయకుడు తోడ్పడియుండునని జనులు నిశ్చయించిరి. అదివఱకే క్షీణించిన భూమధ్యసముద్ర వాణిజ్యము మఱియు నడుగంటెను. తన ప్రియుఁ డేమగునో యని ఐరణి భయాతురయై విలపింపఁదొడంగెను.

విజయములపై విజయముల గాంచుచుండిన చోరనాయకుఁడు దుర్గర్వమున నొక్కనాఁడు తనతోడిదొంగలతో బీగములాడి, తురుష్క నౌకాధ్యక్షుని దళముపైఁ బడఁజూచెను. తురుష్కనావికులా విషయము ముందుగనే గనిపెట్టి చోరనౌక యరుదెంచినంతనే చుట్టిరి. చోరులు సహజధైర్య స్థైర్యములతోఁ బోరాడియు భంగపడిరి. పెక్కండ్రు తెగటారిరి. హతశేషులు పట్టువడిరి. అందు నాయకుఁడుగూడ నుండెను. తురుష్కోద్యోగి వారినందఱను రాజధాని కంపెను.

చోరనౌకపైఁగల ధనమంతయు సుల్తాను వశమాయెను. చోరులు నాయకునితోఁబాటు కారాగారబద్ధులైరి. వారు మరణశిక్షకుఁ బాల్పడవలసినదే కాని, వారు మఱియెందైనను ధనము దాచి యుందురని భావించి, రెండుమాసములలో నొకలక్ష నాణెము లర్పించినచో వారిని జీవముతో విడిచివైతుమని ప్రధానమంత్రి తెల్పెను.

చోరనాయకుని దురవస్థ ఎంతయు దుస్సహముగ నుండెను. యుక్తాయుక్తములు మఱచి దుర్గర్వమున నతిసాహస మొనరించుటచేఁ

దనకట్టిచేటు మూడెనని వాఁడెంతయు విలపించెను. పరిహారధనం బర్పింతమన్న, చోరుల సర్వస్వ మూనావయందే యుండెను. ఇతర ధనంబేమియులేదు. కాన, మరణము తప్పదు. ఐనను, నాయకుఁడు తనకై విచారింపక, తన, యవివేకముచేఁ దన యనుచరులుగూడ దుర్మరణమునకుఁ బాల్పడవలయుఁగదా యని కడుఁగడు దుఃఖించెను. సాగరమువలె ననంతమై నగాధమై యొప్పు వాని విషాదమునకు వేఱు కారణములుకూడ నుండియుండును.

ఒక్కదినము తక్కువగా నిర్ణీతకాల మరుదెంచెను. ప్రభుత్వోద్యోగియొకఁడా చెఱసాలకుఁబోయి, "ధనమర్పింతురా, లేక, మరణింతురా" అని నాయకునిఁ బ్రశ్నించెను. ధనహీనుఁడగు చోరనాయకుఁడు తాము మరణింప సంసిద్ధులమని ఉత్తర మొసంగెను.

ఆ యుద్యోగి వెడలినంతనే మఱియొకఁ డరుదెంచి, చోరనాయకుని సంబోధించెను. నవీనుఁడు గ్రీకుభాషనే మాటాడెను గాని ఉచ్చారణము మాత్రము బెట్టుగ నుండుటచే నాజాతివాఁడు కాఁడని వ్యక్తమాయెను. అతని సముచితవస్త్రధారణమును, కారాగారాధికారి సవినయముగ మెలంగుటయు జూడ, నాతఁ డొక యధికారియో ప్రముఖుఁడో కావలయుననియు చోరనాయకుఁడు గ్రహింపఁ జాలెను. ఆ పురుషుఁడు వాని ప్రక్కనే ఆసీనుఁడై యిట్లు ప్రశ్నించెను.

"చోరనాయకా! రేపు నీవు మరణింపవలయు గాఁబోలు?"

"ఇట్టి మాటాడుటకు నీ వరుదెంచియుండవని భావింతును."

"ఓయీ! ఎల్లి సూర్యోదయ మగునంతనే, జనసందోహములు చుట్టును గుమికూడి భూనభోంతరాళంబులు ఘూర్ణిల్లునట్లు నిన్ను దిట్టుచుండ నీవు వధ్యస్థానమున కీడ్వఁబడెదవు: చూడ భయంకరముగ నుండు నీదు ఘోరవిచ్ఛిన్నమస్తకము పాదుషావారి దుర్గ సింహద్వారమున శూలాగ్రమునఁ బ్రదర్శింపఁబడుఁగదా."

చోరనాయకుఁ డెంతటి ధైర్యశాలియైనను స్వీయవధాప్రశంస దుస్సహముగ నుండెను. తన యభిప్రాయము నాతఁడు సూచించినను, నవీనుఁడు చలము వహించి నిర్దయుఁడై యిట్లనెను —

"మృత్యువాసన్నమగునపుడు హృదయము సహజముగా భయాక్రాంత మగుకదా! ... కాని, కరాళమృత్యువదనగహ్వరము జొరవలసిన నిన్ను దప్పింపఁగడంగువాని కేమిప్రత్యుపకార మొనరింపగలవు?"

"యదార్థమగునేని నేనా మహనీయుని సోదరునిగాఁ బ్రేమింతును. ప్రేమించుటయేగాక ప్రాణదాతయగు నాయుదారవంతునకు మే మెల్లర మధీనుల మగుదుము."

అట్టి సంభాషణ కొంత యైనపిమ్మట, నవీనపురుషుఁ డిట్లులనెను —

"స్కాయోద్వీపముఁ శాసించు గ్రీకుపాలకు నెఱింగియే యుందువు. తురుష్క రాజధానియందలి ఫ్రెంచిరాయబారి ఆతని నెట్టులైన వశపఱచుకొనఁ జూచుచున్నాఁడు. నేనా రాయబారి మిత్రుఁడను, దూతను. గ్రీకుపాలకుఁడు కఠినాత్ముఁడై తన దీవియందుండు ఫ్రెంచి కుటుంబములను గడుగారించుటచే వారచట నిలువఁజాలకున్నారు. ఆ పాలకునిఁ దొలగింపవలయునని మా రాయబారి ఎంత చెప్పినను తురుష్క ప్రధానామాత్యుఁడు సమ్మతింపఁ డాయెను. కావున, మా వాఁడొక యుపాయ మాలోచించెను. సమయముజూచి ఆకస్మికముగా గ్రీకుపాలకు నాక్రమించి, రయమ్మున ఫ్రాన్సు దేశమునకుఁ దరలింపవలయును. నీ వీ కార్య మొనరింతువేని, మహమ్మదీయులు కోరు పరిహారధనం బీక్షణ మర్పించి, నిన్నును నీ యనుచరులను విడిపించి, మీకొక నౌక యొసంగెదను. కార్యసాఫల్య మగునంతనే, నీకు విశేషబహుమానముగూడ నిప్పింతును."

దుర్భర నిరాశార్ణవ మగ్నుఁడై పొరలాఁడు చోరనాయకున కా పలుకు లమృతప్రాయముగ నుండెను. ఫ్రెంచిపురుషుఁడు నియోగించిన

కార్యము కష్టసాధ్యమైనను, అసాధ్యముగఁగూడ గోచరించినను, శశాంకుఁ గడు సులభసాధ్యమని గ్రహించి, అతిశయోత్సాహాన్వితుఁడై చోరనాయకుఁడు సమ్మతించెను. ఆరహస్య మెవ్వరికిఁ దెలుపరాదనికూడ నతఁడు శాసించెను. చోరనాయకుఁ డంగీకారసూచకముగఁ దలపంకింప గ్రహించి పురుషుఁడు సంతసించి తోడనే నిష్క్రమించెను. వాని ప్రవర్తనను గాంచి చోరనాయకుఁడు విపరీతవిస్మయాక్రాంతచిత్తుఁడై వివిధతీవ్రాలోచనావిహ్వలుండై కాలగమనమును నిముసనిముసము లెక్కించుచుండెను.

ఆసమాచారమటులుండ, సుందరాంగియగు హరిణి ప్రియాగమనమునకై యనుదినము నిరీక్షించుచుండెను. సర్వజన భయంకరుండగు చోరనాయకుఁడు పట్టువడెనని తెలియుటచే నాభీకరహరిణేక్షణ నిజహృదయాధినాథుఁడగు మసిలునకు నిఁకవలని అపాయము తొలంగెగదాయని మాత్రము సంతసించెను. కాని, అంతమాత్రమున నేమాయె? సమున్నత తరంగసందోహాకీర్ణమై, ప్రచండమారుత ఘూర్ణితమై, క్రూరమత్స్యాది జలచర విహారస్థానమై యొప్పు గభీరానంత పారావారము కరంబపాయకరముగనున్నది. కాన నాముద్దియ మగుడ భయాకుల మానసయై నిట్టూర్పు పుచ్చెను. కాని, ఆఱువారములలోఁ దన పర్యటనము పూర్తిచేసికొని మసిలుఁడు పలికియుండుటచే నా కోమలి హృదయమునకింత భయరహితి మాయెను. ఆఱు వారములును క్రమముగాఁ దిరిగిపోయెను. మసిలుఁ డింకను రాఁడాయెను. నాఁటఁగోలె నీదీప మెన్నఁ డుదయించునో యని ప్రతిసాయంకాల మాబాల డోలాయమానమానసయై సాగరమునంత వీక్షింప దొడంగెను. ఆవార మట్టులే గడచిపోయెను. అట్టి వారము లనేకములు గతించినను హరిణీ మనోహరుఁ డరుదేఁడాయెను.

ఆఱు నెలలాయెను. హరిణీమనోవ్యథ దుర్భరమై, దుస్సహమై వర్ణనాతీత మాయెను. ఆశోత్సాహదీపిత సుందరవదనము వియోగ

భరంబున వైవర్ణ్యము నొందెను. ఆమె చేష్టలు కూడ తదనుగుణముగ నుండుటచే నామె జనకుఁడొకనాఁడు భయాతురుఁడై తత్కారణ మరయఁబోయెను. హృదయము వియోగానలతప్తమై యున్నను మనిలునిపైఁగల విశ్వాసానురాగము లట్లే యుండెను. తన ప్రియుని యనుజ్ఞ అగువఱకు నా రహస్యముం దన జనకునకైన నెఱింగింప రాదని దృఢముగ నిశ్చయించి, ఆమె తా విషయము నెఱింగింపక ఏమేమియో సమాధాన మీయఁదొడంగెను. తన మనోహరున కే యపాయమైన వాటిల్లియుండునని వెఱచి. ఆతఁడు సురక్షితముగఁ దిరిగి రావలయునని కరుణాసింధుఁడగు పరమాత్ముని బ్రార్థించెను.

శీతకాల మట్లు కడచెను. సకలజనహృదయానురంజకమగు వసంత మరుదేఱ, ప్రకృతి నవీనసౌందర్య వైభవములతో నలరారెను. వాతావరణము ప్రశాంతయుత మాయెను. వైరిణి ఒకనాటి సాయంకాలము విహారణార్థము సముద్రతీరమునకుఁ బోయెను. చిరకాలము సంచరించిన యాప్రదేశము గాంచినంతనే, గతసంతోష వృత్తాంతము లాకాంత స్మృతిపథంబునఁ దోఁచెను. మానసము తద్భావనాధీనమైయుండ, నౌకాదండంబుల దడదడ లాకస్మికముగా వినవచ్చెను. పెందత్తరంబున వైరిణి మోమెత్తి తిలకించెను. నౌక యొండు కాన్పించెగాని నిజప్రియాగమన సూచకమగు నీలదీపము కానరాదాయెను. నౌక సమీపించుకొలఁది, అందుండు వాఁడు మనిలుఁడు కాఁడేమోయను భయమధికతరమాయెను. అంతలో నానౌక తీరమున నిలిచెను. ప్రణయ ప్రపూర్ణులగు వైరిణీ మనిలులు పరస్పరాశ్లేష సౌఖ్యమున నోలలాడిరి! తదుద్రేక మొకింత యడంగ నాకామిని యిట్టులనెను.

"మనిలా! అరుదెంచితివా? ఇంత కాలయాపన మొనరింపనేల? ఈదీయ నిశ్చలప్రేమ యెట్టిదో పరీక్షసలుపఁ గడంగితివా! అయ్యో! అటుగాక, అపాయ మెద్దియేని వాటిల్లెనా?"

"ప్రేయసీ! ఒక అపాయముగాదు— నిన్నా నాఁడు ఎడబాసి వెడలినంతనే ఈ హతభాగ్యుఁడు చోరులకుఁ జిక్కెను. నిన్నుఁ జెట్టపట్టి నాసింగిన నాయనంత ధనమంతయు గోల్పోతిని— ఇందుకు బానిసీఁడనైతిని సుందరీ! భగవదనుగ్రహమునను, ధైర్యస్థైర్యగుణ సమన్వితులగు నాయనుచరుల సాహాయ్యమునను ఆదురవస్థ యంతరించెను. ఒక నావ పోయినను మఱియొకటి కలదు. కాని, ఏటి ప్రయోజనము! ఈ నిర్ధనుఁడు నీ జనకునెట్లు మెప్పింపఁగలఁడు?"

నిజనయ కంజాతములనుండి విమలముక్తా ఫలోపమాన బాష్పబిందువు లవిరళముగ వ్రాల, దీనకలస్వనంబున నైరిణి ఇట్లులనెను.

"మనోహరా! మదీయ శ్రేయోభిలాషియగు జనకుఁడు నిన్ను నిరాకరించువాఁడు కాఁడని ఎఱుంగుము. నేఁ డాదివారముగా— అసాధుజనుఁడీ సమయమున నిజభ్రాతృశరీరగిలయ ప్రాంతమున దైవచింతా నిమగ్నుఁడై యుండు— ఆఁ!"

ఐరిణి కెవ్వున నఱచెను. కారణమేమి? ఆ ముహూర్తమున నాకస్మికముగా దుపాకి శబ్దము భయంకరముగా వినవచ్చెను. ఆముహూర్తముననే సముద్రమధ్యమున నొక జువ్వ మింటకెగసెను! మనిలుఁడు వడివడి నిట్టూర్చెను.—

"ఆహా! అసంజ్ఞ నాకనుభవైక వేద్యము. నీగము తీవలయునని నాయనుచరుల నంపితిని. కాంతా! నేనికఁ బోవలయు— ఒక్కక్షణమైనను దడయరాదు. ఇఁకఁ గలియమేమో—"

పిడుగు పడిన విధమున మ్రాన్పడి. అవిరళాశ్రుధారార్ద్రకపోలయై ఐరిణి విలపించెను—

"ఇఁకఁ గలియమా! మనోహరా! ఇట్టి యాశారహితకఠినాలాపము లాడనేల? నీదు భయంకరసముద్రయానమున నేఁగూడఁ బాల్గొనిన బాగుండునే! మారుతముల ఝూంకారధ్వానములను,

గంభీరసముద్రభంగస్రాతముల గర్జలును నాకు మృదుమధురగానము వలె మనోహరమగును. ”

మనిలుఁడు తత్తరపడుచునే ఇటు లనెను. —

“ సుందరీ ! నీకసాధ్యమగు కార్యముగూర్చి తలంపనేల ? మన వివాహము నీజనకుఁ డెన్నఁడైనను సమ్మతించునదిగాదు— నన్ను వారింపకుము— పాలకుఁడు ప్రాణత్యాగ మొనరింపఁజూచు గాని తన సమ్మతి యొసంగఁడు. కాంతామానసము ప్రేమాధీనముగునేని, తల్లిని, తండ్రిని, అక్కను, అన్నను— అందఱను విడనాడి తాఁ బ్రేమించు గాంతు ననుసరించును. సుందరీ! సాహాయ్యగహితవై పలుసారు లీతీరమున కరుదెంచు నిన్ను రాక్షసంబుగఁ గొనిపోఁ జాలు నీబలశాలి వినిర్మలనిశ్చలానురాగపూరితహృదయుఁడై బాలకునిచందమున నిన్నర్థించువాఁడు — విశ్వాసబద్ధవై యరుదెంతువా ? ఐరిణీ! ఏమందువు! మనకొఱకా నౌక నిరీక్షించుచున్నది. ‘మోరియా’ యందలి తొలివీఁడు జేరునంతనే యథాక్రమముగా మనము వివాహ మాడఁగలము. ”

ఐరిణి తన మస్తకము బ్రియుని పేరుటురమునఁ జేర్చి నిరుత్తర ఆయెను. ఆయుద్దియ మనోపథమమందానందమయ దృశ్యములతో నిండిపోయెను. మనిలునిస్వరము మనోహరముగ నుండెను ఐరిణి మాటాడనేరక చేష్టరహితయైయుండ, నా యువకుఁ డాకౌంకౌను పైఁ జేయివైచెను. తీరమున నాప్రణయినీ ప్రణయులు కొంతదవ్వు సుఖంబుగ విహరించినంతనే, మనిలునినౌక కట్టెదుట గోచరించెను.

మనోహరదీనస్వరంబున మనిలుఁ డిట్లు ప్రశ్నించెను —

“ ప్రేయసీ ! ఏమందువు ? నీ ప్రియుని విశ్వసించి యరుదెంతువా? ”

“ మనోహరా ! రాఁజాలను — నిరాకరింపవలదని హృదయ మనుచున్నది. ”

ఐరిణి యీ తెఱంగున నస్పష్టముగఁ బలుక, మనిలుఁడు తదభిప్రాయ మెఱింగి, దృఢతమ భుజాదండంబులఁ బట్టి ఆ కన్నియను నౌకపై జేర్చెను. తోడనే, తానును లంఘించి, నౌకాఖండంబులఁ బూని వడివడి ద్రిప్పఁదొడంగెను. కొంతదవ్వరిగినంతనే, ఆనౌక నిలిచెను, మనిలుఁ డిట్లులనెను. —

"ఐరిణీ! నీ హృదయ మెటులున్నది? విచారాక్రాంతచిత్తవై కుందెదవేమి?"

మనిలుని ప్రవర్తన నామెకు ధైర్యము గొలుపుచుండుటచే నా కాంత ఏవిచార మెఱుంగక నిశ్చలముగ నుండెను. అంతలో మనిలుని పెద్దనావ సమీపించెను. తోడనే మనిలుఁడు నిజసతీసమేతముగా నం దధిరోహించెను. ఐరిణిం దోడనే తన గదియందుఁ జేర్చి నావికు లేమిచేయుచుందురో ఆతఁడు పరీక్షింపఁబోయెను.

ఐరిణీ మనిలుల నావ పోయిపోయి, 'కొరాను' అను నగరము జేరెను. తాఁ జెప్పినటు లాయువకుఁడు తోడనే మతాచార్యుని రావించి యథాక్రమంబుగఁ దమ వివాహము జరిగించెను. కొన్ని దినములు వారచట సుఖముగఁ గడిపిరి. ఒకనాఁడు మనిలుఁడు తన ప్రియురాలినిగాంచి, తాను మగుడ సముద్రయాన మొనరింపవలసిన యవసర మరుదెంచెనని యల్లనఁ బలికెను. పతిసేవాపరాయణ యగు గ్రీకుకన్నియ ఆతని ననుగమించుటకు సంసిద్ధురా లాయెను. మనిలుఁ డిట్టు లనెను — "ప్రేయసీ! నీ వీమిత్రగృహంబుననుండుము. సముద్రయానము సుకరముకాదు. కష్టమెఱుంగని కోమలాంగివి నీకీ పర్యటనము కడుదుస్సహంబగు. మార్గమధ్యమున నీ జనకుని గాంచి మన యుదంత మెఱింగింతు — నీపుత్రిక యొనరించిన నేరము సైరింపుమనియు, నాయెడ బద్ధానురాగయై సుఖంబుగ నున్నదనియు, నెఱింగింతు..."

మనిలుఁ డటు లేమేమియో చెప్పెనుగాని, ఆసాధ్వి త దాలాప ములఁ బాటింపక, విసీలనయననిర్గళితాశ్రుధారలు మెండుగ మెఱయ దైన్యముగ నర్థింప, నాతఁ డియ్యకొనెను. నావ మగుడ సముద్ర తరంగముల నుత్తరింపఁదొడంగెను.

ఆ ప్రయాణము ఐరిణికి బాగుగనేయుండెను. క్రమముగా నౌక యంతయు నామెకుఁ బరిచయమాయెను. మనిలుఁ డెల్లెడలఁ దిరు గాడుచు సర్వ మరయుచుండెను. ఆతని గదిక్రింద నౌకయుగ మమర యుండెను. అం దేముండెనో మనకుఁ దెలియదు. ప్రతిభాగము నందును దమ తమ పనులపై విచ్చలవిడిగఁ దిరుగాడు నావికు లావంకమాత్రము పోకుండిరి. కొంద ఱాచుట్టును నిరంతర మ్మప మత్తులై కాఁపుండిరి. ఆద్వారము మనిలుఁ డొక్కఁడే ఎప్పుడో యొకపుడు తీయుచుండెను. ఆతఁడుతప్ప మఱి యెవ్వరులందుఁ జొచ్చుట లేదు. అట్టి సమయములం దాతని మానస మేలకో విపరీతాను మానబాధితమగుచుండెను. నిశీథసమయమున నాతఁడు శయ్యనుండి లేచి ఆ ప్రదేశము సురక్షితముగా నుండెనాయని తిలకించుచుండెను. అందుండి సవ్వడి యేమైనను వెలువడునేని, ఆ సమయమునఁ దన భార్యప్రశ్నించునేని, ఆతఁడు నివ్వెలచిత్తుఁడై వెఱవెఱబోవుచుండెను.

ఐరిణి ఆ యీ విషయములు క్రమముగా గుర్తించెను. ధీర స్వాంతుఁడగు తన మనిలుఁ డట్లు కలవరపడనేల? ఆమె కేమియు దోఁపకుండెను. ఐనను, ఆమె మానస మేలకో విపరీతభయానుమాన బాధితమాయెను. మానస మా కారణమున దహించుకొని పోవు చుండినను, మగనిరహస్య మరయుట మగువకుఁ దగదని యెంచి ఆ మానవతి సహించి మిన్నకుండెను.

కొరానుతీరమువీడి చాల దినములాయెను. నావ యింకను బోవు చునేయుండెను. తామెన్నఁడు స్కాటోద్వీపము జేరగలుగుదుమో,

తా నెన్నఁడు తనజనకుని గాంచఁజాలుదునో యని ఐరిణి కత్తర పడుచుండెను. క్రమముగాఁ దనకాంతుఁ డామె యనుమానింపఁ దొడంగెను. స్కియోద్వీపమునకుఁ జేరు తెఱం గాతనికి లేదని ఆమె భయపడఁజొచ్చెను. ఒకనాఁడు సమయముజూచి, భయాకుల మానసయగు నా కాంత ప్రశ్నింప, మనిలుఁ డిట్టులనెను—

“ఐరిణీ! నీతో నొకానొక మహావిషయము గుఱించి ముచ్చటింపవలయునని చిరకాలమునుండి నిరీక్షించుచుంటిని. నేఁటికి నీవే అట్టి యవకాశము గల్పించితివి. నీప్రేమము నిశ్చలంబని విశ్వసించి—”

ఐరిణి సహజముగాఁ గుపితయై వాడిగ నిట్టులనెను—

“ఎన్నఁడైన ననుమానించితివా? నీరహస్యము లన్నియు నా కెఱింగింపకుండుట కదియే కారణముగావలయు?”

“కాదు, కాదు! నావంటి భాగ్యహీనుని వెంబడించుటకు నీ హృదయ మంత నిబ్బరముగ నుండునాయని సంశయించుచుంటిని—”

“ఆర్యా! వివాహమునకుఁ బూర్వమే నాహృదయము నీయధీనమాయెఁగదా — నీతోడ వధ్యస్థాన మెక్కుటకు గూడ సంసిద్ధనై యుంటినే! ఇఁక మనము పవిత్రవివాహపాశబద్ధులైనపుడు వేఱుగఁ జెప్పవలయునా?”

“ఐరిణీ! తీవ్రపడకుము. నాయుదంతము పూర్తిగ నీ వెఱుంగవు. నేను ధైర్యస్థైర్యములుగల గ్రీకునావికుఁడవనియు, ఎట్టి యపాయమైన సరకుగొనక అంబరచుంబిత తరంగములపై నుయ్యాల లూగుచు వాణిజ్యముచేయు ధనార్థిననియు మాత్ర మెఱింగి ధృఢానురాగబద్ధవై నన్నెంతయు గౌరవించితివి. సహజనిశ్చలోదార చిత్తవగు నీవు నాదు వంశాదులెన్నఁడు ప్రశ్నింపవైతివి, నేను పరమానంద భరితుఁడనై యుంటిని. ప్రశాంత మహాసముద్రమున నాకస్మికముగఁ జెలరేగు ప్రచండ ఝంఝూనిలంబుకంటెను తీవ్రతరంబగు మదీయకథా శ్రవణమున నీదు

నదభిప్రాయము తోలంగ, దుర్భరదుఃఖార్ణవ నిర్మగ్నవుగాఁగలవు. నీవింకను నన్నుఁ ప్రేమింప జాలుదువా ? ”

ఐరిణి దురంతభయ సంభ్రమాకుల హృదయయయ్యు, “ ప్రేమింతును ? తప్పక ప్రేమింతును ! ” అని వడివడి బదులాడెను.”

తోడనే మనిలుని రూపుమారెను. ముఖాంతర రక్తనాళములు పొంగ, సహజ నిశ్చలవదన మాకస్మికముగఁ బ్రజ్వలింప, నాతఁడు తీవ్రస్వరంబున నిట్లనెను—

“ ఎఱుంగుదుగదా! — మహాసముద్రమధ్యమున భయంకరస్వైర విహార మొనరించిన చోరనాయకుని ! వాని బట్టవలయునని నీ జన కుఁడగు గ్రీకుపాలకుఁ డొనరించిన విశ్వప్రయత్నము లెల్లు వ్యర్థ మాయెనో, ఆ యసాధ్యచోరనాయకుఁ డెట్లు తనుఁ గనుఁబ్రామఁ దలఁచిన పాలకునిఁ దానే వంచించి ఎట్లు మహావిజయములు గాంచు చుండెనోగూడ నెఱుంగుదుగదా. ” ఐరిణి అనిమిషనయనయై, నిశ్వాస నిబద్ధయై, ప్రకంపితహృదయయై ఆలించుచుండెను— “ ఐరిణీ ! గమనింపుము ! సర్వజనభయంకరుఁడై అఖిల దేశ వాణిజ్యవినాశకారణుఁడై, అభినవభూతనాయకుఁడో యని భ్రాంతిగొల్పిన ఆ చోర నాయకుఁడు నీ సమీపముననే యున్నవాఁడు— నీదు మానసము హరించి ఈ నౌకను శాసించువాఁడే ఆ చోరనాయకుఁడని గమనింపుము ! ”

“ అసంభవము ! అసంబద్ధము ! ” అని యఱచి ఐరిణి సమీప శయ్యపై వ్రాలి పసవిపసవి విలపించెను. ఆ మానవతి దురవస్థ వర్ణనాతీతము. కొంత తడ వాకాంత నిరాఘాటముగ నేడ్చినపిమ్మట యూరటగాంచి, ప్రసిద్ధగ్రీకునారీజన సహజోదార మచ్చుపడ నిట్టు లనెను— “ మనిలా ! ఏమైనను, బహుకష్టసంకీర్ణమగు జీవనపథంబున నిన్ననుగమించుటకు సదా సంసిద్ధురాలను. నీ వఖిలజనకంటకుండ వగు నా చోరనాయకుఁడవై నను వెనుదీయుదానఁగాను. ”

మనిలుఁడు పరమానందభరితుఁడై ఆ పరమసాధ్వి కోమల కర పల్లవము నల్లన ముద్దాడి, సహజనిశ్చలస్వరమున నిట్టులనెను. —

"ఐరిణీ! నీవిఁక భయముడిగియుండనగును. అనంతధనసంపాదన మొనరించిన చోరనాయకుఁడిఁక దొంటితెఱంగున వర్తింపక సాధుజనుఁడై జీవించును. కానిఁ ఒక్కపని యింకను బూర్తికావలయు. మృత్యుముఖమునుండి నన్ను దప్పించిన ఒకానొక మహనీయుఁడు పంచినకార్యము నెఱవేఱినగాని, దృఢతమునమయపాశవిముక్తుఁడఁ గాఁజాలను. తత్కార్యము బాధకరమైనను, సహించి చేయవలయు. నేను తురుష్కసార్వభౌముని చేఁ బట్టువడి రాజధానియందుఁ గారాగారబద్ధుఁడనై తదధికారులు దారుణముగ విధించిన విపరీత పరిహారధనంబుఁ జెల్లింపఁజాలక మరణింపనుండిన సమయమున నామహనీయుఁడు తద్ధనంబు నా వంతు సమర్పించి నన్ను రక్షించెను. ఆ మహాపురుషుఁడు నా తలపై నొక మహత్తరకార్యభారము మోపెను. నేను విడువడిన యనంతర మీ నావ ఆయత్తపఱచి, తత్కార్యసాధనాయత్తచిత్తుఁడనై బయలు దేఱితిని. సుందరీ! ఇట్టి కారణములచే నిన్నుఁ మగుడఁ గాంచుట కింత కాలమాయెను."

"ఆర్యా! ఆ కార్యభార మెద్దియో మున్ముందు వచియింపుము!" అని ఐరిణి వడివడి ప్రశ్నింప, మనిలుఁ డిట్టులనెను. —

"కాంతా! మనము తొలుదొల్త "మరసీలు" నగరమునకుఁ బోవలయు. ఈ దిగువ గదియందతి భద్రముగ నుంచిన బందాను ఆ నగరమున దింపివేయవలయును."

"ఆ బందా ఎవ్వరు? సత్వర మెఱింగింపుము!"

"ఐరిణీ! నీవే చూడఁగలవు. కాని, అసాధారణవైపరీత్యము గోచరించును. కావున స్థిరచిత్తవై యుండుము."

"నా చిత్తము నిశ్చలముగనున్నది. ఈ విశ్వప్రపంచమునందెంతటి

యపాయము వాటిల్ల నున్నను, నా మానసము భయమొందంగదు."

తోడనే, మనిలుం డామె నా రహస్యమందిరము చెంతకు, గొం పోయెను. సాయుధుండై అప్రమత్తుండై యా స్థలమునం గావలియుం డిన నావికుండు వారికి దారి యొసంగెను. ముందు సి వరుగుమను తన భార్యతోం బలికి మనిలుండా ద్వారమున నిలిచెను.

ఐరిణి ఆ క్షణమె అప్రయత్నముగా నందుం బ్రవేశించెను. ఆ కోమలాంగియందుం జొచ్చినంతనే కెవ్వున నఱచెను. అందుండిన గ్రీకుపాలకుండు పట్టుకున్నచో, విచ్ఛిన్నరంభాస్తంభమువలె నాసుకు మారహేమగాత్రి నేలంబడి యుండెడిది!

"హా! ప్రియపుత్రీ! ఐరిణీ! నీవా! ఈచోరాధముని బాఱికినీవును జిక్కితివా! హా! విధీ—"

ఐరిణీ జనకుండగు గ్రీకుపాలకుండా తెలుంగున ఘొల్లునవిలపించుచు మూర్ఛపోయిన తన పుత్రికకు పలయు శీతలోపచారము లొనరించెను. ఆమె నేద దేఱి ఉన్మాదినివలె, జూచి యస్పష్టముగ నిట్టులనెను —

"ఇది కలయా? సత్యమా? నా నయనములు నాశ్రవణములు సెలవులు దప్పెంగాబోలు. ఇదియొక మాయాప్రదర్శనముగావలయు."

"ఐరిణీ! స్థైర్యము వహింపుము. నీజనకుండు గ్రీకుపాలకుండే యిందు బంధితుండై యుండువాడు."

"ఏమీ — బంధితుండా! నిన్నేల బంధింపవలయు? మనిలునితోం జెప్పి ఈక్షణంబ నిన్ను విడిపింతును—"

గ్రీకుపాలకుండు విచారకంపితకంఠుండాయెను — "అయ్యో! ఆచోర నాయకునితోడ నీకుం బరిచయముండునా."

"పరిచయ మున్నది! మాహృదయము లన్యోన్య —"

"మందబుద్ధీ మాటాడకుము! రమ్యహర్మ్యమున సుఖంబున నుండు మనల నీ నికృష్టావస్థకుం దెచ్చిన ఆచోరాధముని ధర్మవిరుద్ధముగ

నాశ్రయించియుంటివని తలంపనైన దలంపజాలను."

"ఐరిణి అధర్మ మెఱుంగదు!" అని నిశ్చలంబుగఁ బలికి షోడశి ఆమె విచారకంపితస్వరమున నిట్టులనెను — "జనకా! మనిలుని గాఢ ప్రేమించినపు డాతని యుదంత మెఱుంగను. ప్రణయము నాటుకొని నిశ్చలమై దృఢతమమైనంతనే తత్కాలావేశమునకు వశంవదనైతి. నీ యనుజ్ఞవడయక, నీకెఱిఁగింపక యీతెఱంగాచరించిన నీయెడ నపచార మాచరించితి. నీవెంత దూషించినను, తలయొగ్గెద. కాని, యథార్థ మాలింతువేని, నీహృదయభార మడంగును. తండ్రీ! నిశ్చల ప్రేమానురాగబంధురహృదయనై మనిలుని నక్రమముగ వివాహ మాడితినే గాని జారిణివలె నధర్మమున కుద్యమింపలేదని గ్రహించి మన్నింపుము."

"మందభాగ్యా! ఎంతపని యొనరించితివి! నవసితసదృశపవిత్రవంశము గళంకిత మొనరింతువా?"

పాలకుఁ డిట్లు నిందాగర్భమున విలపింప నామాతభాగ్య జనకుని పాదముల నాలింగన మొనరించి దుర్భరదుఃఖాతిరేకమున గొల్లున నేడ్చెను. పాలకుఁడు గాఢచింతానిమగ్నుఁడాయెను. అట్టితఱి మనిలుఁ డరుదెంచి, అవనత శరీరయగు తన భార్యను గయుంబున లేవదీయవలయు నని తలంచియు నిగ్రహించుకొని, గ్రీకుపాలకు నుద్దేశించి యిట్లనెను—

"అయ్యా! నీసంతాప కారణ మెఱుంగుదు. ఐరిణి చోరనాయకుని వివాహ మాడితినని తెల్పినంతనే భవదహంకారము లు రుధి ముడిఁగి యుండును. ఐనను నీపుత్రిక ఏలోప మెఱుంగక హాయి నుండునని గ్రహించి సంతసింపుము. మఱియు నొల్లిటి భయంకర చోరనాయకుఁ డా యవతారము చాలించి ఇఁక సాధుజనుఁడై మను వాఁడని ఐరిణి యెఱింగియే యున్నది. ఆర్యా! మత్ప్రియపత్నీసన్నిహిత బాంధవున కుపకారము సలుపవలయునని నాహృదయము

ప్రోత్సహింపుచున్నను, దృఢతమసమయబద్ధుఁడ నగుటచే నటు లాచరింప నసాధ్యము. మరసీలునగరమున వేచియుండు నధికారులకు నిన్నందఁజేయవలయు."

గ్రీకుపాలకుఁడు సహజముగా దుర్భరక్రోధానల తప్తుఁడాయెను. ఐనను సహించుకొని ఇట్లు ప్రశ్నించెను.—"ఓయీ చోరనాయకా! జాతి మతగృహస్థధర్మవిరుద్ధమగు నిట్టి గర్హితకార్యమునకు నిన్నెవరు నియోగించిరి?"

"ఫ్రెంచిరాయభారి. ఆ మహానీయుఁడే మహామ్మదీయ ప్రభువులు విధించిన పరిహారధనము చెల్లించి నన్ను రక్షించెను. ఆతని యాజ్ఞకు బద్ధుడనై యిటు లొనరించితిని."

"ఫ్రెంచి రాయబారియా! వాఁడా! హా!" అని గొణఁగుచు సర్వదహనాయమానదారుణబడబానల సన్నిభాలోచనలు హృదయమునఁ జెలరేఁగ గ్రీకుపాలకుఁడు తల్పమున వ్రాలి అచేతనుఁడాయెను.

ఆ రహస్యము బయల్పడరాదనియు నా దౌర్భాగ్య మూఱడింప వలయుననియు నైరణితోఁ బలికి మనిలుఁడు వెడలెను.

అనుకూలవాయువు వీచినంతనే వారి నావ మగుడ పయనమొనరింపఁ దొడంగెను. మరసీలునగర మంతకంతకు దగ్గఱ యగుచుండెను. కాని ఐరిణి యవస్థ గుప్పహాముగ నుండెను. తద్దుర్దవస్థ అసాధారణము. కేవలము వర్ణనాతీతము. పితృభక్తిపరాయణయు నసాధారణ పతివ్రతామతల్లియు నగు నా సాధ్వి మహాసంకటమునఁ బొరలాడెను. జనకునకు ధైర్యము గఱపుచు వినమ్రయై తన మగని బ్రార్థింపఁ దొడంగెను. సకల దేశవాసులను గడగడలాడించిన భయంకరచోరనాయకుఁ 'డయ్యు, మనిలుని హృదయము శిలావాఁడు గాదు. వలయునెడ దనభార్యకొఱకుఁ దన ప్రాణములైన విడనాడజాలు గాఢాభిమానసమయత్యాగశీలుఁడయ్యు, నీ సమయమున

మాత్రము సమయబద్ధుఁడై ఆ కారణమున స్వాతంత్ర్య రహితుఁడై యుండుటచే అవిరళాశ్రు జలార్ద్రముఖాంబుజయై వినమ్రయై అవనత శిరస్కయై ఐరిణి ప్రకంపితస్వరంబున దైన్యముగ బ్రార్థించినను చోళ నాయకుఁడు గ్రీకుపాలకుని విడుచుట కియ్యకొనఁడాయెను.

వారు క్రమముగా మరసీలు రేవు జేరిరి. మనిలుఁడు నగరదుర్గ రక్షకుని చెంతకుఁ బోయి తన యుదంత మెఱింగించి రాయబారి యొసంగిన పత్రములు నిదర్శనపూర్వకముగాఁ బ్రదర్శించెను. కొన్ని దినములైన పిమ్మటఁ దన భార్యను గాంచి పితృవియోగమునకు సిద్ధపడి యుండవలయునని మనిలుఁడు హెచ్చరించెను. ఆ కాంత మగుడ నశ్రుజలములు మున్నీరై ప్రవహించునట్లు మధురకర స్వనమునఁ దన మగని బ్రార్థించెను. ఐనను, సమయబద్ధుఁడగు మనిలుని హృదయము కరుగదాయెను. తుదకా దుష్టముహూర్త మాసన్నమాయెను. ఐరిణీ జనకుల వియోగము భయంకరమై వర్ణనాతీతమై యుండెను. తద్దురంతవియోగభరమ్మునకు నైపఁజాలక ప్రేమస్వరూపిణి యగు నైరిణి జీవరహిత సువర్ణసాలభంజికవోలె మూర్ఛిల్లెను. మనిలుఁడు తోడనే యొక పరిచారికను రావించి ఆమెను దన మందిరమునకుఁ జేర్చెను.

అంతలో మరసీలు దుర్గపాలకుఁడు తోచెను. ఆతనితో సాయుధులగు సైనికు లిరువురుమాత్ర ముండిరి. రాయబారి యాజ్ఞయగుటచే గ్రీకు పాలకుని వదనము దట్టమగు నినుపముసుఁగుచేఁ గప్పఁబడెను. ఆ యఘోరదృశ్యము గాంచినంతనే, కఠినహృదయుఁడగు మనిలుఁడు గూడ సహింపజాలకపోయెను. అనంతర మాదురదృష్టవంతుఁ డొరులకు గానరాకుండ నొకదుప్పటు గట్టముగఁగప్పి, నిర్జనంబై యంధకారమయంబై యుండు నిశీథసమయమున నా ఫ్రెంచియధికారి ఆతనిఁ దనదుర్గమునకుఁ గొంపోయెను. తత్పూర్వమే ఆతఁడు మనిలునకొక యోగ్యతాపత్ర మొసంగెను.

కార్యమావిధము చక్కఁబడినంతనే మనిలుఁడు తన నావఁద్రిప్పి తురుష్కరాజధానియగు కాన్స్టాంటునగరము జేరి, మరసీలు దుర్గాధిపతి యొసంగిన పత్రము ఫ్రెంచి రాయబారి కొసంగెను. ఆతఁడెంతయు ముదమంది, సమయబద్ధుఁడై కార్య మతిజయప్రదముగ నొనరించినందులకు మనిలునిఁ గడుగొనియాడి, అమూల్యపారితోషికము లొసంగఁబోయెను. వానినెల్ల సగౌరవముగ నిరాకరించి చోరనాయకుఁ డిట్లనెను.

“ఆర్యా! నాకుఁ బ్రాణదాన మొనరించిన మహోదాత్తవు. నీవు నియోగించిన కార్యము భంగపడకుండ నొనరించి నీఋణము దీర్చుకొంటిని. వేఱు పసదనము వలదు.”

అనంతరము మనిలుఁడు తననౌక నమ్మివైచి తత్ప్రాప్తధనము దన యనుచరులకు గొంతపాలు వెట్టి, ఐరిణీసమేతముగా స్కయోద్వీపము జేరెను. తాము చిరకాలము పలుసారులు నిగూఢముగఁ గలియుచుండిన ప్రణయంపుఁ దావున నొకదివ్యభవన మాతఁడు నిర్మించెను. కాని, వాని ప్రియపత్నియవస్థ ఎటులుండెను? జనకుని దురంత దురవస్థ చిచ్చువలె నామెహృదయము దహించివేయుచుండెను. పతిభక్తిపరాయణయగు నామానవతి తనదారుణవిషాదావస్థ ప్రియునకెఱుకపఱుపకుండిన కారణమున నామె యవస్థ మఱియు దుస్సహముగ నుండెను. కఠినదృఢదారుస్తంభము జొచ్చి కంటికిఁ గానరాకుండ లోలోన దొలిచెడు క్రూరకీటకమువలె విచారమామెహృదయమును దినివేయుచుండెను. ఒక్క కుమారుని మాత్రము గని ఆపరమసాధ్వి అచిరకాలమున దివికేగెను.

తన ప్రేమైకనిధాన మంతరించుటచే మనిలునకు జీవనము దుస్సహమాయెను. కొంతకాల మెటులో పోనిచ్చి, ఒకనావ నాయత్తపఱచి అదృష్టవశమునఁ గంటఁబడిన తొంటియనుచరులఁ జేరదీసి, ఇతర

నుగూడ నాహ్వానించి, మనిలుఁడు మగుడఁ జోరనాయకుఁడాయెను. కాని, యౌవనమద మడంగుటచే నాతఁడు దురుష్క నావల జోలికిఁ బోక, ఆతీరముల పొంతకైనఁబోక, తత్ప్రభుత్వవైరుల నౌకలను యథేచ్ఛముగా దోఁచుకొని, అమితధనవంతుఁ డాయెను.

మనిలుఁడు చిరకాలము జీవించెను. రాజధానియం దాతఁడు విపులవైభవసమన్వితమగు భవనము నిర్మించి అమితసుఖ మనుభవించెను. తాను మరణించు సమయమున గ్రీకుపాలకుని రహస్య మాతఁడు తన కుమారున కెఱింగించెను. నాఁటఁగోలె నీమహారహస్యము దనతండ్రివలనఁ బుత్రుఁ డెఱింగి, వాఁడు తన యవసానకాలమున సుతునకుఁ జెప్పుట ఆచారమాయెను. అన్యు లెఱుంగరు.

౨౮

శీతలారామము.

ఖాలీలుఁడు వినిపించిన యీకథ పాషాకు మఱియుఁ బ్రీతికరముగ నుండెను. స్త్రీజనంబులుగూడ తదేకధ్యానమున నాలించిరి. ఏమనఁ, అయోముఖముగల మనుజుఁడు ప్రతీతిపూర్వకముగా వారికిఁ జిరపరిచితుఁడై యుండెను. అందలి గాథమాత్ర మెవ్వరెఱుంగక, పలువురు పలువిధము లాడుచుండిరి. ఈకథ యన్ననో అందనుకవారు వినియుండిన గాథలకంటె గడుసమంజసముగను విశ్వసనీయముగను నుండెను. దత్తబను పాషా యథాప్రకార మాలోచనాపరుఁడై ఇటులనెను —

“స్కయోద్వీపము బాలించు గ్రీకుపాలకు నెవ్వరో యెత్తుకపోయిరనుట చరిత్రప్రసిద్ధము. ఇందు ఆవంతయు సందియమున కవకాశము లేదు. అయోముఖము దాల్చిన మనుజుఁడుగూడ ప్రసిద్ధుఁడే. వాఁడు చిరకాలమూ బందియందుండినను, వాని పూర్వచారిత్ర మేరికిఁ

దెలియకుండెను. కాని, ఆగ్రీకుపాలకుఁడే అయోముఖుఁడని ఎన్నఁడు వినియెఱుంగను, "

ఖాలీలుఁ డిట్లు బదులాడెను. —

"పాపా! నేనీవిషయము కొంతపరిశ్రమ మొనరించితి. తురుష్క ప్రభుత్వాధికారులు భద్రపఱచిన పత్రములు గొన్నింటిఁ బరిశీలింప, నీరహస్యము గ్రహింపఁజాలితిని."

"కాని, మిత్రమా! చరిత్రకారులు వేఱువిధములు వ్రాసియుండిరే?"

"నిజము. ఒక్కొక్కఁ డొక్కసమాధాన మొసంగఁబోయెను. కాని, ఎవ్వఁడును జరిత్ర యెటులుండునో అరయరైరి. అట్టివార లాఱుగురున్నారు. ఆయార్గురును ఆఱువ్రాతలను నిర్ణయించియుండిరి. వానినెల్ల సులభువుగా ఖండింపనగును."

"ఎట్లు?"

"అందు రెండు కేవల మసంబద్ధములని చెప్పునంత మాత్రముననే గ్రహింపనగును. వాఁడును, ఫ్రాన్సుదేశము బాలించిన పదునాల్గవ లూయీరాజును గవలని యొకసిద్ధాంతము. ఫ్రెంచిదర్బారు నందలి సాంప్రదాయము గుర్తింతుమేని, విషయము వ్యక్తమగును. ఫ్రెంచి రాణులు బహిరంగముగాఁ బ్రసవించుట సాంప్రదాయసిద్ధము. రాజ వంశజులును, అత్యున్నత ప్రభుత్వోద్యోగులును, కొందఱు రాజసభి కులనుగూడ నచ్చో గూడియుందురు. నాఁటిఫ్రెంచిరాణి వివాహా నంతరము ఇరువది వత్సరములకు గర్భవతియగుటచే నాప్రసవగృహము ప్రేక్షకజనసంకీర్ణ మాయెను. కవ లుదయించినచో, నావిషయము దాగునా? అసలు, దాగవలసిన యవసర మేమున్నది? కాన, ఈ సిద్ధాంత మసంబద్ధముగదా. ఇఁక రెండవది విచారింపుగు తదయోముఖుఁడు ఫ్రెంచిరాణి గూఢజుఁడఁట. అయ్యది నిక్కము.

నేని, రాజు జీవించియుండగనే, గూఢజుం డుదయింపవలయును. కాని, ఆమెపై నప్రతిహతవైరము వహించి, సహస్రగూఢచారుల ముఖంబున నారాజపత్ని చర్యలెల్ల నరయు సమర్థ ప్రధానామాత్యుఁడు–'రిఘులూ' ఎఱుంగకుండునా ? ఎఱింగి యూరకుండునా ? ..."

మిగిలిన నాల్గు సిద్ధాంతములుకూడ ఖలీలుఁడు సహేతుకముగా ఖండించెను. పాషా మొదలగు వారందఱు గడుశ్రద్ధమెయి నాలించిరి. నిజమనోహరుని యనంతమైజ్ఞానముగాంచి జులేఖా లోలోనగర్వించి మోదమందెను. కథ జెప్పఁగోరెఁడి తురుష్కయువకుని సుందరవదనముత్సాహముతో దీపించెను. సహజముగఁ గాంతిపుంజములు వెదజల్లు నామోహనాంగుని విశాలనయనము లధికతరదీప్తిమంతములాయెను. తన హృదయచోరుఁడంత మనోహరముగ నెన్నఁడు దోఁపలేదని జులేఖా సంతసించెను. ఖాలీలునిగాంచి యానందించునది యొక జులేఖామాత్రము గాదు; ప్రభుపత్నియగు నిస్మిల్డాకూడ నట్టులే యానందించెను.

ఇస్మిల్డా స్వభావము పాఠకులకు విదితమే. ఆమె హృదయము నిష్కళంక విమలాభిమానమున కాకరముగాక స్వైరిణీజనసహజ కామోద్రేక పూరితముగదా. సర్వాంగసుందరాంగుఁడగు ఖాలీలునిఁ గాంచినంతనే, ఆమదవతి కామాతుర ఆయెను. లూకాసునుగాంచినంతనే ఆతఁడును మన్మథప్రాయముగ గోచరించెను. జూలియను తటస్థమైనపుడుగూడ నాభోగవతి మానసమట్లులే ఉద్రేకించెను. ఈ సమయమున నామువ్వురు గాన్పించిరి. గ్రీకు లిర్వురు మనోహరాకారులేయైనను, తురుష్కయువకుడు మఱియు నాకర్షణీయుఁడాయెను.

కథాశ్రవణాభిరతలగు కాంతల ముసుఁగులు క్రమముగా దొలంగెను. వీక్షణమాత్రముననైనను దల్తబను పాషా వారింపకుండుటచే, జారినముసుఁగులు వారు సవరింపకుండిరి. ఆకారణమున ఖాలీలును

మనమలరగాంచుటకు, ప్రభుపత్ని కవకాశమాయెను. తన్మనోహరాకారము నయనపర్వ మొనరించు సమయమున ఆప్రక్కనే యుండిన తన మగనిమోముకూడ దృగ్గోచరమగుచుండుటచే వారిరువురకుంగల వ్యత్యాసము కడుంగడు స్పష్టమాయెను. రూపురేఖలులేని అట్టివృద్ధునకు దాను భార్యనైతినిగదాయను తలంపాకాంత మనమున జురుక్కున నుదయించెను. తలంచునంతమాత్రమున నామెహృదయము తీవ్రముగఁ గంపించెను. అసలే ప్రేమాస్పదుఁడుకాని ఆభర్త మఱియు నసహ్యాకారుఁడాయెను. చిరకాలప్రవర్ధిత దురాలోచన లాసమయమున మఱియు దుష్టతరములై దృఢతరంబులై ఆశావంతములు గూడ నాయెను.

నౌక మగుడ విమలజలమార్గము ననుసరించి యల్లనఁబోఁ దొడంగెను. యువతులు మువ్వురొకవంక నాసీనులగుటచేఁదమ ప్రియకాంతలతో గుసగుసలాడి ఆనందించుట యసాధ్యమాయెను. విధివశమున కపటనాటకమాడుచుండిన ఖాలీలుఁడుమాత్రము సంతసించెను. జులేఖా ఖాలీలుల ప్రణయము ప్రభుపత్నికిఁ దెలియ నవకాశము దానఁదొలంగెను.

నౌక క్రమముగా నొక మనోహరవిశాలారామము సమీపించెను. అయ్యది వరుసవరుసలుగ వాలుగ నీటివఱకు విస్తరిల్లి గట్టునకు నూఱడుగులెత్తున నుండెను. ఆమీఁద నిబ్బరముగఁదోఁచు మందిరము నిరుపమాన సౌందర్యముతో నలరారుచుండెను. అనంతమై నవవికసిత కుసుమనికర విరాజమానమై, బహుళఫలవృక్ష సంకీర్ణమైయొప్పు నావనముగూడ వర్ణనాతీతముగ నుండెను. అట్టితావుంగాంచి యెఱుంగని ఖాలీలాదియువకులు పరవశాత్ములై అనిమిషనయనులై చూడదొడంగిరి. లెక్కకు మీఱిన జలస్తంభము లాచుట్టును జలము లెగుర జిమ్ముచు కడుమనోహరముగ నుండెను. తనమిత్రుల మనోభిప్రాయ

మెటింగిన దల్లబను పాషా తోడనేయిట్లులనెను. —

"మిత్రులారా! మీమనోరథముకడునులభసాధ్యము. ఈయనంక క్షేత్రాధిపతి మత్ప్రియమిత్రుండు. ఆతని, గాంచి చాలకాలమాయెను గాని అభ్యంతరముండబోదు. రాజధానియందలి మంత్రివర్గములో నొకఁడగు నామిత్రుఁడీ సమయమున నిందుండువాఁడుగాడు. మీరు కొంతకాలమిందు సుఖముగ విహరింపవచ్చును."

పాషా యట్లుపలికి సన్నయొనరింప, నౌక నిలిచిపోయెను. తోడనే యందఱు నేలకు డిగ్గిరి. ఒక సేవకుఁడు ధూమనాళముబట్టి పిఱుంద భద్రముగ నరుదేఱ, శీతలలతాగృహంబొండు పాషా చేరఁబోయెను. అంచాతురుమ్కమహా నీయుఁడు సుఖాసీనుఁడై, ధూమయంత్రాంతర సుగంధతోయములు గుడగుడ రవంబులొనరింప ధూమపాన మొన గించి వికసితవదనుఁడై ఈలోన నరుదెంచిన బంధుగులఁగాంచి సంతో షితస్వరంబున నిట్లులనెను — "మీరందఱు వనవిహార మొనరించి రయంబున నరుదెండు. ఒక్కవిషయము మాత్రము మఱువక ప్రవర్తింప వలయు. జంటజంటగాఁపోయి నాకపయశ మార్జింపకుఁడు. తోఁటకాఁ పరులెవ్వరైనఁ గాన్పింతురేని, నానామ మెటిఁగింపుడు. పొండు."

పాషా సెలవు ఇస్మిల్లాఁగూడ వర్తించుటచే నాకామిని హృదయ ముప్పొంగెను. దల్లబను పాషా ముగించులోపుననే ఖలీలుఁడు సమ యముజూచి తన ప్రియురాలి శ్రవణమున నేమియో గుసగుసలాడెను. తాను సూర్యాతపంబోర్వఁజాల ననియు, మామకు సాహాయ్యముగా నందేయుందుననియు నామె పలికెను. పాషా ఇయ్యకొన, ఇస్మిల్లా తైర జా గుల్నారులు మేల్ముసుఁగులు దట్టముగఁదాల్చి ముందుగ నడిచిరి. ఖలీలాది యువకులా వెనుకనుండిరి.

దల్లబనుపాషా దృష్టిపథమునుండి తొలంగినంతనే, తమప్రియ కాంతలతో నేకాంతముగ విహరింప నువ్విళులూరు జాలియనులూకా

సులు ప్రార్థనపూర్వకముగాఁ దమ తురుష్కమిత్రునిపైఁ జూడ్కులు బఱపిరి. ఖాలీలుఁడు రహస్యముగ నిస్మిల్లాతో ముచ్చటింపవలయునని వాంఛించెను. ఆకారణముననే ఆతఁడు జులేఖాతో గుసగుసలాడి ఆమె తమతో రాకుండచేసెను. ఒంటిపాటున నా సుందరయువకునితో మాటాడవలయునని ప్రభుపత్నియు కడుంగడు దత్తరపడు చుండెను. ఈవిహారసమయమునఁ దమప్రియులతో ధారాళముగ సరససంభాషణ మొనరించి యానందించుట కవకాశమేర్పడునో లేదోయని త్రైంజా గుల్నేరులు లోలోనఁ దల్లడిల్లిరి.

ప్రభుపత్ని యంత ఖాలీలునికాంచి సాభిప్రాయముగా నిట్లనెను. "ఆర్యా! ప్రణయబంధుర హృదయులగు నీయువతీయువకులను క్రూరముగ నరికట్టుట పాడియగునా?"

"నిజము. నాహృదయముగూడ నట్లేయనుచున్నది; ముందాడుటకు సాహసముచాలక ఊరకుంటిని."

"దుర్భరమగు పాషా దురాగ్రహము సహించిరైనను, ఈప్రణయ ముగ్ధుల ముచ్చటతీర్చెద." నని పలికి వారి నుద్దేశించి, ఆప్రౌఢాంగన మగుడనిట్లులనెను. — "కన్నియలారా! తన కనహ్యాకరముగనుండు ఈ రహస్యము మీజనకుఁ డెఱుంగకుండుగాక."

త్రైరజా గుల్నేరు లానంద సూచకముగ మందహాసమొనరించి నమ్మతించిరి. తోడనే, జూలియను లూకాసులు తమకాంతల కేల్వట్టి వేర్వేరు మార్గము లనుగమించిరి.

మిగిలియుండిన ఇస్మిల్లా ఖాలీలులుగూడ మఱియొక దెసఁబోయిరి. ప్రభుపత్ని మేలిముసుఁగు బోఁద్రోచి ఆమనోహరాకారుని భుజాదండము నాశ్రయించి, గాఢంపుఁగామ వికారము వదనమునఁ దాండవింప మంజుల స్వనంబున నిట్లులనెను. — "మోహనాంగా — మనోహరా! మదీయ హృదయవాంఛితమీడేరె. ప్రయాణమొనరించునపుడే మన

మీకాంతముగ నుండు నవకాశము చిక్కునని ఆసించియుంటి. ఆహా! నీతో నెంతయో మాటాడవలయు!"

సజ్జనుఁడగు తురుష్కయువకుఁడు నిజహృదయ సంక్షోభమునడంచి లేని ఆనందోత్సాహములుదాల్చి నిక్కంపుఁ గామాతురునివోలె దోఁచి, మధురమందహాస విరాజితుఁడై, తానును తత్సమానాశోత్సాహములతో వేచియుంటినని తదవసరానుకూల మధురస్వరంబున బదులాడెను.

"సుందరాంగా! నీవు నిక్కముగఁ బ్రేమింతువా!" అని అవ్యక్తముగఁ బలికి ఆకామినీమణి తదవసరావేశమునఁ బ్రకంపించుచుండు వక్షోజము దనకాంతుని భుజాదండము హత్తించెను. ఖలీలుఁడు మఱియు మనోహరముగఁదోఁచి ఇట్టులనెను. —

"కాంతా! నీహృదయము శంకాకళంకితముగా నేల? భవదీయ సుధారసాంచిత దివ్యవదన సందర్శన సంజాత మన్మనోవికార మెఱుఁగ వఱచి, తొల్లిటి ప్రేమమఱచి నీకధీనుఁడనై యుంటిఁగదా! నీపైఁగల కూర్మి పేర్మినేగదా జులేఖాను దలంపకుంటిని. ఇంకను సందియమా!"

"సుకుమారా! సందియముగాదు. మృదుమధురాంచితములగునిట్టి పలుకులెన్నిసారులాలించినను, ఇంకను ఆలింపవలయు ననియే యుండుట సహజముగదా! సరసజ్ఞా! నన్నే ప్రేమింతునని మగుడ సమయ మొనరింతువుగదా."

తురుష్క యువకుఁడు సముచితముగఁ బలుక, భవిరళ మోహపరవశయగు నాయిఁతి అవ్యక్తముగ నిట్టులనెను. "సుందరుఁడా! నా హృదయము పూర్తిగ నీయధీనమాయెనని నీవెఱుంగుదుగదా — నీ మానసమున కనుభవైక వేద్యము గావలయు! ఆహా! నీయునికి నేనెన్నఁడెఱుంగని విపరీతానంద పారవశ్యమొదవించుచున్నది. దృఢానురాగ పాశబద్ధులమగు మనమెడబాటెఱుంగక నిరంతర సౌఖ్యార్ణవ తరంగ

ముల నోలలాడఁ జాలుట కొఱకు ఎట్టి యవసరకృత్యమైనను, ఎంతటి కఠినవ్యాపారమైనను, ఏ భయంకరాచారమైనను నొనరింప వలయునని మానస ముద్రేకించుచున్నది ? ”

ఖలీలుఁడు సంతోష మభినయించి ఇట్టులనెను. —

“ కాంతా ! నీపలుకులు కడుతీవ్రములు. కాని, మనము నిరంతరము కూడియుండుట అసాధ్యముగదా ! ”

“ అసాధ్యమా ? ” — వీనియాడు కపిలవర్ణవిరాజిత శిరోజముల నొక కేల సవరించి, రెండవకరమ్మున నా మనోహరవీరుని భుజము బిగియు బట్టి ఇస్మిల్డా మఱుఁడ నిట్టులనెను — “ అసాధ్యము గానేల ? నీవు సర్వ స్వాతంత్రుఁడవుగదా ? చిన్నాసియాదేశమునందలి ప్రసిద్ధశ్రీమంత వంశోద్భవుఁడనని పాపాతోఁ జెప్పితివిగాదె ? — అట్టి మహనీయుఁడవు నీవీలోకమున నే లోపములేక అఖిలభోగభాగ్యముల నోలలాడఁ జాలుదుగదా ! ”

“ ఔను — అట్టులే యగుగాక. కాని, నీవు — ”

ఖలీలుఁడు ముగింపకమున్నె, ప్రభుపత్ని ఆకస్మికముగ విపరీత కఠినాననయై ఇటులనెను —

“ నేనా ! యువకుఁడా ! నీ వనుకొనినట్లు, నేను దుస్పృహమై వాహిక దాస్యశృంఖలాబద్ధనై, కేవలము స్వాతంత్రరహితనై యుండలేను. ”

“కాంతా ! నా కేమియు గ్రాహ్యముకాకున్నది ! ” ఖలీలుని కౌటిల్యము నరయక, ఇస్మిల్డా ఇట్లు బదులాడెను. —

“ మనము నిరంతర మేకస్థులమైయుంట అసాధ్యమంటివిగదా. సుందరాంగా ! నిశ్చలప్రేమాయత్తచిత్తయగు మగువకేవియసాధ్యము? నిబిడాంధకారమునుండి లేచి మహాసామ్రాజ్యనిర్మాతలై ప్రసిద్ధి వడసిన నానాదేశస్థమహావీరులు అసాధ్యమను పదమెఱింగియుండిరా ? పురుషునివోలె వనితయు నట్టులే సమర్థురాలు. రణరాజకీయము

లందుఁ బురుషులు ప్రవీణులగుదురుగాక. ప్రేమరంగమున వనిత విజృంభించి విజయమును బడసి విరాజిల్లఁగలదు. భర్తలము విజ్ఞులగు మహనీయులు మమ్ముల నంతఃపురంబుల దాచియుంతురే కాని మా మానసముల నరికట్టఁజాలరని యెఱుంగరు. నిజానిజములు నీకుఁ గరతలామలకముగదా!"

"నిజమే యగు, గాని, కాంతా! పర్యవసానమేమి? మంజుల వీణారవంబున వెలువడు నీ వాక్సుధారసము నిర్నిమిత్తముగఁ బ్రభవింపదు గదా!"

"నిక్కము!" — ఖాలీలుని మనోహరాభినందనముచే నా కాంత మానసమానందపరవశ మాయెను — "మనోహరా! మదీయప్రేమైక నిధానమా! మోహపరవశనై, ఇతరవిషయములు వేనిని వీక్షిం గానక స్వీయసౌఖ్యమును నిజహృదయాపహరణ క్రియాదక్షుఁడగు ప్రియుని సౌఖ్యమును మాత్రము పరమావధిగఁ బరిగణించి కృతనిశ్చయనై యుండు కామిని కెద్దియు నసాధ్యముగాదని నీకుఁ దెలుప సమకట్టితిని. హా? ఖలీల్! సుందరాంగుల ననేకులఁ గాంచియుంటి: వారందఱు నాప్రేమకుఁ బాత్రులైయుండిరి. నా చిత్తము తాత్కాలికముగఁ గలంగుచుండెను. నీ వన్ననో! నా హృదయమును వింత తెఱంగునఁ గలంచితివి. ఈప్రేమావేశ మసాధారణము. తదావేశమున నెట్టి కార్యమైన నొనరింపఁజాలుదు — మఱి పరస్పరసౌఖ్య సంపాదనార్థము ఎంతటి విపరీత ఘోరాచారమైన నొనరింప సమర్థురాలనని చెప్పియుంటిని!"

హృదయ మోహప్రపూర్ణమైనట్లు తమకమ్ముయు యువకుఁ డా మోహనాంగిపైఁ జూపులు బఱపి యిట్టులనెను —

"కాంతా! నా హృదయము గూడ నితాంతప్రేమపూరితమై యున్నది! కాని, నీ నాథుఁడు?"

"నాథుఁడా! మన సంపూర్ణసౌఖ్యానుభవమున కాతని యునికి యొక్కటియే అడ్డు. మోహనాంగా! నిన్నుఁ గాంచిన నయనములతో నాతని గాంతునేని, నామానసము దుర్భరాగ్రహానలతప్తమగును — చెప్పజాలని అసహ్యాభావ ముదయించును — తలంచునంతమాత్రమున నాహృదయము దహించుకొనిపోవుచున్నది —"

ఖాలీలుఁడు మిథ్యాప్రవర్తన మొనరించుచున్నను, సహజముగ ఋజువర్తనుఁడగుటచే నట్టి పాపాలాపము లాలింపఁజాలక, వారింపఁ బోయెను. ఇస్మిల్డా ఇట్టులనెను —

"నాపలుకులు తీవ్రముగ నుండుగాక — నాహృదయము వెలి బుచ్చితిని — కాని, మనోహరా! మనము కలిసియుండమా? — నేను నీదాననాయెద — నీవును బూర్తిగ నాయధీనుఁడగుదువా? మన హృదయములవలెనే మన ధనంబులుగూడ గలపోసి అవిరళమోహా ర్ణవసర్వాగ్నులమై హాయిగనుందమా? నీవియ్యకొందువేని, ఇయ్యది సులభసాధ్యము."

అట్టులాడు ప్రభుపత్ని యభిప్రాయ మెఱింగియు నెఱుంగనట్లు ప్రశ్నించి, ఖలీలుఁడు వీక్షణంబులఁ బ్రోత్సహింప నాకామిని ఇటులు బదులాడెను —

"పాపా తనయునంతధనరాశి దాచియుంచుతావు నేనెఱుఁగుదు. ఇఁక నావృద్ధుని ప్రాణమా — మన యధీనముగదా?"

"కాంతా! నీవు హరింతువా యేమి?" — ఖలీలుని స్వరము డగ్గుత్తికఁ జెందెను.

"మోహనాంగా! నీకై హరింతును! ఆహా! నీహృదయము జారగాని చిరసౌఖ్యాంబుధి దేలియాడనాసించు నీవనిత ఎంతటి క్రూరకార్యమైనఁ దప్పక ఒనరించును."

దుష్టకామాతురము నొడలెఱుంగని ఆమదనవతి నిశకరాంచిత

మనోహరహస్తము నెత్తుకొని ముద్దాడెను. ఖలీలుఁ డిట్టులనెను —

"కాని, పట్టుపడిన, నపాయకరముగదా! ఘోరమగు శిక్షకుఁ బాల్పడవలయునే?"

నిజమనోహర నీలనయనములం దన ప్రియునిపై నిల్పి ఆస్త్రైణి యిట్టులనెను —

"అపాయమేమియు లేదు. సుందరాంగా! ఆశీశలల తోమందిరమున నిన్నటిరేయి నీవు వినిపించిన హెలీనా జిజీముల చిత్రకథ ముగిసిన యనంతరము వచ్చిన సంభాషణ మఱచితివా?"

"మఱవలేదు — కాని, పూర్తిగ జ్ఞప్తికి రాకున్నది. స్వప్నగత విషయమువలెఁ గొంతకొంత యస్పష్టముగ మనంబునఁ దోఁచుచున్నది."

ప్రభుపత్ని వదనమున నాగ్రహాతురములు తోఁచెను. తానా ప్రసంగము దెచ్చినంతనే తనప్రియుఁడు గ్రహించి తోడ్పడునని ఆమె ఆసించెను. అటుగాక ఖలీలుఁను వేఱువిధమున నుండుటచే, దానొన రింపఁదలంచిన దుష్కార్యము సమగ్రముగ వక్కాణింపవలసి వచ్చెను. —

"సుందరాంగా! మఱచితివా నీ మిత్రుడు లూకాసు చేసిన విషాభివర్ణనము? పోపు వంశజులును రష్యారాజవంశజులును ఆవిషము నిరంతరము ప్రయోగించుచుండిరట —"

"ఆ! తెలిసినది. ఆపాషాణవిషౌషధము గుఱించియా? ఆ విషయమున నాకు మఱికొంచెము తెలియును. కాని, నీకును తక్కుంగల కోమలాంగులకును దుస్సహంబని ఎంచి చెప్పకుంటిని."

"తెలియునా? ఏమి తెలియునో రయమ్మునఁ దెలుపుము."

"అనేక విద్యలతోఁబాటు రసాయనశాస్త్రము గూడ నాకుఁ గడుపరిచితము. నేను సంకల్పింతునేని, అట్టివిషము సులభముగాఁ దయారుచేయఁగలను."

ఆపలుకులు వీనులఁబడి నంతనే ప్రభుపత్ని సుందరవదన మూకస్మి

కముగ భయానక రాక్షసానంద దీక్షితయాయెను — "ఏమంటివి! నీకట్టి సామర్థ్యముగలదుగా?"

"మిథ్యా ప్రగల్భములు నాకసహ్యము. సుందరీ! ఈ వికసిత పుష్పచయంబులు జూడుము. మాటలకెంతయు సుందరములు, నవ్య సుగంధబంధురములు, నవసితకోమలములు. కాని, విషౌషధ రచనకు వలయు పదార్థము లీసుమప్రాతములకేగాక ప్రతిదానియందు నడంగి యుండు: పీనియందేగాక, ఇసుకయందు, రాలయందు, మఱియే యితర వస్తువు నందును గూడ నిమిడియుండు—"

"కాని, లూకాసు చెప్పిన పాషాణము!"

"కాంతా! తళతళ మెరయు నీశిలాఖండములు జూడుము —

ఇవియు విషపదార్థ సంభరితములని గ్రహింపుము. విశేషపరికర సాహాయ్యమావంతయు నపేక్షింపక మదీయపరిశోధనాగారమునం దుండి అసలాంబువుల సాయము మాత్రము వడసి ఆమోఘ విష మొండు తయారుచేయఁగలను—"

"చాలు చాలు! ధన్యురాలను! నేఁడు నిక్కముగ సుదినము! ఆవిసమెద్దిరో యా సత్వర మొసంగుము నీకొఱకద్దాని ప్రయోగింతును!"

"దానఁగలుగు నపాయము?"

"నే నాబాధ్యతవహింతు. ఆ విషము మెసవువాఁడు కొన్ని వారములు రోగార్తుఁడై క్రమముగాఁ గృశించి కృశియించి రోగనైజ మెఱుంగక యే, తాను రోగగ్రస్తుఁడనైతినని అరయఁజాలక నే చచ్చు నని లూకాసు తెలిపెగదా. కాన, మనము తీవ్రపడక అట్టులే యొన రింతము. కార్య మా తెఱంగున నిరపాయముగాఁ జక్కఁబడును. కాని, నీమాట స్పష్టము కావలయు — నీకు సమ్మతమని ఒక్కింత సూచింపుము, చాలును — ఎట్టి యకార్యమైన నొనరించి చిరతరా నంద సంపాదన మొనరింపఁ బ్రయత్నింతును. అసహ్యాకరమగు పతి

ప్రేమాభిజ్ఞ దాస్యపంకపరిత్యక్తనై, నీకు మదీయ హృదయార్పణ మొనరించి నీదాననై యుందు ఖలీల్ ! నీవు ధనవంతుడవు కావచ్చును; ఐనను, నాకతంబున నధికతర కాంతి విత్తవంతుడవై రాజ భోగము లనుభవింపఁగలవు. సుందరాంగా ! ఏమందువు ? ఒక్కమాటాడుము."

ఖలీలుఁడు సమ్మతించి, తా నాకాంతకుఁ జూపిన తాలను భద్రముగ జేబునం దుంచి ఇట్లు నెను — "సర్వసౌఖ్య ప్రదమగు సాధన మిప్పుడు నాయధీనమైయున్నది. కాని, సుందరీ ! నిన్ను మగుడ గాంచు టెట్లు ? రెండు రాత్రులును — "

"సుందరాంగా ! రెండు రాత్రులును నీవు భగ్నమనోరథుఁడవై తివి — నామనోవ్యథ మఱియు నధికతరము. కానిమ్ము — చతుర మతియగు అమీనా సాహాయ్యమున మన మెట్టులో కలియఁగలము. కాని, ఈలోపున మందు సిద్ధమగునా ? "

"సిద్ధము కాఁగలదు. కాని — ఆహా ! మనమిందరు దెంచి ఎంత కాలమాయెను ! చాల కాలమగుటచే పాషా వెదకు లాడుచు నిటు రానగును. మన మొక వంకను, తమ ప్రియులతోఁ బాటు పుత్రిక లొక వంకను గాన్పింతుమేని — "

ఖలీలుఁడు వాక్యము పూరింపకమున్నె గుల్నేరు లూకాసులుదవ్వున గోచరించిరి. ఆకారణమున, ఖలీలుఁడు ప్రభుపత్ని భుజవలయమునుండి రయంబున వెలువడెను. — "తరుణీ ! మనము జాగరూకులమైయుండ వలయు. ఆయువజను లనుమానించుట కవకాశమీయక, కేవల నిశ్చల స్నేహ పూర్వకముగా విహరించునట్లు తోఁపవలయు."

అంతలో లూకాసు గుల్నేరులును, జైరజా జూలియనులును వారినిఁ గలిసికొనిరి. జులేఖా పాషాలను వీడి చాలకాల మగుటచే నిఁకఁ దిరిగి పోవుట పాడియగునని ఖాలీలుఁడు పలికెను. తోడనే కాంతలు నిజకూలాచారాను గుణముగ ముసుఁగుల నుచితముగఁ

దాల్చి, తమ కోమల పాదహస్తములు మెల్లమెల్లన ధరాతలమును జుంబింప నడిచిరి. కొంత దవ్వున యమభటులు వారి ననుగమించిరి.

శీతల లతాగృహంబున నతల్పమున పాపా గుఱుగుఱు ధ్వని నొనరించుచు మేను మఱచి నిద్రాసౌఖ్యము బూర్తిగఁ జూరగొనుచుండెను. ప్రభువు నిద్రాపరుండై సంతసనే చేదప్పిన ధూమనాళము క్రిందపడియుండెను. ఆప్రక్కనే యుండవలసిన జులేఖా మాత్రము గానరాకుండెను !

౨౫

జులేఖాయుదంతము

మామచెంగట నాసీనయైన జులేఖా ఏమి కావలయును ? నూరు గజము లలో నున్న నౌకయందు దామె యుండవలయునని సహజముగ యోచించి, గాఢనిద్రాధీనుఁడైన పాపాను మేల్కొల్పకయే ఖాలీ లాదు లటుబోయిరి. జులేఖాను గాంచి, ఆ మహమ్మదీయప్రభువు పరుండి ఎంత కాలమాయెనో అరయకుండ నిద్రాభంగ మొనరింప రాదని వా రాలోచించిరి. నౌక స్పష్టగోచర మాయెను; తచ్ఛోదకులు భయసంభ్రమాకులురై అప్రయత్నముగ దండములు బెట్టిరి; జులేఖా మాత్రము కానరాకుండెను.

ఖాలీలాదులు వడివడి ప్రశ్నింప, జులేఖా యిటు రాలేదనియు, నామె జాడ తా మెఱుంగమనియు వానిసలు ప్రత్యుత్తర మొసం గిరి. గుల్నేరు భీతచేతస్కయై జులేఖాకు నేదియో యపాయము వా టిల్లెనని యఱచెను. తత్క్షణము దాము వెదకవలయునని ఖైరజా యనెను. "పాపా గాఢనిద్రాపరుండగుట గాంచి అటులందే యుం డుట సహింపక, ఇంచెందో విహరించుచుండును; ఈ సరి కరుదెంచి యుండును. రండు." అని ఇస్మిల్లా వాక్రుచ్చెను.

తోడనే వారందఱు మగిడి పాషా శయనించిన తావునకుఁ బోయిరి. అతఁ డప్పుడే ప్రబోధితుఁ డగుచుండెను. మేను మఱచి, జగము మఱచి, మృతప్రాయుఁడై పడియుండిన ఆ మహనీయుఁడు మాత్రము జులేఖా ఏమాయెనో ఏమైయుండును? ఖాలీలాదులు వెడలిన యనంతరము పాషా మాటపాటించి జులేఖా యపూర్వ మధురకల స్వనమున గానమొనరించెను. మ్రోడులు చిగిరించెను: శిలలు ద్రవించెను; పాషా మేనుమఱచి శయనించెను. అనంతరమేమాయెనో ఆమహనీయుఁ డేమియు నెఱుంగఁడు. ఖాలీలుఁ డిట్లనెను. — "మన మూరక కాలహరణ మొనరింపక నలువంకల వెదుకవలయు. అలసిన అయ్యబలామణి బుద్ధిపూర్వకముగా నీ స్థలము వీడియుండదు. ఎద్దియేని అపాయము సంభవమై యుండు."

ఇస్మైడ్లా మానసము తోడనే ఈసున భగ్గుమనెను. — "జులేఖా అచిర కాలమున నరుదేఱ గలదు. మీ రనవసరాందోళనము వీడియుండుడు."

ప్రభుపత్ని హృదయావస్థ గుర్తించిన ఖలీలుఁడు తమ హృదయారాటము నడంచి గాంభీర్యము వహించి యుండవలయునని ఆమె శ్రవణమున నల్లనఁ బలికి, తన మిత్రుల నుద్దేశించి తాము తక్షణ మన్వేషణార్థము వెడలవలయునని హెచ్చరించెను. తోడనే ఆ యువకులు మువ్వురును మూఁడుమార్గములందు నమ్ములవలెఁ బాఱిరి.

జులేఖా విషయమింక నరయఁ బ్రయత్నింతము. దత్తనుపాషా నిద్రాధీనుఁడైన పిమ్మట జులేఖా గానము నిలిపి, నిజమనఃప్రభవాలోచనానిర్మగ్న ఆయెను. అంత యాకస్మికముగ, నాచుట్టు దట్టముగ బెఱిగియున్న సాంద్రతరగుల్మలతా నివహముల నలుకుడి యైనటులాయెను. జులేఖా ప్రకంపించి, చుట్టుం బరికించి, ఏమియుఁ గానక మఱల నాలోచనాధీనమానస ఆయెను. ఆసవ్వడి మగుడ వెలువడుటచే నాలతాంగి కుతూహలంబున దిగ్గున లేచి అవ్వల కేగి, చూడఁ

బోయెను. తోడనే, ఆకోమలి దుష్టవిష్ణురకరపీడిత ఆయెను: ఆ దురాత్ముని రెండవచేయి ఆసుకుమారహేమగాత్రి సుందర లాక్షార సారుణితాధరోష్ఠములను బంధించుటచే, నాహతభాగ్య కెవ్వన నఱచుటకునైన నవకాశము లేకపోయెను. తదవసర భయాతిరేక మున నామె తక్షణము మూర్ఛిల్లెను.

దాది బిడ్డ నెత్తుచందమున నాక్రూరుఁడు జులేఖాను దాల్చి, ఆశ్రమమున వాయుసమానజవమునఁ బరుగిడఁ జొచ్చెను. ఆపథం బున కిరుదెసల వృక్షములు గుబ్బుగఁ బెరిగియుండుటచే నావికులుగాని మఱి యెవ్వరుగాని వానినిఁ జూడరైరి. వాఁడా తెఱంగున నావిశా లారామము నిరపాయముగాఁ గడచి, మఱియొక వృక్షసంకీర్ణోపవనము జొచ్చిన యనంతరము జులేఖా కనువిచ్చి పరికించెను — నీలజీమూత సన్నిభదృఢగాత్రుని వికారాకారము భయంకరముగ గాన్పించెను!

జులేఖా తెలివొందెనని తెలిసినంతనే, ఆరక్కసుఁ డామెను మరకత ప్రభలతో నొప్పు పచ్చికపై దింపెను. వాని యభిప్రాయమేమి? ఏమియోగాని, ఆఘోరాకారుని ప్రవర్తనము విపరీతముగ నుండెను. మేఘనిర్ముక్తసుధాకరబింబమువలె మసుగుదొలఁగిన ఆసాగసు లాడి యపూర్వ సుందరాననమును, సువ్యక్తముగఁ దోఁచు నితర వివిధమనోహరాంగకములను గూడ తెప్పపాటు మఱచి అపూర్వా తురమునఁ దిలకింపుచు వాఁడానందింపఁ జొచ్చెను. జులేఖా భయ విహ్వల ఆయెను. అంత నాకాంత యొకింత ధైర్యము దాల్చి, లేచిఁ మోకరించి, ముకుళితహస్తయై మూర్తీభవించిన దీనత్వమువలె దోఁచెను. ఆశఠుఁడు తాల్చిన శ్వేతవస్త్రములు జలార్ద్రములగుటయే గాక, పంకనిలయములు గూడనై యుండుటచే, వాఁడు కొలఁదికాలము క్రిందటనే జలమున మునిఁగియుండుననని వ్యక్తమగుచుండెను. వాఁడు మన చిరపరిచితుడగు సిద్దీ మస్రూరయే అని పాఠకులు గ్రహించియే

యుందురు. జులేఖా మాత్రము వానిని గనివిని యెఱుంగదు. కాన నామె వినమ్రయై భయప్రకంపితయై యిట్లు ప్రశ్నించెను — “నీవెవ్వఁడవు? ఇట్టు లాచరింపఁ గతంబెట్టి?

నేనా? — నన్ను మగ్రూరాయుని పిలుతురు. ఇంతకాలము నీ మామ యగు దల్తబనుపాషా బానిసీఁడనై యుంటిని.”

“బానిసీఁటవా?” — భయసమ్రమ సంభ్రమభావములు తోడనే యంతరింప, నామానిని దిగ్గునలేచి, క్రోధవివశయై, మగుడ నిట్లు ప్రశ్నించెను — “బానిసీఁడవై యుంటివా? ఐన, నిపుడు పాఱివచ్చితివా?”

“నిజము. దల్తబను పాషా సేవనుండి తొలంగుటయే గాదు, ప్రాణము నిల్పుటయే దుర్ఘటము. పట్టువడినచో మరణము తప్పదు గాన, నిలిచిన తావున నిలువనేరక, ఇందందుఁ బరుగులాడుచుంటిని. కాని, సుందరీ! వాని పని పట్టింతును — నామోహము తీఱుటయు, నాకసి తీఱుటయు గూడ నొక్క కార్యమున సిద్ధించును. సుందరీ! ఏమందువు? ఈసిద్ధిని వివాహమాడెదవా?”

“ఎంత విపరీతము! ఎంత దారుణము!” జులేఖా కెవ్వున నఱచి, తద్భయావహారంగమునుండి తొలంగు దారివోలె చూచెను. తోడనే ఆభయంకరాకారుఁడు అయోమయముష్టిచే నాయబలను గ్రూరముగఁ బట్టును. కాని, అట్టి విష్ఠురాచరణ మనవసరము. ఏమన, భయాధికమున జులేఖా కరచరణములు కట్టువడిపోయెను. ఘాతుక మృగోచితభీమణవీక్షణములు నిగుడించి, భయానకముగ సిద్దీ యిట్లనెను. —

“నన్నుఁ దప్పించుకొని పాఱుట అసంభవము. అట్టిప్రయత్నము నిరర్థకము. నీవు నాయధీనవైతివి. ఒక్క క్షణమాత్రమున నిన్ను నాభుజబలమున నలిపివేయఁగలను.”

ఆనరాధముఁడట్లు తనయంతర మరకయుక ప్రేలినంతనే, జులేఖా క్రోధప్రకంపితయై, సుందరసంధ్యారుణరంజితవదనయై, విశాలతర

నయనయై, ఉద్విఘ్నస్వరంబున నిట్టులనెను.

"దురాత్మా! ఒకతెఱుంగక వదరుచుంటివి! నన్నుగాదు, మదీయ శిరోజమైనఁ దాక సాహసింతువేని, ఎట్టి కఠినశిక్షకుఁ బాలగుదువో తలంచి భయకంపితుఁడవు గమ్ము!"

"కాంతా! నాయునికి బయల్పడినను, క్రూరశిక్ష తప్పదు. కావున నన్ను వెలిపింపఁ బ్రయత్నింపకుము. సుందరీ! కాలహరణ మొనరింపక, నాభార్యవుగమ్ము. నేను ధనరహితుఁడనే నైనను, నష్టములేదు. నీయాభరణము లమూల్యములు. వాని సాహాయ్యమున మనమొక దూరదేశమున హాయిగనుండఁగలము. సుందరీ! ఐదు నిముసములలో మనము బయలుదేఱవలయు. ఈలోన నీయుల నట బాపికొని సేద దేఱుము. మఱియు మన హృదయములు గలయు నట్లు సముచితముగఁ బరస్పరము సంభాషింపవలయును. కాని, నా మానసమంతవఱకు నిలుపఁజాలదు — ఒక్క తియ్యని ముద్దొసంగుము!"

"ఆరే, దురాత్మా! పొమ్ము! అంతకంటె మరణము శ్రేయో దాయకము!" — అని యఱచి, ఒక్కనిసురున జేయివిదళించుకొని, క్రూరకిరాతపీడిత సుందర హరిణశాబకమువలె నా చపలాక్షి ఱివ్వున బాఱెను. సిద్దీ సహజముగఁ గ్రోధోన్మత్తుఁడై జలధరధ్వానమునఁ దిట్టుచు నఱచుచు వెన్నాడెను. జులేఖా ఏమికావలయు? కాని దైవవశమున నాదురాత్ముఁడు మార్గమధ్యమునఁ జచ్చిపడియుండిన కొండొక జంతువుం గానక, దాఁకి గుభాలున నేలఁగూలెను. దాన, నసహాయయగు జులేఖా మఱియు దవ్వాయెను. బానిసీఁడు సహజముగా ద్విగుణీకృత క్రోధఘూర్ణితుఁ డాయెను. నిజమానసంరక్షణ కార్యపరతంత్రయగు జులేఖా ఒక గమ్యస్థాన మెఱుంగక, తెరువు నరయక, ఇతరాలోచన మొద్దియులేక వాయువేగమున నట్టులే పాఱు చుండెను. సిద్దీ చాలవెనుకబడి యుండుటచే నామెకు నవీనధైర్య

మలవడెను. దాని జవంబుగూడ నధికతర మాయెను.

జులేఖా ఆతెఱంగునఁ గొంతదవ్వు పరుగిడెను. పునఃపర మాయారామపథము రెండాయెను. ఆభీతహరిణాక్షి ఎటుపోవలయును? ఎయ్యది క్షేమకరము? జులేఖా ఏమియు నెఱుంగదాయెను. వెనుదిరిగిచూడ, సిద్దీ గోచరింపలేదు. అంత నా పడఁతి లోలోన సంతసించి, నిలిచి, విచారించుట అపాయకరమని ఎంచి, దీనజనరక్షకుఁడగు పరమాత్మునిపై భారమువైచి, తన్ను బాధింపఁజూచు రక్కసుఁ డొకమార్గము బట్టునని ఎంచి, తాను రెండవత్రోవ ననుసరించి పతంగమువలె బాఱఁజొచ్చెను. కాని, ఎండ కన్నెఱుంగక రమణీయ సౌధాంతరమున భోగభాగ్యముల నోలలాడు కోమలి ఎంతదూర మటుపోఁజాలును? అంతలో నదృష్టవశమున నొకగృహము దృగ్గోచరమాయెను. జులేఖా తోడనే పెన్నిధిగాంచు నిఱుపేద చందమున, హారముఁజూచు దురంతక్షుధార్తు చాడ్పున నెంతయేని సంతసించెను. దుర్భరానందాతిశయమున నా కాంత అఱచెను.

నానావిధ వృక్షసమన్వితమై, నవవికసితకుసుమ నికరవిరాజితమై ప్రేక్షణీయమైయొప్పు నొకవిశాల ప్రదేశమునడుమ రమ్యహర్మ్య మొకటి శోభాయమానముగ నిలిచియుండెను. క్రూరశార్దూలమువలె వెన్నాడు సిద్దీబాఱినుండి తప్పించుకొనఁజాలు సాహాయ్యమందు లభింపవచ్చునని అయ్యబలామణి మానస ముప్పొంగెను. బహిర్ద్వారము తెఱచియుండుటచే, నామెకు మఱింతధైర్యము మలవడెను. కవాటముతీసియుండుటయు, ఉద్యానవన మడవివలె బలసియుండక కలకలలాడుటయు జూడ, నా మందిరము జనశూన్యము కాఁజాలదని జులేఖా గ్రహించెను.

జులేఖా మఱియొకసారి వెనుదిరిగి పరికించెను. సిద్దీ యింకను దోఁపలేదు. నూతనానందోత్సాహములచే వదనము వికసింప, నా మచ్చకంటి రయంబున నందుఁ బ్రవేశించి, వడివడిబోయి మందిరద్వా

రము డాసెను. తనయవస్థ యెటులున్నను అజ్ఞుఁడయి అందుఁ జొరనొల్లక జులేఖా తలుపుదట్టెను. కాని, ప్రత్యుత్తరము లేదు. మగుడ దట్టినను, లోనుండెడు వెవ్వరైన సరుకుచేయకుండుటయే గాక ఏమాటయు వినరాకుండెను. అవ్వల ఇంకను పిలిచినచో నారక్షకుఁడు చూచునేమోయని వెఱచి ఆమగువ అల్లన నందుఁజొచ్చి మగుడఁ దట్టెను. మందిరమట్టులే నిశ్శబ్దముగ నుండెను. ఆహా! ఆగృహము నిర్జనంబగుటయేమి? జులేఖాగతి ఏమి కావలయు? ఆ కాంత హృదయము మఱల భయకంపితమాయెను. అంత నాపడఁతి సాహసించి ఒక మందిరముజొచ్చెను. అందెవ్వరు లేరు. గదిమాత్రము సామాన్య పరికరసమృద్ధమై శుభ్రముగ నుండెను. అట్టిస్థలము జనశూన్యముగనుంట కడువింతగ నుండెను. ఆ మందిర మునకంటి మఱియొక ద్వార ముండెను. వివిధాలోచన బాధిత యగు జులేఖా అటుపోయెను. అంతలో భయంకరాకారుఁడగు సిద్ధీ ఏతెంచునేని, నిజమానసంరక్షణార్థ మందుజొరవలయునని చింతింపుచుండిన ముహూర్తమున నీవిపరీతాలాపములు వింతగ వెలువడుటచే, నాముగ్ధ అట్టెనిలిచిపోయెను. ఆ స్వరము బలహీనముగ మందముగ నుండియు నిరుత్సాహానంతమై, పురుషునిదివోలె నుండెను.

"సుందరాంగీ! నన్ను విడనాడకుము. నీదు మనోహరాకారము గాంచి ఆనందింపనిమ్ము — మదీయ హృదయము దురాలోచన పూరితముగాదు సుమా! — నిర్మల నిశ్చల ప్రేమముగ్ధుఁడనై తిలకించువాఁడను. ఆహా! అనిర్వాచ్యమధురార్ద్ర వీక్షణములు! — శతసహస్ర వందనములు. ఓహో! ఏమీ తరళనయనములు! — కడు మోహజనకములు. భవదీయ సువర్ణశిరోజములును, నక్షత్రవిరాజిత పక్షములును దివ్యకాంతియుతములై యున్నవే! సుందరీ! ఈప్రదేశమున నిరుపమాన తేజోవంత మొనరించు నీవు నాకమునుండిదిగివచ్చిన దివ్యాంగ

నవు గావలయు. మందహాసము! అపూర్వము! నిన్ను వెంబడించుట మహాభాగ్యము, నిజము, నిశ్చయము! స్వర్గమునకు గొంపోదువా! ధన్యోస్మి! ధన్యోస్మి నీయధీనమైతిని — భూతలము వీడితిని — వాయు విహారము! శరీరభావము శూన్యము—భూలోక సహజనికృష్టాలోచనలు పటాపంచలాయెను. — నిశ్చల ప్రేమానంద నిలయముగు సప్తమస్వర్గము జేరువాఁడను! మధురము! మనోహరము అపూర్వము!”

ఆపురుషుఁడు నాలుగైదు నిముసము లూరకుండెను. అనంతర మీ పలుకులు మగుడ వెలువడెను. —

“ఆహా! ఆకసమున నెంత రయంబునఁ బోవుచుంటిమి — వాయు వెంత తేజోవంతముగ, నెంతయుష్ణముగనున్నది! మదీయ భారము వహించు నీదుహస్తము సహితమెంత యుష్ణతరము! — నీను నయనములనుండి ప్రసరించి నాపైఁబడు వీక్షణము లెంత వికాసవంతములో! గాలిలో నడయాడు త్వదీయావిరళసువర్ణకుంతలము లెంకటి మధుర సుగంధము వెదజల్లుచున్నవి! నీదు మనోహరాంగము నాచ్ఛాదించు శుక్ల వినీల విమలకాచసన్నిభాంబరము నవరించు నపుడు నిక్కంపు దివ్యాంగనవలె దోఁచెదవు! ఓహో! మనము చాల దవ్వోగనియుంటిమి — ఈసమున్నత స్థానమునుండి కాన్పించు దృశ్యము కడు మనోహరము! అధోముఖంబునఁ దిలకింతునా? — మాతురుష్క రాజధాని వింతగఁ గాన్పించుచున్నది — ధగద్ధగాయమానములగు సువర్ణకలశములు — వైరిజన దుస్సాధ్యములగు దుర్గములు — అంబరము చుంబించు ‘మీనారు’ స్తంభములు — అన్నియు సువర్ణ బాలేందు విరాజితములు! వైభవాభిరామ విశాల సౌధములు జుట్టి యున్న పచ్చిక బయళ్ళు ఎంత శోభాయమానముగ దీపించుచున్నవి! భాస్వరసు జలములెంత సొగసుగ మెఱయుచున్నవి! ‘సువర్ణశృంగస్థ’ తోయములు ప్రకాశమానముగ నిశ్చలముగ నున్నవి! రాజమార్గము

బహుళజన సంకీర్ణము ! — మహావైభవ సమన్వితము ! — తెలిసె — పాదుషావారు ప్రార్థనార్థము పోవువారు ! అల్లదె ! — మౌల్వీ ఎలుగెత్తి గంభీరముగ దైవము నారాధించువాఁడు ! ”

ఆస్వరము మగుడ గొంతతడవు నిలిచెను. జులేఖా నిశ్చేష్టయై సంభ్రమాకులంబున నట్టియుండెను. —

“ ఆహా ! మఱియు మఱియుఁ బైకెగయు తారముగా ! సుందరీ ! దయామయచిత్తవై నన్నీ నికృష్ట భూతలమునుండి పవిత్రస్వర్గధామమునకుఁ గొంపోవు నిన్ను నేనెంతని కొనియాడఁగలను ? ఏమి — ఈ మృదుల మనోహరకలస్వనము ! వీనులకు విందగుచున్నది — స్వర్గము నలంకరించు మరువాన్నరీ రత్నములు పరమాత్మునకొనరించు ధన్యగీతములుగావలయు — ఎంత మనోహరము ! ఎంతమధురము ! — అపూర్వము — ఎన్నఁడు విని యెఱుఁగను. చూడఁజూడ, పృథ్వి చిన్నదియగుచున్నది — స్వర్గము చేరువయగుచున్నది ! నా యానంద మపారము ! అపూర్వము ! వర్ణనాతీతము ! ”

అట్టి పరమానంద మనుభవించు నామనుజుని స్వరము తదావేశమున నట్టులే కట్టువడెను. జులేఖాయవస్థ అనిర్వచనీయముగనుండెను. ఆపలుకున భావమేమి కావలయును ? దురదృష్టవశమున మతిచెడిన ఉన్మాదుఁడో, లేక, తీవ్రసన్నిపాతజ్వర పీడితుఁడో ఆ తెఱంగునఁ బ్రలాపింపవలయునని ఆమె గ్రహించెను. యథార్థమరయ వలయు ననెడు కుతూహలమేగాక, ఒకవేళ సిద్ధి యరుదెంచునేని వలయు సాహాయ్యమచ్చటనలవడునో లేదోయను భయముగూడ నుదయించుటచే, నా జవ్వని ధైర్యధుర్యయై, ద్వారమునఁ దొంగి పరికించెను. తెల్లని బానిసలిర్వురు జీవరహిత శిలావిగ్రహములవలె నొక సోఫాచెంతఁ గూర్చుండియుండిరి. తన్మృదులతల్పమున నొకవ్యక్తి వ్రాలియుండెను.

ఆ ముగ్వురును కదలక మెదలక కేవలము చైతన్య రహితముగ

నుండుటచే, ప్రాణములేని మైనపు బొమ్మగాఁ గానోపునని జులేఖాకు ప్రప్రథమమున స్ఫురించెను. కాని, అట్టిసందేహము రయమునఁ దొలంగెను. బానిసయొకఁడా మెత్తని మొగముఁద్రిప్పి, పెదవిపై వ్రేలిడి, కడు నిశ్శబ్దముగ నుండవలయునని సన్నయొనరించెను. ఆపరిచారకుని వీక్షణములు నిరపాయముగ నుండుటయేగాక, సవినయముగ సగౌరవముగ నుండుటచే, జులేఖా హృదయము భయరహిత మాయెను. అనంతర మాసేవకుఁడు తల్పమువంకఁ దిలకించెను: తదాశ్రితునకు నిద్రాభంగ మొనరింపరాదని వాఁడు హెచ్చరించెనని జులేఖా గ్రహించెను.

వనితాజనోచిత కుతూహలాధిక్యమున నాకాంత మఱింత తొంగి చూచెను. అంతవఱకు నాశయ్యాగతుని శరీరాకృతి బాగుగ గోచరింపలేదు. ఇపుడు సుస్పష్టమాయెను. తోడనే, హృదయము ప్రకంపింప, నాకాంత రయంబున వెనుదిరుగఁబోయెను. తదవసర విపరీత సంభ్ర మాకులంబున వెలువడు కంఠరవము నారించుటెంతయో కష్టమాయెను. సేవకజన పరివృతుఁడై తల్పమునఁబడియున్న పురుషుని ప్రాయ మేఁబది సంవత్సరము లుండునని తోఁచుచుండెను. అసలాతని వయస్సుముప్పదియైదుసంవత్సరములే, ఐనను, శరీరపటిమమాత్రము వాలుకక్కి. చిక్కి పలుచనై మాంసరహితమై, కేవలము కంకాళ సన్నిభమగు కాయము చూచుటకెంతయు భయానకముగ నుండెను. శరీరమంతయు మేల్వలువలతో నలంకృతమైయున్నను, దుస్సహశరీర దౌర్బల్యము ఘోరముగ వ్యక్తమాయెను. దట్టంపు మొగమలుదిండులపై వ్రాలియున్న ఆపురుషుని మస్తకమునకుఁ బ్రాపుగ రక్తమాంస రహిత కృశీభూతచర్మాంచితాస్థిమయ హస్తము మడఁచియుండెను. వాని మోము గూడ జీవరహితముగనుండెను. ఎముకల కంటియుండు చర్మము కాగితమువలెఁ బలుచనై నునుపుగనుండెను. నిమీలితములగు నయనములు రెండును రెండు బిలములవలె, గుహలవలె,

జూచుటకెంతయు దుస్సహముగ నుండెను.

అట్టి ఘోరకృత్యం జూడజాలక జులేఖా వెనుదిరుగుచు నొక పరిచారకునకు సన్నయొనరించెను. మృతప్రాయుఁడగు తన స్వామి మేనుమఱచి నిద్రించుటఁ గాంచి, వాఁడు పిల్లివలె మెల్లగ లేచి, జులేఖాను నిశ్శబ్దముగా సమీపించెను. గట్టిగ నూపిరిదీయుటకైన సాహసము చాలని ఆ సేవకుఁడు తమ ఉచితజాగరూకతతోఁ దలుపు సల్లనవేయు నంత వారిరువురు కొంతదవ్వునకుఁ బోయిరి. సేవకుఁడు సవినయముగ నిట్లు ప్రశ్నించెను. — "అమ్మా! సేవకునకేమిఆజ్ఞ?

"ఓయీ! నేను ప్రసిద్ధపురుషుడగు దల్తబను పాషా సోదరీ పుత్రిక నని యెఱుంగుము. పాషా బంధుమిత్ర సమేతముగా నీప్రదేశమున విహరింప నరుదెంచెను. ప్రమాదవశమున నేను వారిని వీడి వచ్చితిని. నేను శీఘ్రముగఁ బోవలయు - అసహాయనై వెడలఁజాలను-తోడు గావలయు."

"అమ్మా! మాయిరువురి యందెవ్వరమైనను నిన్ను నిరపాయముగాఁ జేర్పగలము — అట్టి కార్యము మాకెంతయు సంతోషకరము. కాని, మాప్రభువు మేల్కాంచువఱకు వేచియుండవలయు. మఱియొక పరిచారకుఁ డిందులేఁడు."

"నీ స్వామి శీఘ్రముగా మేల్కాంచునా?" అని జులేఖా తత్తరపాటునఁ బ్రశ్నింప, వాడిట్లు బదులాడెను —

"దేవీ! ఒక గంటయగును — రెండు గంటలు కూడ గావచ్చును. ఈలోన, అల్పాహారమాయత్తము చేయుదును, ఆరగింపుము."

"కాని, రెండు గంటలగునా? అంత కాలమిందుఁ దడయరాదు. నాకై నాబంధుగులు దుఃఖించుచుందురు. నీ ప్రభువు నిక్కముగ వ్యాధిగ్రస్తుఁడా? ఈః (నిద్రనుండి మేల్కాంచునని నాకుఁదోపకున్నది."

దేవీ! నీ కాభయము వలదు. నిక్కముగ లేచువాఁడు. సందియ ముడిగి వేచియుండుము."

"కాని, ఈ రోగమేమి? జ్వరాధికమున మేను పగిలిచి యట్లు ప్రేలునా? లేక, ఈ హతభాగ్యుఁ డున్మాదుఁడా!"

"దేవీ! ఎఱుంగనా? గ్రహించియుందువని తలంచితిని."

"ఎఱుంగను!" జులేఖా సంభ్రమము దశాధికమాయెను.

"దేవీ! ఇదంతయు నభిసీ ప్రభావము! ఈమహానీయుఁడు నల్లమందమితముగాఁ దినువాఁడు."

తానాపాటి గ్రహింపఁ జాలనైతినే యని జులేఖా కడుంగడు విస్మయము జెందెను. అట్టి వింతపూరుషుల నాకాంత యెన్నఁడు గాంచి యెఱుంగదు. ఐనను, అట్టి చిత్రముల నామె వినియుండెను. జదివియు నుండెను. అట్టి మందభాగ్యుని బ్రత్యక్షముగఁ గాంచుటచే నామె హృదయము కంపించెను – "హా! దైవమా! – పరిచారకా! ఎంత దురదృష్టము! ఇట్టి దారుణదుర్వ్యసనమునకుఁ బాల్పడి నీ ప్రభువు మెల్ల మెల్లగ నాత్మహత్య యొనరింప నెంచెనా?"

"దేవీ! తనజీవితకాలమునం దర్ధభాగ మీతఁడు స్వీయమనో పరికల్పితస్వర్గమునందు వసియించువాఁడు: ఇంతటి ప్రభావముగల సిద్ధౌషధము నోరార సేవించి మనసార ఆనందించుటకుగా నీ నిర్మానుష్యప్రదేశమునకుఁ బ్రత్యేకముగా నరుదెంచి ఇందు స్థిరవాస మేర్పఱచుకొనెను –"

ఆముహూర్తమున నవ్వల కాలియడుగులు దబదబ వినవాయెను. జులేఖా భయప్రకంపితహృదయయై, అనిమిషనయనయై, అటు తిలకించెను. సిద్దీ భయంకరాకార మామె మనోనయనమునకు గోచరించెను. కాని, యథార్థ మన్యథా పరిణమించెను. ఖాలీలుని అపూర్వమనోహరమూర్తి నయనగోచరమాయెను; జులేఖాహృదయ ముప్పొంగెను: వదనము వికాసవంతమై అనిర్వచనీయానందమున కాలవాలమాయెను –

"ఇయ్యది, నామిత్రుఁ డొకఁ డగుదెంచెను!" అని యతం డానందకంపితస్వరంబున నఱచి, సంచి వడివడి దీసి, కడువినయముగ మెలంగిన పరిచారకున కొక సువర్ణ మొసంగి జులేఖా రయంబున నావలకుబోయెను.

నిజమనోహారిణిం గాంచినంతనే ఖాలీలుఁడు కూడ విస్మయానంద పరవశుఁ డాయెను. తత్క్షణమా యువతీయువకులు పరస్పరము గాఢా లింగన మొనరించిరి. అనంతరమా లతాంగి నిజహృదయాధినాథు భుజాదండము నాశ్రయించి, యల్లన నడచుచు స్వీయకథా విశేష ములు తెలియఁబఱచెను. దల్లబను పాషా నిద్రాపరుం డగుటయు, నవ్వాడి యైనంతనే తా నవ్వల కేగుటయు, సిద్దీమస్రూ దయ్యము వలెఁ బైఁబడి ఎత్తుకొని పోవుటయు, వాని దుస్సహాప్రవర్తనమును తాను తప్పించుకొని ఆగృహంబునఁ బడుటయు మొదలుగాఁ గల విషయములు జులేఖా యభివర్ణింప, ఖాలీలుఁడు సహజముగా నాగ్ర హాయత్తచిత్తుఁ డాయెను.

మస్రూ ఆప్రదేశమున నం దైన డాగియుండునని అనుమానించి, ఖాలీలుఁడు తన సునిశిత కరవాలము జేతఁబూని అప్రమత్తుఁడై యుండెను. కాని, వాఁడా మార్గమునఁ గాన్పింపలేదు. తాను వెను దవిలిన ఆయుధహూధముఁడు నీటమునిఁగి చచ్చియుండునని తురుష్క యువకుఁడు నమ్మియుండెను. వాడట్లు గతింపక, ఇంకను సజీవుడై యుండెనని స్పష్టమాయెను. పరస్పరానురాగబద్ధులగు నా యువతీ యువకులు పరస్పర మెఱుంగని రహస్యములు లేవు. కాన, మార్గ మధ్యమున నాయువకుఁడు తన ప్రియాంగన కెన్నియో విషయము లెఱింగించెను.

జులేఖా ఖాలీలునను గాంచినంతనే, పాషా మొదలగు వారం దఱు గగుంగడు ముదమందిరి. జులేఖా నరయుటకు వేర్వేరు పథంబుల

బులఁ బోయిన జాలియను లూకాసు లప్పుడే యరుదెంచియుండిరి. ప్రభుప్రత్నియగు ఇస్మిల్డా హృదయము గర్హిత మాత్సర్య సర్పదష్ట మాయెను. హృదయ మెంత యుడుకుచున్నను నిశ్చలముగఁ గాన్పింపవలసిన కారణమున, నాముత్తకాళిని యవస్థ మఱియు దుస్సహముగ నుండెను. జులేఖా మఱలఁ దన భయావహ వృత్తాంతము సమగ్రముగ వినిపించెను. తన సేవకాధముఁడు మన్సూరే అంతటి దౌర్జన్య మొనరించెనని ఎఱింగినంతనే, దల్తబనుపాషా ప్రచండ క్రోధారుణనేత్రుఁడై, పండ్లు పటపట గొఱికెను. మేధావియు సమయజ్ఞుఁడును నగు ఖాలీలుఁడు సిద్దిని మును దానెఱుంగనట్టులె మెలంగెను.

అనంతరము వారలందఱు నల్లనఁ దమ నావచెంతకుఁబోయి, అందాసీనులై గృహాభిముఖులైరి. సంభాషణము సహజముగా జులేఖా భయానక సాహసోదంతము మీఁదనే కేంద్రీకృతమాయెను. ఆ సందర్భమున లూకాసు ఇటులనెను. — "జులేఖా! నిన్ను అన్వేషింప బోయినపుడు నా చిత్తము పరిపరివిధములుపోయెను. బాల్కను దేశమునంతటిని గడగడలాడించి కల్లదొంగను బోలు మఱియొక క్రూర చోరాధమునకైనఁ జిక్కియుందువని నేనెంతయు భయమందితిని."

దల్తబనుపాషా తోడనే యిట్లు పలికెను. —

"ఔనౌను. ఆనల్లదొంగ మొన్నటివఱకు జీవించియుండెననియే జ్ఞాపకము. కడుంగడు ప్రవీణుఁడగు నా గజదొంగ యొనరించిన వైపరీత్యములు జనులు భయాద్భుతస్వరమున జెప్పుకొనుచుందురు.

"అట్టి గాథలలో నొక ఫ్రెంచి బాటసారికి సంబంధించినది కడు ప్రసిద్ధము, కడు విపరీతము. ఒకానొక వార్తాపత్రికయందుఁ గాంచియుంటిని."

అట్లు లూకాసు మగుడ బలుక, పాషా సాశ్చర్యముగ నిట్టులనెను:

"మిత్రమా! అటులనా! మనమిత్రుఁడు ఖలీలుఁ డొక్కదినము

రెండు కథలు జెప్పవలెను గాని, నివాభారము వహించి, అత్యెంచి బాటసారి కథ వినిపించి సహాకారానంద ముత్తగూర్పుము. ”

లూకాను అమితోత్సాహ సీపితానన్నుడై తత్కార్యమున కుద్యమించెను.

౨౩

రహస్య యుద్ధ నౌక

లూకాను కథ పూర్తియైనంతనే, దల్బబనుపాషా యథావిధంబునఁ జింతాపరుఁడై ఇట్లుపలెను. —

“ ఖాలీలుని కథలవలె నియ్యది చరిత్రాధారము గాకున్నను, కడు నానందకరముగనే యుండెను. తత్కథానాయకుఁడగు త్రెంచివీరుఁడు నాయికను గాంచినంతనే ప్రేమముగ్ధుఁడాయెనని తోచెడిని. ఇట్టి ప్రేమము వీక్షణమాత్రజనిత మని చెప్పనొప్పును. ఈసిద్ధాంతమును ధృవపఱచుటకును, ఖండించుటకునుగూడ సమానావకాశములున్నవి. ”

దల్బబనుపాషా సహజహంకార పూరితస్వరంబున నటులు పలుక, ఖాలీలుఁ డిట్లులనెను —

“ పాషా ! వీక్షణమాత్ర ప్రేమ సిద్ధాంతము కడుంగడు సమంజసము. ఎయ్యది సమంజసమో, అయ్యది స్వభావసిద్ధమని చెప్పఁదగును. నాయభిప్రాయము విశదీకరింతును, గమనింపుము. సౌందర్యము నేత్రానందకరము, తత్క్షణ హృదయానురాగ ప్రభవకారణము. కావున, తొలుదొల్తనే అనుకూలాభిప్రాయ మేర్పడఁజేయఁజాలు సామర్థ్యము సౌందర్యమునకుఁ గలదు. అట్టి అభిప్రాయబద్ధుఁడు తాఁ గాంచు కాంత వదన సౌందర్యము తదీయ హృదయ ప్రతిబింబితమనియుగూడ ప్రశంగవశమున నరయఁజాలునేని తదనుకూలాభిప్రాయము ధృవంబగును. వీక్షణమాత్ర జనితప్రేమతత్త్వ మియ్యది.”

దల్తబయుపాషా తోడనే యిట్లు బదులాడెను. —

“నీపలుకు లసంబద్ధములు గావు: అట్టి ప్రేమము గలదు — శాశ్వతముగూడ గావచ్చును. ఏమన, పరస్పరము హాయిగ మేళ వించు హృదయములే విధికృతంబున నొక్కెడ సమకూడును. కాని, మఱియొక విషయము గమనింపవలయును. వీక్షణ మాత్రమున నాక స్మికముగ నేర్పడు ప్రేమ అట్టులే క్షణభంగురము గానోపు. ఎట్లు జనించెనో, అట్టులే యంతరింపఁగలదు. ఇయ్యది సాధారణ సంభవ మని భావింతును. అట్టిప్రేమ అభంగురమై, నిశ్చలమై, సుఖప్రదమై యుండఁజాలదు. సౌఖ్యదాయకము గాకుండుటయే గాక, అట్టి దంపతు లలోనొక్కరికైనను సంతాపకారణమై బాధాకరముగ బరిణమించును.”

ప్రభుపత్ని ముసుంగునుండియే భావగర్భితముగ వీక్షింపుచు నిట్లనెను—

“తరుణ వయస్కుఁడగు పురుషుఁడు అమితోత్సాహపరుఁడై, అనివార్యమోహావేశము కతమున, యుక్తాయుక్త వివేచనా సామర్థ్య ముడిగి, తదవసరోద్భూత మనోవికారము విమల నిశ్చలాను రాగమని భ్రమించి, ఒక సుందరిని ప్రేమించి, తదుత్తరదినముననే, తదుత్తరఘటికయందే తత్సమానావేశమున మఱియొక వాల్గంటిని గాంచి వలచును. ఖలీలు మహాశయా! నాపలుకులు నిక్కముగదా!”

అట్లు పలుకు ఇస్మిల్డా క్రూరతీక్ష్ణ వీక్షణమొండు జులేఖాపై బఱపెను; ఖలీలుఁడు కనిపట్టెను. ప్రభుపత్ని మానసమెటులుం డెనో ఆతఁడు గుర్తించెను. ఆకస్మికముగ నంతర్హితమైన జులేఖాను అన్వేషించుటయందు ఖలీలుఁడు వ్యక్తీకరించిన గాఢోత్సాహముచే నిస్మిల్డా మాత్సర్యము మగుడ నుప్పొంగి నిల్చెను. లూకాసు జూలియనులు గూడ వెనుకబోయినను, ఖలీలుఁడే ఆకన్నియ నరయఁజాలెను. ఆకారణమున నాయువతీ యువకులు కొంతకాల మేకాంతముగ నుండుటకు వీలాయెను. నిర్మల ప్రేమ మన నెట్టిదో యెఱుంగని

ప్రభుపత్ని, నిశ్చలానురాగమెద్దియో యెఱుంగని ప్రభుపత్ని, దుష్ట కామా యత్తచిత్తయగు ప్రభుపత్ని, ఖలీలుని గాంచి మోహాతురయై ఉవ్విళులూరు ప్రభుపత్ని ఆతఁడు మఱల జులేఖాతో నొంటిపాటుగ నుండెనని యెఱింగి ఎట్లు సహించును ? కావుననే, నిజహృదయాంతర ప్రజ్వలిత క్రోధ మొకింత యుపశమనము గాంచునట్లు వీక్షణమాత్ర ప్రేమము గుఱించి యట్లు లుపన్యసించి ప్రశ్నించి ఆమె తురుష్క యువకుఁ గారింపఁగడంగెను.

గభీర హృదయుఁడగు ఖలీలుఁడు ప్రభుభార్య వక్రహృదయ మెఱింగియు, సహజ నిశ్చల స్వరంబున నిట్లులనెను. —

"దేవీ ! నీపలుకు లణుమాత్ర మసంబద్ధములుగావు. ప్రత్యేకముగఁ గొన్ని యుదాహరణములం దీసి విచారింతుమేని, మన మట్లు వాదింపనగును. అట్లుగాక, పాషా విశాలహృదయముతో నొక సర్వసామాన్యవిషయము మాత్రము ప్రశంసించెను."

పాషా యిట్లులనెను. —

"మన మిత్రుఁడగు లూకాసు కథా శ్రవణమువలనను, తదనంతరాలోచనా పరంపరచేతను మదీయ మానసము నాశ్రయించియుండిన ప్రధాన విషయము మఱచితిని."

నిజభర్తృఘాతము దలపెట్టిన ఇస్మిల్లాతోడనే విహ్వలహృదయ యయ్యు నిగ్రహించుకొని, నితాంత విమలానురాగపూరిత చిత్తవలె నభినయించి, మధుర మందహాస విరాజిత ప్రసన్నాననయై మగని వంకఁ దిలకించి, మనోహర కలస్వనమున నా ప్రధాన విషయమెద్ది యని ప్రశ్నింప పాషా యిట్లు బదులాడెను. —

"మహాత్ముఁడగు మస్రూ గుఱించి తలఁచుచుంటిని. జులేఖా నీజనకుఁడు నగర రక్షకుఁడు గదా ! మన మిలుసేరునంతనే, భటులను నలుదిక్కుల రయంబున నంపి సిద్దీని బట్టవలయునని కదీస్కారుకు

వర్తమానమంపుదును.”

నౌక మెల్లగఁ బోవుచుండెను. వారింకను ఉపనదిమీఁదనే యాన మొనరింపుచుండిరి. అటు నిటు నుండు గట్టులు వృక్షసంకీర్ణములగుటచే బాస్వాసు కానరాకుండెను. క్రమముగా నాజలమార్గము గడచి బాస్వరసు జొచ్చినంతనే, వారి యుత్సాహమంతయు నడంగెను. భయముచే గాకున్నను, విపరీత విస్మయ సంభ్రమములచే వారి హృదయము కంపించెను. కారణ మేమన, తురుష్కదేశముతో సఖ్యములేని రష్యాదేశపు యుద్ధనావయొకటి తద్దేశ లాంఛనమగు కేతనముతోఁ గృష్ణసముద్రమునుండి బిఱబిఱ సరుదెంచుచుండెను.

అంతమాత్రమున వారి హృదయములు చలింపనేల? టర్కీ రష్యాదేశములు కొంతకాలము పరస్పరసంగరమున మునింగియుండెను. ఇంగ్లాండు రష్యాదేశమునకుఁ దోడ్పడెను. ఐనను, ఇంగ్లాండుదేశము వలననే వైరులిర్వురు సంగ్రామమును విరమించియుండిరి. అంతమాత్రమున యుద్ధభయము తొలంగెనని తలంపరాదు. ఇరుపక్షలవారు నామోదించు సంధి పొసగదలయును. తత్కార్యము సాధింపఁగోరియే ఇంగ్లాండు ప్రోత్సాహముచే టర్కీ రుష్యాదేశములు రణ ముడిగియుండిరి. రాజనీతిజ్ఞులు సంధికార్యరచనామగ్నులై యుండిరి. అట్టిసమయమున శత్రునావ తమ జలముల నేల ప్రవేశింపవలయు? దత్తబసుపాషా సహజముగ భయసంభ్రమ విచలితహృదయుఁడై ఇట్లనెను:

“ఏమీ వైపరీత్యము! సంధి కాఁగల ఈ విరామ సమయమున రష్యను యుద్ధనావ మన జలముల చొరనేల? సమర విరామము భంగపడలేదే!”

ఆనావ దృగ్గోచరమైనంతనే ఖలీలుఁడు దగ్గున లేచి తద్దేశధ్యానమున నావంకఁ జూడ్కులు నిగుడించి “కడు విపరీత”మని యనుకొనెను.

“ఈ యాగమనము స్నేహపూర్వకము కారాదా! వినోదార్థము

కారాదా? అకారణముగా రష్యాదేశము యుద్ధవిరామ నియమముల నుల్లంఘించుననని భావింపను."

ఆ తెలుంగున లూకాసు పలుక, పాషా యిట్టులనెను—

"ఈనావ దురాలోచనాయత్తమై యింత దవ్వరుదెంచెనేని, మన యుద్ధనావ లూరకుండునా? 'సువర్ణశృంగము'న నిలిచియుండు మన నౌకాబలము తప్పక ఎదిరించును."

"అపాయమును సంభవించునా!" అని ప్రభుపత్ని భయోద్విగ్న స్వరంబునఁ బ్రశ్నించెను. తైరజా గుల్నేరులుకూడఁ దత్సమాన భయముచేఁ గంపించిరి. జులేఖా మాత్రమట్లు చలింపక, శత్రునావ పరీక్షానిమగ్నుఁడగు తన ప్రియు నల్లనల్లనఁ దిలకింపఁ దొడంగెను.

భయాతురమునఁ బ్రశ్నించిన భార్యకు దత్తబనుపాషా సమాధాన మొసంగక మున్నె, ఉద్విగ్నస్వరమున ఖలీలుఁ డిట్టులనెను—

"తెలిసె! తెలిసె! పాషా! రష్యను నావికులు అల్లదె— శ్వేతకేతనము నెత్తువారు! వారు దుష్టాభిప్రాయబద్ధులుంగా రనుట సువ్యక్తము!"

అంతటి బుద్ధికౌశల్యమె ఱుంగని పాషా వారి యభిప్రాయ మేమై యుండునని ప్రశ్నించెను. ఖలీలుఁ డిట్లు బదులాడెను:

"ఇవన్నియు యుద్ధవిరామ దినములుగదా. టర్కీ. రష్యాదేశములు పరస్పరము సమ్మతించుటచే నన్యోన్యాధీన యోధజనంబును సాగనంపుచుండిరి. యుద్ధమున మనకుఁ జిక్కిన రష్యను ప్రముఖుల నెక్కించుకొని వారి నగరమున దిగవిడుచుటకొఱకు మన నావ యొకటి నాలుగు దినములక్రిందఁ బ్రయాణమాయెను. అట్టులే, వారి యధీనమైన మన యోధులను మన కప్పగించు నెపమున నీరష్యను నావ యరుదెంచి యుండవలయు."

ఖలీలుని ఊహ నిక్కమగునా యని తర్కింపవలసిన యవసరము లేకపోయెను. శాంతసూచిత శ్వేతపతాక ప్రదర్శనమున వారి

వారి భయానుమానములు పటాపంచలాయెను. ఆనావ ఒక యర మైలు దవ్వున గోచరించెను. తెరచాప లన్నియు లేచియేయున్నను వాతావరణము తీవ్రానిల పీడితముగాక నిశ్చలముగ నుండుటచే గమనము కడు మందముగనుండెను. ఆకారణమున, భాసుర భాస్వ రను జలపర్యంకమున గంభీరతరముగ నిలిచియున్న ఆ జలగామి చూచుట కెంతయు శోభాయమానముగనుండెను. బాగుగఁ జూచి యానందింపగోరి తమ నౌక నౌకింత దవ్వుగఁ బోనీయవలయునని దల్తబను పాషా తన బానిసల నాజ్ఞాపించెను.

మగువలుఅన్యనౌకావీక్షణోత్సాహపరతంత్రలై తమ మేలుముసుం గులను బోఁద్రోచిరి. రష్యను నావపైఁ బెక్కు దూరవస్తుదర్శనయంత్ర ములు పొడసూపెను. అయ్యది పాషానౌకపై నిగిడియుండెను. అనూనసౌందర్యముతో నలరారు నా మేల్బంతుల వంకఁ దిరిగిన దూర దర్శనయంత్రములు సహజముగ మరిమరలుదిరుగక అట్టులేనిలిచిపోయె ను. హరింబట్టు వితానాంతరమున, మెత్తని మోహంపు దిట్టంపుదిండు లపై మనోహరతరంబుగ వ్రాలి, ప్రాచ్యదేశనారీజనసహజాపూర్వరూప వైభవంబులతో విద్యుల్లతాసన్నిభముగ దీపించు నిస్తుల్యాతెరజా జాలేఖా గుల్నేరుల నొకసారి గాంచిన యనంతరము దృష్టి మరు ల్చుట అసంభవము గదా! ప్రభుపత్ని ఆ విషయము గమనించిన గమనించి యుండుగాని, మిగిలిన జవ్వనులు మువ్వురు మాత్ర మేమి యు నెఱుంగక అట్టులే చూచుచుండిరి. ఖాలీలాది యువకులు రష్యను దూరదర్శినీయంత్రముల మర్మము గ్రహించియు, అనాచ్ఛాదితవదన లగు నా యువతులపై దల్తబనుపాషా కినియు నేమోయని వెఱచి, మిన్నకుండిరి. రెండుమూడు నిముసములు గడచిన యనంతరము పాషాయే గ్రహించి, యదరి ఉద్విగ్నస్వరంబున నిట్టులనెను.

"వదనముల నాచ్ఛాదింపుడు! సత్వర మాచ్ఛాదింపుడు! ఆ

కాఫరులు మిమ్ము గాంచువారు!"

తోడనే ఆ సుందరీమణుల మనోహరవదనబింబములు వసన మేఘా చ్ఛాదితము లాయెను. తోడనే ఆ దూరదర్శనయంత్రము లొకొక్కటి స్థానభ్రంశమాయెను.

ఖాలీలుని ఊహాయే నిక్కమని పాఠకులు గ్రహింపవలయు. రణమునం దమ యధీనమైన రష్యను యోధులను తురుష్కులు నాలుగైదు దినములక్రిందట సంపియుండిరి. ఆ విధంబుననే, తమ యధీనులైన తురుష్క యోధులను రష్యను నావ యిపుడు కొనివచ్చెను. ఆ యుద్ధనౌక ముప్పదియారు ఫిరంగులు గలిగి కడు బలాఢ్యముగ నుండెను. కులీనుండగు యువకుం డొకం డందు నాయకత్వము వహించి శాసించుచుండెను. యుక్తాయుక్తము లెఱుంగని ఆ బాలనాయకుడు సాహసకార్యము లొనరించి కీర్తికాంతాకరగ్రహణ మొనరింప వలయునని కడుంగడు దత్తరపడుచుండెను. ఏదియేని ఒక కార్యము దలపెట్టి సాధింపం గడంగునపుడా సేనాని మంచిచెడ్డ లరయుట గాని, పాప పుణ్యములు పరిగణించుటగాని, యెఱుంగడు. తురుష్కజాతిపై నాతని కెంతయేని గుజుప్స. అట్టి గర్విష్ఠక్రోధదురహంకారపూరిత హృదయుండు తాం గొనితెచ్చిన తురుష్క యోధులు నౌకోపరి భాగమున నిలిచి స్వదేశమును సంతసమునం దిలకింపంజాలు నవకాశ మీయక, దుష్టమతియై వారి నధోభాగమున నుంచెను.

సేనానియగు నివనుండు నిజసహాయాధికారజనపరివృతుండై ఎద్దియో ముచ్చటించుచు బాస్ఫరసు రమణీయదృశ్యములం గాంచు సమయమున దల్తబనుపాషానౌక నయనపథంబునం బడెను. ఆసమయమున నితరనౌక లేవియు నాప్రాంతమున లేవు. చిత్రవర్ణవిరాజమానమై, మనోహరమైయొప్పు నాలకము గాంచినంతనే ఆ నావాధికారి కుతూహలపరుండై దూరదర్శినిందీసి చక్కగజూచుచుం బోయెను — "నల్లనినావికు

లార్వ్వరా నౌక నడుపువారు మన నావికులవలె వారును నేర్పరులు గావలయు! ఓహో! మనలఁ గాంచి వెఱచి యున్నారు — ఎటు తిరుగ వలయునో నిర్ణయింపఁజాలక తిల్లడిల్లుచున్నారు! ఆహా! అందుసుందర నారీమణులు గూడ నున్నారే! అట్టిసొగసుకత్తెలను ఓడ్గఱనుండి కను లారఁ గాంచవలయు! మనలఁ గాంచి వారు భయకంపితులై యుం దురు — సత్వర మాశ్వేత కేతనము బ్రదర్శింపుఁడు!"

భటులిటు లొనరింప, నాతఁడు మగుడ నిటులనెను — "భళీ! అదృష్టమే! ఆ నౌకయే ఇటు లరుదెంచుచున్నది! మిత్రులారా! చూడుఁడు! అందలి సుందరులు మేలి ముసుగులు దొలఁగఁ ద్రోయు వారు! మీరును మీయంత్రిసాహాయ్యమున మీనయనములకు విం దొనరింపుఁడు." — ఉపనాయకు లటు లొనరించిరి. — "ఆహా! ఏమి సోయగము! మిత్రులారా! తురుష్క నారులు సహజముగఁ గడు సుందరులు; కాని తమ సౌందర్యము నిరుపమానమని మెఱుంగు మెఱుంగఁబోవుటే ఆపగిది నిబ్బరముగ, దమ వదనము లను బ్రదర్శింతురు!"

ప్రధానోప సేనానియగు 'నికోలసు' సమంజసముగ నిట్లు బదు లాడెను. —

"ఆర్యా! మనము దూర దర్శనయంత్రములతోఁ బరీక్షించు చుంటిమని తెలియక, మన నావను జక్కగఁ గాంచవలయునని నెదు శుతూహలమునసే వా రనాచ్ఛాదితవదనలై యుండవచ్చును."

అనంతర మాయధికారులందఱు తురుష్క నారీజన పరిశీలన కార్య నిమగ్నులైరి. ప్రధాన సేనానియగు ఐవనుఁడు మగుడ నిట్టులనెను:

"ఏమీ మోహనాంగుల రూపురేఖా వైభవములు! మిత్రులారా! యిట్టి మనోహర నారీమణుల మీరెన్నఁడైనఁ గాంచి యుందురా? నాకీ నావపై నున్నటులే విస్పష్టముగఁ గాన్పించువారు. ఆకర్ణాంత

విశాలములగు నామచ్చెకంటుల నయనము లపూర్వ మోహజనక ములే! ఛీ! ఏమీ యాగడము? వదనములు ముసుఁగు నాచ్ఛాదితము లాయె! —"

"నిజము! విరాజమాన సక్షత్రము లొక్కసారి మాయమైనటు లాయెను."

"నెఱసిన గడ్డములుగల ఆస్థూలశరీరుఁడేమియో తీవ్రముగఁ బలికి నటులున్నది —"

ప్రధానోపనాయకుఁడగు నికోలసు ఇటులనెను. —

"మేలు ముసుంగులు దాల్పవలయునని ఆతఁ డాజ్ఞాపించియుం డును. వాని పేరు టురంబుపై దీపించు లాంఛనములు గాంచితి — ఆతఁడొక పాషా కావలయు. మన మటు లవిరళముగఁ గాంచుట యసంగతము గదా. ఇఁక నామోహనాంగుల మనోహరవదనములు మనకుఁ దెల్లమగుట కల్ల."

"తెల్లమగుట కల్లయా! తద్వీయాలాప మారుతాహతి నాహృ దయము విపరీతముగఁ గలంగెడిని! నా మానస మమితోత్సాహ పూరితమై —"

"ఆర్యా! ఇయ్యది యుద్ధవిరామదినములసియు, మన మిపుడు శాంతిధ్వజ మెత్తితిమనియు గమనించి జాగరూకుఁడవు గమ్ము, తీవ్రాచరణము తగదని మనవి చేయువాఁడను."

"ఇయ్యది యుద్ధవిరామ సమయమగుట నిక్కము. ఐననేమి, ఆతురుష్కముదుకఁడు — పాషాను, ఆసుందరనారీజనంబులను ఊరక పోనీయరాదు. ఇదియొక దోషము కానేరదు."

అనుభవజ్ఞుఁడగు నికోలసు తన నాయకుని దుర్బుద్ధి మరలింప నెంతయు బ్రయత్నించెను. మహాభిమానియగు తురుష్కుఁడు తన కాంత కెంతస్వల్పమగౌరవము ఘటిల్లినను సహించువాఁడు కాఁడని

ఆతఁడు దెలియఁబఱచెను. ఐనను, యుక్తాయుక్తము లెఱుంగని ఐవనుఁడా హితవాక్యములు పెడచెవిని బెట్టి ఇట్టులనెను — "మిత్రమా! ఇం దగౌరవమేముండును? ప్రసిద్ధుఁ డగు రమ్యాను సేనాని వాంఛించుటయు, తురుష్క నరాధముఁడు నిరాకరించుటయునా? ఇఁక నాకాంతల గుఱించియా! — ఎండ కన్నెఱుంగక అంతిపురంబునఁ జిరకాలము నవయు వనితలు మనవంటి ప్రముఖులతో ముచ్చటించుటకుఁ దప్పక తత్తరపడుచుందురు."

"ఆర్యా! అందు పాషాయొక్కఁడే గాక తరుణ వయస్కులగు మువ్వురు సుందర పురుషులు గూడ నున్నవారు సుమా!"

అనుభవజ్ఞుఁడగు నికోలసు ఎంత వారింపఁ బ్రయత్నించినను ప్రయోజనము లేక పోయెను. వారించు గొలఁది, వాని యాతుర మధికతరమాయెను. తాను ముందుగ వారి చెంతకుఁ బోయి, వారిని దన నావమీఁదకు నాహ్వానించి, ఉపాయమున నాయువకులను దొలంగించి తా నాకాంతలతో సరస సల్లాపములాడి తీరుదునని ఐవనుఁడు దుర్మదాంధమునఁ బంతములాడెను. పూర్తి తురుష్క నారీజనశీల మెఱుంగని ఆ మూర్ఖాగ్రేసరుఁడు చలము వహించి యుండెను. యుద్ధవిరామ సమయమున నెంతటి యల్పకార్య మొనరించినను, దావానలాభీల సమరజ్వాలలు మగుడ రెండు దేశములను భస్మీభూత మొనరింపవచ్చునని ప్రధానోపనాయకుఁడు హెచ్చరించినను, ఆశకుఁడు వినఁడాయెను. నాయకుని ఆజ్ఞయగుటచే, నొక చిన్న నౌక ఆయత్తమాయెను. చక్కని రమ్యాను నావికులార్గురు నౌకాదండములు బూని సిద్ధముగనుండిరి. వారందఱు ఖడ్గధరులై యుండిరి. సాయుధుఁ డగు నైవనుఁడు గూడ తోడనే యం దాసీనుఁ డాయెను. నౌక తత్క్షణము రయంబునఁ బోసాగెను.

ఆముహూర్తమున పాషా నౌక వెనుదిరిగి గృహోన్ముఖ

మాయెను. రష్యాను యుద్ధనావను జూచు కుతూహలము తీఱుటచే వారిక దమ నిలయమునకుఁ బోనుండిరి. అట్టి సమయమున రష్యాను సేనాని నౌక ఆయ త్తమాయెను. ఆవిషయము గాంచిన పాషా ఇట్టులనెను — " యుద్ధనావనుండి ఎవ్వరో దిగుచున్నారు. " ఖలీలుఁ డిట్టులనెను.

" నిజము. ఆయుద్ధనావ వడివడి మన రాజధానిజేరి తన కార్యము నిర్వ ర్తించుటకు మాఱు లంగరు వేయుచున్నది. నౌక వాయువేగ మునఁ బఱ తెంచుచున్నది ! మనవంక కే యరుదెంచుట లేదుగదా ? "

ఖలీలుని అంత్యవాక్యము స్వగతప్రాయము. తన యందనుండు కాంతలు భయమందుదురను భయమున నాతఁ డాపలుకు బిగ్గరగ నుచ్చరింపలేదు.

" ఆనౌక సూటిగ మనమీఁదకే వచ్చుచున్నది ! " అని లూకాసు సవిస్మయముగ ననెను. ఇస్మీల్డా మగుడ భయవిహ్వలయై "అపాయము సంభవించునా ? " యని ప్రశ్నించెను. పాషా యిట్టు లనెను :

" మొఱకులగు రష్యనులు గౌరవమర్యాద లెఱింగినవారు కాకున్నను, శ్వేతపతాకము బ్రదర్శించి కలహమునకు గాలు ద్రవ్వుదురని తలంపను. ఐనను, యుద్ధనావ అచట నిలుచుటయు, దూరదర్శన యంత్రములు మఱలినంతనే ఈనౌక బయలుదేఱుటయు వింతగఁ దోఁచెడిని. "

ఖాలీలుఁ డిట్టులనెను —

"వనితాజనంబులకు భయములేదు. ఆనౌకయందార్వురునావికులును ఒక ఉద్యోగియుం గలరు. మనము పదిమంది యున్నారము. "

" కాని, మన నావికు లాయుధహస్తులుకారు. ఐననేమి ? మనము నల్వురము సాయుధులము, కృతహస్తులము గదా. మృగప్రాయులగు ఈరష్యనులఁ పాడి ద్రొఱంగి దురాలోచనాయ త్తచిత్తు లగుదు రేని,

మన భుజబలము జవిగాంతురుగాక ! — కాని, వారేమైన నరయఁగో
యిటు రావచ్చును. ఇఁకముందు పోఁజాలక తగు నావికునకై తత్తర
పడవచ్చును—"

యోధపురుషుఁడగు దత్తబనుపాపా యట్లు లుచితముగఁ బలుక,
ఖలీలుఁడు మందస్వరంబున నిట్టులనెను—

"పాపా ! ఏసమాధానము కావలసియున్నను, ఇట్లు రానవసరము
లేదు. ఈ ప్రదేశ నైసర్గికము దెలియు మన జాతివాఁ డొక్కఁడైన
నందుండకపోఁడు."

వారాతెలుంగున గుసగుసలాడుచుండ, ప్రభుపత్ని విపరీత భయా
తురంబున ననిమిషనయనయై, స్వేదకణవిభూషితవదనయై మగనిచెంత
కరుదెంచి, ఆతని భుజముల నాశ్రయించి యిట్టులనెను—

"ఈ సమయము నిక్కముగ నపాయకరము ? నాథా ! మాటాడ
వేమి ? "

"ప్రేయసీ ! భయము వలదు. ఈ చర్య నాకును గ్రాహ్యము
కాకున్నది—నాహృదయము భయాధీనము కాదు. గాని, విస్మయగ్ర
స్తమైయున్నది. ఈ రిమ్యనుల కేమిగావలయునో ఎఱుంగరాదు—అను
మానాస్పదము—"

"నాథా ! ఇంత జాగేల ? మననౌక రయంబున దరిజేరవలయు !—
నావికులను త్వరపెట్టుఁడు ! —"

"అసాధ్యము ! రమ్యను నౌక గమనము శీఘ్రతరము — మనము
పోఁబ్రయత్నించినను, ఆ పాత్ర మడ్డుతగిలి నిరోధించును — మఱియు,
ఐదారుగురు రమ్యనులు కన్పడునంతమాత్రమున పలాయన మొనరింపఁ
దలచుట పాడియగునా ? ధీరజన సమ్మతమా ? సుందరీ ! భయరహి
తవై సుఖోపవిష్టవుగమ్ము. అబల ఒక్కతె యున్నఁజాలు, నా కుడి
భుజము బలము సెడినటులగును."

భారతరమ్యాగయనైరి, ఇస్మాయిల్లా తమ తావునకుఁ బోయెను. భార్యా భర్తలట్లు పరస్పరము సంభాషించు నవసరమున, ఖలీలుఁడు సందు జూచి, ధైర్యాంచిత ప్రణయ వీక్షణము జులేఖాపైఁ బఱపెను. అదే సమయమని ఎంచి, జూలియను లూకాసులు తమ మనోహారిణులగు తైరజాగుల్నేరులను రయంబునడాసి వారిశ్రవణమున రెండుమాటలాడిరి

సహజముగ ధైర్యశాలియు మానియు నగు దల్తబసుపాషా తన నౌకను శీఘ్రతరముగ బోనీయఁడాయెను. రష్యను నౌక మఱియు మఱియు సమీపించుచుండెను. మేధావియగు ఖాలీలుఁ డాకస్మికముగ నిటులనెను. "పాషా! వారి యభిప్రాయమేమైనను మన మిచట నిలిచి యుందము."

అట్టి ప్రవర్తనమే సమంజసమని భావించి తన బానిసల నాజ్ఞాపింప, వారు తోడనే నౌకాదండములు వదలివైచిరి. అంతలో రష్యనునౌక దగ్గఱ కరుదెంచి ఎదురుగా నిలిచెను. సేనానియగు ఐవనుఁడు తురుష్క కాంతల నుద్దేశించి, ప్రణామపూర్వకముగా సవినయముగ శిరఃకంప మొనరించెను. తమ సహజ వినయ సౌశీల్య మచ్చుపడ నా నారీమణు లల్లన మోములు వాల్చిరి. తత్ప్రణామమునకుఁ దానె గుఱియైతినని భ్రమించిన దల్తబసుపాషా సైనికజనోచితముగఁ దన దక్షిణహస్తము నిజాననమున నెత్తెను. రష్యను నాయకుఁ డంత వారందఱను గలయఁ జూచి కడు సౌమ్యముగనే ఇట్లు విస్పష్టముగఁ బ్రశ్నించెను— "రష్యను భాష తెలియువారు ఇందెవ్వరైన నుందురా?"

తద్భాషాపరిచయము లేనికారణమున వారెల్లరు మౌనముద్రాభిముద్రితులై యుండ రష్యను సేనాని ఫ్రెంచిభాషయందు బ్రశ్నించెను.

ఖలీలుఁడు తోడనే దల్తబసుపాషావంక దిలకించెను. ఆ మహానీయుఁడు శూన్యవదనుఁడై వింత తెఱంగున శిరం బాడించి, గడ్డము దడవుచు నిట్లు గొణఁగెను — "ఈ సేనాని వట్టి దౌర్భాగ్యుఁడు

గావలయు — వట్టి మృగప్రాయుఁడు! [illegible] నేసి, పూజ్యులగు మహమ్మదు వారు నిర్వచించిన పవిత్రస్వర్గభాష వీనికి రాకుండునా?"

అట్టి వెంగిలిమాటలు లెక్క సేయక, ఖలీలుఁ డిట్టు లనెను :—
"ఆర్యా! నేను ఫ్రెంచిభాషయందుఁ బ్రత్యుత్తర మీయఁగలను."

ఆ భాష తమకు దెలియదని తైరజా గుల్నేరులతో జులేఖా యనెను. తనపలుకులకు బదులాడిన ఖలీలునిఁ గాంచి ఐనసుఁ డిట్లు పలికెను :—

"ఆర్యా! ఆ రష్యాను నావను శాసించు నాయకుఁడ నని ఎఱింగింపనిండు. ఇట్టులే మీ రెవ్వరో సగౌరవముగా నాకెఱుకపఱుతురా!"

"ఈ మేటిపురుషుఁడు దర్తబను పాషా యని యెఱుంగుము. ఈ నౌక ఈ మహనీయునిది. ఈ వనితామణులు పాషా కుటుంబము లోని వారు. నేనును ఈ గ్రీకుయువకు లిర్వురును పాషా యొక్క మిత్రులము, అతిథులము."

తురుష్కనారీమణుల వదనసౌందర్యము గాంచి ఆనందింపవలయు నని రష్యను సేనాని హృదయము తత్తరపడుచుండెను. కాని, దట్టంపు ముసుఁగుల నడంగియుండిన ఆ సుందరవదనబింబము లించుకేనియు గానరాకుండుటచే నైవనుఁడు కడు జీకాకు జెందియు గొంత నిగ్రహించుకొని ఖలీలు నుద్దేశించి ఇట్లు ప్రశ్నింపఁ బోయెను. —

"ఆర్యా! ఎఱుంగుదు గదా! మన దేశములు రెండును యుద్ధము విరమించి —"

"నీవా శ్వేతకేతనము ప్రదర్శించియే యుంటివి. కానియుద్ధమునఁ బట్టువడిన తురుష్కసైనికులను మా యధికారులు కప్పగించుటకొఱకే ఈ నావ యరుదెంచి యుండునా?"

"నీ యూహ సమంజసము, నిక్కము. కాని మనము వైరముడిగి యుంటిమి గదా. పరస్పరసుహృద్భావము వృద్ధియగుటకవకాశ మవశ్యము వాంఛనీయము గదా. కావున, పాషా సకుటుంబముగ మిత్రసహితముగ

మా నావమీఁదకరుదెంచి కించిత్కాలహరణ మొనరింపవలయునని యర్థించువాఁడను — మర్యాదల కణుమాత్రమైనను లోటుండదు."

"ఆర్యా! నీయాహ్వాన మానందప్రదము. కాని, ఈవిషయమున పాషా యభిమతము నాకుఁ దెలియును. కాన, నాతనిఁ బ్రత్యేకముగఁ బ్రశ్నింపకయే ఉత్తర మొసంగఁగలను. పాషా రయంబునఁ దన గృహము జేరవలయును. కావున, నీయాతిథ్యభాగ్య మనుభవించు నదృష్టము మాకు లేదని విన్నవించువాఁడను."

అట్లు లాశాభంగ మగుచు, రష్యనుసేనాని పెదవి గఱచికొనెను. వాని వదనమున నొకానొక వికారభావము మెఱపువలెఁ దోఁచి, అట్టులే యదృశ్యమాయెను. సూక్ష్మగ్రాహియగు ఖలీలుఁ డద్దానిం గనిపెట్టెను. సేనాని ప్రయత్నము మొదటినుండియు గుటిలముగనే యుండెనని ఖలీలుఁడు గుర్తించుచుండెను. వాని వినయగౌరవములు వట్టి బూటకములని అతఁడు సుళువుగా గ్రహించెను. తన నౌక పాషానౌకను జేరినంతనే, ఆ సేనాని ఏకతీక్ష్ణవీక్షణమాత్రమున దురుష్క నావికులను బరిశీలించి, వారాయుధ రహితులని దెలిసికొనెను. రష్యను నావికు లాయుధహస్తులై యుండిరి. తాను దత్తబను పాషాను పరిచయ మొనరించు సమయమున నారష్యను సేనాని నావ వంక దిలకించి చీకాకుపడుటయు గూడ ఖాలీలుఁ డరసియుండెను. కావునఁ దా నట్లు ప్రత్యుత్తర మొసంగినంతనే యవనుఁడు దురంత వికారవదనమునఁ బెదవి గఱచుటచే దురుష్క యువకుని యను మానము దృఢతరమాయెను. యవనుఁ డొక్క నిమిష మూరకుండి మగుడ నిట్టులనెను :

"ఆర్యా! నీవి తెఱంగున నా నిరాకరించుట యసభ్యము. నా యందు దయయుంచి మదీయాహ్వానము పాషాకు నివేదింపుము."

తానట్టులే యొనరింతునని ఖలీలుఁడు సగౌరవముగఁ బలికి పాషా

వంక మోము ద్రిప్పెను. ఖలీలుని యపూర్వగంభీరోదారప్రవర్తనమును నిరుపమానతేజోవిరాజమాన మనోహరమూర్తియు గాంచినంతనే ధూర్తుఁడగు ఐవనుఁడు తన యంతరము బాధాకరముగ గ్రహించి మగుడ బెదవి గఱచికొనెను.

ఐవను ఖలీలుల ప్రసంగము నాలించిన జులేఖా తక్కుంగల కాంతలకు వారి దేశభాషయందుఁ దెలిసెఁబఱచెను. రష్యను సేనాని యాహ్వానమును ఖలీలుఁ డేల నిరాకరించెనో అరయఁజాలక వారు విస్మయాక్రాంతచిత్తలైరి. నిజమనోహరుని అద్భుతప్రవర్తన మెఱింగిన జులేఖా అట్టి నిరాకరణమున కేద్దియో కారణ ముండునని విశ్వసించి నిశ్చలహృదయురాలై యుండెను. అపూర్వమేధావంతుఁడగు ఖలీలునిపై దత్తబను పాషా అమిత విశ్వాస ముంచుటయే గాక, ఆ విపరీతాంగుళీయోదంతము నిరంతరము కంటికిఁ గట్టి నటులుండుటచేఁ గూడ నాతఁడు ఖలీలుని యభిప్రాయము నామోదించెను. కాన నాయువకుఁడు ఐవనుని గాంచి ఇట్లు పలికెను:

"ఆర్యా! పాషా భవదీయాహ్వానమునకుఁ గడు సంతసించి కృతజ్ఞతాపూర్వకవందనము లర్పించితి ననియు, రాఁజాలమని వగచువాఁడ ననియు, జెప్పెను."

ఐవనుఁడు తోడనే దురంతక్రోధఘూర్ణమాన మానసుఁడై, రోషభీషణవదనుఁడై దుర్భరంబగు విసువునఁ జేయి విదలించి తీవ్రస్వరంబున నిట్లు లనెను. — "ఇట్టి మూర్ఖప్రవర్తన మెన్నఁడు గాంచి యెఱుంగను! నేను సుహృద్భావమున నాహ్వానించుటయుఁ మొఱకు దనంబున నిరాకరించుటయునా?"

ఖలీలుఁడు తత్సమయానుకూలముగ గంభీరముగ నిట్లు బదులాడెను. — నీ వట్లు లనరాదు నీ యాహ్వానము సగౌరవముగ నున్నచో మేము తదనుగుణముగనే మెలంగితిమి. అంతకంటె నధిక

మొనరింపఁజాలము. మఱియు మా దేశసాంప్రదాయము ననుసరించి ఆహ్వానముల నామోదింతుము; ఇష్టము లేకున్నను, కష్టముగ నున్నను నిరాకరింతుము — ఇయ్యది మా యాచారము."

"మీ తురుష్కుల నడవడి కేవల మనాగరికము. చూడు మా కాంతలు నల్లని చిక్కని ముసుంగులు దాల్చి మోములను బూర్తిగ మఱుగు పఱచి కేవల జీవరహితశిలాప్రతిమలవలె నెటులున్నవారో!"

ఘూర్జుఁడగు ఐవనుఁడటులు పలుక, ఖలీలుఁ డిట్టులనెను — "చాలు నీప్రల్లదనము! పాషా! ఇఁక మననౌక పోనీయ నాజ్ఞాపింపుము."

దల్తబను పాషా తోడనే ఆజ్ఞాపూర్వకముగ సన్నయొనరింప, నావికులు వడివడి దండంబులు త్రిప్పఁదొడంగిరి. తురుష్కనౌక యట్లు కదలినంతనే, దుర్మదాంధుఁ డగు రమ్యాను సేనాని సహజముగ పాద తాడిత పన్నగము పగిది క్రోధాతిరేకమున రోఁజుచు దుర్భరావ మానమునై పఁజాలక తీవ్రాస్పష్ట మందస్వరమున నిట్టులనుకొనెను — "ఇంతటి యవమానమునకుఁ బాల్పడితిమి, సహించి యూరకుందునా? తురుష్క నౌకాదళమంతయు నే తెంచుగాక! — ఆ నారీమణులంబట్టి నానావపైఁ జేర్చెదను."

తురుష్కనౌక ఇంతలోఁ గొంతదూరము బోయెను. రమ్యాను సేనాని యభిప్రాయము తెల్లమాయెను. వాని తుది పలుకులు తెలియకున్నను, వాఁడు దుష్టాలోచనాయుత్తచిత్తుఁడై యున్నాఁడని స్పష్టమాయెను. తాను ఐవనునితో సలిపిన ప్రసంగమును ఖలీలుఁడు పాషాకు శీఘ్రముగఁ దెలియఁబఱచెను. అతఁడు వీరపురుషోచితముగ యుద్ధసన్నద్ధుఁడాయెను. ఖలీలుఁడు సంతసించి భయకంపితలగు స్త్రీజనంబులకు ధైర్యము గఱపెను. రమ్యాను నౌక శీఘ్రతరగామి యగుటచే, దురుష్క నౌక పలాయనమొనరింపఁగోరినను అసాధ్యము. కావున, పాషా అట్టి ప్రయత్న మొనరింపలేదు. కాంతలకుఁ గాఁపుగా నావికు

లను నియోగింపవలయు ననియు, తాను గ్రీకు యువకులతోఁబాటు నప్రమత్తతతో నౌకాముఖమున నిలిచియుండుననియు ఖలీలుఁడు పలికెను. ఇతరవ్యాపారములందు మందబుద్ధియైనను యుద్ధవిషయములందుఁ గడు శ్రద్ధాళుఁడగు పాషా అందులకు సమ్మతించుటయేగాక రెండు అరిత్రంబులు విఱిచి తెద్దండములు చాల్చియుండవలయునని తన బానిసల నాజ్ఞాపించెను. అనంతరమూపీసుఁడు అబలలకు ధైర్యము గఱపెను. ఇస్మిల్డా ఒక్కతెయె భయకంపితయై అట్టిహెచ్చరిక నాకాంక్షించియుండెను. జులేఖా తైరజాగుల్నేరులు తమ ప్రియులు ధైర్యస్థైర్య సమన్వితులని యెఱిఁగి నిబ్బరముగ నుండిరి. ఖలీలుఁ డంతలో నిజమిత్రసహితముగ నౌకాముఖంబునకుఁ బోయి శత్రునౌకను వీక్షింపదొడంగెను.

౨౭

పోరాటము

తురుష్కనౌకాసంరక్షణార్థ మట్టిప్రయత్నము లన్నియు నాలుగైదు నిముసములలో నాయెను. ఐవనుఁ డాసన్నాహములు సూక్ష్మముగా గ్రహించుచుండెను. ఒక్కక్షణమాత్ర మాతఁడు పశ్చాత్తాపమందెను. తన ధూర్తప్రవర్తన మాతని కిపుడు తెల్లమాయెను. పోరాటము తప్పదు. ఈ పోరాట మెట్లుపరిణమించునో యెఱుంగరాదు. ఐనను ఇంత యొనరించి వెనుదిరుగుట యసంభవము. మఱియుఁ దానాతురుష్క కాంతలను యుద్ధనావమీఁదకు రప్పింతుసని ముందాతఁడు తన ప్రధానోపనాయకునితో బీరములాడి యుండెను. ఖలీలునితో నట్టు లధిక దర్పములాడిన ఐవనుఁ డెట్లుపోగలఁడు? మఱియుఁ దన యనుచరులు చులకన చేయుదురను భయముగూడఁ దోడగుటచేఁ బౌరుషవంతుఁడగు నైవనుఁడు పోరాటమున కాయత్తమాయెను.

తురుష్కుల సన్నాహములం జక్కఁగఁ బరిశీలించి తానుచిత ప్రయత్న మొనరించుటకై ఐవనుఁడు తన నౌకను గొంతదవ్వునకుఁ బోనిచ్చెను. మనస్సందు ఆయుధహస్తులను దాఁగనలయునా, లేక, దండధరులగు భటులపైఁ బడవలయునా, యని కొంత తడ వాతఁడు చింతించెను. సాహసవంతుఁడగు రష్యను సేనాని వీరులగు తురుష్క యువకులను దాఁకుటయే పౌరుషవంతమనియు, వారిం బట్టిన యనంతరము పాషా తక్కుంగలవారలు సులువుగా వశులగుదురనియు నెంచి అట్టులొనరింప నిశ్చయించెను.

తన యనుచరులకు వలయు నుపదేశము లొసంగి ఐవనుఁడు స్వయముగాఁ జుక్కానిబట్టెను. నావికు లరిత్రములు దాల్చిరి. నౌక తురుష్క ప్రాంతమును డాసినంతనే సేనాని చుక్కాని వీడి ఖడ్గము ధరించెను. నావికులుగూడ దండంబులు బోఁద్రోసి కత్తులఁ బూనిరి. ఇరువురు దృఢగాత్రులు వెంట సరుదేఱ, ఐవనుఁడు చంగున ముందుకుఁ బోయి, ఫ్రెంచిభాషయందు బిగ్గరగ "ముప్పూరకు ముప్పూరము!" అనిపలికెను.

పోరాటము ప్రారంభమాయెను. ఐవనుఁడు సగర్వముగ నౌక యుక్కుజీను(లంగరు)పాషానౌకపై విసరెను. వీరుఁడగు ఖలీలుఁడు త్రిప్పు ఖడ్గము నాతఁడు నేర్పుమెయి తప్పించుకొనెను. అనంతర మా యోధు లిర్వురు ద్వంద్వ యుద్ధమునకుఁ దలపడిరి. జూలియును లూకాసులు సాయుధులగురష్యనుభటులను దాఁకిరి. ఖడ్గములు మెఱుపులవలెదీపించి కణకణరవంబు లొనరించినంతనే భీతచిత్తయగు నిస్మిల్డామందస్వరంబుననే 'హా' యని విలపించెను.

తోడనే పాషా తీవ్రముగ మందలించెను.

అనంతర మామహనీయుఁడు యుద్ధరంగము సమీపించి శత్రు సంఖ్య యధికతరంబగుసేని తన మిత్రులకుఁ దోడ్పడవలయునని నిశ్చయించి అప్రమత్తుఁడై యుండెను. అట్టి యవసరము నిక్కముగ

వెంటనే యురుదెంచెను. తురుష్క ఖడ్గ ప్రహారమున నైవనుని వామ భుజము తెగి రక్తము స్రవింపఁజొచ్చెను. రుధిరము గాన్పించినంతనే మిగిలిన సైనికులు నల్వురును సహింపఁజాలక, ఆగ్రహావేశమునఁ గృపాణములుదూసి ముందునకుఱికిరి. ఖలీలుఁడు వారి ప్రయత్నము గుర్తించి తటాలున రష్యనునొకనిపై లంఘించి ఒక్కవ్రేటున ఐవనుని దక్షిణ భుజముగూడ ఛేదించెను. ఆ వీరుఁడు తోడనే డిల్లపడిసోలుచు వెనుకంజవైచియు, మగుడ స్థైర్యగుణ ధుర్యుఁడై, సమరకార్య పరతంత్రుఁ డాయెను. తమమిత్రుఁడగు ఖలీలునితోఁబాటు జూలియసు లూకాసులుగూడ రయమ్మునఁ దమనొకవీఁడిరి. ఆ వెంట పాషా చయ్యనఁబోయెను.

పోరాటమొక్కక్షణములోఁ గడు దారుణమై, ఐదాఱు నిముసములు దుర్నిరీక్షముగఁ జెలరేగి చల్లారెను. ప్రతాపశాలియగు ఖలీలున కోహటించి ఐవనుఁడు నిరాయుధుఁడై భూపతనుఁ డాయెను. జూలియను లూకాసుల భుజబలమున నిర్వురు రష్యనుభటులు తెగటారిరి. దల్తబను పాషా డాఁకిన సైనికుఁ డపాయకరమగు గాయము దిని నేల గూలెను. పాషా భటులుకూడ రంగమున రయంబున బత్యక్షమైరి. మిగిలిన వైరిభటులు ముప్వురు సులభముగా నాయుధరహితులై వశులైరి. తురుష్క వీరులకుదగిలిన గాయములు కడుస్వల్పములు. తురుష్కులీ విధంబున సంపూర్ణ విజయము గాంచిరి.

ధూర్తుఁడగు రష్యనువీరుఁడు శవసెడి ధరాతలంబున వ్రాలినంతనే వాని పేరుటురమున ఖలీలుఁడు తనే పాదము మోపి పోరాటము ముగిసినంతనే చరణముదీసి లెమ్మని ఆజ్ఞాపించెను. రక్తసిక్తుఁడగు నైవనున కట్టికార్యము కష్టసాధ్య మగుటచే నాతఁడు మెల్లగ నిలుచుండెను. వాని వదనమునఁ దాండవించు దుర్భరాగ్రహావమానములు వర్ణనాతీతములు. ఆదుర్బలుని చిత్తము దురంతమగు పౌరుష

ముతో నుడికిపోవుచుండెను. అపారదుర్గర్వమున నగుదెంచిన ఆనాయ కునకట్లు శృంగ భంగమగుటచే మాటాడక, క్రూరమృగోచితఘాతుక వీక్షణంబుల దురుష్క వీరులఁగలయఁ జూచెను.

సహజోదార హృదయుఁడగు ఖలీలుఁడు తన యధీనుఁడైన వైరి వీరుని గాయము తోలుదో ల్తగట్టి, రక్తస్రావము మాన్పి, అనంతర మిట్టులనెను — సైన్యాధిపా! నిష్కారణముగ మమ్ముఁదాఁకి ఇంతటి యాగడ మొనరించితివి. మానాయకుఁడగు దల్తబనుతరపునఁ బ్రశ్నిం చువాఁడ — నీవొసంగు సమాధానమెద్ది ? ”

సమయము విషమముగఁ బరిణమించినను, రష్యాను సేనాని దుర హంకారమడంగ దాయెను. తా నేసమాధాన మొసంగననియు, నీతిబాహ్యులగు తురుష్కుల దయనర్థించువాఁడఁగాననియు నాతఁడు విస్పష్టముగ వక్కాణించెను. ఖలీలుఁ డంత నిట్టులనెను. —

“ ఇట్టి దుర్గర్వము నిరర్థకము. నీప్రవర్తనము సర్వవిధముల నిం ద్యము గదా. యుద్ధవిరామ సమయమయ్యు, నిర్హేతుకముగ మమ్ము దాఁకి శాంతి భంగపఱచితివి: నిక్కంపుఁ బౌరుష మెఱుంగని పంద పగిది నధర్మయుద్ధమునకుఁ దలపడి అబలాజనంబులకు భయ భ్రాంతులు గల్పించితివి — ”

“ నే నట్టి దౌష్ట్యము లొనరించిననేమి ? తత్ఫల మనుభవించుటకు సంసిద్ధుఁడను ; — మూర్ఖాగ్రేసరుఁడగు మీపాషాను క్షమాభిక్ష నర్థింతునని మాత్రము తలంపకుము. ఒక్కవిషయము మాత్రము గమనించి మెలంగుము. యుక్తాయుక్తము లరయక నన్ను శిక్షింపఁ గడంగుదేని, ఆయుద్ధనాపపై నుండు నాయుద్యోగులు తగు ప్రతి క్రియ సల్పుదురు. మాయధీనమున నఱువండ్రు తురుష్కయోధు లున్నవారు — ”

ఖలీలుఁడు క్రోధారుణితనేత్రుఁడై ఐవనుని వారించి ఇట్టులనెను,

వారిని మా రాజధానియం దప్పగింపవలయు! యుద్ధమునఁ బట్టువడిన మీ యోధుల నీసరికి మా నావ మీ నగరము జేర్చియుండును."

"మాటలకేమి? కార్యమెట్లు పరిణమించునో చూడుము. అల్లవె! చూడుము. మా నావనుండి నాలుగేడు దూరదర్శన యంత్రములు! మన పోరాటముఁ గాంచి నాకు సాహాయ్య మొనరింపఁ మఱియొక నౌకను యుద్యోగులు లాయత్తము చేయువారు! ఇపుడు జయించితినని గర్వింపకుము! మఱియు నా యధీనమున నున్న మీ వారలెట్టి యవస్థకుఁ జొల్పడుదురో గ్రహించి మెలంగుము."

ఐవనుని పలుకు లసత్యములు గావు. పంద్రెండు నండములు గల పెద్ద నౌక యొకటి సైనికజన సంకీర్ణమై యరుదెంచుచుండెను. యుద్ధనావయందలి ఫిరంగులు గూడ భయంకరముగ గోచరించుచుండెను. పరిస్థితు లట్లు కడు విషమముగ నున్నను జలింపక, రష్యను సేనానితోడి ప్రసంగము ఖలీలుఁడు పాషాకుఁ దురుష్కభాషయందుఁ దెలియఁబఱచెను. మహమ్మదీయ ప్రభువు తోడనే క్రోధవివశుఁడై, తత్క్షణ మా రష్యనుని బొలియింపఁ గోరెను. దానగలుగు నుపద్రవము — రష్యనుల యధీనమందున్న తురుష్కయోధులకు సంభవింపఁగల అపాయమును విశదీకరించి, ఐవనుని సాహాయ్యమున కరుదెంచు రెండవ నౌకను జూపి, రష్యను యుద్ధనావయందలి ఫిరంగులను ఖలీలుఁడు స్మరణకు దెచ్చినంతనే దత్తబసు పాషా ఆగ్రహముడిగి కర్తవ్యము నిర్ణయింపనేరక కార్యభారము పూర్తిగ ఖలీలుని మీఁదనే యుంచెను. జూలియను లూకాను లందులకు సంతసించిరి.

రెండవ రష్యను నౌక క్రమముగా దగ్గఱయగుచుండెను. ఖలీలుఁడు రయమున నైవనుని వంకఁ దిరిగి నిశ్చల గంభీరస్వరంబున నిట్టులనెను:—

"దత్తబసు పాషా యభిమత మాలింపుము. మా తురుష్కయోధులను ముందుగ దిగ విడిచినచో, నిన్నుఁ బోనిత్తుము."

"అందుల కొడంబడనిచో నేమి సేయుదురు?"

"నీశిరము తెగి నేలఁబడును. అనంతరము మాభుజబలము గొలఁది ఆ రెండవ నౌకతోఁ బోరాడుదుము. నీవొక్క విషయము గమనింపవలెను: తొంటి మాకార్యమునకు లార్యులు ఆయుధరహితులు గారు. వారిపుడు మాఖడ్గములు దాల్చి యుద్ధసన్నద్ధులై యున్నవారు."

"ఆర్యా! అంతమాత్రమున భయంకంపితుఁడ గానని యెఱుంగుము. మఱుఁడఁ బోరాటము కలుగునేని, నీవు జయింపగలవా? అసంభవము! అసంబద్ధము! ఆనౌకయందనేకులున్నవారు: వారందఱు ఖడ్గధరులగుటయే గాక తుపాకులుగూడ దాల్చిరి —"

"ఎందులకీ మిథ్యాసంకల్పములు! కాలహరణ మొనరింపక సత్వరము ప్రత్యుత్తర మొసఁగుము. లేదేని, మరణింప సిద్ధముగనుండుము!"

ఐవనుని సురహంకారము చాలవఱ కంతరించెను. తానట్లు కలహమునకుఁ గాలు ద్రువ్విన సమాచారము పాషా మఱువవలయుననియు, రష్యను ప్రభుత్వమునకు కాయుదంతము తెలియరాదనియు నాతఁడు కోరెను. ఖలీలుఁడు సమ్మతించి వెండియు నిట్లుపలికెను:

"నేఁ జెప్పిన చొప్పున మాతురుష్కయోధులు సురక్షితముగ దిగువఱకు నీవిచటనే యుండవలయు—నన్ను వారింపఁగడంగక పూర్తిగ నాలింపుము. ఐదు నిముసములలో నానవాశయనౌక మన చెంత కరుదెంచును. నీవీలోన నేఁగోరినట్టు లొనరింతునని సమయ మొనరింపవేని, నీశిరం బొక్కవ్రేటునఁ దెగిపడును— ఆనౌక యరుదెంచునంతనే నేసందుఁ బ్రవేశింతును. మావార లందఱు సురక్షితముగ స్వదేశ తిరస్థులగుట నేను గనుఁగొనఁ జూడవలయు. అనంతరము నేనిచట కరుదెంచునంతనే నీవానౌక నారోహించి వెడలవచ్చును. సైన్యాధిపా! అంగీకరింతువా! ఆనౌక సమీపించుచున్నది— త్వరపడుము!"

"అందనుక నేనిందు బందీనై యుండనేల ?"

"నీ హృదయము నిర్వక్రమగునేని, సంశయమేల ? ఒక గంటలో మా యోధులు దిగిపోయెదరు. అంతవఱకు నేను మీనావయందు బందీవలె నుండుగదా ?"

ఉపాయాంతరము దోఁపకుండుటచేతను, ఖలీలుని ఏర్పాటు సమంజసముగ నుండుటచేతను ఐవనుఁడు సమ్మతించెను. ఖలీలుఁడు మగుడ నిట్లు పలికెను. — "ఆర్యా ! మఱియొక విషయము గమనింపుము. నౌక చేరువదైనది. నీసహాయసేనానికి తగు నుత్తరవు లొసంగుము. రష్యను భాష నాకుఁ దెలియుదను నిబ్బరమున ద్రోహ మొన రింపఁ గడంగెదు సుమా !— తద్భాషాజ్ఞానము లేకున్నను, నీదు వీక్షణముల బట్టియే అరయఁజాలుదు— భద్రము !"

రెండవ రష్యను నౌక సమీపించెను. పన్నిద్దరు నావికులు గాక, అందుఁబదునెనమండ్రు సైనికులు నుండిరి. ఐవనుని ప్రధానసహాయ సేనాని యగు నికోలసే స్వయముగా నాయకత్వము వహించి యరుదెంచెను.

చెప్పవలసిన మాటలు ఐవనుఁడు రయంబునఁ జెప్పెను. ద్రోహ మణుమాత్రమైనను గోచరించునేని తత్క్షణము వాని తలద్రెవ్వ నేయుటకు ఖలీలుఁడు సునిశితఖడ్గపాణియై అసిమేషసయనుఁడై సిద్ధముగ నుండెను. కాని, రష్యను నాయకుఁడు సముచితముగనే మెలంగెను. తమ సేనాని యుదంత మాలించినంతనే రష్యనులు చిన్న వోయిరి.

తా నేర్పఱచిన కార్యక్రమము ఖలీలుఁడు పాషా మొదలగు వారికిఁ దెలియఁబఱచెను. శత్రునావమీఁదకుఁ బోయినచో నాతని కెట్టి అపాయము వాటిల్లునో యని వారు వెఱచిరి. వారి భయం బుడుప, ఖలీలుఁ డిట్లు లనెను.—

ఈ ఐవనుఁడు కడుక్రూరుఁడు. పరివారనల తప్పుఁడగు నీ మృగ

తుల్యానుఁ బోనిత్తుమేని మన యోధులను దప్పక హింసించును. ఆ కారణమున నిట్టు లేర్పఱచి నేను బోనుంటిని. ”

తురుష్కయువకుఁడు నిరుపమానపరాక్రమవంతుఁడగుటయే గాక సమయ మెంత ప్రతికూలముగ నున్నను రయంబునఁ దదుల్లంఘనో పాయ మరయుటయందుఁ గూడఁ గడుంగడు ప్రవీణుఁడని దత్తబను పాషా హృదయపూర్వకముగా నుగ్గడించెను. జూలియను లూకాసులు కూడ సంతసించిరి. వనితలకు ధైర్యము గలుపవలయుననియు దురా చారపరుండగు నైవనుని గనిపట్టవలయుననియు హెచ్చరించి ఖలీ లుఁడు రెండవ రష్యను నౌకయందుఁ బ్రవేశించెను.

ఖలీలున కెట్టి యుపాయము వాటిల్లునో యని తురుష్కాంగనలు సహజముగ భీతిల్లిరి. జూలియను లూకాసులు తమ కాంతలకు ధైర్యముఁ గలిపిరి. కాని, ఇస్మైల్లాకు ధైర్య మలవడుట ఎట్లు ? ఆ భువ నైకసుందరాంగుని బొందు వడయ నపేక్షించు నా స్వైరిణి కడుం గడు గుందెను. జులేఖా తొలుదొల్త భయాకుల యయ్యు దన మనో హరుఁ డపార వివేకవంతుఁడని యెఱింగి ధైర్యము జిక్కఁబట్టెను. ఆ ముహూర్తమునసే దవ్వున నుండిన తురుష్కవీరుఁడు భావగర్భితవీక్షణ మొక్కటి పఱపెను ; జులేఖా చిత్తము నిశ్చలంబాయెను. ఖలీలుని భావ మెఱుంగక, అట్టి సన్మానమునకుఁ దానె గుఱియైతినని భ్రమించి ప్రభుపత్నియు నొకింత సేద దేఱెను.

రష్యను సహాయసేనాని అనుభవజ్ఞుఁడు. ఉదారవంతుఁడు కూడ నగుటచే సరసముగ మెలంగెను ; ఖలీలుఁడు సంతసించెను. రయం బున వారా యుద్ధనావ సమీపించిరి. తోడనే, సేనాని తురుష్క వీరుని సగౌరవముగాఁ గొంపోయెను.

సహాయసేనాని ప్రవర్తనము కడుంగడు ప్రశంసనీయముగ బ్రీతి కరంబుగ నుండెను. ఖలీలున కాతఁడు తురుష్క యోధుల పట్టి

యొసంగఁబోయెను. సేనాని గౌరవనీయుఁడని యెఱుంగుటచే సేనాని సంతసించి తన యధీనమున నున్న తురుష్కయోధుల నఱువండ్రను ఈవలకుఁ గొనివచ్చి ఖలీలు చూచుచుండఁగనే వారి నందఱను జిన్న నౌకలయందుఁ బదిలముగ దింపించి, తీరమున జేర్పించెను. ఖలీలుఁడు సంతోషానందభరితహృదయుఁడై తన కృతజ్ఞత సముచిత భాషణంబుల వెలిబుచ్చి, ఆ నావ డిగ్గి, కొండొక నౌకయం దాసీనుఁడై తన నౌక సమీపించెను.

అచటి రష్యను తురుష్క నౌకలు రెండు నట్టులే అంటియుండెను. రష్యను నౌకయందు నిరాయుధుఁడగు నైవనుఁ డుండెను. తత్సమీపమున దల్లబను పాషా ఖడ్గపాణియై అప్రమత్తుఁడై యుండెను. రష్యను భటులు తురుష్కనావికుల యధీనమున నుండిరి. తురుష్క జవరాండ్రు తమ నౌకపై మనోహర వితానము క్రింద సుఖాసీనులై యుండిరి. జూలియసు లూకాసులు సమీపమునందే యుండిరి. తమ ప్రియురాండ్రతో ముచ్చటలాడుచుండిరి. అట్టి సమయమున ఖలీలుఁ డరుదెంచెను.

ఖలీలుని గాంచినంతనే వారందఱు సహజముగ నానందపరవశులైరి. కార్యము క్రమముగాఁ జక్కబడెగాన, రష్యను సేనానిని సాయుధముగాఁ బంపివేయవలయునని ఖలీలుఁడు పలికెను. కాని, ఆతఁడు స్వీయనౌకారూఢుఁడగు దనుక వైరిని విడువనొల్లనని దల్లబను పాషా పలికెను. ఐవను, ఖలీలుఁడు మగుడఁ జెప్పుటచే నాతఁడు సమ్మతించి, ఐవనుని ఖడ్గ మాతని కొసంగి పాషా సెలవొసంగ, నాతఁడు తన నౌక జేరెను. ఖలీలుని సన్నగాంచి రష్యను భటుల ఖడ్గములను మాత్రము గొని తురుష్కనావికులు తమ నౌక జేరిరి. పాషాయును సగర్వముగఁ దన విహారపాత్రపైఁ గాలిడెను.

ఖలీలుఁ డొక్కఁడే శత్రునౌక యందుండెను. అద్దాని లంగరు

ఇంకను తురుష్కనౌకను బట్టియుండెను. భటులద్దానిం దీయుట మఱచిన కారణమున దానే వదలించి శత్రునౌక వీడవలయునని ఖలీలుఁడు తలంచి యట్టులాచరింపఁ బోయెను. దైర్యఘటన మెట్టులుండునో యెఱుంగరాదుగదా! ఖలీలుఁడు లంగరుదీయుట, నాతని పుట్టంబులందు, జిక్కువడుటంగా, పెనుగాలి ఆతివ్వన వీచుటయు, రెండునౌకలాకస్మికముగా వీడి దవ్వగుటయు తదవసరమున మన తురుష్కవీరుఁడు చయ్యన జలంబుల బడుటయు నొక్కసారి దారుణముగ సంభవమాయెను! తురుష్కనారీమణు లాహాకారము లొనరించిరి. జూలియసు లూకాసులు రయంబున దుమికి తమ మిత్రుని రక్షింప వలయునని సమకట్టిరి. దత్తబను పాషా సంభ్రమాకులుండై అట్టె నిలిచియుండెను. తత్క్షణము రష్యను నౌక పఱతెంచెను. నావికులు తమ బాహువులు చాపి ఖలీలుని రయంబున లేవఁదీసిరి. ఆకారణమున జూలియసు లూకాసులు సాహస మొనరింపవలసిన యవసరము లేకపోయెను.

రష్యను సేనాపతియగు ఐవనుఁడు విశాలహృదయముతోఁ దనమిత్రుని రక్షించెనని గ్రీకులును తురుష్కులును సంతసించిరి. కాంతలయానందమునకు మేఱలేదు. కాని వారి యానందము వెంటనే యంతరించెను. కారణమేమన, ఖలీలుని సురక్షితముగఁ దురుష్కనౌకపైఁ జేర్చుట మాని, ముష్కరుఁడగు నైవనుఁడాతని బంధించి తననౌకను వడివడిబోనిచ్చెను!

పాషా సహజముగఁ గ్రోధోన్మత్తుఁడై, అంతటి యకార్యమొనరింపఁ సాహసించిన ఆరష్యను కిరాతుని వెన్నాడి వాని మద మడంపవలయునని ఆజ్ఞాపించెను. ఆ ధీరోక్తుల నాలించిన ఖలీలుఁడట్టి తీవ్రకార్యమునకుఁ గడంగవలదనియు, తన కొఱకు భీతిల్లవలదనియు, ఎట్టి గడబిడయు జేయరాదనియు, ఒక్క గంటలో మగిడివత్తుననియు బిగ్గరగఁ జెప్పెను. దత్తబను పాషా ఇతికర్తవ్యతా విమూఢుఁడై యుండెను. అమిత మిత్రవత్సలతావేశమున గ్రీకుయువకులు రయంబున జలములఁ బడి

ఊఁదిపోయి ఖలీలునిఁ జేరవలయునని తలంచిరి. సహజకోమలహృదయులగు కోమలాంగులు గొల్లున విలపించిరి. జులేఖాయే అచిర కాలమున నిబ్బరమువహించి తోడికాంతలకు ధైర్యము గలుపఁ గడంగెను.

పాషా ఆచ్ఛపాటడంగినంతనే ఆ రష్యను నౌకను వెన్నాడ వలయునని మఱల నాజ్ఞాపించెను. తత్క్షణమా యుత్తరువు రద్దుపఱచి తురుష్క యుద్ధనావల నాపుటకై తన నౌకను రయంబున సువర్ణశృంగమునకుఁ బోనీయవలయునని తీవ్రస్వరంబున నాతఁ డాజ్ఞాపించెను జులేఖా యల్లనఁ దన మామ చెంతకుఁబోయి ఖలీలుని బుద్ధివైభవము నాతని స్మరణకుఁదెచ్చి, ఆ వివేకవంతుని పలుకులు మగుడ వినిపించి, సహించి యిన్నకుండుటయే సదుపాయమని హెచ్చరించెను. గ్రీకులు గూడ నయ్యదే తరుణోపాయమని పలుకుటచే దత్తబను పాషా శాంతించెను. కాని, పర్యవసానము తేలువఱకుఁ దానచట వేచియుండునని మహమ్మదీయ ప్రభువు సంకల్పించెను. నిశ్చలమగు బాస్వరసు జలాంకమునఁ దురుష్కనౌక నిశ్చలముగ నిలిచియుండెను.

౨౮

అనలగోళములు

రష్యనునౌకలు రెండును యుద్ధనావను శీఘ్రముగ సమీపించుచుండెను. మార్గమధ్యమున ఖలీలుఁ డిట్టులనెను — "సైన్యాధిపా! నినుబోలు విశ్వాసఘాతుకునితో ధర్మాధర్మములఁ జర్చించువాఁడఁగాను. నిన్నేమియు నర్థించువాఁడనుగూడఁగాను. కాని, వైరిజనపరివృతుఁడగు నేకాకిని, అసహాయుని నీభటులింకను బట్టియుండనేల! నన్నువీడి భటులం దవ్వుననుండునటు లాజ్ఞాపింపుము."

ఐవనుఁడు సన్నయొనరించినంతనే, భటులాతని ఖడ్గము దీసికొని ఖలీలుని వీడిరి. అవయవస్వాతంత్ర్య మలవడినంతనే ఖలీలుఁడొక చిన్నగో

శముఁదీసి, బాహుబలము కొలఁది నౌకపైఁ గొట్టెను. తోడనే నావికు లకరివడునట్లు లొక్క మహారవ ముత్పన్నమాయెను. తదవసరభవ సాంద్రధూమరాశితో నౌక నిండిపోయెను. దిట్టరియగు నైవనుఁడు సహితము కంపితహృదయుఁడై నిశితాస్త్రము రయంబునదీసి ఖలీలుని ఖండింపబోయెను. నౌకను ముంచివేయుటకే తురుష్కుఁడాగ్నేయశము బ్రయోగించియుండునని సేనాని ప్రథమమున ననుమానించెను.

ఖలీలుఁడావంతయుఁ జలింపక, గంభీరాననుఁడై, నిజపేరు టురంబునఁ గరములుజేర్చి రహ్యను సేనానిపైఁ దిరస్కారసూచిత వీక్షణము నెఱపి ఇట్టులనెను. —

"ఏమి! నాకతమున నలవడిన ఈ ఖడ్గము తోడనే మదీయ ప్రాణాపహరణ మొనరింపఁజూతువా? ఏల నిదానించెదు! నీ యనాగరిక ప్రవర్తనము నీకే వహ్యముగఁ దోఁపదేని, నీ ప్రాణదాత యుత్తమాంగము సత్వరము ఖండింపుము."

లజ్జాధికమున నైవనుని వదన మెఱ్ఱబాఱ, ఖడ్గము మఱుఁగు పఱచి, ఆ విపరీతగోళము సాంకేతికము తెలుపవలయునని ఆతఁడు కోరెను. ఖలీలుఁ డందులకుఁ బ్రత్యుత్తరమీయక, తానాయుద్ధ నావఁజేరిన యనంతరము దెల్పెదనని పల్కెను. అనంతరమా వీరుఁడు నిశ్చలముగఁ గూర్చుండెను. ఐవనుని హృదయ మొకింత పశ్చాత్తాప తప్తమాయెను. తన ధూర్త ప్రవర్తన మాతనికి సువ్యక్తమాయెను. అమితోదార హృదయుఁడగు వీరునియెడ విశ్వాస ఘాతుకముగఁ బ్రవర్తించితివని ఆతని మనస్సాక్షి నిందించుచుండెను. అట్టులాచరింప వలయునని ఆతఁడు తలంపలేదు. కాని, ఖలీలుఁడు ప్రమాదవశమున నీటఁబడినంతనే అట్టి దుర్బుద్ధి ఆకస్మికముగ వానికిఁ బొడమెను. వానిమానస మిపుడు విపరీతముగ విహ్వాలించెను. ఆ యగ్నిగోళ మాతని డెందమున నొకవిధమగు దడబుట్టించెను. ఆతని యనుచరుల

మోహములు ... కాంతియు భయావహముగనుండెను. కడుబాధా కరముగ ...డినఖలీలుని విడిచివేయుమనియుగని ఐవనుఁడు లోలోన దత్తరపడసాగెను. కాని, తురుష్కవీరుఁడు విక్రముఁడై యర్థింపఁడు కిల్బిష వంతుఁడంతయు భావవంతుఁడగు ఐవనుని అనంతదాసు వీడఁడాయెను. తుదకా దుండగీఁడు లేన యాం దావంతయు నేరము లేనిదియు, యుక్తాయుక్త ... లెఱుంగని ఖలీలుఁడు శిష్యక శిక్షార్హుఁడని దనకు ... ..., ...డ ధైర్యము కాల్చెను.

సహాయముసేనానియొక్క నౌకముందుగనే యున్న నావను డాసెను. అంతలోనే ఐవను నౌక సమీపించెను. ఖలీ ... మునుడెఁగాంచి నంతనే రష్యాను సహాయసేనాని విస్మయాగ్రహావశుఁడాయెను. ఐవనుఁడు సహాయ్రనో ... ముగరించెనని ఆతఁడు ... క్షణము గ్రహించెను. సేనాని ఆజ్ఞాపింప ఖలీలుఁడు సహజ సిక్కు ... హృదయమున నా యుద్ధనావపై కెగసి, వివేకవంతుఁడగు నికో... సును ... ంచి భావగర్భిత ప్రణామ మాచరించెను. తురుష్కుని ప్రవర్తనము దోషరహితమని ఆతఁడు తోడనే గ్రహించి, ఇఁకఁ ... సేనాని ఏమిచేయునోయని అనిమిషనయనుఁడై వేచియుండెను.

అనంతరము ఖలీలుఁడు నౌకగదు ... ప్రక్క... చి, మఱియొక గోళముదీసి, ఐవనుని హృదయము నదురుకొన్నట్లు, భూరి... ధ్వానము వెలువడునట్లు రయంబున గొట్టెను. ఐవనుఁడు శరాఘాతశార్దూలము భాతిఁ బటు రోషాయత్తచిత్తుఁడై కటారింజటాలున తీసి తురుష్క వీరునిపై నుఱుకఁ బోయెను. కాని, ఖలీలుని ని... సనమయ నిరుపమానదైర్యస్థైర్య విస్ఫురిత వదనముగాంచి రష్యాను సేనాని చకితుఁడై లజ్జారుణితాననుఁడై, ఐవను క్రోధవర్జితుఁడు గాఁజాలక, ఆతురుష్క వీరాగ్రేసరు నుకంబమునకుఁ గొంపోఁడని భటుల నాజ్ఞాపించెను. ప్రభునాజ్ఞానువర్తులగు చారులు తోడనే ఆ యసహాయశూరునిఁ

జుట్టిముట్టి మగుడఁ గట్టిగఁ బట్టిరి. అట్టి యవసరమున సమ్మోహనజ్ఞుఁడగు సహాయసేనాని వారింపఁగడంగెను. ఐవనుఁ డాలస్యముతోఁ బ్రసంగింప నొల్లక, ఖలీలుని వంకఁదిరిగి చూచుచు జూచి, ఆ విపరీతానల గోళముల భావమెద్దియో ఎఱింగింపవలయునని సగర్వముగఁ బ్రశ్నించెను. తురుష్కుఁడిట్టులనెను.

"నీవంటి ధూర్తునకు వెలిచి నేను సమాధాన మొసంగువాఁడఁ గాను. ఐనను, నీ కుతూహల ముడుపుటకు నా కభ్యంతరము లేదు. నన్నుఁబట్టుకొట్టు దవ్వున నుండవలయునని ముందుగ నాజ్ఞాపింపుము."

"ఈ గోళములు నీకను గలవేమొ శోధించి అనంతరము నాభటులు నిన్ను వీడుదురు."

"వానితో నాకిఁకఁ బనిలేదు. రెండు గోళములు ప్రయోగించితి గదా! దాన నా కార్యమాయెను."

ఐవనుఁడు నిశ్చిత్తరుఁడై సన్నయొనరింపఁ భటులు తొలఁగిరి. ఖలీలునకు మగుడఁ నవయువ స్వాతంత్ర్య మలనడెను. కుతూహల ప్రకంపిత హృదయుఁడగు సేనాని మగుడఁ బ్రశ్నింప, నొక పత్రము లేఖినియు నున్నగాని, విశదపఱచుట అసాధ్యమని తురుష్కుఁడు పలికెను. అంతఁ దన గదిలోనికి రమ్మని ఐవనుఁడాతనిఁ జీరెను. కాని, సహాయసేనానియును నికోలసుకూడఁ దనఁ యుండవలయునని ఖలీలుఁడుకోర, ఐవనుఁడు మరంతక్రోధ ఘూర్ణితుఁడయ్యు, ఇయ్యకొనెను. ఆముగ్గురును దోడనే సేనాని గదిలోనికిఁ బోయిరి.

ఖలీలుని సమాధాన మాలించుటకు రమ్యను సేనానుల చిత్తము కొట్టుకొని పోవుచుండెను. తురుష్కుఁడు కలము జేతఁబూని, ఉపోద్ఘాతపూర్వముగా నిట్టులనెను.—

"అయ్యలారా! నేఁజెప్పు విషయము కడు వింతగఁ దోఁచును. విశేష ప్రకృతి శాస్త్రజ్ఞాన పరిణామము నీరీక్షింగించువాఁడ, శ్రద్ధ

మెయి నాలింపుఁడు. మానవుని రాక్షసవిజ్ఞాన మొక యపూర్వ దారుణ మారణ యంత్రము గల్పించెను. అయ్యంత్రమునకును మనకును గల పరస్పరసంబంధము వ్యక్తము కాఁగలదు. భవదీయ ధూర్త ప్రవర్తన ప్రతిక్రియా పూర్వకమగు మదీయానల గోళప్రభావము గూడఁ దెలియఁగలదు గమనింపుఁడు.”

రష్యను సేనానుల హృదయము సహజముగ దురంత విస్మయ కుతూహలములచేఁ బ్రకంపించెను. ఐవనుని హృదయము విపరీతముగ భయంబున కగ్గమాయెను. ఖలీలుఁడు సహజ నిశ్చలస్వరంబున మగుడ నిట్లు చెప్పఁదొడఁగెను. —

“అపూర్వ మేధావంతుఁడగు ఫ్రెంచి శాస్త్రజ్ఞుఁ డొకనాఁడు మారాజధాని కరుదెంచి, ప్రధానామాత్యుని సందర్శించి, ఒకానొక కోటి నవీన కల్పనము రహస్యముగ నెఱింగించెను. వజీరు తోడనే తురుష్క నౌకాదళాధ్యక్షుని, సుప్రసిద్ధులగు శాస్త్రజ్ఞులను రావించి ఆ విషయము వారితో సంప్రతించి, ఆఫ్రెంచి శాస్త్రజ్ఞుని సముచితముగ బహూకరింపవలయునని నిశ్చయించెను. మీ కెఱింగింపరాని పరిస్థితులనుకూలించుటచే, నా రహస్యము నాకును బరిచయ మాయెను.”

రష్యనుల ఆతుర మధికతరమాయెను.

“ఫ్రెంచి శాస్త్రజ్ఞుని సాహాయ్యమున అస్మద్దేశస్థు లొక వింత నావ సృష్టించిరి. ఈ రహస్యము మాదేశస్థులకైనఁ దెలియదు. నౌకాదళమును శాసించు పాలకవర్గమునకు మాత్రము తెలియును. నేఁ జెప్పు నౌక సాధారణమైనది గాదు. అదియొక జలాంతరగామి. నామము సార్థకమగునట్లు లయ్యది మత్స్యాది జలచరములవలె నీట మునింగియే నిరాఘాటముగ విహరింపఁగలదు. తదాకృతి వ్రాసి ఎఱుకపఱచెదను. నౌక ముప్పది యడుగులు నిడివి గలిగి మత్స్య రూపమున నుండును. పుచ్ఛము చుక్కాణి తత్పక్షము లరిత్రములు

వలె నుపకరించును. తదంతరమున నమరియుండు యంత్రప్రభావమున నాజలచర మేవంకనైన సులువుగాఁ దిరుగఁగలదు. దాని జవమసాధారణము. విమలధవళకాచ ఖండములు నయనములవలె నమరియుండును. అయ్యవి గవాక్షములు. గమనించితిరా ?”

తురుష్కుఁ డొక పటముఁ గూడ వ్రాయఁదొడంగెను. రష్యనుల కౌతూహలము శతాధిక మాయెను.

“మీరు సావధాన చిత్తులరై యుండవలయు. ఈజలాంతర పాత్రము త్రిఖండయుతము. పుచ్ఛాకృతినుండు ప్రథమ ఖండము నందుఁ గర్ణముండుగదా. సామగ్రియు నందే యుండును. చోదకున కొక్కనికే యందుఁ దావుండును. మిగిలిన రెండుగదులయందుండు వారాతనితో మాటాడజాలునటులు గొట్టము లమరియుండును. ప్రాణవాయువుం దయారుచేయు పదార్థసముదాయము రెండవగదియం దాయత్తమైయుండును. తదంతర యంత్రపరికల్పిత వాయుప్రభావమున నార్గురు మనుజు లైదాఱుగంటల కాలము నీటియందు మునిఁగియుండ గలరు. అపూర్వ మహిమోపేతమగు యంత్రమామీఁదనే అడఁగి యుండును. ‘టార్పెడొ’ యని దానిం బిలుతురు.”

రష్యనుల కుతూహలము మఱియు నధికతరమాయెను. ఐవనుఁడు సహజ దుర్గర్వము మఱచి శ్రవణోత్సాహమున నచేతనుఁ డాయెను. సహాయ సేనానికి అదంతయు నొకస్వప్నమువలె నుండెను.

“మూడవగదియందలి పరికరములచే నౌకాగమనము మన యిచ్ఛకు వచ్చునట్లు మాఱగలదు. యంత్రమయారిత్రంబు లొకప్పుడు దీర్ఘమగును, ఒకప్పుడు హ్రస్వమగును: తత్సహాయ్యమున జవముంగూడ శాసింప సాధ్యమగును. ఇఁక నయనములు గుఱించి చెప్పెద. గభీరపారావారమున నౌక యెంతటి లోతున నడఁగియున్నను, వలయు వెలుతురు రాఁగలదు.

ప్రధానవిషయము నీవు గమనించితివా.

ద్వీపపు తృతీయ ఖండమున నెవరును నౌక చిక్కి యుండదు. దావానలాభీలజ్వాలల ప్రకృతితో వెలువడు పడవలు మంచు సామాను లందు నడంగియుండును. అర్థమాయెనా! గమనించితివా?”

రష్యనులకు సర్వ సుగమ్యముగ నుండెను. ఐవనుఁడు వదనము నొకసారియు, ఖలీలుని వదన మొకసారియు విపరీత వ్యాగ్రమనంబున వడి వడిఁ బరికింపఁ దొడంగెను. వాని హృదయము భయానుమాన బాధితముగూడ నాయెను.

“నా పలుకులు గమనించియుంటిరిగదా! ఇట్టి జలాంతరగాములు కొన్నిఁటి సాహాయ్యముచే నౌక మేటి నౌకాదళమును భస్మీభూత మొనరింప సాధ్యమగు—”

ఐవనుఁడు పట్టఁజాలక, దిగ్గున లేచి, ఉన్మాదునివోలె వీక్షించి, మగుడ నాసీనుఁడై, ఆ గాథకును, ఖలీలుఁడు ప్రేల్చిన గోళములకును గల సంబంధ మేమని ప్రశ్నించెను. తురుష్కుఁడు సహజ నిశ్చల స్వరమున నిట్టులనెను—

“తీవ్రపడకుము! నీవీ యుద్ధనౌక శాసింపుచు దర్పముగ నిర్భయ ముగ నుంటివి. అస్మదనలగోళ నిర్గత భీషణ ఘోషణంబు లాలించి తురుష్క జలాంతరగామి యొండు అగోచరముగ రయంబున నరుదెంచి, ఈ నౌక కంటియున్నదని ఎఱుంగవు. తన్నాయకుఁడు నిర్దేశించు నిమిష మరుదెంచునంతనే, ఈ పెనునావ తుత్తునియ లగును. మొదటి గోళము ప్రేగినంతనే మా జలాంతరగామి నాశపాయము సంభవ మాయెనని గ్రహించి తత్క్షణ మాయత్త మాయెను. రెండవ గోళ రవము వెలువడినంతనే పరిమార్పవలసిన శత్రునావ ఇయ్యదే అని యరసి, అరుదెంచి, భయంకరముగ నాశ్రయించి యున్నది.”

“హా! దారుణము! ఘోరము! కాని, నీ ప్రాణము మాత్రము—”

"నిలుచునా? ఎట్లు నిలుతును — ఈనావతోఁబాటు మీరును, మీతోడ నేనును ఈ గభీరజల గర్భస్థుల మగుదుము. విశ్వాసఘాతుకుఁడవై నన్నిక్షణము తెగటార్పఁ గడంగితివి గదా. నీవు న్యాయాన్యాయము లెఱుంగని కటికి కసాయివాఁడవని గ్రహించియే, ప్రాణముపై నాసవీడి, ఇట్టి భయానకాత్యద్భుత కార్యమునకు దొరకొంటిని."

ఐవనుఁ డింకను సహింపఁగలఁడా? దుర్దాంత క్రోధోన్మత్తంబున దిగ్గున లేచి, ఘోరతరవన్య సూకరంబువలె హుంకరించి, "అరే దురాత్మా! పాపీ! —" అని ప్రకంపిత స్వరంబున నఱచుచు, తటల్లిత సన్నిభ కరవాలంబున నానేతాని ఖలీలుని ఖండింపఁబోయెను. సహాయసేనాని వానిని వారించి, తీవ్రస్వరంబున నిట్లనెను —

"అయ్యా! మహాశయా! నీదురితంబు లింతకాలము సైరించి యుంటిని. నీయవివేకము, ద్రోహాచరణము, ఉన్మాదప్రవర్తనము అంతకంతకు మితిమీఱినది. ఇటుపై నాయకుఁడ నేనని గ్రహించి, మదాజ్ఞానువర్తివై సంచరింపుము!"

తదవసర క్రోధావేశమున నైనసుని వదనము వెల్లవాఱెను. తదుత్తర నిమేషముననే వాని మేను భయాకులమై కంపించెను. సహాయ సేనానియగు నికోలసు తన పలుకులను ఋజువుచేయఁజాలు పత్రము ప్రదర్శింపుచు నిట్టులనెను. —

"రష్యను నౌకాదళము శాసించు మహానాయకునకు నీదుష్ప్రవర్తనము కరతలామలకము: ఉపేక్షింపరాని యవసరమగునపుడు నిన్నుఁ బోఁద్రోసి నేను నాయకత్వము వహింపవలయునని నాకీ యధికారపత్ర మొసంగెను. వీక్షింపుము! నీవిఁక బంధితుఁడవని ఎఱింగి, మాటాడక మిన్నకుండుము!"

ఐవనున కాతెఱంగున గర్వభంగమాయెను. ఆతఁడు సైనిక జనోచితముగ నాజ్ఞాబద్ధుఁడాయెను. అనంతరము నికోలసు ఖలీలుని

గాంచి సగౌరవముగా నిట్లు ప్రశ్నించెను. —

"ఆర్యా! నీవు మానసీకుఁడవు, ఉదారచిత్తుఁడవు — నిక్క మెఱింగింపుము. మా నావ అపాయమునుండి తొలంగు నుపాయము గలదేని, చెప్పుము. మాకశేంబున నీకును నీవారలకును గలిగిన యిక్కట్టుల కెట్టి పరిహారమైనఁ జేయుజాలుదు — "

సమయ మింకను మించలేదనియు, రష్యను నావను రక్షింతు ననియు తురుష్కవీరుఁ డభయమొసంగెను. సేనాని కడుంగడు ముద మందెను. అంత వారిరువురు నావలకుఁ బోయిరి.

ఖలీలునిఁ గాంచినంతనేఁ రష్యను భటులు తొంటి భయాగ్రహములచే నాతనిఁ జుట్టగడంగిరి. కాని, ఖలీలుని యభిమతమాలించి, సేనాని ఆజ్ఞాపించినంతనే, వారు దవ్వుదవ్వులకుఁ బోయిరి. తురుష్కుఁడు తోడనే మూడవగోళము రయంబునఁ దీసి, శ్రవణములు విశీర్ణమగునట్లు మ్రోగించి, ఇట్టులనెను. —

"ఇఁక నొక యరగంటవఱకు నపాయము వారయనేరదు. ఈగోళ సాంకేతిక మట్టిది. నన్నిఁకఁ బోనిమ్ము. నా పలుకులు విశ్వసించి భయముడిగి యుండుము."

పరిహార మేమైన నొనరింతునని రష్యను సేనాని పలికెను. ఆతని సత్ప్రవర్తనమున కెంతయు సంతసించిన ఖలీలుఁడు తన కేమియు వలదని బదులాడ, సేనాని ఒక నౌక నాయత్తము చేయించెను. ఖలీలుఁ డందుఁ బ్రవేశించెను. అతని సగౌరవముగ సాగనంపుటకై సేనానియు నందుఁ బోయెను. నౌక యానమొనరింపుచుండ, సేనాని సవినయముగ నిట్లు ప్రశ్నించెను. —

"అత్యద్భుతమగు నీజంగాంతరగామిగాథ నిక్కమని విశ్వసింతును. నే నొక్క విషయ మెఱుంగవలయు. ఈవిషయము నిగూఢమగు నేని, అన్యులకుఁ దెలుపను; ఐవనునిఁగూడ నట్టులే ఆజ్ఞాపింతును;

నీవు వ్రాసి మఱచిన పటము జించి పాఱవేయుదును. అటుగాక, నీవు సెలవిత్తువేని, ఇట్టి యపూర్వమార్గము, మంత్రము తురుష్క ప్రభుత్వాధీనమై యున్నదని మాయధికారుల కెఱింగింతును.”

ఖలీలుఁడు రెండు నిముసములు చింతాపరుఁడైనటులు తోఁచి, ఇట్టులనెను. — “ఈవిషయము మీప్రభుత్వాధికారులకుఁ దెలుప వచ్చును. ఇట్టి జలాంతరగాము లనేకములు కలవనియు జెప్పుము. ఈరహస్యము మీ ప్రభుత్వ మెఱుంగుట ప్రజాక్షేమకరంబని ఎంచి ఒడంబడితి; మఱియొకటి కాదు.”

“ఆర్యా! నీ యభిప్రాయము గ్రహించితి: నే నెంతయుఁ గృతజ్ఞుఁడను. కాని, నీ యనలగోళముల ప్రయోగినంతనే జలాంతరగామి ఆయత్తమగుట గమనింపఁ నీవు సాధారణాధికారివి కాఁజాలవని తోఁచెడి—”

ప్రసన్నాననుఁడగు ఖలీలుఁడు తోడనే గాంభీర్యము వహించి, పరిస్థితులఁబట్టి తన కట్టి యసాధారణాధికార మలవడెనని పలికెను. సేనాని యిఁక ప్రశ్నింపఁజాలకపోయెను.

సమీపించుచుండిన ఖలీలునిఁ గాంచినంతనే, పాషా మొదలగువారలు విస్మయానందపరవశులైరి. తమ మిత్రుఁడు అనలగోళముల నేల ప్రయోగించెనో, దాన నెట్టి ప్రయోజన మాయెనో వారల కేమియు గ్రాహ్యము గాకుండెను. వారి చిత్తము పరిపరివిధములు పరిభ్రమింపఁ దొడంగెను.

నౌక అంతలో దురుష్క ప్రాంతము డాసెను. రష్యను సేనాని సవినయముగ నిట్టులనెను. —

“మా కతమునఁ బ్రాపించినఁ దురితముల కెంతయుఁ బరితపించితినని పాషాకును వనితాజనములకును మనవి చేయుము.”

“అట్టులే సేయుదు: ఇఁక సెలవిమ్ము.” ఖలీలుఁ డట్లు పలికి, ఆతని కరస్పర్శ మొనరించి, రయమునఁ దన నౌక లోనికి లంఘించెను.

సేనాని మగుడ నిట్లు ప్రశ్నించెను.

"ఆర్యా! అన్యథాతలంపకుము. మానావకేఁక భయములేదుగదా?"

"ఏమియు భయములేదు!" అని బదులాడి ఖలీలుఁడు మఱియొక్క గోళము ప్రయోగించెను.

౨౮

వజీరపదవి

ఖలీలుని మిత్రులాతని కమితహృదయపూర్వకముగా స్వాగత మొసంగిరి. ఇస్మాయిల్లా నయనపథంబునఁ బడకుండ అతఁడు మధుర వీక్షణమొండు నిజప్రియాంగన జులేఖాపైఁ బఱపెను. నౌక రయంబునఁ గదలెను.

ఖలీలుఁడు సహజముగ మిత్రప్రశ్న పరంపరకు గుఱి ఆయెను. వారి కుతూహల మడంగునట్లు లాతఁ డీతెఱంగునఁ బలికెను.—

మిత్రులారా! నాగాథ కడు దీర్ఘము. ఐనను సంగ్రహముగఁ దెల్పెదను. అనుభవ రహితుఁడగునొక ఫ్రెంచిశాస్త్రజ్ఞుఁ డిటీవల మన ప్రభుత్వాధికారుల చెంత కరుదెంచి నౌకాదళము నొక్క త్రుటిలో భస్మీభూత మొనరింపఁజాలు సాధనముం దాను కనుఁగొంటినని తెలిపెను. వానిమాట బాటించి అట్టి యంత్రనిర్మాణము సాధ్యమగునేమో యని మన వారలు ప్రయత్నించిరి. కాని, తత్ప్రయత్నము విఫల మాయెను. వాని సిద్ధాంత మాచరణయోగ్యము కాకున్నను, వినుట కెంతయు సమంజసముగ నుండును. తద్విషయ పరిచయము ప్రకృతము నా కెంతయు లాభకరమాయెను. మఱియొకటి, రసాయన శాస్త్రము నాకుఁ బ్రీతికరము భూరిధ్వాన మొనరించు ననలగోళము లప్పుడపుడు తయారు చేయువాఁడను. అట్టి గోళము లీ సమయమున నా చెంత నుండెను. వానిని ప్రయోగించి నాకేఁక భయము లేదనియు, రష్యను నావను తుత్తునియ లొనరింపఁజాలు జంత్రపు నొక అరుదెంచె

ననియు దన్నాయకులకుఁ దెల్పితిని. దాన రెండు లాభములు చేకూరెను—"

"అపాయము నుండి నీవు వెలువడుట ఒకటిగదా. రెండవది!"

అట్లు పాషా ప్రశ్నింప, ఖలీలుఁ డిట్లు లనెను :

"పాషా! గమనింపుము. రష్యాదేశముతో సంధి పొసగుట మన దేశమునకు క్షేమకరము. అట్టి ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. అందులకు నముచితద్రోహద మాచరించువాఁడు రాజభక్తుఁడు దేశ భక్తుఁడు నిక్కముగ ధన్యుఁడును గదా. నా కట్టి భాగ్య మబ్బెను. అమోఘమారణయంత్రము తురుష్క ప్రభుత్వాధీనమై యున్నదని ఈ రష్యను సేనాని వాని యధికారులకు నివేదించును. నాగాథయంతయు నతిశయోక్తిమయము. మదీయగంభీరవదనమును గంభీరతరస్వరమును గాంచిన రష్యనుసేనాని చకితుఁడై నాపలుకులను బూర్తిగవిశ్వసించెను. ఇఁక సంధి తప్పక సిద్ధించును."

ఖలీలుని ప్రవర్తన మీ వఱకే అత్యద్భుతముగ నుండెను. ఆ వీరుని నిరుపమానగాంభీర్యధైర్యస్థైర్యగుణంబులు నిక్కముగగణనీయ ములు గదా. ఎంతటి మహాపదం దగులొ్కనినను వెఱగందక, తద నుకూలోపాయంబున బరిత్యక్తుఁడు కాఁజాలు ఖలీలుఁడు సహజముగ మిత్రుల విశేష విస్మయానందాభినందనములకుఁ బాత్రుఁడాయెను. మానవాతీతాధికారధురంధరుండని భ్రమింపఁజేయు నా యువకుని అపూర్వాంగుళీయ మొకసారియు ఆతని సుప్రసన్నగంభీరానన మొక సారియు గౌరవవిస్మయమయ వీక్షణంబుల దత్తబను పాషా తిలకిం చెను. గ్రీకులు విస్మయానందపరవశులైరి. ప్రభుపత్ని పరవశతా త్మయై మోహాంపు దీక్షణ వీక్షణంబులు గుటిలముగ సుందరతురుష్క యువకునిపైఁ బఱపెను. తైరజా గుల్నేరుల కాతఁ డపూర్వముగఁ గాన్పించెను : వారి హృదయములు నిశ్చలముగఁ బరాధీనము లాయె

గాని, ఆ యపూర్వయువకుఁడు మనోహరంబుగ గూడఁ దోఁచి యుండును. సుశీలయగు జులేఖాకుఁ దన మనోహరుఁడు చూచుకొలంది మఱియు మఱియుఁ బ్రేమపాత్రుఁ డగుచుండెను.

పాషా యారామ మందిరము సమీపమగుచుండెను. ఐనను ఆ మహానీయుఁడు ఖాలీలాదియువకులు తన మందిరమున విడసియున్న సమాచార మన్యులకుఁ దెలియరాదను రహస్యము మఱచి నిశ్చలముగనుండెను. కాన, ఖాలీలుఁ డావిషయము స్మరణకుఁ దెచ్చెను. పాషా సంతసించి, నావను దోడనే తీరమునకుఁ జేర్పించి, తడిసిన పుట్టంబులు వర్జించి శుద్ధాంబరంబులు దాల్పవలయుగాన సత్వరము రావలయునని తురుష్కయువకుని హెచ్చరించి, గ్రీకులనుగూడ నాశ్వాసించి, మహామ్మదీయ ప్రభువు వారలను దింపివైచెను. నౌక మగుడ యాన మొనరింపఁ దొడంగెను.

నాలుగడుగులు వైచినంతనే తన మిత్రులను గాంచి ఖలీలుఁ డిట్టులనెను —

"తొంటియట్లు నేనుమగుడ రెండునిముసములు మిమ్ముఁబీడవలయు అన్యథాతలంపక, సెలవొసంగుఁడు. మీరా వనమున నుండుఁడు — ముప్పురముగలసి పాషా మందిరము ప్రవేశింతము."

గ్రీకుయువకులు సమ్మతించిరి. ఖలీలుఁడు తోడనే దట్టంపువనము లోనికిఁ బోయెను. స్వామి భక్తిపరాయణుఁడగు సదకుఁడందుఁబ్రత్యక్షమాయెను — "సదకా! నేఁబంచిన మందులు గొనివచ్చితివా!"

సేవకుఁడు సవినయముగా నొకపొట్లము నాతనికొసంగెను. ఖలీలుఁడు మగుడనిట్లు ప్రశ్నించెను: "సిద్దీమహ్రూని గుఱించి ఏమైనఁ దెలిసెనా!"

"దేవా! ఏమియుఁ దెలియలేదు."

"ఏమీ! వాఁడీ ప్రాంతమునందే గ్రుమ్మరుచున్నాఁడు! వాని నా దిక్కునఁగాంచియుంటిని. — కాంచినంతనే వెన్నంటితిని — ఐన నాదు

రాత్ముఁడు తప్పించుకొని మాయమాయెను. వాడంతమాత్రమున సంత సింపక, దల్తబనుపాషా బందుగురాలియెడ నపచారమాచరించెను—"

"దేవా! వాఁడీకఁ దప్పక పట్టువడును."

"మసూ చిక్కనగాని నా ప్రయత్న మంతయు వ్యర్థమగును. చేఁజిక్కిన చెనటిని నీవె పోనిచ్చితివిగాన, ఎట్టులైన నీవ మగుడ వానిం బట్టి అపరాధము బరిహరించుకొనవలయు. ఆపంకనుండు వనంబు లన్నియు గలయఁ జూడుము—కృతకృత్యుఁడవగువఱకు విశ్రమింప రాదు. నీవు తత్క్షణము రాజధాని జేరి సమర్థభట సాహాయ్యము గైకొనుము. మఱియొకటి— విదేశకార్యములు జూచు మంత్రిపుంగవుని సందర్శించి, రష్యాదేశమే సంధికై యాతురపడు నవకాశము సంభవమాయెననియు, ఆకారణమున మనము తీవ్రపడ రాదనియు నేర్పుమెయి గొంత కాల హరణ మొనరింపవలయుననియు జెప్పుము. ఇఁక బొమ్ము! సిద్దీని బట్టి బంధించి విశేష బహుమానము వడయుము. పొమ్ము!"

నదకుఁడు సవినయముగ సెలవు గైకొని వెడలెను. ఖలీలుఁడు తన మిత్రులను గలసికొని పాషా మందిరము బ్రవేశించెను. వారు ముప్వురు దమతమ గదులు జొచ్చిరి. ఖలీలుని మందిరమున నగణిత రుచిరాంబరములు సిద్ధముగ నుండెను.

ఆర్ద్రవస్త్ర విసర్జనమైనంతనే ఖలీలుఁడు నదకుఁడొసంగిన పొట్లము పరిశీలింపఁ బోయెను. అందనుక నందణగి మణఁగియుండిన చిన్న చీటి యొకటి ఆసమయమున వెలువడెను. చక్కగ సరళముగనుండిన అయ్యక్కరములు గాంచినంతనే ఆకమ్మ కాంతాలిఖితమని తెల్లమాయెను. ఖలీలుఁ డద్దానిఁ దత్క్షణము గుర్తించి దురంత విస్మయాకులచిత్తుఁ డాయెను—"ఆహా దీని భావ మేమికావలయు!"

తత్తరపాటున నాలేఖఁజదివినంతనే, తురుష్కుని విస్మయ మంత రించెను. ఆతని చిత్తము దైన్యమునకు ఆగ్రహమునకును అగ్గమా

యెను — "ఏమీా వైపరీత్యము ! ఇంతటి ఘోరము సంభవమగునా !"

చిత్తము దావానలసన్నిభముగఁ గ్రాఁగుటచే నా యువకుఁడు దిగ్గునలేచి తదాలోచనాపరుఁడై ఇట్టట్టు తిరుగాడఁదొడంగెను. అట్టి ముహూర్తమున దల్తబనుపాషా మూర్తి గోచరించెను. ఖలీలుఁడు తోడనే నిలిచిపోయి, కమ్మను రయమున దాఁచివైచి, చెదరినవదనము జేరదీసి, సహజనిశ్చలప్రసన్నవీక్షణంబుల నామహామ్మదీయప్రభువునకు స్వాగత మొసంగెను.

పాషావదన మపూర్వవికాసవంతమై యుండెను. చిరునగవుగూడఁ దూగాడుచుండెను. ఖలీలుని జూచినంతనే ఆతఁ డిట్టులనెను : "ప్రియ మిత్రమా! నిన్నిట్టు సంబోధించు నధికార మొసంగితివిగదా — నే నట్టులే పరిగణించితి — "

"ఆర్యా ! నాబోటి సామాన్యమానవుఁడట్టి గౌరవమునకుఁ బాత్రుఁ డగుట మేటి ప్రభు బిరుదాంకితమహాపురుషుఁడవు — "

"ప్రభుబిరుదమేమి ! — అంతకంటెను మేటి గౌరవమునకుఁ బాత్రుఁడనైతి — ప్రసిద్ధులగు పాదుషావారు అల్లావారి ప్రతినిధులగు పాదుషావారు దయామయులై అన్యజనాసాధ్యమగు నొక మంత్రి పదవి నాకు దయచేసి నన్నెంతయు గౌరవించిరి — "

"తదధికారముతోఁబాటు రాజబిరుదముగూడ సంక్రమించును. మా రాజును తొలుదొల్త నభినందించుభాగ్యము నాకబ్బెను !"

"మిత్రమా ! ఈ రాజబిరుదమువడసి గర్వించితినని భ్రమింపకుము. ప్రభుబిరుదము నాకుజాలు. ఐనను, అఖండభూమండలాధీశులగు పాదుషావారు కరుణించునపుడు, తత్సన్మానములు దుర్భరంబైనను భరింపవలయుగదా."

పాషా యిట్లు వాక్రుచ్చుచుండ, ఖలీలుని వదనము విచారాక్రాంత మాయెను. ఆనందోత్సాహతరంగముల నుయ్యాలలూగు ప్రభుశేఖరుఁ

డావిషయము గమనింపఁడాయెను. తాను గర్వమెఱుంగనని ఆతఁడతివిన యము నభినయించినను, హృదయము నిక్కముగ గర్వోత్సాహ పూరి తమై యుండెను. ఖలీలుఁ డంతలో గంభీరాననుఁడై యిట్టులనెను. —

"రాజా! మంత్రిపదవి యొక్కటియెగాక, ఇతర సన్మానములు గూడ గ్రహించియుందువు?"

"కాంచియుంటిని — కాని, ఆర్యా! — మనము కొంతతడవు ధారా ళముగ సంభాషించుట వాంఛనీయము — అట్టిసమయ మరుదెంచెను — నీవిఁక మర్మమువీడి —"

"రాజా! నీ పలుకులు కేవలము దుర్గ్రాహ్యములు — నీ యభి ప్రాయమేమి!" అట్లు పలుకు ఖలీలుని వదనము తదవసరోచిత విస్మయ సంభ్రమంబులకు నిలయమై యుండెను. అట్టి భావములు కేవ లము కృత్రిమములే యైనను, పాషా యనుమానించుటకు వీలులేకుం డెను. ఆ కారణమున నాతఁడు ప్రమాన్పడి, శూన్యమనస్కుఁడై, శూన్యవదనుఁడై తడబడుచు నిట్టులనెను. —

"మిత్రమా! నా యనుమానము కడు సమంజసమని నీ వంగీక రింపవలయు — నా యభిప్రాయ మేమన, అట్టి యనుమానము సహా జము, సహేతుకమని — పరిస్థితులట్లు —"

"రాజా! ఏమది? పాదుషావారి ఆలోచన భవనమున నిట్టులే ఉపన్యసింపఁ గడంగుదేని తక్కుంగల మంత్రు లెంతటి సహనశీలు రైనను, విసువుజెందక మానరు."

"నిక్కము — నే నిపుడు స్పష్టముగ మాటాడనైతి — ఒక విష యము ప్రసంగింపఁబోతిని — కాని, ఈ యపూర్వాంగుళీయము —" అంతలో ఖలీలుని ముద్రిక దృగ్గోచరమైనంతనే ఆతఁ డద్దాని సగౌర వముగ సకౌతుకముగఁ దాఁకి తుటుమ్మ యువకుని భావగర్భితముగఁ దిలకించి మగుడ నిట్టులనెను. — "ఈ యుంగరము — నీ వింత ప్రవ

ర్తనము — నీ యసాధారణ ప్రభావము — సర్వజనభయంకరులగు జనీ జరీల విప్లవ మడంచుట — ధూర్తులగు రష్యనులను నిరోధించుటయు ఇట్టి మహావిషయములం దలంచినంతనే నాచిత్తము — ”

“ రాజా! ఈ యంగుళీయ వృత్తాంతము నిగూఢమని ప్రప్రథమమునసే చెప్పితిగదా. జనీజరీనాయకుఁడగు ఆగాను ఎట్లు వశపఱచుకొంటినో గూడ నివేదించి యుంటిని. ఇఁక రష్యను కథాకలాపము గూడ వెల్లడించియే యుంటిని. స్వవిషయ మందువా! — అదియు నెఱుకపఱచి యుంటిని — సద్వంశజుఁడను, ధనవంతుఁడను — సుందరాంగియగు జులేఖా పాణిగ్రహించుటకు దగిన వాఁడనని వివాహ సమయమున నీవే గ్రహింపఁగలవు.”

“ అహా! ఆ కన్నియ నా కన్నియ యగునేని, తత్ఋణము నీకొసంగి యుండనా? కాని మిత్రమా! ఆమె జనకుఁడు, కదీస్ఖారుఁడు మహాపద వాఁత బడియుంట మఱచితివా?”

“ హా! మఱపలేదు. కదీస్ఖారుఁడు క్షేమముగ నుండుగాక.”

“ కాని, కాల మతిక్రమించుచున్నది — గడువు సన్నిహితమగుచున్నది. జులేఖా హృదయ మెటులుండును?”

“ ఆర్యా! మన మీ విషయ మిఁక ప్రసంగింపవలదు. దయామయుఁడగు అల్లా మనకుఁ దోడ్పడునని విశ్వాసబద్ధులమై యుందము. మఱియు, నీవీ సాయంసమయము సుఖముగ వెడలబుచ్చ నపేక్షింతువు గదా.”

“ ఔనౌను — విందు సేయఁ దలపెట్టితి. నాకు వజీరు పదవి లభ్యమగుటయేగాక — ”

“ ఇతరసన్మానములు గూడ వడసితినంటివి!”

“ ఔను. ప్రశంసనీయుఁడగు నీవంటి మిత్రునియందు నాకు రహస్యము లుండవు. కాని, నే నిప్పు డిపుడె చెప్పఁగడంగితిగదా—

నీ చర్యలు రహస్యభూయిష్ఠములు—"

"ఆర్యా! నా వృత్తాంత మెఱింగించియుంటిఁగదా. మదీయ నామధేయము ఖలీలు— వంశనామము ఉస్మాను—"

"అగుగాక— నే నన్యథా భావించితి— చిత్త మనుమానమున కధీనమాయెను— కానిమ్ము. నీ చరిత్ర మింకొకవిధంబగునేని, ఇఁక మఱుఁగుపడఁజాలదు— అట్టి యవసర ముండనేరదు. ప్రకృతము గమనింపుము— నీ మందిరము ప్రవేశించుటకు మూఁడు నాలుగు కారణములు గలవు. నౌక దిగినంతనే రాజమాత ఎదురై నాకు వజీరుపదవి లభించె నను శుభవార్త తెలియఁబఱచెను— అయ్యది నీ కెఱింగించుట యొకటి: విందునకు నిన్నాహ్వానించుట రెండవది— ఈ విందునకుఁ గారణము మంత్రిపదగ్రహణమే కాదు— మఱి-మఱి—"

"మఱి యితరగౌరవములుకూడ లభ్యమాయెఁగదా!"

"ఔను. కాని, నిన్నుఁ గాంచుటకు మఱియొక కారణము గలదు. అసాధారణరాజసన్మానమునకుఁ బాత్రుఁడగువాని కొంత వివేక ముండుఁగదా. ఐనను, ఒకానొక ప్రధానవిషయమునుగుఱించి నీతో నాలోచింపవలయు — నీహిత మావశ్యకము — తీవ్రబడుచుంటెఁ గాఁబోలు. మదీయాగమనమునకు మఱియొక్క హేతువుగలదు. ముందయ్యది వివరింపవలయు."

"ఆర్యా! వివరింపుము."

"మిత్రమా! నేను సైన్యసమేతుఁడనై యరుదెంచుచుండినవార్త నాలించినంతనే జంజీరీలు భయవిహ్వలులై లోఁబడుటచే బాదుషావారు నాకు వజీరుబిరుదము దయచేసిరి. నీ వొనరించిన సాహాయ్యము మఱవలేదుసుమా! ఐనను, నీ పతివినయమున మఱుఁగున నుండిన కారణమున, సకలసన్మానములను నేను గ్రహింపవలసినవాఁడనైతిని."

"ఆసన్నాసనములు నిన్ను సముచితముగ నాశ్రయించియున్నవి."

"మఱియు, నేఁటి రహస్యవ్యవహారమునందు గడు ప్రశంసనీయముగ మెలంగితివిగదా. నీవు వివేకము ధైర్యస్థైర్యములు, కార్యదీక్ష కార్యదక్షత, స్వార్థత్యాగము, ఔదార్యమును గేవలము నిరుపమానములుగదా. మిత్రమా! మదీయకృతజ్ఞతను, గౌరవమును, అభిమానమును ఎట్లు వెల్లడింపఁగలనో నీవే యెఱింగింపవలయు. నేఁ జేయఁగల ప్రత్యుపకారమెద్ది?"

"నాకై ఎన్నఁడు నర్థించువాఁడఁగాను; ఐనను, అర్థింపకుండ లబ్ధమగునపుడు, నిరాకరించువాఁడను గూడగాను. ఏమన, నా కట్టి యవసరము లేకున్నను, మఱియొకరికి అక్కఱ వచ్చుగదా"

"మిత్రమా! నీయభిప్రాయ మేమి?"

"రాజా! గమనింపుము. నాకొక వరము బ్రసాదింతువు — నీయభిప్రాయ మయ్యదే గదా!"

"ఔను."

"వరము దప్పక పరిగ్రహింతును. నాకోఱకుమాత్రము గాదు. దాన, గేవల మొక యపరిచితుఁడు సుఖంబందినను, ఆ లాభము నాకుఁ గలిగినట్లులే సంతసింతును."

ఖలీలుని పలుకులు పాషాకు దుర్గ్రాహ్యము లాయెను. దిగ్భ్రమ చేకస్కుఁడై, ఆతని మనోరథ మేమియో తెలుపవలయునని మహమ్మదీయప్రభువు కోరెను. ఖలీలుఁ డాలోచనాపరుఁడై యిట్టు లనెను.

"నే నేమి కోరవలయునో నాకే తెలియకున్నది— ఇంకను ఆలోచింపలేదు. ఒక నిముసము విచారించెద — ఏమికోరవలయును — నాకేమి కావలయు? —"

"సువర్ణము గావలయునా?"

“వలను.”

“వెడలిన చారులరు దేశకమున్నా నాపుత్రికలను గ్రీకుల కొసంగ వలయునా ?”

“వలదు. యుక్తాయుక్తము లరసి సెలంగవలసిన యవసరమున నీచే నట్టి యకార్యము జేయింపజాలను.”

“తాను తత్క్షణము సమ్మతింపవలయునని జులేఖాజనకుని పేర వ్రాయుదునా ?”

“వలను. ఏమన, స్వాతిశయమైన నగుగాక — నాదు గుణము బురస్కరించుకొనియో ఆకన్యారత్నమును వడయఁజాలుదునని విశ్వసించువాఁడ.”

“అల్లా ! నాకుఁ గల యోచనా సామర్థ్యముం హరించినది. — మఱియొక ఊహ పొడసూకున్నది. ఏమైనను, మదీయానందమునకు కృతజ్ఞత వెలిబుచ్చువాఁడను — కాన నీవరం బెద్దియో తప్పక వినవలయు.”

“అట్లులే యగుగాక ఇట్టి సమయమున నాచిత్తమున నే తలంపుదయించునో అయ్యదే కోరువాఁడ. హాహా ! పురుషులకంటె స్త్రీ లధికముగ దురాచారములకుఁ బాల్పడెదరు. కావున, నేఁగోరున దేమన, — నీయింటి కాంతలు తప్ప — నీను దారాపుత్రాదులే గాక మేనకోడలు గూడ దప్ప — మఱియొక కాంత - ఎక్కువ తక్కువలు పాటింపరాదు. కోరు మొదటి వరము బ్రసాదింతునని అల్లావారి తోడుగా బ్రమాణముఁ జేయుము, చాలు.”

“మిత్రమా ! నీకోరిక కడు చిత్రము : వినను, నీచర్యల నరయుచుంటి. గాన, నక్కజపడరాదు. అట్లులే తప్పక ప్రమాణము చేయుదు - ఏమని ? నాయింటికాంతలు తక్క మఱియొక వనిత, ఎక్కువ తక్కువలు బాటింపక, కోరు మొదటి వరము నల్లావారి సాక్షిగా నొసంగుదును !” -

ఖలీలుఁడు సంతసించి సమయభంగ మొనరింపరాదని హెచ్చ రించెను. దత్తబహు పాషా సహజావేశమున బునఃపునః ప్రమాణము లాచరించి ఇట్టులనెను. –

"మిత్రమా! మదీయాంగనాజనంబులకు నీవు వరమన్వయింప కుండుట మేలాయెను. ఒకానొక విషయమున నాయర్థాంగి ఇస్మిల్డా ఒక వాంఛ బురస్కరించుకొని నన్ను బాధింపఁగలదు – ఆవిషయ ముననే నిహితము ముఖ్యముగఁ గావలయును."

"పాషా! వయోవృద్ధుడవు నాకంటె ననుభవజ్ఞుడవు – నీకు హితము సేయఁజాలనని వెఱచుచుంటిఁడ. ఐనను, సెలవిమ్ము."

"అట్టు లాడకుము. నీబుద్ధి వైభవ మపూర్వము, అమోఘము. మిత్రమా! గమనింపుము. నేఁ గాంచిన సన్మానము కేవలము వజీరు పదవియే గాదు. లోకపాలకులగు పాదుషావారు అపూర్వ సౌందర్యవతి గళాధురీణయునగు దమ యనుంగు బుత్రికారత్నము ఫతేమాను వివాహమాడవలయునని గూడ వర్తమానమంపిరి!"

"పాషా! కానిమ్ము ఇందు నాయాలోచన కేటి యవసరమో తెలియకున్నది."

అట్లు పలుకు ఖలీలుని వంక సపరిశీలనముగా పాషా తిలకించెను. కాని, అతని వదనమున నేభావమైనను ద్యోతకము గాక కడు నిశ్చ లముగనుండెను. పాషా వృత్తాంత మాలించినంతనే ఆవీరుఁ డభి వందన పూర్వకముగా శిరము వాల్చెను. పాషా మగుడ నిట్లు పలుకఁదొడంగెను. –

"పాదుషావారి పుత్రికారత్నము నెన్నఁడు గాంచి యెఱుంగను. ఐననేమి – ఆకన్య అపూర్వ మనోహరాంగియు ప్రతిభాశాలినియు గావలయు; ప్రాయమిరువది మూడేండ్లట. మిత్రమా! నేను నిక్క మగ ధన్యుఁడగదా – రాజోద్యోగికి – అందు భార్యా సమేతుఁడై

యుండువానికి పాదుషావారు స్వీయపుత్రికను, స్వీయసోదరినైనను ఒసంగ జూచుట అసాధారణము. నేనట్టి యపూర్వ సన్మానమునకుఁ బాత్రుఁడనైతి. మిత్రమా! వివాహానంతరము ఫతేమా రాజపుత్రి మదీయగృహంబునకెల్ల రాణియగు. నా భృత్యులు, నాయింటనుండు నంతకాలము నాదు బిడ్డలు, మనీయాప్రియపత్ని ఇస్మిల్లాయును పాజాదికి లోఁబడి మనవలయు. ఇట్టి యాచరణము సాంప్రదాయ సిద్ధము. కాని, ఇస్మిల్లా ఎట్లు సహింపఁగలదు? నేనీసమాచార మెఱింగించు నంతనె ఆహేమగాత్రి దురంత క్రోధఘూర్ణమాన మానసయగును. మిత్రమా! నాయింట నామాటయే శాసనమగుట నిక్కము. దారాపుత్రులైనను కాదని ఎదురాడ సాహసింపనేరరు. కాని – కాని, మదీయహృదయాపహరణ క్రియాపటువై, అమితానందప్రదాయినియై విరాజిల్లు సుందర తరళ నయన అవిరళబాష్పవారి మున్నీరై స్రవింప, మంజులకలస్వనంబున విలపించినచో దుస్సహము గదా ”

“ కాని, నే నేటి సాహాయ్య మొనరింపఁగలను ? ”

“ నాకును దెలియకున్నది. కాని, కాని – నామానసమునఁ దోఁచు నదేమన – ఈసమాచారము ఇస్మిల్లాకు నీవే ఎఱింగించిన – ”

“ హాహా ! నేనా ! – ”

“ నీవేల ఎఱింగింపరాదు? అస్మదీయ భగినీ పుత్రికాహస్త గ్రహణ మొనరింప నుంటివి గదా! – అన్యుఁడవుగావు – నీవు వలదనుటచే నీవిషయము నాభార్య కెఱింగింపలేదు సుమా. మాటలయందు నీకుఁ గలనేర్పు నిరుపమానము. కావున నీవు పరిస్థితులు వ్యక్తీకరించి, వాదులాట అసంబద్ధము, అవివేకము, నిరర్థకము. — కానఁదాన కారణముగ గంటకము పడక, నాయానందమున కంతరాయము గల్గింపక, సముచితముగ సరసముగ మెలంగవలయునని హెచ్చరింపుము. ”

"రాజా! నీవింతగఁ జెప్పునపుడుఁ గాదనఁజాలను. మఱియు నేనర్థించిన వరము తప్పక ప్రసాదింతునని—."

"మిత్రమా! ఆడితప్పువాఁడనుగాను."

"నేనిదె నీయాదేశ మాచరింతు, ఇస్మిల్డాదేవి సమక్షమునకు సత్వరము బోవువాఁడ. అమీనాను రావింపుము — ఆదాసి నాకు త్రోవ చూపును. మఱియొకటి — ఆ సాధ్వీమతల్లి శీలమునకుఁ గళంకము వొరయరాదు — కావున, నేను ప్రసంగించునంతకాలము అమీనా ద్వారమున నిలిచియుండవలయు."

"అట్టులే యగుఁగాక. నీ వొనరింపనున్న మహోపకారమునకు ముందుగ వందనము లాచరింపనిమ్ము. మిత్రమా! పోదము, లెమ్ము."

పాషా ఖలీలులు లేచి అవ్వల కేగినంతనే పరిచారిక గోచరించెను. పాషా ఇట్టులనెను —

"అమీనా! నీ దేవి మందిరమున నీ మహానీయుని ప్రవేశపెట్టుము. ఒకానొక ముఖ్యవిషయ మీతఁడు నివేదించును. నీవు ద్వారమున నిలిచియుండుము. దేవి గుణము నేనెఱుంగనిది కాదు. అట్టిపతిభక్తి పరాయణ, అట్టిసాధ్వి, అట్టి శీలవతి ఎందును గానరాదు — వనితా జనంబునకుఁ దలమానికమని చెప్పిన నతిశయోక్తి కాదు. ఈవీరుఁ డన్ననో — ఆదర్శపురుషుఁడు. ఐనను అంతఃపుర పవిత్రతకుఁ గళంక మాపాదించు నపవాదులకుఁ దావీయరాదు."

దత్తబను పాషా తోడనే వెనుదిరిగి, విందున కాహ్వానించుటకై గ్రీసుల మందిరములవంకఁ బోయెను. అమీనాఖాలీలులు ఇస్మిల్డా ఆగారము జేరఁబోయిరి. తన యేలికసానితో ఖాలీలుఁడు మాటాడ వలసిన యవసర మెద్దియో దాసికి స్ఫురింపకుండెను. కాదు, కాదు ప్రభుపత్నితో ముచ్చటించు నవకాశ మలవడుటకునై ఈతురుష్క యువకు డేదియో మాయోపాయము పన్నియుండునని ఆమె యను

మానించెను. కాని, దాసి ఖలీలుని ప్రశ్నింపలేదు, అతఁ డేమియు మాటాడలేదు.

ప్రభుపత్ని మందిరశ్రేణి దాసినంతనే, ఖలీలునందుఁ జొరబెట్టి, అమీనా ద్వారమున నిలిచిపోయెను. ప్రభురాణి ఎటులుండెను? నౌకావిహారానంతర మా కోమలాంగి వసనంబులు మార్చి, మేల్దుకూలములుదాల్చి, నిజమందిరాభ్యంతర రమణీయ మృదులతల్పమున సముజ్వలరూప వైభవంబున విరాజిల్లుచు, గడునొయ్యారముగ వ్రాలియుండెను. ఖలీలుని హృదయము నిశ్చలముగనుండెగాని, లేదేని, ఆనవమోహనాంగి యపూర్వవిలాసము గాంచి తప్పక భ్రమించి యుండెడివాఁడు. హృదయాపహరణ మొనరించి ఇంకను దవ్వు దవ్వుగనుండి ఖలీలుఁ డాకస్మికముగ గోచరించినంతనే, ఆమదవతి సుందరాధరమునుండి విస్మయానందార్ధకము వెలువడెను. అంతలో నమీనా అసహ్యకరముగ గోచరించుటచే, నాకాంత నిజ హస్తచాలనమున నవ్వలకు బొమ్మని ఆజ్ఞాపించెను. తత్క్షణము ఖలీలుఁ డిట్లు వారించెను —

"వలదు! పాషా యనుజ్ఞ అగుటచే నేను రాఁజాలితి — అమీనా గూడ నిందుండవలయుననియే ఆజ్ఞ — ఆద్వారమున మాత్రము వేచి యుండును. పాషా ఏక్షణముననైన రాఁగలడు."

ఇస్మీల్దా సుందర మధురాధరములు దుస్సహాంబగు నీసువుచేఁ జిన్నవోయెను. కట్టెదుటనున్న మోహనాంగునిపైఁ బ్రశ్నపూర్వక విలోకనంబు జయ్యనబఱపి, అంతలోఁ దెలివొంది, మందహాస మొనరించి, ఇట్లు గుసగుసలాడెను — "మోహనుఁడా! ఇయ్యది నీపన్నుగడ కావలయును — కాదా? — ప్రత్యేక కార్యార్థ మరుదెంచితివి!"

ఖలీలుఁడు గూడ తత్సమయోచిత హీనస్వరంబుననే యిట్లు బదులాడెను. — "విషౌషధము సిద్ధము. తత్సంబంధ వస్తుసంగ్రహణ

మొనరించి, శుద్ధపఱచి, సర్వము సిద్ధమొనరించి భవదీయు దర్శనం బెట్టిలగునో యని విచారింపుచుండ, పాషాయే యరుదెంచి నాపై నొక కార్యభారమువైచి - ”

“ కార్యభారమా! పాషా - నిన్ను - నా చెంతకు - నంపుటయా? ” - ఇస్త్రీఢా సహజముగ నహీన సంభ్రమాకుల మానస ఆయెను. తదుత్తరక్షణముననే ఆఱిచ్చిపాటంతరింప, నా కాంత సుందరవదనము నిరవధిక మధురమందహాసభాసురమాయెను. - తెలిసె! తెలిసె! నన్నుఁ గాంచు నిమిత్త మీ కంత్రము పన్నితివి - ”

“ ప్రియా! నేఁ జెప్పునది సత్యము. దత్తబను పాషా వజీరు బిరుదము గాంచెనని వినియుందువు గదా? ”

“ వినియుంటి - చాలఁ డిప్పుడే యరుదెంచెను - ఈవార్త మందిరమునం దంతటను వ్యాపించెను. పాషా అమితోత్సాహవరుఁడై గొప్ప విందు సేయ నమకట్టి రాజధానికిం దన భటులనంపెను. ”

“ నా మిత్రులు నేనును గూడ నాహ్వానింపఁబడితిమి. నీ వొక విషయ మెఱుంగవలయు - దత్తబనుపాషా మేటి నూకనాధికార ధౌరేయుఁడగుటయేగాక - ”

“ మఱియేమి? ఇట్టి దీర్ఘోపోద్ఘాతము శుభసూచకముగాదు ” - ఆమె స్వరము మఱియు మందమాయెను - ఏమైనను, నాకేమి? - నీకేమి? - మన మిరువురము దలంచునపుడు సౌఖ్యార్ణవనిర్మగ్నులమై యుండఁజాలు దివ్యౌషధము కలదుగదా! ఇక నీదుసందేశము వినిపింపుము. ”

“ నీ పలుకు లాలించినపిమ్మట నేను వరిభ్రమించుట యనవసరము. విషయము సత్వరము నివేదించువాఁడ. పాదుషావారు తమ పుత్రికను పాషాకు భార్యగా నొసంగువారు ”

ములుకులువోలు నా పలుకులు వీనుల దాఁకినంతనే ఆ జాణి

సుందరవదనము భయానకమాయెను. అది రౌద్రక్రోధసూచకము. ముఖమండల మంతలో నిందాగర్భిత మందహాస నిలయ మాయెను. త దేవ్యాభావము గూడ తత్క్షణమంతరింప, వదనము భాసురమై మధురమోహాంచితమై దర్శనీయమై యొప్పారెను — "సుందరాంగా! మన కీవిచార మేల? మనము తలపెట్టినకార్య మెంత శీఘ్రముగ నొసరింపవలయునా అని మాత్రము చింతింపవలయు."

"అత్యాతురము వలదు. దాన మన మపాయముపాలగుదుము. సుందరీ! ఈయౌషధము బరిగ్రహింపుము — కడుభద్రముగఁ బ్రయోగింపవలయుసుమా."

తత్పదార్థగ్రహణ మొనరించునెడ నా కామిని సుందరవదన మండలమున మఱల వికారభయానక మేఘముఁ బరుగిడెను — "పాపా ఎంతకాలము జీవించును — ఒక వారముతో సమాప్తి యగునా? మోతాదు ఎంత?"

"గిన్నెడు మధువునకు ఒక లవంగయంత చాలు. ద్రాక్షరసమే యను నియమము లేదు — ఏ పానీయమైననుసరే." — అట్లు బలుకాడు ఖాలీలుఁడు చివాలునఁ దనమోము ద్రిప్పివైచెను. కారణమేమన వనితారూపధారిణియగు ప్రభుపత్ని దుష్టసంకల్ప మంత దారుణముగ, దుస్సహముగ నుండెను: ఆ సాధుశూరునివదనమునఁదద్భావము ద్యోతకమాయెను. తదవసరదుష్టావేశమున నిస్సీలా ఆ విషయము గమనింపలేదు.—

"మనోహరా! ఎనిమిది దినములలో నీ దురవస్థ తీఱును. అనంతరము ప్రేమధన సాధ్యములగు సర్వసుఖంబులను మనము హాయిగ ననుభవింప వచ్చుగదా! కాని, ఈలోన, సుల్తాను పుత్రికా వివాహము తటస్థమగునేమొ. ఒకవేళ తటస్థమగునేని — ఎట్లులగును?— వివాహ మసంభవమని విశ్వసింపుము!" — ఆమె వీక్షణ

ములు భావగర్భితముగ నుండెను.

"కాంతా! నా సందేశ మింకను గలదు. పాషాభావిభాగ్యోదయాభివర్ణన మొనరించుటకు మాత్రమె నేనే కేరలేను.- ఈ పండుగ సమయమున నీవు విచారమేఘాచ్ఛాదిత వదనవై యుండక, మందహాసముదాల్చి సౌమ్యముగ నుండవలయు - "

"సుందరాంగా! నీకాభయుంబు వలదు. దశాధికమనోహరాకారము వహించి కడు ప్రశంసనీయముగ మెలంగుదు. నా మగని హృదయము దప్పక రంజింపజేయుదు - ఎంతకాలము? ఈ పిశాచముకొలఁది దినములలో దొలంగుఁగదా?"

"నేనిఁకఁ బోవలయు. నా కొఱకు పాషా నిరీక్షించుచుండును."

"ఒక్కమాట - క్షణము తాళుము. నీహృదయమునుండిజులేఖా పూర్తిగఁ దొలంగెనా? ఇఁక నేనే భవదీయ హృదయైక రాణినై యుందునా? సంశయము లేదు గద!"

"తరుణీ! నీకావంత వలదు. నా ప్రవర్తన మెట్టులున్న నేమి - నిష్కారణానుమాన తప్త వుగాక, దృఢవిశ్వాసబద్ధవై, నిశ్చలచిత్తవై యుండుము. ఇఁకఁ బోవలయు: విందుసమయమున మఱల గలయఁగలము."

ఖలీలుఁడు తోడనే దిగ్గున లేచి, అవ్వలకుఁ బోయెను. అచట వేచియుండిన అమీనా ఆతని వెంబడించెను. దత్తబనుపాషా అత్యాతురముగ నిరీక్షించుచుండెను. ఖలీలుఁడగుదెంచి, స్వీయసందేశ పరిణామము తెలుపఁదగు తెఱంగునఁ దెలిపినంతనే, తురుష్కప్రభువానందపరవశుఁడై, సముచిత భాషణంబులఁ దన కృతజ్ఞత వెలిబుచ్చి వెండియు నిట్టులనెను—

"మిత్రమా! నేను రాజధానికి సత్వరము బోవలయు — పాదుషావారి చారుఁడు హాజియొకఁ డరుదెంచెను. నేను శుద్ధాంతము జొచ్చి

షాజాదీని సందర్శింపవలయు; ఆ పికవాణి ఆర్ద్రప్రవాళసన్నిభాధరములు కంపింప నిజమనోసమ్మతి నెఱుకపఱచును. అమూల్యోపాయనంబులు కొనిపోదును. అతిథు లరుదెంతురుగాన రెండుగంటలు మించకుండ మగిడి వత్తును."

సార్వభౌమ కుమారీ కరగ్రహణోత్సాహియగు పాషాకు శుభంబగు గాక యని ఖలీలుఁడు దీవింప, నాతఁడు నిష్క్రమించెను. తోడనే, ఖలీలుని వదనమున నమితాసహ్యమును విజయోత్సాహమును బొడసూపెను. అనంతర మాతఁడు తన గ్రీకు మిత్రులనుఁ జేరఁబోయెను. మిత్రులు మువ్వురు రెండుగంటల కాలము పరస్పర సంభాషణంబుల వెడలబుచ్చిరి.

రేయి తొమ్మిదిగంట లపుడు, పాషా భటుఁ డొకం డరుదెంచి ఖలీలుని నిజప్రభుసాన్నిధ్యమునకుఁ దత్క్షణము గొంపోయెను. పాషా రాజధానినుండి అప్పుడె యరుదెంచియుండును. ఐన నంతటి త్వరంబేల?

దత్తబను పాషా యవస్థ విపరీతముగ నుండెను. అన్యజనాసాధ్య రాజసన్మానార్హుఁడై అమితోత్సాహ వికసితవదనుఁడై వెడలిన యదృష్టవంతు డీసమయమున నుత్సాహరహితుఁడై విషాదమయ ముకుళిత వదనుఁడై రూపొందిన దీనత్వమువలె నుండెను. ఖలీలుఁ డభిమాన పురస్సరముగ నేమి సంభవమాయెనని ప్రశ్నింప, నాతఁడు మోమెత్తి ఉస్సురని నిట్టూర్పు విడిచి యిట్టులనెను—

"యువకుఁడా! నిన్ను గాంచి, మదీయ శ్రేయోభిలాషియగు దేవతవని భ్రమించి, సంతసించితిని— ఇప్పుడో! అహిత మాచరించు దుష్టగ్రహంబవని భావింపవలయు — నా యభిప్రాయ మేమన, నీవనునట్లు నీవు నిక్కముగ కార్సినియాదేశస్థమగు ఉస్మానువంశములోని వాఁడవే యైనసుమా."

"నేను నిక్కముగ ఖలీలు ఉస్మానుఁడనె. కాని, నే నింతలో

నీ యభిమానమునకు దూరము కానేల ? ”

“ ఖలీల్ ! సరి—నా వివాహ మింక సరి ! పాదుషా పుత్రిక ఉన్నను, లేకున్నను నాకు ఒక్కటె. ”

“ రాజా ! ఇంతలో నెట్టివిఘాతము సంభవమాయె ?—ఏమాయె ? ”

“ ఏమాయెనా ?— జగన్మోహినియగు పాదుషా పుత్రిక మందహాస విరాజిత ప్రసన్నాననయై సుస్వాగత మొసంగి తప్పక నన్ను వివాహ మాడునని రాజభటుఁడు త్రోవపొడుగునను జెప్పెను. ఆశాపరుండనై నేను పాదుషావారిని సందర్శించి, నేఁగొనిన ఉపాయనంబులు సమర్పించితిని. సార్వభౌముఁడు మందహాస మొనరించి తన తనయను రావించెను. నవలావణ్యరాశియగు నా బాల తారకాగణమధ్యస్థ చంద్రరేఖ వలె నిజపరిచారికా నికర పరివృతయై యరుదెంచెను. షాజాదీ మేలు ముసుఁగు ధరించియె యుండెను ; ఐనను అపూర్వ సుందరాంగియని వ్యక్తమాయెను. పాదుషావారు తోడనే తమ సేవకబృందంబుతోఁ బాటు వెడలిరి. ఫతేమా పరిచారికలు రెండుబారులు కట్టి కొంత దవ్వున నిలిచియుండిరి. కావున, నేను షాజాదీతో నేకాంతముగ నుంటి ననియే చెప్పనగు. ఆముహూర్తమున నా హృదయ మెటులుండెనో వర్ణింపఁజాలను. కాని, నేను విపరీతాశోత్సాహ వ్యగ్రమనస్కుఁడనై కట్టెదుటనున్న దివ్యసుందరవిగ్రహము ముంగల మోకరింపఁబోవ, నా పికవాణి వారించి, ఆమెయే మోఁకరిలెను ! ”

“ ఆమెయే ! ”

“ నిక్కము. నేను ప్రమాన్పడియుండ, షాజాదీ గొల్లున నేడ్చి, మదీయ ధైర్యస్థైర్యముల నుగ్గడించి, ఉదార హృదయుఁడనని ప్రశంసించి, నిజహృదయ దురవస్థ గమనింపవలయునని విన్నవించి, తన చిత్తము పరాధీనమాయెనని వ్యక్తపఱచి, కాన నిఁక వివాహము బలపెట్టక తను నుద్ధరింపవలయునని కడు దైన్యముగ నర్థించెను. ”

"హా! ఫతేమా!" – అని లోలోన విలపించి, "పాపా! మఱి కేమి?" అని ఖలీలుండు ప్రశ్నించెను.

"ఏమని చెప్పఁజాలుదును? సుల్తాను మాటయన నాజ్ఞగదా. తన బిడ్డ నాకిత్తునని అనుమానియుఁ డనుటచే, నావివాహము నాకును ఫతేమాకునుగూడ దప్పదు – నేనట్లు భావించితి సుమా! మఱియు, కన్నియ నిరుపమాన సౌందర్యరాశి, అందు పాదుషానందని, మించి చక్రవర్తియే ఆహ్వానించి యొసంగుట! ఆహా! ఆననము మృదుల వసనాచ్ఛాదితమై యగోచరమై యున్ననేమి – ఏమి సౌందర్యము! లోకైకసార్వభౌముని జామాత అగుట ఎంత భాగ్యము! ఎంత గౌరవప్రదము! ఎంత సౌఖ్యప్రదము! అంతటి మహాయోగము నెట్లు విడనాడఁగలను? కాని, పాదుషాపట్టి మఱియు విన్నమనయై అవిరళాశ్రు జలార్ద్రశరీరయై, డెందమునఁ బొంగి పొరలు దుర్భరవిషాదము నడంపఁజాలక మంజుల కలస్వనంబున విలపించుచు బ్రతిమాలెను. ఐనను, ఆ దీనాలాపములు దృణీకరించి పాదుషావారి యల్లుఁడగాఁ గోరితి. అట్టి ముహూర్తమున, మదీయ మహాభాగ్యోదయమున కంతరాయము గల్గించు నూహయొండు పిడుగువలె బాడనూపి నా యాశలను దహించివైచెను."

"ఆ యూహ?"

"ఏమా? మూఢుఁడనై నీకొనరించిన వాగ్దానమె!"

"వాంఛారహితుఁడ నైయుండ, వరము గోరవలయునని నీవె నన్ను బలవంత మొనరించితివి. ఆక్షణముతోఁచినదానిం గోరితి –"

"అయ్యదె నాకుఁ బ్రాణసంకటమాయెను – జగదైక సార్వభౌమ పుత్రికను గోల్పోతిని! ఆ హేమగాత్రి అవిరళ బాష్పబిందు ముక్తా ఫలమాలికా విరాజితవదనయై మధురకలస్వనంబునఁ గడు దైన్యముగ బ్రార్థింపుచున్నను నిరాకరించి తత్సుందరీ కరగ్రహణ మొనరించి

సార్థకజన్ముఁడఁ గావలయునని కృతనిశ్చయుఁడనైన ముహూర్తమున నీవరము దయ్యమువలెఁ దలఁపునకు వచ్చెను. నా యింటి కాంతలు తప్ప మఱియొకతె మొదట కోరు వరము ప్రసాదింపవలయునని నాచే సమయము చేయించితివి గదా. తత్సమయబద్ధుఁడనై చరించితి — ఫలితేమాను గోల్పోతిని."

"రాజా! లెస్సగ విచారింపుము. దైవవశమున నీవ్యాపార మిట్లు పరిణమించినందులకు నీవు నిక్కముగ సంతసింపవలయు."

దత్తబనుపాషా కొంతతడ వాలోచనాపరుఁడై, ఖలీలుని కేలు తటాలునఁబట్టి ఇట్లులనెను. —

"మిత్రమా! నీపలుకు లమోఘము. దురంతమగు నాశాభంగము కతంబున వికలస్వాంతుఁడనై ఏమియో అంటి — క్షమింపుము. స్వీయవచో విశ్వాస ఘాతుక పాతకంబు వొరయకుండ మాట గాపాడికొంటి; పాదుషా పుత్రిక మనవి చెల్లించి అమితోపకార మొనరించితి. పర్యవసానము నిక్కముగ శ్లాఘనీయము. అనంతరము, పాదుషావారిని సందర్శించి, నాదు ప్రాయము దెలిపి, ఆమహనీయుఁడు కినియకుండ సమాధానపఱచి, దుర్భరదుఃఖ ప్రకంపిత హృదయుఁడనై యరుదెంచితి. కాని, ఇపు డావంత తొలంగె: "చిత్తము సహజోత్సాహపూరితమై, విందున కేతెంచు నతిథిజనులకు సముచితాతిథ్య మొసంగుటకుఁ దత్తరపడుచున్నది."

అనంతరము విందు ప్రారంభమాయెను. సుప్రసిద్ధ పురుషపుంగవులు మాత్ర మాహూయమానులై యరుదెంచిరి. అపూర్వ రుచికర భక్ష్య పదార్థము లన్నియు నాయత్తమాయెను. ఐహిక పీయూష మనఁదగు మధువు సమృద్ధిగ నుండెను. శ్రీమంతుఁడగు దత్తబను పాషా అమితోత్సాహపరుఁడై తలంచునపుడు వైభవమున కేమికొదువ? భోజనానంతర మా ప్రభువు యథాప్రకారము ఖలీలుని గాంచి యొక కథ సెప్ప

వలయునని కోరెను.

ఖలీలుఁ డందులకు సిద్ధముగనే యుండెను. మఱియు, పాదుషావారి తనయను వివాహమాడవలయునని కొండంత యాసతోఁ బోయి విపరీతముగ భగ్నమనోరథుఁడై యురుదెంచి డిల్లవడియున్న ఆహతభాగ్యుని చిత్తమున కుల్లాసము గల్గింపవలయునని యెంచి ఖలీలుఁ డొక యపూర్వ దీర్ఘగాథ వినిపించెను.

౩౦

మఱతలుపు

ఈ కథ మిగిలినవానికంటెఁ గడు దీర్ఘతరము. కావున నొక్క రేయిలో ముగియలేదు. ఈసమయమున గతవిషయానుక్రమము గమనింపదగును.

తన రాజధానియందు నిరంతరము జరుగు నిగూఢతర దారుణ నరమారణ పరంపరఁ గాంచి భయభ్రాంతుఁడై పాదుషా యగు మూడవ సలీము నగరరక్షకుఁడగు కదీస్కారుని రావించి, ఎనిమిది దినములలోఁ దద్భయానక రహస్య విచ్ఛేదన మొనరింపవలయుననియు, తొమ్మిదవ దివస ముదయించుసరికి కృతకృత్యుఁడు కాఁడేని శిరచ్ఛేద మగుననియు కఠినముగ క్రూరముగ శాసించి యుండెగదా.

తత్ప్రథమ దివసావసాన సమయముననె మన ఖలీలుఁడు కాఫీమందిరముఁ జొచ్చి, జూలియను లూకాసులను గాంచి, వారిసాహాయ్యమున దత్తబనుపాషాయొక్క జనానాయందుఁ బ్రవేశించెను. అట్టోమను సామ్రాజ్య నిర్మాతయగు ఉస్మాను విపరీత స్వప్నముగాంచి సుందరాంగియగు మల్ఖాటను జెట్టిపట్టిన గాథ నాఁడే ఖలీలుఁడు వినిపించెను.

సెర్వియను రాజుబాలయగు మిలోషుని కథ రెండవసాయం

కాలమునను, సిరిబరుని కథ మూడవ దివసమునను, రెండవ మహమ్మదు సుల్తాను కాన్స్టాంటు నగరము ముట్టడించిన కథ నాల్గవ సాయంసమయమునను ఖలీలుఁడు వినిపించి శ్రోతల నానందపరవశుల నొనరించెను. చతుర్థ కథానంతరమే జరీజరీ విప్లవ ముప్పతిల్లుటయు, ఖలీలుఁ డద్దాని నతిసుఖముగా నతి శ్లాఘనీయముగ నడంచుటయును సంభవమాయెను. ఐదవనాఁటి సాయంకాలము గులాబీ పండుగ, తద నంతరము భయానక పరిణామముగు హెలీనా జిజీముల ప్రణయకథా శ్రవణమును ఆయెను. ఆఱవదినమున బహాళ్ విషయ ప్రభవకారణ భూతము: బాస్వరసు జలవిహారము, ప్రచండ చోరశిఖామణియగు మనిలుని చిత్రకథాశ్రవణము - ఇయ్యది ఆఱవ కథ —, లూంకాసు కథ, రష్యను నౌకా కథాకలాపమును తటస్థమాయెను. ఖాలీలుఁ డాసాయంకాలమే ఏడవకథ ప్రారంభించెను. అయ్యది కడు దీర్ఘ మగుటచే నేడవదినమునంగూడ ముగియక, ఎనిమిదవ దివసము సాయంకాలము సమాప్తమాయెను.

కథ ముగియునాఁటికి రేయి పదిన్నరగంటలాయెను. దల్లబనుపాషా యథాప్రకారము కథావిమర్శన మొనరించి, ఖాలీలుని నముచితముగ నభినందించి, వారలకు సెలవొసంగెను. వజీరు పట్టభద్రుని భార్యయగు నిస్మిల్లా తదధికారగౌరవము పురస్కరించుకొని తన్మంది రమునుండి ముందుగ నిర్గమించెను. జులేఖా ఖాలీలాది మిథునము లావెనుక లేచిరి. దల్లబనుపాషా కృపాయత్తచిత్తుడై కొంతతడ వందె వేచియుండెను. ఆ కారణమునఁ బ్రణయపూరిత హృదయులగు యువకులు తమతమ ప్రియురాండ్ర శ్రవణమున రెండు సరసంపు మాటలాడి వెడలుట కవకాశ మాయెను.

కాని, గుణరాశియగు జులేఖా యవస్థ ఎటులుండెను ? ఆ సుధాకరానన చిత్తము చింతా సంభరితమై యుండెను. అన్యథా ఎటు

లుండును ? ఏడు దినములు నిరర్థకముగ గడచిపోయెను: ఎనిమిదవ దినముగూడ నతిక్రమించెననియే చెప్పఁదగును: ఇఁక సర్వజన హృదయరంజకుఁడగు దినకరుఁ డుదయింపనంతనే, దుర్భర సంగరక్షణ ధూర్వహుఁడగు కదీహ్యారుఁడు క్రూరపాశ ప్రపీడితకంఠుఁడై దారుణముగఁ దెగటారవలయు! జులేఖా కేవలము విశ్వాసరహితమై నిరంతర నిరాశార్ణవ నిర్మగ్నమై యుండలేదు: చిత్త మొకానొకాశాధీనమై యుండుటచే నాకోమలి ఇంతదనుక నిబ్బరముగనే యుండెను. ఐనను, కాల మతిక్రమించెను. హాత్యారహాస్య మింకను దెల్లమైనట్లు తెల్లము కాదాయెను. కావున తన హృదయాధినాథుఁడగు ఖాలీలుని గాంచినంతనే అయ్యబలామణి నిజవిశాల వినీలనయననిర్గతాతుర వీక్షణములం దన హృదయాందోళన మర్థిమెయి వెల్లడించెను.

స్వైరిణియగు ప్రభుపత్ని ఆ తావున లేకుండుట మేలాయెను. ఖలీలుఁడు తన ప్రియాంగనను డాసి "ప్రేయసీ! భయమువలదు!" అని శ్రవణమున హెచ్చరించెను. తోడనే ఆ కన్నియ వదనము వికాసవంతమాయెను: మన్మథుని చాపమువలె మనోహరముగ నమరియున్న సుందర వక్త్రమున మందహాసము తాండవించెను. ఆర్ద్ర ప్రవాళసన్నిభాధరము లొకింత వీడ, దంతములు విమల ముక్తాఫల సాదృశముగ దీపించెను.

"సుందరీ! భయముడిగి, ఎప్పటియట్లు నన్ను విశ్వసించి నిశ్చల చిత్తవై యుండుము."

ఖలీలుఁడు మగుడ నట్లు హెచ్చరించెను. జులేఖా విశాలనయనదళమ్ము లధిక కృతజ్ఞతాభరమ్మున నవనతము లాయెను. తదవసరానందోద్భూత దీర్ఘనిశ్వాసము కతంబున నామేల్బంతి నిబ్బరంపు టురము మనోహరతరంబుగ నుప్పొంగెను.

ప్రణయినీ ప్రణయు లంత నొండొరుల నెడబాసిరి. పాపా యంత

నరుదెంచి ఖాలీలాది యువకులను వారి మందిరములకుఁ గొంపోయెను. జూలియను లూసిసుల స్వీయ మందిరాంతర్గతులైరి. ఖలీలుఁడుగూడ నట్టులే నిజగృహప్రవేశ మొనరింపనను కొలంపున నాతనికి దత్తబనుపాషా నగౌరవముగ సెలవొసంగి తాను సెలవుగైకొనివెడల నుండ, నా తురుష్కవీరుఁ డాతని వారించి యిట్లనెను.—

“పాషా! నేనొక వర మర్థించువాఁడ.”

“అల్లా! వరమా! నీ వేమికోరినను, ఒసంగువాఁడనె. నీచర్యలద్భుతములు: నీ వొనరించిన యుపకారము నిరుపమానము: నీ ఖ్యాతి విరాజిల్లు ముద్రిక అపూర్వ మహిమోపేతము — ఐనను, మిత్రమా! నీకొసంగిన గొల్లిటివర మొట్టి మదీయాశాసౌధమును భగ్న మొనరించెనో, ఎంత యుపాయకరముగ బంధించెనో మఱవజాలను సుమా.”

ఖలీలుఁడు సహజ నిశ్చలస్వరంబున నిట్లు బదులాడెను. —

“రాజా! సార్వభౌమ పుత్రికా సందర్శనము గుఱించి ప్రశంసించుచుంటిరి — నీ ప్రవర్తనము కడు సుసారవంతము, నిక్కముగఁ బ్రశంసనీయము. పాషా! వరమర్థింపవల యుననిని నీవు జలసంతత మొనరించుటచే నా కాముహూర్తమున స్ఫురించినదానిఁ గోరితిని: తద్వచోబంధనంబున నీవు ఫతేమా ప్రార్థన మన్నించి ఆ యువతీమణి కెంతయేని యుపకార మొనరించితినని సంతసింపవా?”

పాషా ఏమనఁగలఁడు? అనంత భూమండలాధీశ పుత్రికా కరగ్రహణ మహాభాగ్యము పోయెగదా యని చిత్తము క్రాఁగుచున్నను, తురుష్కప్రభువు సంతసింపవలసిన వాఁడాయెను. ఖలీలుఁడు మగుడ నిట్టులనెను.—

“కాని, ఈవర మట్లు బాధాకరముకాదు. కడు సులభము. కదీ స్వాధీనుఁడగు హాసేను ఉరకుమునుపునంతనే మిత్రివాఁతఁ బడకుండ

నీ వభ్యంతరమందిరమున నొక గంటకాలము అల్లావానిని ప్రార్థింప వలయు: అనంతర మీమందిరమునకె రావలయు: ముఖ్యమగు సమాచార మొకం డెఱింగించెద."

"ఈమాత్రమున కేమి, తప్పక అట్లుచే యొనరింతును. కాని నీవు తెల్పు సమాచార మేమి?"

"ఇపుడు చెప్పఁజాలను. అట్లు లాచరింపుమని వేడుకొందును."

పాషా యందుల కొడఁబడి వెడలెను. ఖలీలుఁడు సగర్వముగ నిట్టులనుకొనెను.—"ఈ మపాషా మహామూఢుము. ఈపాషానిజభార్యా మందిర మొక గంటకాలము ప్రవేశింపనేరఁడు. ఈమహత్తరకార్య మిఁకఁ దీఱుఁగాక!"

ఐదవనాటి రేయి సిద్ధీమన్సూరును ఖలీలుని యనుచరులు పట్టుటయు, ఆ ముష్కరుఁడు వారిం దప్పించుకొని పాఱుటయు సంభవమాయె నని పాఠకులు గమనింతురు గాక. తన ధనాగారమునకుఁ గావలి యున్న ఆసిద్ధీ విపరీతముగ నంతరించెనని ఆ సమయముననే పాషా దారుణముగఁ దెలుసుకొనెను. అతఁడు తోడనే విశ్వసనీయుడగు సేవకు నొకని నిజ నిక్షేప సంరక్షణార్థము నియోగించెను. మఱియు నాఱేడు దినంబులందు ఖలీలుఁడు కుడ్యాంతర రహస్యకవాటము జొర లేదు, ఆ రెండు సాయంసమయములందు నాతఁడు ప్రభుపత్నీ మందిరప్రవేశ మొనరింపలేదు. ఎనిమిదవ దివసమున నాతఁ డమీనాను గాంచి ఎద్దియో సన్న యొనరించెను. అయ్యది తత్క్షణము ఇస్మిల్లాకు నివేదితమాయెను.

ఎనిమిదవ దినము సాయంకాలమగుడు, ఖలీలుఁడు కృతనిశ్చయుఁడై, తోడనే దృఢభిత్తికాన్తర్గత మార్గము ననుసరించి, సోపానములు డిగ్గి పరికింప నచట పాషాభటుడు కాన్పింపలేదు. వాఁడు తనగదియందు నిద్రించియుండునని గ్రహించి, మన్సూరును నిరోధించి

సంగ్రహించిన తాళపు సాహాయ్యమునఁ దలుపు తెఱచి ఖలీలుఁడు పాషా యారామమునఁ బ్రవేశించి, తొంటియట్లు కొంతదవ్వరిగి, మందుగుం డొకటి బలముగ విసరెను. చువ్వవలెఁ జువ్వున మిన్నంటిన ఆ గోళము నేలబడినంతనే తుపాకీవలె మ్రోఁగెను. తోడనే, సదకుఁడు మఱి ముగ్గురు భటులతోఁ బ్రత్యక్షమాయెను. ఖలీలుఁడు ప్రశ్నింప, సదకుఁ డిట్లు విన్నవించెను.—

"దేవా! మస్రూ పట్టువడెను!"

"పట్టువడెనా!"

"చిత్తము. వాఁడు మా యధీనమై మూఁడుగంట లాయెను. ఆ దురాత్ముని వెంటనే భద్రముగఁ జెరయందుంచితిమి. ఏబఁది మైళ్ళదూరమున వాఁడొక గుహాయం దడఁగియుండెను. ఈ యనుచరుల సాహాయ్యమున వాడలుఁదీసి అరయఁజాలితిని."

"సదకా! సంతసించితి. నీ వొనరించిన యపరాధము చక్కఁగ సవరించుకొంటివి. నేరము క్షమించుటయె గాక బహుమానము గూడ నొసంగుదును. నీవు కొనితెచ్చిన మందులచేఁ గార్యము చాల సులభతరమైనను, ఈ మస్రూ మన యధీనుఁడగుట కడుంగడు క్షేమకరము : మదీయాశయము పూర్తిగ ఫలించును."

నిజమనోగత విషయము వెలిబుచ్చుట ఖలీలుని స్వభావముకాదు. నిజపరిచారక వచనశ్రవణ సంజాతోత్సాహాతిమకమున నామాట లప్రయత్నముగా వెలువడెను. ఇఁక మఱి కాలయాపన మొనరింపక, ఆభటులం దన వెంటబెట్టుకొని, ఖాలీలుఁడు తానరుదెంచిన ద్వారము నుండి పాషా రహస్యమందిరము జొచ్చెను. తోడనే ఖలీలు నాజ్ఞ చొప్పున వారు తమ కరవాలములందీసి యప్రమత్తులైరి. అచట వ్రేలాడు నినుపదీపము వెలుంగున నచటి కాఁపరి నిద్రించియున్న తావు జేరిరి. తోడనే ఖాలీలుఁడు సన్నచేయొనరింప, నానల్వురు

నొక్క యుబుకున వానిం జూచిరి. వాఁడు త్రుళ్ళి మేల్కాంచి పరికించునరికి, దుర్భర పాశబద్ధుఁడై, అసహాయుఁడై యుండెను. ఖలీలుఁ డిట్లులనెను. — "ఓరీ! భయపడకుము. మ దాజ్ఞానుసారము వర్తింతువేని, నీకు క్షేమమగు. మఱియొకటి – నీ ప్రభువుసొత్తు నపహరించుటకు మేము రాలేదు – మా కార్యమూహింపము."

ప్రాణ్పడిన సిద్దీ ఏమియు ననఁజాలక సవినయముగ శిరము వాల్చెను. వానిని భటులంత నడిపించి సోపానములు డిగ్గజేసిరి. భూమియం దమరియున్న మా యూకవాటము సమీపించినంతనే, ఖలీలుఁడు పాషా భటు నుద్దేశించి ఇట్టులనెను - "సేవకా! నీవీ తలుపు తీయవలయు. నీకారహస్యము తెలియునని ఎఱుంగుదు. అల్లదె చీల, గోడయం దడఁగియున్నది. ఆలసింపకుము!"

ఆ రహస్యము ఖలీలుఁ డెఱుంగనదికాదు. ఐనను, తానె తత్కార్య సాధనమునకుఁ గడంగక వాని నందులకు నియోగించుటకుఁ గారణము లేకపోలేదు. మన్సూ పలాయన మొనరించిన యనంతరము తదంతర యంత్రసముదాయము మాఱియుండవచ్చును; దాన తన కపాయము సంభవింపనగును. కావుననే ఖలీలుఁ డట్టు లాచరించెను. ఆతని గంభీరాకారమును గంభీరతర ప్రవర్తనమును గాంచియు, రహస్య మాతనికిఁగూడఁ గొంతయైనఁ దెలియు గదా యని విచారించియు నాసిద్దీ యింక నంశయింపక తత్క్షణ మా శీల నొక్కెను. అంగుళమాత్ర మయ్యది దిగిపోయెను. అనంతరము వాఁడా దారుమయ మాయా కవాటముచెంత కరుదెంచి యొకప్రక్క గట్టిగనొక్కెను. నాఁడు ఖాలీలు లూకాసు లంతమాత్రమే కాంచియుండిరి. అట్టితఱి నెట్టి విఘాతము సంభవమాయెనో పాఠకు లెఱింగియేయుందురు.

పాషా భటుని పదపీడనంబున నా కవాట మొకవంకనమరియున్న యిరుసుపై గిఱ్ఱున దిరుగ, తదంతర వివరము పూర్తిగ దృగ్గోచర

మాఱెను. అంధకారమయమగుటచే సంపేమియు గానరాకున్నను, జలముల గలగలధ్వని వినవచ్చెను. తన సేవకునొకనిఁ జీరి ఖలీలుఁడు ఇనుపదీపమును దెప్పించి పరిశీలించెను. చదరముగ నొక నూతివలె నుండిన ఆగోయి పంక్రిందనుగులు లోతుగనుండెను. నీర మాగోతున సుళ్ళుగట్టి ప్రవహించుచుండెను. ఆ వివరమున నొకపంక నమర్చిన గూనుసం దొక యినుపపెట్టె గోచరించెను. ఖలీలుఁ డంత సిద్దీని గఠినముగ వీక్షించి యిట్లు ప్రశ్నించెను. –

"సేవకా! ఈబావివలని ప్రయోజనమేమి? ధన మాసారంగ మున గుప్తపఱచిన జాలదా? మేము ధనాపహారణార్థ మరుదేఱ లేదని చెప్పియుంటిగదా! కావున, నిజమాడుము; లేదేని తత్ఫల మనుభవింతువు."

ఖలీలుఁ డట్లు కఠినముగఁ బలుకుచుయేగాక, సాభిప్రాయముగా నానూయి పంకఁ జూపించెను. సిద్దీ సహజముగ భయకంపితుఁ డాయెను –

"దేవా! యదార్థ మెఱిఁగింతు, గమనింపుము. చూడుమా యినుపపెట్టె కొక పిడికలదు. చోరుఁ డెవ్వఁడేని ఇందుఁ జొరబడి, ఈతలుపు దెఱచి, ఆపిడి దాఁకునంతనే, పెట్టె అమాంతముగ జట్టున లోనికిఁ బోవును. అట్టులగునని ఎఱుంగక వంగివంగి ఏమరియుండు నరుఁడు చివాలున లోని కీడ్వఁబడును. ఆర్యా! బాగుగ వంగినగాని, పిడి దొరకదు; అంతగా వంగినవాఁడు పట్టుదప్పి తూలి ఈకూప మునఁ బడక తప్పదు. ఈగోడయందే మఱియొక చీలయున్నది, చూడుము. దీనిని ద్రోసినచో, పెట్టె యటులు కదలక స్థిరముగ నుండును. ఈకారణమున దత్తబనుపాషా, అన్యులకుఁ బ్రాణసంకట ముగ నుండు తన ధనాగారము సుళువుగాఁ దీయఁగలఁడు."

సిద్దీ నిజవిషయము వ్యక్తీకరించెనని గ్రహించి, సంతసించి, ఆమూతమూకవాట మింక మూసివేయుమని ఖలీలుఁ డాజ్ఞాపించెను.

అనంతర మాతఁ డిట్లు ప్రశ్నించెను. —

"సేవకా! ఇందలి నీర మెక్కడిది? ఈప్రవాహ మెటుపోవును?"

"ఆర్యా! ఈ ఆరామమునం దొక గుహ కలదు: అందడఁగి యున్న జలాశయమునందలి నీరము రహస్యనిర్మితమగు నొక త్రోవి గుండ నిందుఁ బ్రవహించి బాస్వరను జేరును."

అంత ఖలీలుఁడు తన భటుల నుద్దేశించి యిట్టులనెను, —

"నే మగుడఁ జెప్పువఱకు వీనిని బంధించి యుంచుఁడు నిక్క మెఱింగించెఁ గాన ఈ సేవకున కపాయము వారయనేరదు."

తోడనే సూపీరుఁడు తన మందిరమునకుఁ బోయెను. దత్తబను పాపా అచిరకాలమున నరుదెంచి యిట్టులనెను —

"మిత్రమా! ప్రార్థనసల్పి సలిపి నిద్రాపరుఁడనైతిఁగావలయు— నాలస్యమైనది."

"పాపా! నీవిఁక పూర్ణప్రబోధము గాంచఁగలవు! ఇక ఘోరతర పరీక్షయం దుత్తీర్ణుఁడవు గావలయునని ఎఱింగి సంసిద్ధుఁడవు గమ్ము: కడు బాధాకరముగ, కడు భయానకము—"

"అల్లా! నీపలుకులే కడు భయంకరములు!"— పాపా వదనము వెల్లవాఱెను: ఐనను, చూపు లధీరములుగాక ఎట్టి దారుణానుభవము నైనను మార్కొనుటకు సంసిద్ధములై యున్నటులు కఠినములై కృత నిశ్చయములై యుండెను. ఖలీలుఁ డిట్టులనెను—

"పాపా! నీపత్ని విశ్వాసఘాతిని యని నేఁజెప్పిన, ఏమందువు?"

పాపా క్షణమాత్రే మదరిపడి, ఇట్లు బదులాడెను. —

"ఏమనుటయు నసంగతము— తత్క్షణ మాచరింతును! బాస్వరను జలములు సమీపమునసే ప్రవహించుగదా— కాని ఇదియొక పరిహాసము గావలయు— ఇట్టి పరిహాసము కరము సంతాపకరము— నీవైతివి కాని అన్యుఁడగునేని—"

"పాషా! పరిహాసము కాదు— పరిహాసమున కిది సమయము గాదు. నిజమాడితి— వలదు! వేచియుండుము— ఈ సమయమున నే జెప్పినచొప్పున మెలంగవలయు! అట్లు మెలంగుదునని బాసయొన రింపుము! సర్వరహస్య ప్రకాశనావసరము సుమా, ఇయ్యది!"

ఖలీలుని విపరీతాధికాధికారమున కోహటించి పాదుషా యట్లు సమయము నొసరింప, ఖలీలుఁ డిట్లు పలికెను.—

"పాషా! నేవెల్లడించు విషయములు విపరీతములు, భయంకరము లు. వినను, శ్రవణమాత్ర జనితావేశమునఁ దీవ్రపడక, త్వదీయ విమల యశోభంగకరుఁడ నని భ్రమింపక, నిదానించి యాలింపుము. నీదు సోదరీపుత్రిక జుబేఖాను ప్రేమింతునని యెఱుంగుదుగదా—నే నా కన్నియను దప్పక వివాహ మాడుదును. అట్టులే, ప్రమాద్రిముగ నీ యాతిథ్య మింతకాలము సుఖంబుగ ననుభవించి, తుదకు విశ్వాస ఘాతుకముగ, నింద్యముగ బ్రవర్తింతునని తలఁపకుము. కలవరము వలదు!—నేను నీ పత్నీమందిరమునకుఁ బోవలయు"

ముదుసలి పాషా కడు భయభ్రాంతుఁడై, ప్రమాన్పడెను. ఆమంద భాగ్యుఁడు కలగుండువడిన చిత్తము బదిలపఱచికొని, అయ్యది కలయో నిక్కమో అరయుటకో యన ఫాలభాగమున జేయిచేర్చెను. అనంతర మామానిహస్త మప్రయత్నముగ నస్త్రముపైఁ బోవ, "పాతకీ — విశ్వాసఘాతిసీ! — ఇస్మిల్లా!" అని సాభిప్రాయముగ రోఁజుచు పండ్లు కొఱికెను.

"పాషా! శాంతింపుము. గాథ యింకను జాల గలదు. నేనిపుడు ఇస్మిల్లా శయ్యాగారమునకుఁ బోయెదను. తొంటి యట్లు అమీనా నాకుఁ ద్రోవ సూపును. ఉచితమగు తావున నీవు డాగియుండి, ఇస్మిల్లా సహకారిణియగు నాదుష్టురాలు మగిడి వచ్చునంతనే పట్టి బంధింపుము — వధింపరాదు సుమా — నీవు సమయబద్ధుడవని ఎఱింగి

శీఘ్రాచార మొనరింపకుము. అనంతరము, నీవును ఇస్మిల్డా మందిరము జొచ్చి, వేగిరపాటున మా సమక్షమునకు రాక సముచిత స్థలంబునఁ బొంచుండి, శ్రద్ధమై యాలింపుము. నేఁ జీరువఱకు రారాదుసుమా! అట్లు సమయ మొనరింతువా ? ”

దురంత సంతాపవిహ్వలుం డగు పాపా అట్లు మాటీయ, ఖలీ లుఁడు తటాలున నిట్టు లనెను. —

“ మాటాడకుము ! కాలిసవ్వడి అగుచున్నది — అమీనా కా వలయు - ఆ తెర మఱుంగునకు రయమ్మునఁ బొమ్ము ! ఎఱుంగుదు గదా, నీవు మెలంగవలసిన తెఱంగు ! ”

పాపా యట్లు డాగినంతనే, అమీనా ప్రవేశించి, నిశ్చలాకృతి దాల్చియున్న ఖలీలుని గాంచి ఇట్టు లనెను -

“ ఆర్యా ! నీవు పంచిన సమయమున కరుదెంచితిని. మోహనాంగి యగు నా సాని నిన్నుఁ జూడ నిరీక్షించుచున్నది. ”

ఖలీలుఁడు సహజ నిశ్చలస్వరంబునఁ ద్రోవ సూపుమని పలికి, ఆసంధాన కర్త్రి పిఱుంద బోయి ఇస్మిల్డా శయ్యాగారము బ్రవేశిం చెను. దాసి తోడనే వెనుదిరిగి వెడలినంతనే క్రోధఘూర్ణితచిత్తు డగు పాపాచే బంధింపఁబడెను.

శ్రేణియంగలి అంత్యమందిరమున ప్రభురాణి, ఆలావణ్యరాశి సముచితాలంకార విభూషితయై మృదులతల్పమున నొయ్యారముగ వ్రాలి యుండెను. భోగపరాయణ యగు నాకాంత మనోహరాకార మపూర్వవైభవముతో నలరారుచుండెను. ఆమెఱుఁగుఁబోఁడి వినీల తరళ నయనములు మోహార్ణవమునఁ బరిభ్రమించుచుండెను. సుందర దిగంబర భుజములు హరిదంతసన్నిభములై, కపిలవర్ణరంజిత కుంతల నికరాచ్ఛాదితములై, మనోహరములై యొప్పారెను. సాధారణముగ కంఠమున కంటియుండు కంచుకము గ్రంథిపీడిన కారణమున నధిక

ప్రదర్శితోరు వక్షోజమున గూడ నామె నెఱికురులు వ్రాలియుండెను. ఆ మేల్బంతి యవనాచ్ఛాదితభుజములు దివ్యమణిమయ భూషణ విభూషితములై దర్శనీయములై యుండెను. ఆర్ద్రాధరోష్ఠములలో కింత విస్మిత కారణముగ దాకామిని హారికంత భాసురదంతములు నిక్క-ముగ నపూర్వ శోభాయమానములుగ నుండెను.

నిజహృదయాపహారకుడా క్రియాదక్షుండగు ఖలీలుని గాంచినంతనే, ఆ జారిణి అమందానంద కందళితహృదయయై, భుజలతిక లల్లనఁ జాచి ఆ మోహనాంగు నాలింగన మొనరించెను. ఆధీరోదారస్వాంతుఁడు కొంతతడ వట్లు భామినీ భుజపంజరబద్ధుఁడై మిన్నకుండెను. పసిడి బిసకాండముల నీసడించు నా కామినీకరములు మృదులముగ, వెచ్చవెచ్చగఁ దాఁకుచున్నను, హిమవంతగోళ సన్నిభగురుతరవక్షోజము లుప్పొంగుచు దన పేరుటురము నొరయుచున్నను, ఆర్ద్రపల్లవాధరములు దను జుంబించుచున్నను, ఆ ధీరోదాత్తచిత్త మావంతయు నధీరము గాక నిశ్చలముగ నుండెను. ప్రభుపత్ని మనోహరనారీరూపధారిణియగు నొక భయంకర విషోరగమని అతఁ డెఱుంగు గదా.

ఆమె భుజబంధనమునుండి అల్లన విడిపించుకొనుచు నాతఁ డిట్టులనెను — "ప్రేయసీ! ఒక్కమాట!— అనంతరము నిరవధిక సౌఖ్యార్ణవ నిర్మగ్నులము కాఁగలము."

"ఏమది? మోహనాంగా! మాటాడుము!" ప్రభుపత్నిస్వరము మందమైమోహాంచితమై యుండెను: తదావేశోజ్జ్వలానిమేష నయనములా సుందరాంగుని వదనమున నాటిపోయెను.

"సుందరీ! రెండుదినములనుండియు మనము గలియఁ జాలమైతిమి. ఆ విషౌషధము ప్రయోగించు నవకాశము చిక్కెనా?"

"చిక్కెను! మోహనాంగా! నీకొఱకుఁ బథఃపతిత నగుచుంటిని! ఆహా! ఎంతటి మహాత్యాగ మొనరించుకొంటినో గమనింతువుగదా!"

ఖలీలుఁడు కాముకునివలె నా కాంతకరము పట్టి యిట్టు లనెను —

"నీ ప్రవర్తనము నిక్కముగఁ బ్రశంసనీయము — కాని, ఆమాత్రలు సముచితముగ వినియోగ మాయెనా !"

"హాహా — భర్తయని చెప్పుట దుర్భరము — నిన్నను నేఁడును నా యందనుండిన సమయమున షర్బతునం దామందు గలిపితి. కాని, అతఁ డా పానీయము ద్రావియును మార్పు జెందక ఎప్పటియట్టులనే యుండెను. ఐనను, ఈ సాయంకాల మాతని వదనము వెల్లవాఱినటు లాయెను."

"సందేహ మేమి! చెప్పితిగదా, ఈమందు మందమందముగఁ బనిచేయుననియు, ఐనను తప్పక ప్రాణాంతకమనియు! కాని, మీాకు మిక్కిలి యగునపుడు, విచారింతు మేమో సుమా —"

"విచారమా ! — ఎన్నటికి లేదు. నీవంటి నవమోహనాంగు బొందు వడయు భాగ్యము గాంచునపుడు వంతయేల! మఱియు, నా మగని యునికి నాకు దుస్సహముకాదా? — చాటుమాటులేక సర్వ కాల సర్వావస్థలందును బూర్తిగ నీదాననై యుండు సుముహూర్త మునకై తత్తరపడుచుంటిగదా! సొగసుకాఁడా! ఇఁక నత్యల్పదిన ములలో నీ యర్ధాంగినై, భవదీయ చిరతరదృఢ బాహుడోలికాఖేలనా పారవశ్య మనుభవింతును.! ఆహా! ఎంత సుఖము! ఎంతటి యానంద ము! ఓయీ మోహనాంగా! ఖలీల్ ! నన్ను నిరంతరము బ్రేమిం తువా ?— ప్రేమింతునని యనుము. ఆహా! ఈజాలమేల? రమ్ము! — మదీయవక్షోజమున నాలింగన మొనరింపనిమ్ము! మనసార, మధుర ముగ, నవిరళముగ ముద్దాడనిమ్ము! — రమ్ము — ! —" ఆ — ఇదియేమి! ఏమి? —

నిరుపమాన సౌందర్యరాశియగు నా జారిణి అనంగ శరదళిత హృదయయై, క్షణక్షణ ప్రవర్ధమాన మోహావేశమునఁ దన బాహు

వులు జూచి, ఆ నవమోహనాకారు నాలింగన మొనరింపఁ దలంచెను. కాని, ప్రఫుల్లమై, సుప్రసన్నమై, మందహాస విరాజితమై యొప్పు ఖలీలుని వదన మాకస్మికముగ విపరీత భయానకహ్యానిరసనముల కధీన మాయెను. కావున, ఆ కులట దురంత భయవిస్మయాకులచిత్త యై "ఆ! ఇదియేమి!" అని యఱచెను.

"ఓసీ! దుష్టాత్మా! నీసంగతి తెల్లమాయె! ఇఁక నీపాపిష్ఠిజీవనము సరి! పాషా! దయచేయుము!"

ఖాలీలుఁ డట్లు గర్జించునంతనే, దల్పబనుపాషా ఒక్క విసురున దలుపు తెఱచి విసవిస నరుదెంచి, తటిల్లతనన్నిభ కరవాలమున నిస్మిల్లాను ఖండింప నెంచి, తదవసరావేశమున నున్మాదునివలె నిట్లు లఱచెను.—"పాతకీ! మదీయ ప్రాణాపహరణ మొనరించు విహారగమును సాకుచుంటివని ఎఱుంగనైతి!—"

పాషాను వారించి, ఖాలీలుఁ డిట్లు లనెను —

"పాషా! వలదు, వలదు! అట్టి కార్య మొనరించువారు న్యాయశాఖాధికారులు, నీవు కాదు."

"ఐన నేమి! ఈ యధమాత్మ దారుణముగ విసమిడు —"

"లేదు! ఆమందు నిరపాయకరము! భవదీయ ప్రాణాపహరణ మొనరించు నౌషధము నే నొసంగుదునా?"

ఇస్మిల్లా యవస్థ దుస్సహముగ నుండెను. ఆ స్వైరిణి తల్పమున వ్రాలి, సుందరశిరోజములచే నడుమ మనోహరముగఁ దోఁచు కోమల తరుణాంగుళములచే మోము గప్పి, చిచ్చువలె దహించు విపరీత దుఃఖము నడంపఁజాలక వెక్కి వెక్కి విలపింప, ఖలీలుఁడు కఠినముగ నిట్లు లనెను -

"జారిణీ! నీ జీవితము సహస్రాధిక దీర్ఘమైనను, నీవాజన్మాంతము దుఃఖించినను, కన్నీరుమున్నీరై ప్రవహింపజేసినను నీ వొనరించిన

ఘోరతర దురాచారకళంకము తొలంగనేరదు. పాపా! నీ వాలింప వలసిన భయానక రహస్య మింకొకటి కలదు. అయ్యది అమానుష ము, అనిర్వాచనీయము, హృదయవిదారకము, కడుంగడు దుస్సహము! చతుస్సముద్రముద్రిత మహాసామ్రాజ్య ప్రధాననగరమును విపరీత ముగఁ గలంచు నవిరళ ఘోరమేఘమునకుఁ గారణము, — ఈ దుష్టాత్మురాలె!"

తోడనే ప్రభుపత్ని కెవ్వున నఱచి, విద్యుజ్జ్వాలోద్వేలిత సాలభం జికవలె నిట్టనిలువుగ లేచి, అవసర విపరీతావేశమున నయనములు మిఱుమిట్లు గొలుప, స్నుహాదప్ని మూలచ్యుత కదళీ స్తంభమువలె గుభాలున నేలఁ గూలెను. దత్తబను పాపా యన్ననో, అయ్యఘోర రహస్యము పిడుగువలె వీనులఁ బడినంతనే దురంతనికలస్వాంతుఁడై, ఖడ్గము జారవిడిచి, మధుపానమత్తునిచందమునఁ దూలి గోడ నాశ్ర యించెను. ఖలీలుఁ డిట్టు లనెను —

"పాపా! నిన్ను జూడ నా చిత్తము నీరగుచున్నది. సుగుణాత్మ కుఁడవగు నీకు దాపరించిన ఈ ఘోరవిపత్తు దలంప హృదయము నిక్కముగ నార్ద్రీభూత మగుచున్నది. నీ వొక క్రూరవిషోరగమును బెంచితివి! ఈమె నిటనుండి తొలగింపవలయు!"

ఖలీలుఁడు తోడనే లేచి, ప్రభుపత్ని మందిరాంతర నిగూఢమార్గ మును మఱుఁగుపఱచు మొగమలు తెఱఁ దెఱచి, నదకునిఁ జీరి, సిద్దీ నిఁక వీడవచ్చునని పలికి, ఇస్మెల్డాను జూపి, ఇట్లు లాజ్ఞాపించెను —

"ఈ స్త్రీని తక్షణము గొంపోయి, రాజధానియందలి చెఱయం దుంచుడు, పొండు!"

తోడనే, నదకాదిభృత్యు లందఱు గలసి ఇస్మెల్డా యచేతనరూప మును పరస్పర సాహాయ్యమునఁ బట్టి, ఆ రహస్యమార్గముగుండ నారామము జేరిరి. అనంతరము ఖలీలుఁ డిట్టు లనెను —

"పాపా! మహాయత్తమగు నొక నేచియున్నది. ఇస్మెల్డా అందే

పోవును. అమీనాయును అందుఁ బోవుట వాంఛనీయము, కావున నీ వనుగ్రహించి అట్లు లాజ్ఞాపింపుము. ”

భయానక విపరీతసంఘటనములచే నగము ప్రమాప్పడిన పాషా మాటాడఁజాలక ఆవలకుఁ బోయెను. ఖలీలుఁడు నట్టూర్పు విడిచి ఇట్లు లనెను — “ అల్లాకు శతసహస్రవందనములు ! స్వయంకృతకార్య భారము చక్కఁబడెను - కదీస్కాయి డపాయమునుండి తొలంగెను — నా జులేఖా యిఁక నిరంతరానంద మనుభవింపఁగలదు ! ”

౩౧

కాన్స్టాంటునగరము

ఖలీలుని పంపున వెడలిన దల్తబను పాషా అచిరకాలమునఁ దిరిగి వచ్చి, ఆసనమున మేను జేర్చి దుర్భరచింతావిహ్వాలుం డాయెను. ఖలీలుఁ డిట్లు లనెను -

పాషా ! ఎట్టి సంకటసమయమున నైనను జలించి యెఱుంగని ధీరవరుండవు ఈ సమయమున నధీరుఁడ వగుట భావ్యమగునా ? మనోహర మానవాకృతి దాల్చినది ఒక్క ఘోరపిశాచమని యెఱుంగక వివాహమాడుట దురదృష్టము. ఐనను, ఇట్టి దుష్టాత్మతో లంగెగదా యని సంతసింపవలదా ? ”

“ కాని, ఇట్టి పాతకి మత్ప్రియభార్య యని ఇంతకాలము విశ్వసించియుంటినే - ఆహా ! అంతయు నొక యపూర్వస్వప్నమువలెఁ దోఁచెడిని. మఱియు - ”

“ పాషా ! గమనింపుము. నీగృహము జొచ్చి అతిథిసత్కారము గాంచుచు నాటాడుచుంటిని. ఇట్టి మిథ్యా ప్రవర్తనమునకుఁ గల సమాధానము జెప్పవలయు. ఆర్యా ! రాజధానినంతయు దారుణముగఁ బీడించు నరమారణ రహస్యము కదీస్కాయుఁడు ఎనిమిది దిన

ములలో నరకూపలయునని పాపుషా కఠినముగ శాసించె గదా. తద్భయానకరహస్య విశ్చేద మొనరింపవలయునని సంకల్పించి ఇలు వీడినంతనే జూలియను లూకాసులు కాన్పించిరి వారు చెప్పిన కథ నాలించి, వారిని వెంబడించి, నీయంతిపురము రహస్యముగ బ్రవేశిం చితిని. తత్కథాశ్రవణమున నీపత్ని కులటయని వ్యక్తమాయెను. అంత నాచిత్తమున నొక అనుమానము ప్రసిద్ధమాయెను. మఱియు మదీయచిత్తాపహారిణియగు జులేఖా యునికి కూడ నొక ప్రబల కార ణము కావలయు. భవన్మందిర ప్రవేశ మొనరించినంతనే నాయను మానము దృఢతరమాయెను. నాఁడు గుల్నేరు లూకాసులను నొక ర్చి నీవేగుచుండిన సమయమున, కరాళమృత్యువునుండి లూకాసును ఆయంగుళీయము రక్షించిన సమయమున -

ఆహా! ఆముద్రిక ! - ఇప్పుడైన యదార్థ -"

"పాషా! సర్వ మెఱింగింతును. కాని, ముందీసమాధాన మాలిం పుము. ప్రథమ సాయంసమయమున నీవా తెలుంగున దవ్వననుం డిన సమయమున, ఇస్మిల్డా నిజదూతికా ముఖమున నన్నాహ్వానిం చెను. ఆహ్వానించి, ననుగాంచినంతనే, మోహాతురంబున, బ్రసంగ మునకు దొరకొనెను. అమీనా నాదు రూపురేఖల నభివర్ణించియుం డును. నేనాదుష్టప్రణయము, దృణీకరించియు నీమందిరమున నుం డఁగోరితిని. ఏమన, నీమందిరమున కరుదెంచుట దైవికమని భావిం చితి. ఆరేయి మట్లాటను కథనేఁ జెప్ప, నీవమితానందమందితివి. అనంతరము నాగదిజొచ్చి, పరిశీలించి, కుడ్యాంతర రహస్యకవాటము దెఱచి, నీ నిగూఢ మందిరమునందలి దారుమయ మాయాకవాటము గాంచి, సిద్దీని జూచి, రహస్యపథంబునఁబడి, ఈక్రీడా మందిరమునఁ గాలిడితి. నాతొల్లిటి యనుమానము మఱియు నధికమాయెను. కావున, భయానకరహస్యము జాడ వెలియుగునఱకు నిందుండి పాటు

పడవలయునని సంకల్పించి, నాకై బిరి కూర్చుకొంటి. ఆముహూర్తము నుండియు దేవి వంచనదాన్ని ఇస్మిల్డాతోడ సరసములాడఁ దొడంగితి. ఐనను, అనుమానాస్పదమున కొమిరాశ కర్తవ్యోచిత నానోపాయములచే నామె చాకిరండి తప్పించుకొనుచుంటిని. కథాంతమున నీకాంత యరుదెంచి తానొక కథ నాకింపవలయునని వాంఛించెను. దానహాయునికి దీర్ఘతరమాయెను. — ఇట్యాది నాకుపాయమె. నేర్పుమెయినొక రేయి లూకాసును, మఱియొక రేయి జూలియనును ఇస్మిల్డా మందిరమున ప్రవేశపెట్టితిని. నాపలెనే నామిత్రులు గూడ నాకామినికి వశంవదులు గాక, అనుమానాస్పదులును గాక సంచరించిరి. దాన నాయనుమానము ధృవమని వ్యక్తమాయెను. ఇస్మిల్డా కేవలము జారిణియని తెల్లమగుట యొకటి. రెండవది, — ఆజారిణి తన గుట్టు అణుమాత్రము దెలియకుండవలయునని ఎంచి, నిజక్రీడా మందిరాంతర్గతులగు యువకులు గర్వాతిరేకమున నొడ లెఱుంగక రహస్యము వెల్లడింతురని వెఱచి, దయారహితయై ఆ మందభాగ్యులను సిద్దిమన్సూర క్రూరకరవాలమున కెర సేయుచుండెను. వాఁడు తన వాఁతఁబడు ప్రతియువకుని నా మెట్లు డిగ్గజేయుచుండెను. — ”

“ హా! తెలిసె! గాని, మన్సూరింతగ సంహరించుట — ”

“ నావలన. ఆ రాజద్వారము తాళము నేఁ గైకొని ఆసాయమున వానిఁబట్టి బంధించితి. కాని, వాఁడు నా సేవకులం దప్పించుకొనెను. తుదకు మఱలఁబట్టువడి కారాగారబద్ధుఁడై యున్నవాఁడు. మఱియొక విషయము నీవు గమనింపవలయు. గులాబీ పండుగ యనంతరము హెలీనాజిజీముల గాథ జెప్పియుంటిగదా. వారు మరణించిన విషయము గుఱించి అపుడు ప్రసంగము వచ్చెను. ఆముహూర్తమున నిస్మిల్డా హృదయావస్థ గుర్తించితి. ఐనను, సందేహ నివృత్తి కావలయునని యెంచి, మఱునాఁడు — బాస్వరసు విహారమునాఁడు — సమ

యము జూచి ఆమెతోఁ బ్రసంగించి నిక్కమరసితి — కడుదారుణము! నిన్ను బొలియింపవలయునని సమకట్టెను! విసమని నమ్మించి ఏయ పాయము లేని మందొకటి నే నీయ అయ్యది పానీయమునఁ గలిపి నిన్ను ద్రావించెను. ఇఁక నామె దుష్టసంకల్పము స్పష్టము గదా. ఆపాతకిని దక్షణము బంధించియుందుఁ, కాని, మన్సూరాలకు వేచి యుంటి. భయావేశమున వాఁడు సర్వమొప్పుకొనును. వాఁడు లేఁడేని, అవిరళమగు దారుణ నరమారణమునకు నిస్సిగ్గుగా కారకురాలను విషయము పూర్తిగ ఋజువు కానేరదు. కాని, దైవవశమున నాయాశయము పూర్తిగ నెఱవేఱెను. పాషా! యిఁక —”

ఆముహూర్తమున పాషా భటుఁ డొకఁడు బిఱబిఱ నరుదెంచి, ఆతురస్వరంబున నిట్టులనెను. “దేవా! రాజధానినుండి వార్త వచ్చెను. జనీజరీలు తిరుగబడి, పాదుషావారిని బంధించి రట — ప్రధానమంత్రి ఏలినవారికై నిరీక్షించుచున్నారట — ”

నిశ్చల చిత్తుఁడగు ఖలీలుఁడు సహితము వెఱగందెను. పాషా యిట్లు విలపించెను. —

“ అల్లా! అల్లా! ఈ వార్త కడు భయావహము! అరె! ఏఁడీ!— కానరాఁడేమి! — ”

ఖలీలుఁడు మెఱపువలె నదృశ్యుఁడగుటయే పాషా విస్మయము నకుఁ గారణము. భయంకరమగు జనీజరీ విప్లవము! బహు సమర్థుఁ డగు ఖలీలు నంతర్ధానము! పాషాకు మతిపోయెను. రాజదూతి యంత రాజధానికి రావలయునని హెచ్చరింప, నాప్రభువు తన కుటిల భార్యా మందిరమునుండి వెలువడి, గ్రీకుయువకులను దర్శించెను. ఆ వీరులు కార్యమొప్పుకొనినంతనే, పాషాతోఁ బోవుటకు సంసిద్ధులైరి. అపుడు నిశీథసమయము — వంద్రెండు గంటలాయెను: నిశ్చలముగ బరుండు తన పుత్రికలట్టి అసమయమున భంగపడరాదని ఆతఁడు

వాంఛించుటచే, జూలియను లూకాసులు తమ ప్రియకాంతలతో ముచ్చటింపజాలరైరి. తోడనే, రాజమాత కోఁ వచ్చిన నౌక నారోహించి ఆ ముగ్గురుకు వెడలిరి.

అంతవఱకు నేమియుఁ బలుకని భటుఁడు మార్గమధ్యమున నూతనోపద్రవము గుఱించి ఎఱింగించెను. తొంటి జనీజరీ విప్లవమునుండియు రాజమాత్యులు సైన్యమును విచ్ఛిన్న మొనరింపవలయుననియు ఆ బలము హ్రాస్యపఱుపవలయుననియు దలంచుచుండిరి. ఈవార్త జనీజరీల కెట్టులో తెలియవచ్చెను. తోడనే వార లేకగ్రీవముగ విప్లవధ్వజ మెత్తిరి. వారి నాయకుఁడగు 'అగా' వారింపనేరక నాయకత్వము వహించెను. అమ్మహాసేనావాహిని నాలుగైదు ముఖములఁ భయంకరముగ బాఱి పాదుషావారి దుర్గముముందు విడిసెను. సుల్తాను ధైర్యము వహించి నిజాంగరక్షకవ్రాతమునకు స్వయముగా నాయకత్వము దాల్చి విప్లవకారులను దాఁక గడంగెను. కాని, విశ్వాసబద్ధులై యుండవలసిన స్వీయసైనిక నికాయమే. ఘాతుకముగ ప్రభుభక్తి మఱచి విప్లవకారులను జేరుటచే నా మహానీయుఁడు పట్టువడి, అచటి కాఁ పరికోణమున బంధితుఁ డాయెను. అంతిపురంబున నడఁగి యుండు రాజకుమారుఁడు ముస్తఫాను వారంత నాహ్వానించిరి. తదాహ్వానము నాతఁడు గ్రహించి, మహారాజ్యాధిపత్యము లభించెనని కడు ముదమంది, సౌజన్యము దొఱంగి, నిజజనక నిక్షిప్తధనరాసులం దన బానిసలు వెంటగొని దేఱి, క్రూర జనీజరీ సైన్యప్రకంపిత రంగస్థలమునకు రయమ్మునఁ బోయెను. తదవసరావేశమున వారు జయజయధ్వానము లొనరింప, నాముస్తఫా తురుష్క సార్వభౌమత్వము సగర్వముగఁ దాల్చెను. ముస్తఫా సేవకులు తాము తెచ్చిన ధనరాశి తోడనే అవిరళముగఁ బంచిరి: జనీజరీ లచటి మైదానములందుఁ జేరి మద్యపానాద్యనేక దుర్వ్యసనంబుల నిమగ్నులైరి.

ఈలోన, జనీజరీకాల తరంగము భయంకరముగ విజృంభించినంతనే, ప్రధానామాత్యుఁ డితర మంత్రులను గూడ జేరి, కర్తవ్య మాలో చింపుచుండ, సలీము పాదుషా పద భ్రష్టుడైన వార్త దారుణముగఁ దెలియవచ్చెను. ఆస్థానమున జ్యేష్ఠ రాజకుమారుఁడు ముస్తఫా ప్రతిష్ఠితుఁడాయెనని గూడ దెలిసెను. అమాత్యాది ఘనాధికారుల యవస్థ కడుంగడు సంకటముగనుండెను. ముస్తఫాచర్యను ఖండించి తగు ప్రతిక్రియ నలుపవలయునా ? ' లేక ' ఆమోదింపవలయునా ? రాజ్యపదచ్యుతుఁడైనను, తుదకు సలీమే విజయము గాంచనగును. అట్టి యెడ వారు ముస్తఫా రాజత్వము నామోదించినచో, క్రూర మరణమునకుఁ బాల్పడుదురు అట్టులగునని యెంచి, ముస్తఫా పిశాచకృత్యము బ్రతిఘటింపఁ గడంగినచో, నొకవేళ నాతఁడే జయించునేని, వారలకు ఘోరమరణము తప్పదు. మఱియుఁ రాజ ధానియందలి ఇతర సైన్యము లేవంక దిరుగునో తెలియదాయెను. ఆసైన్యములను శాసించిన, దల్తబను పాషా యొకఁడే శాసింప వలయు. అన్యు లసమర్థులు కావుననే, రాజభటుఁ డొకఁడు పాషాను గొని తేఱ రయంబునఁ బోయెను. ఆసమయమున రాజధాని స్థితి యటు లుండెను.

భటుఁడు విరమించువఱకు నేమియు మాటాడక దల్తబను పాషా నిశ్చలముగనుండెను. అనంతరమైనను ఆమహాశయుఁడేమియు బలుక డాయెను. కొంత తడవాతఁడు చింతాపరుఁడై, రాజభటుఁ డాలింప కుండ గ్రీకు యువజనశ్రవణమున స్వీయవిచారోదంతము నెఱుక పఱ చెను. అనంతరాజధాని నంతయు సంక్షోభింపఁజేసిన దారుణ నర మారణకర్త తనభార్యయే అనియు, ఆమెతోఁబాటు అమీనాయును బంధింపఁబడెననియు జనీజరీ విప్లవసమాచార మాలించినంతనే ఖలీలుఁడు మెఱుపువలె నదృశ్యుఁ డాయెననియు నాతఁడు తెల్పెను. గ్రీకుయువ

కులు సహజముగా విస్మయ భయాక్రాంతచిత్తులైరి. అందనుక విప రీతమై, విస్మయజనకమై, కడు నిగూఢమై, దుర్గ్రాహ్యమైయుండిన ఖలీలుని ప్రవర్తనము సువ్యక్తమాయెను. తమ మిత్రుని వివేచనా ప్రాగల్భ్యము, కార్యదీక్ష, కార్యదక్షతయును నిరుపమానముగఁ గడు ప్రశంసనీయముగ గన్పించెను. నాక అంతలో రేవు జొచ్చెను.

తోడనే దల్లబను పాషా నిజానుచరసమేతుఁడై ప్రధానామాత్య మందిరమునకుఁ బ్రయాణమాయెను. బాటలన్నియు జనశూన్యములై యుండెను. క్రూరులగు జనీజరీలకు వెఱచి గృహస్థు లెల్లరుం దమ గృహములను భద్రముగ బిగించుకొని డాగియుండిరి. వారట్లు పోవఁ బోవ, వజీరు మందిరము సమీపించెను. ఆయమాత్యశేఖరుని సైనికు లచట సాయుధులై అప్రమత్తులై తిరుగాడుచుండిరి. లెక్కలేని కర దీపికలను దీపరాజములును దేదీప్యమానముగ వెలుంగుచుండిన కార ణముస నాతావంతయు స్ఫుటముగఁ గాన్పించుచుండెను.

దల్లబను పాషాను గుర్తించినంతనే యచటి సైనికులు సముచిత వినయ గౌరవపురస్సరముగాఁ దమ ఆయుధములు ప్రదర్శించిరి. పాషాతోఁబాటు జాలియును లూకాసులు గూడ సింహద్వారము నతిక్రమించి యచటి తొలి మందిరమున నిలిచిపోయిరి. పాషా సూటిగాఁబోయి, అమాత్యాదితర ప్రముఖ నికరసంకీర్ణమగు సభా భవనము జొచ్చెను. మహత్తర కార్యాలోచనా నిమగ్నులై ఇతి కర్తవ్యతావిమూఢులై సంకటపడు నా సభాసదులకు పాషా రాక ఎంతయు నానందదాయకముగనుండెను. ఆ మహనీయునకు సముచి తాసనముం జూపి, అభ్యుత్థితి వహించిన వజీరు విషయ మెఱింగింప దొడంగెను.

"ఆర్యా! పలుబదివేల సంఖ్యగల జనీజరీలు దుర్గపరిసరములం గల సైదానముల నాక్రమించియున్నారు. పరచ శాల్యలమును అశ్వ

బలమును గూడ తమతో నేకీభవింతురను నబ్బురమున వారింకను విజృంభింపక ప్రస్తుతము విడిసియున్నారు. మిత్రమా! ఇట్టి యెడ మనకుఁ గర్తవ్యమెద్దియో ఎఱిఁగింపుము."

తోడనే పాషా ఇట్లు బదులాడెను. — "ఆర్యవరా! కర్తవ్యము సువ్యక్తము. ఈ ముస్తఫా తన రాజత్వము నిలుపుకొనఁజాలఁడు. సత్సూనుఁడగు తనజనకుని దారుణముగ భంగపఱచిన క్రూర సైనికా హ్వానము బురస్కరించుకొని తత్క్షణము సింహాసనారోహణ మొనరింపఁ గడంగుట దుర్మార్గము, అమానుషమును గదా. కాన, నేనా కాపురుష ప్రయత్నమునకుసాయపడఁజాలను. ఇటులాచరించుటకదు నపాయకరమని ఎఱుంగుదును. జయాపజయము లితర రాజసైన్యా వళిపై నాధారపడియుండు. ఆసంఖ్య ఏఁబదివేలు —

"ప్రభువతంసమా! ఆసైన్యము నీయధీనము గదా! —"

"అమాత్యశేఖరా! అటులని విశ్వసించి నిబ్బరముగ నుండరాదు. ఈసమయమున నెట్లు —"

"మొన్ననే గదా నీవొక జనీజరీ విప్లవము నడఁచితివి!"

వజీరట్లు పలికినంతనే దల్తబను పాషా తనకా యవసరమున విజయ మొడగూర్చిన ఖాలీలుని దలంచి, ఆవీరుఁ డిపుడు లేఁడు గదా యని విచారించి, నిట్టూర్పుపుచ్చి, ఇట్లు లనెను. —

"ఆర్యవరా! ఆసమయమునసైనను, అంతమున సైనికులు నన్ను బీడించిరి: సులేమాను మశీదు చెంత కదీస్కారుని ఛిన్నమస్తకము గాన్పించుదనని బాసయొనరించి, వారల నూఱడింపఁ గడంగితి: కాని వాని శిర మచట గానరా దాయెను — సైనికులు తోడనే నన్ను జుట్టి ముట్టి వధింప సంసిద్ధులైరి. —"

ఆముహూర్తమున నొకరాజోద్యోగి సభాభవనద్వారమును గుభా లునఁ బోఁద్రోచి, సూటిగఁబోయి వజీరుని ధాసి సాష్టాంగమాచరించి

ఇట్లు విన్నవించెను : "మహనీయా! చిత్తగింపుము — ఇప్పుడే యొక వార్త తెలియవచ్చెను — "

"ఏమిటో సత్వర మెఱింగింపుము."

"దేవా! బైరక్తరు పాషా యను ప్రసిద్ధయోధపుంగవుఁడు బల్గేరియా దేశమునందలి సైన్యములన్నింటి నాయత్తపఱచికొని రయంబున నరుదెంచువాఁడు."

తదవసర సంతోషాతిరేకమున గడ్డము సారించుచు వజీ రిట్టులనెను. — "అల్లాకుఁ బదివేల వందనములు! బైరక్తరు పాషాస్వామిభక్తిపరాయణుఁడు. కొన్ని సంస్కరణములు ప్రవేశపెట్ట నెంచిన సలీముసుల్తాను దుర్మదాంధులగు జనీజరీ లెదిరించు నవకాశము లేకుండవలయునని యెంచి స్వీయసైన్యసమేతముగా రావలయునని బైరక్తరు పాషాకు వర్తమానమంపెను. ఆమహనీయుఁ డిపుడే యచట నున్న మేలు గదా!"

"వజీరు మహాశయా! పాషామజిలీలలో దడయక హుటాహుటి నరుదెంచుచున్నాఁడు. సైన్యము డెబ్బదివేలు గలదు. అందలి లఘుసైన్యము లొకజాములో నగరము జేరఁగలవు."

రాజోద్యోగి అట్లు పలుక, దల్తబను పాషా ఇట్టులనెను. —

"మిత్రులారా! మదీయ నిర్ణయము దైవప్రేరితముకావలయు. ఇఁక గాలహరణ మొనరింపక, మనసైన్యములు నిలిచియుండు నెలవున కరిగి ఈవిషయ మెఱింగింతు — సెలవిమ్ము."

పాషా యట్లు, పలికి, జూలియను లూకాసులు గూడ నశ్వారూఢులై వెంట, నరుదేఱ, దన హయమారోహించి, మనోవేగమునఁ బ్రయాణమాయెను.

పాషా సందేశపరిణామ మెటులుండునో యని తత్సమాగతసభికులందఱు ననూనభయానుమానసంభరిత స్వాంతులై నిరీక్షించుచుం

డిరి. అటులొక గంటకాలము గడియ సభాభవనమున లూకాసు ప్రత్యక్షమాయెను. ఆ వీరుఁడు తోడనే వజీరునకు సముచితసాష్టాంగ మాచరించి భయవినయము లుట్టిపడ విస్పష్టముగ నిట్టులనెను. –

"దేవా! దల్తబనుపాషా పంచిన సందేశ మెఱింగింతు, చిత్తగింపుఁడు. ఆశ్వికదళము పాషా ముఖంబున విషయమాలించినంతనే విశ్వసనీయుఁడగు బైరక్తరు పాషాయుర దెంచువఱకు జనీజరీలగూడక తాటస్థ్యము వహించి యుందురనియు, అతని నాయకత్వము నామోదింతుమనియు సమయ మొనరించిరి. నిదర్శనపూర్వకముగా దల్తబను పాషా ఈ యుంగర మంపెను – చిత్తగింపుఁడు."

గ్రీకు యువకుఁ డట్లు పలికి యొసంగిన ముద్రిక నందుకొని, పరిశీలించి, దల్తబనుపాషా అంపినదే యని గ్రహించి, సంతసించి వజీరాతని నుద్దేశించి "నీ నామధేయ మెద్ది?" యని ప్రశ్నింప గ్రీకు యువకుఁడు సవినయముగ నిట్లు బదులాడెను.

"దేవా! నన్ను 'లూకాసు వాసిలో' యని పిలుతురు. నేనొక జమీందారు పుత్త్రుఁడను. నాజనకుఁ డాల్బేనియాయందు జీవించు వాఁడు."

"ఔనౌను. ఈనామధేయుఁడు రాజభక్తుఁడని వినియుందుము. వసీలో! లెమ్ము. నిన్ని ప్రసిద్ధ రాజాస్థానమున ద్విభాషిగా నియోగించితి."

వజీరు పలుకులు వీనులఁ బడినంతనే లూకాసు ప్రమాన్పడెను. తన కట్టి మహాగౌరవ మలవడునని ఆతఁడు కలనైనఁ దలంపలేదు. తదుద్యోగ మసాధారణ మైనదగుటచే, నచటి రాజోద్యోగులాతని నెంతయు నభినందించిరి. ఆ ముహూర్తముననే జూలియను అరుదెంది, సవినయముగ వజీరునకు సాష్టాంగ మాచరించి, ఆశ్వికదళమువలెనే కాల్బలమును ఫిరంగిదళమునుగూడ బైరక్తరు పాషానాయ

కత్త్వము నామోదించిరని తెలియఁబఱచెను. తన మిత్రుని వలె నాతఁడును నిస్సీమనముం బ్రకటింప, ప్రధానామాత్యుఁ డమందానంద కంపితహృదయుఁ డాయెను. అనంతరమా యువకుని నామధేయము బ్రశ్నింప నాతఁడిట్లు విన్నవించెను. –

"నన్ను జూలియాను మెలీడాయని పిలుతురు: ధనవంతుఁడగు నొక వర్తకుని కుమారుఁడను: మేము 'లెమ్నాసు' దీవియం దుండు వారము."

"ఔనౌను. నీ జనకుఁడు ధనవంతుఁడనియు, యోగ్యుఁడనియు విని యుందుము. మెలీడా! శుభవార్త దెచ్చితివి – నిన్ని యాస్థానమున రెండవ ద్విభాషిగా నియోగించితి."

తన మిత్రుఁడగు లూకాసువలె నాతఁడును ఆనందపరవశుఁడాయెను. లూకాసును, ఇతర రాజోద్యోగులును ఏకకంఠమున నాయదృష్టవంతు నభినందించు నవసరమున, ఫిరంగిబండ్ల ధణధణధ్వానములును, అశ్వికదళశంఖాసినాదములును, పదాతుల దడదడలును, ఇతరసైనికారవంబులును విస్పష్టముగ వినవచ్చెను. స్వీయసంరక్షకసేనాముఖంబున దల్తబను పాషా యరుదెంచుచుండెనని వజీరాదులకు వ్యక్తమాయెను.

౩౨

మహమ్మదు సుల్తాను

వివిధఘటనాసంఘటితమగు నీరేయి మన కథాంతరపాత్రలకే గాక తురుష్కసామ్రాజ్యనగరవాసులకుఁ గూడఁ బ్రసిద్ధము. సూర్యోదయమైనంతనే రాజధాని వివిధప్రవాదసంక్షుభితమాయెను. క్రమముగా యథార్థస్థితి తెలియవచ్చెను.

కాన్స్టాంటునగరము రెండు యుద్ధశిబిరముల కాలవాలమాయెను.

దుర్గపరిసరము జనీజరీసైన్యసంకీర్ణము. హతభాగ్యుఁడగు సలీము సుల్తాను నిజదుర్గాంతర బాహ్యమందిరమున బంధితుఁడై యుండెను. ఆభయంకరసైనికులు తాము సృష్టించిన ముస్తఫా రాజత్వము నిలుపవలయునని దృఢనిశ్చితులై, అప్రమత్తులై యుండిరి. ఏఁబదివేలసంఖ్యగల ఇతరసైన్యములు బైరక్తరుపాషా యరుదెంచుటకును నగరశాంతి భంగపడకుండ కాపాడుదుమని యొడఁబడి, తాత్కాలికముగ దల్తబనుపాషా నాయకత్వమున వజీరు భవనము చుట్టు విడిసియుండిరి. వారు సింహాసనచ్యుతుఁడైన సలీము పక్షముగాని, జనీజరీసేనాపరికల్పితచక్రవర్తియగు ముస్తఫాపక్షముగాని వహింపక, ఔదాసీన్యము వహించి, ఈలోన సమాత్యాదిపూర్వరాజక్షేమంకరుల క్షేయపాయము వోరయకుండ గావలియుండుటకు సంసిద్ధులై యుండిరి. జనీజరీనాయకుఁడగు ఆగాకుఁ దమ నిశ్చితాభిప్రాయము వారు తెలియఁబఱచిరి. ఆ సైన్యములు తప్పక తమతో నేకీభవించునని విశ్వసించియుండిన జనీజరీల హృదయమంతఁ గొంతకంపించెను. ఐనను, ఆ సైనికులు తీవ్రపడి వారిం దమదెస త్రిప్పుకొనునెపంబున వారిని చాఁకక, సహనము వహించి మిన్నకుండిరి. ఏమన, దల్తబను పాషా సాధారణవ్యాపారముల జడుఁడయ్యు, రణవ్యాపారపారంగతుండగుటచే సముచితసన్నాహము లతిరయంబున నొనరించి, అప్రమత్తుఁడై యుండెను. నిజప్రతిభావిశేషంబున నావీరవరుఁడు వజీరు భవనమును దుర్గప్రాయముగ, వైరిజనదుర్భేద్యముగ నొనరించెను. ఆనాయకుఁడు బహుళప్రదేశముల నాక్రమించి, వీధిమొగలందు శతఘ్నులు నిలిపి, సముచితవ్యూహము లన్ని సహస్రసాధనములతోఁ గావలియుండెను.

ఉదయసమయమున బరిస్థితు లటులుండెను. ఇఁక నసంతసేనాముఖంబున నరుదెంచు బైరక్తరుపాషా ఎటు లాచరించునో యెఱుం

గక, పలువురు పలువిధము లాడఁదొడంగిరి. సలీముషాదుషా రెండు మూడువారముల క్రిందటి పంపిన ఆజ్ఞననుసరించియే ఆపాషా యురుడెంచువాఁడని ఎవ్వరెఱుంగరు. ఆరహస్యము వజీరొక్కఁడే ఎఱుంగును. బైరక్తరుపాషా సలీము పక్షపాతియని కొందఱును, అట్లు కాన్పించినను నమ్మరాదని కొందఱును, ఆతఁడు తప్పక ముస్తఫా రాజత్వ మామోదించునని మఱికొందఱును ఊహించిరి. మూడవ యూహయే సమంజసముగఁ గాన్పించెను. ఏమన, బలవంతులును మూర్ఖచిత్తులును నగు జనీజరీలు సలీమును సింహాసనభ్రష్టు నొనరించి ముస్తఫాను అందు నిలిపి ఆతని రాజత్వము సుస్థిరమొనరింపఁ జలము వహించియుండిరిగదా. మఱియు నితరసైన్యములు బైరక్తరుపాషా నాయకత్వ మామోదించి మెలంగుటకు సిద్ధముగనుండెను. ఇట్టి సంకటసమయమున నాపాషా జనీజరీపక్ష మవలంబించెనేని, రక్తపాతము లేకండ కార్యము సులువుగాఁ జక్కఁబడును.

మధ్యాహ్నమగుసరికి బైరక్తరుపాషా లఘుసైన్యములు రాజధాని ప్రాకారముల క్రింద గోచరించెను. మఱి రెండుగంటలలో నా మహాసేనావాహిని అంతయు దృగ్గోచరమాయెను. ముం దేమగునో యని పురజనులెల్లరు మిక్కిలి తహతహలాడిరి. జనీజరీ సేనానాయకుఁడగు ఆగా ఒకదూతను జీరి బైరక్తరుపాషాకు సందేశ మంపెను. నగరపరిస్థితుల నెఱుకపఱచి, ముస్తఫా రాజత్వ మామోదింపవలయునని అర్థించి, ప్రధానామాత్యపదవి వహించి సామ్రాజ్యము శాసింపవలయునని పాషాను ఆగా కోరెను. ఆసమయముననే వజీరు మంత్రివర్గములో నొక్కని బైరక్తరుపాషాకడ కంపెను. ఆమహానీయుఁడు జనీజరీల దూతను గాంచినంతనే కుపితుఁడై, గర్హితుఁడగు ముస్తఫాను దొలగించి, సలీమును బునఃప్రతిష్ఠు నొనరింపవలయునని కఠినముగఁ బ్రతిసందేశ మంపెను. వజీరు దూతకు సుస్వాగత

మొసంగి తా నెన్నటికిని సలీము పక్షపాతి నేయని ఆతఁ డెఱింగించెను. ఆమూఁత దల్తబనుపాషాకు ఒక జాబు కొనివచ్చెను. అందు ఖాలీలుని నామాక్షరములు కాన్పించినంతనే, ఆప్రభు వానందకంపిత హృదయుఁడై, తత్తరంబున విప్పి ఇట్లు చదువుకొనెను.

"ప్రియమిత్రమా! నీప్రవర్తన మెంతయు శ్లాఘనీయము. నేను బైరక్తరుపాషా శిబిరమున నుంటినని ఈలేఖవలనఁ దెల్లమగును. సలీముపాదుషా విజయుఁడు గావలయు. దృఢతమవిశ్వాసబద్ధుండవై శక్తివంచన లేకుండ కృషిసల్పుము: శుభము తప్పక ప్రాపించును. ఉదారహృదయా! నేనొనరింపవలసినకార్య మొనరించి కృతకృత్యుఁడఁ గాఁగలను.

భవదీయ-ప్రియమిత్రుఁడు,
ఖలీలుఁడు".

గుణగరిష్ఠుఁడగు ఖలీలుఁడు క్షేమముగనుండెనని తెలిసినంతనే పాషా మిక్కిలి సంతసించెను. అందనుక నా యపూర్వపూరుషున కెట్టి యపాయము వాటిల్లెనో యని ఆతఁ డెంతయుఁ దల్లడిల్లుచుండెను. బైరక్తరుపాషా సందేశముతోడనే ప్రచురింపఁబడెను. దల్త్రబను పాషా వేయిప్రతులు దీయించి, తన యధీనమునసుండు ప్రతి నాయకున కొకటి అందఁజేసెను. ఆ యానాయకు లా సందేశము దమ సైనికులప్రోలఁ జదివి వినిపించిరి. తోడనే అమ్మహాసేనావాహిని రోదసీకుహర మదరునట్లు లేకస్వరమున "సలీముపాదుషాకు జే!" యని ఘోషించెను. వివిధసైనిక నికాయములను శాసించు ప్రధాన నాయకులు దల్తబనుపాషా ఆజ్ఞ కెదురాడక మెలంగుదుమని తదవస రోచితోత్సాహాతిశయమున నమస్కరించిరి.

కాని, తత్ప్రసిద్ధదినాంతమున, రాజ్యభ్రష్టుడైన సలీముపాదుషా వధ్యుఁడాయెనని దారుణముగఁ దెలియవచ్చెను. కుమారుఁడగు

ముస్తఫా ప్రోత్సాహమునఁ గ్రూరాత్ములగు జనిజరీలు మదిరము తలకెక్క, నటు లాచరించిరట! నిజమగునా? సలీము విగతజీవుఁడాయెనని జనీజరీకి ప్రకటించుచుండుటచే నసమానమున కెడము లేకుండెను. తోడనే నగరమున హాహాకారము లుదయించెను. స్వామిభక్తిపరాయణులగు సైనికు లా యమానుషకృత్యము సైప జాలక నితాంతక్రోధప్రకంపితులై, బైరక్తరుపాషా యరుదెంచుటకు దాళఁజాలక, తామే జనీజరీలను దాఁకవలయునని తదవసరావేశమునఁ దత్తరపడిరి. వజీరునాజ్ఞవడసి దల్తబనుపాషా తోడనే రణాభిముఖుఁడాయెను.

జనీజరీలు సముచితసన్నాహము లొనరించికొనియే యుండిరి. వారు దుర్గమునందును నౌకాశ్రయమునందును తదితరస్థలములను నుండు బలిష్ఠశతఘ్నుల నాయత్తమొనరించుటయేగాక మఱికొంత సైన్యముగూడ సమకూర్చుకొని అధికతరబలవంతులై యుండిరి. వారి సంఖ్య ఇపు డేఁబదివేలాయెను.

సూర్యాస్తమనసమయమున యుద్ధము భయంకరముగఁ బ్రారంభ మాయెను. నిరంతరము గలకలలాడు రాజధాని దారుణావిరళ నర మారణమున కాలవాలమాయెను. భయంకరజలధరంబు లన్నియు నొక్కచోఁ బ్రోవైనట్టు లెడతెరిపిలేక గర్జించు శతఘ్నీరవంబులచే నగరము ఘూర్ణల్లఁజొచ్చెను. దల్తబనుపాషా నిజసమరకౌశలమచ్చు పడ శక్తివంచనలేకుండ పాటుపడెను. రాజభక్తియుతులగు సైనికులు భయమెఱుంగక దీక్షమెయి బోరాడిరి. కాని, జనీజరీలు బలసాహసంబులు మఱియు బ్రశంసనీయముగనుండెను. వారియవస్థ కడు నపాయకరముగనుండెను. అపజయము ప్రాప్తించునేని, తమకు మరణమే శరణ్యముగాని, తా మొనరించిన రాక్షసకృత్యమునకు వేఱుపరిహారములేదని వా రెఱింగియుండిరి. ఆకారణమున నాసైని

కులు ప్రాణములపై నాసవీడి హాహారావాహోరి పోరాడిరి. దల్లబను మూడుసాగులు వెనుదిరుగవలసినవాడాయెను. ఇంకను ఆతావున నిలిచియుండుట అతిసాహసము, కేవల మవివేకమని యెంచి ఆమహానీయుఁడావావరంగమునుండి మఱలనుండిన సమయమున బైరక్తరు పాషా సైన్యము లగుదెంచెను.

తోడనే డీలువడిన రాజసైన్యములు నూతనోత్సాహము వహించి పోరాటమునకు దొరకొనెను. విప్లవకారులగు జనీజరీలు అనంతరిపుసేనా పరివృతులై అవిరళశస్త్రాస్త్రములకు గుఱియైరి. బైరక్తరు పాషావృద్ధుడయ్యు భీమబలుండై విజృంభించెను. వీరుఁడగు ఖాలీలుఁడాతని పార్శ్వమునసుండి రిపుజనభయంకరుండై వెలింగెను. దల్లబను పాషా గ్రీకుయువజన మధ్యస్థుఁడై వేఱొక తావున వైరిజనకాంతారమును దహింపఁజేయఁదొడంగెను. — "సలీము మరణమునకు బ్రతిక్రియ యగుగాక!" — "సింహాసనమాక్రమించిన దుష్టాత్ముడు — ముస్తఫా మరణించుగాక!"

"మహాత్మును పాదుషా చిరతరాయు రారోగ్యభాగ్య మనుభవించుగాక!" — అట్లు బైరక్తరు పాషాసైన్యముల జెలరేగు నిరంతరధ్వానములకు నట్టులే దల్లబను పాషా సైన్యమునందుఁ బ్రతిధ్వనులు వెలువడెను.

సమరమూ తీరున సంకులముగ జరుగుచుండెను. నిశీథసమయమున బైరక్తరు పాషా నిజప్రత్యేకసైన్యపరివృతుఁడై తంత్రరంగము నుండి తొలంగి, నిరోధింపఁగడంగు వైరులఁ జెక్కాడిఁ రాజాంతఃపురము జొచ్చి, పితృఘాతుకుఁడగు ముస్తఫానుగాంచెను. ఆదౌర్భాగ్యుఁడు బైరక్తరు పాషాను జూచినంతనే భయవిహ్వలుఁడై, స్వీయ సంరక్షణార్థమూ ధీరవరుని చరణముల నాశ్రయించెను. పాషా క్రోధఘూర్ణమానమానసంబున నిట్లు గర్జించెను. —

"ఓరి తులువా! పితృఘాతుకుఁడా! రాజద్రోహీ! దేశద్రోహీ! నినుబోలుపాపాత్ముఁడు తగిన ఫల మనుభవింపక మనఁజాలఁడు!"

ముస్తఫా యిసువదియాఱేండ్ల యువకుఁడు. రాజ్యమాసించి తన జనకుని మరణమున కొడఁబడెనే గాని, ఆతఁడు పౌరుష మెఱింగిన వీరుఁడు కాఁడు. ఎట్టులైనఁ దన ప్రాణము నిలుపుకొన నెంచి మోఁక రించి దీనాతిదీనస్వరమునఁ బ్రార్థించెను. పాషా యిట్లు గర్జించెను.—

"ఓరీ! నీ నేరము సైరింప రాదు. సైరింతు మేని విప్లవమును, చౌర్యమును, పితృఘాతమును ప్రోత్సహించుట యగు— సైనికులారా! చూచెద రేల!"

తోడనే పదిపండ్రెండు ఖడ్గము లొక్కసారి మెఱసి, ముస్తఫా దేహము ఛేదించెను. తత్క్షణము "మహాత్ముఁడు సుల్తానుకు జే" యను ధ్వనులచే నా యంతిపురంబంతయుఁ బ్రతిధ్వనించెను.

ఈలోన తండోపతండములుగఁ బైకొను వైరిచమూనివహంబుల కోపాటించి జనీజరీలు దారుణసంకల్పధురీణులై, కడు విశాలముగ మందుగుండుగిడ్డంగి చుట్టుం జేరి ఉత్తమశతఘ్నీసాహాయ్యంబున రాజ సేనలను భస్మీభూతము నొనరించుచున్నారని బైరక్తరు పాషాకుఁ దెలుపవచ్చెను. ఆ వీరవరుఁడు తోడనే అటు బోయెను. దయ్యముల వలెఁ బోరాడు జనీజరీల నాస్థలమునుండి మఱల్పవలయునని దల్తబను పాషా కడుంగడు ప్రయత్నించుచుండెను గాని, నిరర్థకమాయెను. జూలియను లూకాసాలు పాషా చెంతనే యుండి నిరుపమాన ధైర్యస్థై ర్యములతోఁ బోరాడుచుండిరి. కాని జనీజరీల బలసంకల్పము లమోఘములుగ నుండెను: తాము సృష్టించిన ముస్తఫా తెగటారెనని తెలియ వచ్చినను జలింపక, ద్విగుణీకృతబలస్థైర్యములతో శత్రుసంహార మొన రింపఁ దొడంగిరి.

జనీజరీ వ్యూహము ఛేదింపవలయునని బైరక్తరు పాషా ప్రయ త్నించెను. మందు గిడ్డంగి ముందట బాలచంద్రాకృతి మువ్వారున

లేర్పడి వారు నిర్వక్రపరాక్రమము బ్రదర్శింపుచుండిరి. సముద్రతరంగములవలెఁ బఱతెంచు బైరక్తరుసైన్యముల నావంతయు సరకు సేయక జనీజరీ లచలాకృతి దాల్చి నిలిచి ప్రచండరిపుజనోచితస్వాగత మొసంగిరి. పాపా మహావీరుఁడయ్యు, మఱల వలసినవాఁ డాయెను. ఈలోన, ఖలీలుఁ డొక సేనాముఖంబున బాఱి వైరులంజుట్టి తత్సేనా పార్శ్వము నాకస్మికముగ భేదింపవలయునని ప్రయత్నించెను. ఆ ప్రయత్నమును వ్యర్థమాయెను.

దత్తబను పాపా బైరక్తరు పాపా చింతకరుదెంచి తామిఁక జయము గాంచుట కల్లయని దైన్యముగఁ బలికెను. బైరక్తరుగూడ నా విషయమెఱింగియే యుండెను. ఐనను, ఆ ధీరోదాత్తచిత్తుఁడు విహ్వాలింపక, ఇట్టులనెను. — "ఆర్యా! మన దురవస్థ విస్పష్టము. ఐన నేమి? — ఒక ఉపాయ మాలోచించితి. నీవు సత్వరమేగి మందుగుండు గిడ్డంగి చెంతనుండు మన సైన్యములను స్థలాంతరమునకు భద్రముగఁ దఱలింపుము. ఆలసింపకుము. — మహామ్మదుతోడు — మదాజ్ఞానుసారము మెలంగుము — పొమ్ము!"

నిజసైన్య సమేతుఁడై దవ్వునకుఁ బోవలయునని ఖాలీలునకుఁ గూడ నాపాపా వర్తమానమంపెను. అనంతర మావీరవరుఁడు తన యిచ్ఛకువచ్చు నైదువందల ఆశ్వికదళమును మాత్రము దన చెంత నుంచుకొని తక్కుంగల రాణువ నవ్వలకంపివైచెను. బైరక్తరు పాపా అభిప్రాయమేమి కావలయును?

తదల్పసేనా ముఖంబున నా మహావీరుఁడు వాయువేగమునఁ బాఱి, నిశాచరసన్నిభులగు జనీజరీలను దాఁకఁ గడంగెను! ఫిరంగి గుండ్లు సంతతధారా పాతముగ గుఱియుచుండెను; సైనికులు క్రమముగా తారున మరణించుచుండిరి; తుపాకి గుండ్లు బైరక్తరు పాపా చుట్టును ఱివ్వు ఱివ్వునఁ బాఱుచుండెను. ఐన నా వీరాగ్రేసరుఁ

డించుకేనియు జలింపక, శరవేగమున బోదొడంగెను. హతశేషులగు సైనికులు గూడ దత్సమాన ధైర్యముతోఁ బోరిరి.

బైరక్తు పాషా అంత సింహనాద మొనరించి, మహానగమును భేదించు పిడుగువలె నొకటి జనీజరీ శ్రేణిం జించి, ఉన్మాదునివలె నింకను బోదొడంగెను. రాజభక్త్యావేశముననో, లేక, తన స్వామి ధైర్యస్థైర్యములు జనకు సహకుటచేతనో — ఆతని వారువము గూడ నిశ్శ్రాంతి తీవ్రగమనము వీడకుండెను. రాజ సైనికులు పెక్కండ్రు మల మల మాఁడి మ్రగ్గుచున్నను, సజీవులు మాత్రము విపరీతావేశమునఁ జేయఁగల శత్రుసంహార మొనరించుచు దమ నాయకుననుగమించిరి. సముత్తుంగ తురంగారూఢుడై, జరామరణ రహిత దివ్యపురుష సన్నిభముగ గంతు మీఱి అనుక్షణ మొక పదిమంది జనీజరీలను గూల్చు నామహావీరుని బలధైర్యసాహసములు కేవల మనన్యసాధారణముగ నుండెను. జనీజరీల రెండవశ్రేణియు విచ్ఛిన్నమాయెను. భయంకరశత్రు జనమధ్యమున స్వైరవిహార మొనరించు నావీరవరుఁడు తేజోమయుఁడై దుర్నిరీక్షుఁడై, అప్రతిహత దండధర సన్నిభుడై దీపించెను. సమున్నత గంభీరాకారము, రక్తానల సన్నిభనయనములు, భయంకర మానవరుధిరార్ద్రవస్త్రములు, గౌశ్చలతటిల్లత సమానకరవాలమును జనీజరీల నధీరుల నొనరించెను. అంత దృతీయశ్రేణి గూడ విచ్ఛిన్నమాయెను. గిడ్డంగి సమీపమాయెను.

గిడ్డంగి సమీపించినంతనే పాషా తన యశ్వమును నిలిపి, పుడమికి లంఘించుచు నాతోపునఁ గాఁవుండు జనీజరీని ఒక్కవ్రేటున ఖండించి, చేఁజిక్కిన ఫిరంగి గుండు గట్టిగబట్టి, వైచియున్న ద్వారమునఁ దన బలిమి కొలది విసరెను. తత్కవాట మయోమయ మయ్యు, భూరిధ్వానమున వివృతమాయెను. అంత నామహావీరుఁడు సింహనాద మొనరించి, అచ్చటి సైనికులెల్లరు నాలించినట్లు 'మహా

మ్మది సుల్తానుకు జే,! యని అఱచి, నిర్భయముగ నాగిడ్డంగి బ్రవే శించెను! ఆహా! ఆమహానీయుని సంకల్పమేమి కావలయు?

పాపా యందుఁ బ్రవేశించి ఒక్కనిముసమాయెను. జనీజరీలు దురంత విస్మయభయాకులచిత్తులై చూచుచునే యుండిరి. అంతలో నెంతటి ఘోరము? పదివేల ఫిరంగు లొక్కసారి మ్రోఁగినట్లు, ప్రళయకాల మాసన్నమైనటు లొక మహానినదము విననాయెను. బహుక్రోశ విస్తీర్ణమగు నా మహానగరము భయంకర భూకంపముననో యన దారుణముగ బ్రకంపించెను. ఆక్షణము పెనుమంట యొండు రయంబున మింటికెగయు, ననంతాకాశము నిరవకాశమాయెను. అన్యసాధనాసాధ్యమగు నాగిడ్డంగితోడనే తుత్తునియలాయెను. ఆహా! ఆ భయానక దృశ్యము వర్ణనాతీతము! యుగాంత ప్రళయావసరభయంకర నిర్ఘాతనిర్ఘోషమున సమున్నతపర్వత ప్రాయముగ మిన్నంటు నా మహాజ్వాలయందు రూపుసెడిన మానవాకృతులు వేనవేలు గోచరించెను ఇరువదివేలు జనీజరీలా తెఱంగున నొక్కముహూర్తమున నశించిరి?

ప్రదేశమంతయు గొన్ని నిమిషములు కడుభయంకరముగఁ బ్రశాంతమాయెను. నిజామేయబలధైర్యస్థైర్యసమంచిత రాజభక్తికి సాక్షీభూతముగ బైరక్తరుపాపా వీరస్వర్గము వడసెను. అతని ఐదు వందలసైనికులుగూడ నిరుపమానసాహసము బ్రదర్శించి మరణించి చిరతరయశోవిరాజితులైరి. బలవంతులగు జనీజరీలను జయించుట కయ్యది తరుణోపాయము. తోడనే, దల్లబనుపాపా యొకవంకను, ఖలీలుఁ డొకవంకను రయంబునఁ దమ సైన్యముఖంబుల బయలుదేఱి మిగిలిన విప్లవకారులను దాఁకఁబోయిరి. కాని, బలధైర్యము లుడిగిన ఆసైనికులు శస్త్రముములువీడి, మోకరించి, క్షమాభిక్ష నర్థించిరి. అట్టికార్యమున పాపా నిమగ్నుఁడై యుండ, రాజదూతయొకఁ డరుదెంచి, సవినయప్రణామ మాచరించి, ఇట్టు లనెను—

"మహనీయా! మహమ్మదుపాదుషావారు నిన్నుఁ దమ సర్వసైన్యాధిపతిగ నియమించిరి. మఱియు, భయాతిరేకమున నాయుధవిసర్జన మొనరించిన విప్లవకారులను క్షమింపవలయునని పాదుషావారు నాముఖంబున నాజ్ఞాపించువారు. పాదుషావారు నిజామాత్యాది ప్రసిద్ధజనసంకీర్ణసభాభవనమున సింహాసన మారోహించువారు. ఈలోన నగరమున శాంతి నెలకొల్పి నీవు తత్పాలన మొనరింపవలయు. మగుడ పాదుషావారి ఆజ్ఞ యగునంతనే, వార దివ్యసముఖమునకు నీవు చేరవచ్చును."

అట్లు పలికి దూత వెడలినంతనే, జూలియను లూకాసులు, రాజసన్మానముగాంచిన పాషాను అభినందించిరి. కాని, పాషా యొకతావున నిలిచి ఆనందించుట కవకాశము లేదు. అశ్వారూఢుఁడై విప్లవకారుల శ్రేణులంటఁ బాఱుచు వారి నాతఁడు గద్దించి రాజభక్తిపరాయణుల నొనరించెను. ఆతని గంభీరోపన్యాసము నాలించి జనీజరీ విప్లవకారులు చకితులైరి. నిరుపమానమగు నాపాషాను వచోరచనప్రావీణ్యము గాంచి గ్రీకుయువకులు కడు విస్మితులైరి. సమరశూరుఁడగు నాతురుష్కప్రభువు తత్సంబంధకృత్యము లన్నిటియందు నఖండవిజ్ఞానము సహజముగఁ గలిగియుండెను.

హతశేషులగు జనీజరీలు చచ్చిన తమవారలకై కడు గుందుచు, తా మొనరించిన దౌష్ట్యము దలంచి పరితపించుచు దమతమ సేనానిలయములకుఁ బోయిరి. రాజభక్తిపరులై పోరాడిన సైనికులతో దల్తబనుపాషా క్రొత్తపటాలముల నేర్పఱచెను. ఆ మహనీయుఁడు విధివిరామ మరయక దీక్షమెయి పాటుపడుటచే నాయాపనులన్నియు రెండుమూఁడు గంటలలోఁ బూర్తియాయెను. నగరమున శాంతి సుప్రతిష్ఠితమాయెను.

దల్తబను పాషాకు అంతట చిత్తశాంతి కలుగ, తన సహచరులగు

జూలియను లూకాసులను గాంచి ఇట్టులనెను .—

"మిత్రులారా! మీరిక మన ఆరామమందిరమునకుఁ బోయి, అత్యంత భయాతురమున వేచియుండు కాంతల కీచటి సమాచార మెఱింగింపుఁడు - కాని, ఖలీలుఁడేమాయెను ?"

తన మిత్రుఁ డేమాయెనో గ్రీకులుకూడ నెఱుంగరైరి. అపూర్వ మనోహరాకారుఁడు, అనహాయశూరుఁడు, స్వార్థరహితుఁడు, త్యాగ శీలుఁడు, అన్యజనాసాధ్యమేధాసంపన్నుఁడు, పురుషకుల ప్రదీపకుఁడు ఖాలీలుఁ డేమాయెను? వారి యుత్సాహ మంతరించెను, హృద యము వికలమాయెను. అట్టిసమయమున, ఖలీలుని సేవకుఁడు సదకుఁడ గోచరించి సవినయముగఁ బ్రణమిల్లి, సగౌరవముగ నిట్టు లనెను -

" ప్రభువర్యులారా! నాస్వామి ఖాలీలు మహాశయుల క్షేమసమా చారము దెలుపువాఁడను. ప్రస్తుతము తన కార్యములందు నిమగ్నుడై యున్నకారణమున దానరుదేఱ జాల నైతినని తెలుపమనెను."

ముకుళించిన పాషాహృదయము తోడనే వికసించెను. జూలి యను లూకాసులు కూడ నానందపరవశులైరి. వారాతావున నిఁక దడయఁజాలక పోయిరి. పాషా క్షేమసమాచార మాతని భార్యకును పుత్రికలకును దెలుపవలయును: తమ రాకకై కడు దత్తరంబున వేచి యుండు దమ మనోహారిణుల కానంద మొనగూర్చి, తాము ను ఆనం దింపవలయును: మఱియు క్షే జనకుఁడగు కదీసాక్రరుఁడు మృత్యుముఖ మునుండి తొలంగి క్షేమముగ నుండెనని జులేఖాకు నివేదింపవలయును.

దల్లబనుపాషా రేయి యంతయు బహుకార్య నిమగ్నుఁడై అప్రమత్తుఁడై యుండెను. సముచితసైనికజనపరివృతుఁడై యాతఁడు నగరవీథులందుఁ దిరుగాడి, వివిధసైనికనిలయములు దర్శించి, సామ్రా జ్యాంతర సకలసైనికనికాయముల సమక్షమునఁ జదువవలసిన ప్రకట నలు తయారుచేసి, పాదుషావారి దూతమగుడ నెపు డరుదెంచునో,

తాను రాజసభాభవనమే ముహూర్తమునఁ బ్రవేశింపనగునో యని ఉవ్విళ్ళులూరుచుండెను.

మఱియొక విషయము గమనింపవలయు. శ్రోత్రపాదుషావారిని దల్తబను పాషా ఎన్నఁడు గాంచి యెఱుంగఁడు. కారణమేమన, పాదుషాపుత్రు లన్యుల కంటఁబడువారు కారు. అమాత్యాది ఉన్నత రాజోద్యోగులు సహితము వారినిఁ జూడఁజాలరు. అంతఃపురకామినీ జనంబుల వలె వారు నొక ప్రత్యేకమందిరమున నడంగి యుండుట నాఁటి తురుష్క సాంప్రదాయము. విద్యగఱపు గురువులు మాత్రము వారి నెఱుంగుదురు. ఆ కారణమునఁ గ్రోత్రసుల్తానును పాషాయున్నన్నఁడు గాంచి యెఱుంగఁడు.

ఉదయ మేడుగంటలైనంతనే రాజదూత అరుదెంచి, ఎనిమిది గంటలకుఁ బాదుషావారిని పాషా సందర్శింపవలయునని తెలిపి వెడలెను. పాషా ఆనందమునకు మేరలేదు. ఆతఁడు తోడనే స్నానాది కృత్యములాచరించి, నిజాధికారలాంఛన వస్త్రధారణ మొనరించి, అంగరక్షకపరివృతుఁడై, అమితోత్సాహపూరితహృదయుఁడై రాజసభకుఁ బ్రయాణ మాయెను. తదనంతర రాజోద్యోగి ఆ మేటి ప్రభువునకు సముచిత స్వాగత మొసంగి, నవరత్నఖచితము సువర్ణకోశస్థము నగు ఖడ్గము నొసంగి, పాషా అంగరక్షకుల నట నిలిపి, వివిధవస్తు సమృద్ధమై వైభవసమన్వితములై యొప్పు మందిరము లనేకము లాతని దాటించి, ఒక మందిర ద్వారమున నిలిపి ఇట్టులనెను—

“ప్రభువతంసమా! ఈ మందిరమున వేచియుండుము. పాదుషా వారిపుడు దర్శన మొసంగుదురేమొ అరసి వచ్చెదను.”

ఆ రాజోద్యోగి చూపిన మందిరమునందు దల్తబనుపాషా ప్రవేశించెను. జులేఖా తైరజా గుల్నేరులును, జూలియను లూకానులును అందే సుఖోపవిష్టులై యుండిరి. వారిని గాంచినంతనే పాషా విస్మయానంద

పరవశులై ఒక్కొక్కరిని గాఢాలింగన మొనరించి ప్రశ్నింపదా మేలెం చిన తెఱంగు నారెఱింగించిరి. సూర్యోదయము కాక మున్నె రాజ భటుఁ డొకఁడు పాషా ఆరామమందిరమునకుఁ బోయి దర్బారునం దా ప్రభువు అమేయమనూతనాధికారధుర్యుఁడగు గావున రావలయునని ఆహ్వానించి ఆ యువతీయువకులను గొనివచ్చెను. వా రామందిరమున వేచియుండిరి.

ఆ సమాధానము ముగియునంతలోఁ దొంటి రాజోద్యోగి మగుడ నరుదెంచి సగౌరవముగ బ్రణామమాచరించి పాదుషావారి సముఖము నకుఁ దయచేయుఁడని వారి నాహ్వానించెను. తోడనే జులేఖా తైరజా గుల్నేరులు తమ సుందరవదనములు తదుచిత వసనాచ్ఛాదితము లొన రించిరి. ఐనను, పాలమీఁగడబోలు కడు సన్నని మేలుముసుంగులం దడంగియు, నాయాననము లపురూప వైభవోపేతములై దివ్యనారీమ ణులను స్మరణకుఁ దెచ్చుచుండెను. ఆ కాంతారత్నముల వస్త్రధారణ ముగూడ గడుంగడు బ్రశంసనీయముగ నుండెను; పాషా కడు ముద మంది గర్వించి యుండఁదగును. నిజమనో కాంతల నా సమయమునఁ గాంచు జూలియను లూకాసుల యానందము నిరవధికము. ఖాలీలుఁ డచట నుండెనేని, జులేఖాను గాంచి ఆతఁడును విస్మయానందపరవశుఁడై యుండును.

అంత వారందఱు నా రాజోద్యోగిని వెంబడించి, అమూల్య వస్తు సంభరిత మందిర శ్రేణు లతిక్రమించి, అందందుఁ బరిభ్రమించు సేవక బృంద మొనరించు ప్రణామము లందుకొని, క్రమముగాఁ గొలువు కూటము జొచ్చిరి.

అనంతమై, అపూర్వాలంకారవిరాజితమై, వైభవసమన్వితమై యొప్పు సభాభవనమున మహమ్మదు పాదుషా సమున్నత చారుతర సింహాసనారూఢుఁడై యుండెను. మంత్రిజనాది ప్రముఖులు తమ తమ

తావుల నాసీనులై యుండిరి. సుల్తాను ధరించిన వస్త్రములును ఉష్ణీషమును కాంచనమయములై, వివిధమణిదీపితములై చారుతరంబులై యుండెను. సార్వభౌము శిరోవేష్టనమున కంటియున్న తురాయియందలి వజ్రము సముజ్జ్వలముగ మెఱయుచు, సహజ తేజోమయ వదనము నధికతర భాసుర మొనరించెను. నాఁటి సాంప్రదాయము ననుసరించి, పాదుషా సుప్రసన్నుఁడై ప్రశంసించువఱకు సభాంతర్గతులు మోమెత్తి చూడరాదు. ఆకారణమున పాషా మొదలగువార లవనతవదనులై, ఏగి, సింహాసనమున కిరువది యడుగులు దవ్వుగ నిలిచి సాష్టాంగ మాచరించిరి. తోడనే, సుల్తా నిట్టులనెను—

"మిత్రులారా! లెండు! మనము కలియవలసిన విధంబిదికాదు!"

ఆహా! ఏమాస్వరము! పౌరుషమయము—మంజులము—అభిమాన పూరితము—చిరపరిచితము! దత్తబను జాలియను లూకాసుల హృదయములును, తైరజాగుల్నేగుల హృదయములును పరవశములాయెను. జులేఖామాత్రి మాతెఱంగునఁ బరవశాత్మ కాలేదా యని పాఠకులు ప్రశ్నింతురుగాక. ఆకన్యాలలామ నిరుపమానంద ప్రకంపితహృదయ యయ్యు, దన మిత్రులవలె విస్మయావేశమున భ్రాన్తపడకుండెను. తక్కుంగలవారు మోమెత్తి తిలకించునంతనే — ఎంత విపరీతము! — స్వప్నముకాదు!—తమ చిరమిత్రుఁడు ఖాలీలుఁడే తురుష్క సామ్రాజ్య సింహాసనమున గోచరించెను!

నిండోలగమున నుండిన మహమ్మదు సుల్తాను రయమ్మున సింహాసనము డిగ్గి, ఇంకను మోకరించియున్న తన మిత్రులను లేవదీయుటకై వారినిడాసి, నిజహృదయాభిమాన మచ్చుపడఁ దనకర మొక్కొక్కరి కందిచ్చెను. తత్కరపీడనమున, దమప్రణయ మవిచ్ఛిన్నము, నవికళమునని జులేఖాఎఱింగి, లోలోన సంతసించెను.

వనితలు పాదుషావారియెడఁ జూపవలసిన మర్యాద ననుసరించి

తమ ముసుఁగులను బోఁద్రోచిరి. నిజమనోహారిణియగు జలీలా యనాచ్ఛాదితవదనమును మహమ్మదుపాదుషా భావగర్భితముగఁ విలోకింప నామానిని విశాలవినీలనయనములు క్రీడామయానందభాసురములాయెను తదనూనవికాసము సహజసుందరాననమున నూత్నద్యోతకమాయెను. పాషానుద్దేశించి సుల్తానిట్టులనెను —

“ప్రభువతంసమా! నాకాతిథ్య మొసంగి, అనంతర మెంతయేని సేవసలిపిన నీకు నేను కృతజ్ఞుఁడను. ఈనగరరంగమునం దాకస్మికముగఁ దోఁచిన భయానకనాటకమున నీవ మున్ముందు రాజభక్తిపరాయణుఁడవై అస్మదీయదురదృష్టభ్రాతృరాజత్వము నిరసించి, ఆహవమున ధైర్యస్థైర్యములు ప్రదర్శించి, కీర్తిసాంద్రుఁడవైతివి. నిన్నీ ప్రసిద్ధజనసమక్షమున మాసర్వసైన్యాధ్యక్షునిగ, యుద్ధమంత్రిగను నియోగించితి.”

అనంతరము గ్రీకులనుద్దేశించి సుల్తా నిట్టులనెను. —

“మిత్రులారా! మదీయ ప్రధానామాత్యుఁ డొసంగిన ఉద్యోగములందు మిమ్ము స్థిరపఱచువాఁడ. మఱియు,” — ఆతని స్వరము మందమాయెను — వదనమున మందహాసము తాండవించెను. — “కాఁగల మీవివాహముల సందర్భమున, సంతోషపూర్వకముగ నేనే విందుసేయువాఁడ.”

తన మిత్రుల కృతజ్ఞతాలాపములు విననొల్లక సుల్తాను రయంబున వెనుదిరిగి, హస్తచాలన మొనరింప, నమాత్యాధి ప్రధానోద్యోగులు చయ్యనలేచి, ప్రణామమాచరించి, అవ్వలకుఁబోయిరి. అంత సుల్తాను ప్రసన్నవదనుఁడై, నిశ్చలమధురస్వరమ్మున నిట్టులనెను. —

“మిత్రులారా! మనము పెక్కుసారులు కడు చనువుగఁ గలసి మెలసి ముచ్చటించియుంటిమి. ఇప్పుడు నట్టులే మెలంగుదము. ఈ సమయమున మఱియొక కథ వినిపింపఁజాలఁగాని కొంత సమాధాన

మొసంగవలయు. ”

అట్లు పలికిన సుల్తాను సింహాసన మధిరోహింపక, తనజులేఖాతోఁ బాటు ఒక సోఫా నలంకరించె. అయ్యుదార సార్వభౌముని యభిమత మెఱింగి పాషా యొక్క ఆసనమున, గుల్నేరు లూకాసులు మరియొక ఆసనమునను, తైరజా జూలియనులు వేఱొక యాసనమునను ఆసీనులైరి. అయ్యది పాషా యారామమందిరాంతర సమావేశములను బోలియుండెను. మహమ్మదు సుల్తాను ఈవిధమునఁ జెప్ప దొడంగెను. —

“ మిత్రులారా ! నాకు విద్య గఱపిన గురువులలో జులేఖా జనకుఁడు హాసేను కదీస్కాయుఁడు గణనీయుఁడు. నా కాతఁడు దేశసాంప్రదాయములు చక్కఁగ నెఱుకపఱచెను. ఆతని యనుభవమపారము, కార్యదీక్ష నిరంతరము ; ప్రవర్తనము కళంకరహితము, ఆదర్శప్రాయము ; వాత్సల్యమనంతము. తండ్రివలె సాకిన ఆమహాశయునియెడ నేను దృఢతమ కృతజ్ఞతా పాశబద్ధుఁడనై యుంటి. నగరమును దారుణముగఁ గలంచిన అవిరళనరమారణములకుఁ బ్రతిఫలముగ నగర రక్షకుఁడగు హాసేను ఘోరవిపత్తునకుఁ బాల్పడినంతనే జులేఖా నా చింత కరుదెంచెను. ఈసుందరీమణిని మున్నెన్నఁడు గాంచి యెఱుంగను. ఈమె పితృవాత్సల్యమును మనోహరాకృతియు నిరుపమానములై నన్ను జకితు నొనరింప, నాశక్తి కొలఁది బ్రయత్నించి, ఆతని రక్షింపవలయునని సంకల్పించితి. తోడనే మదీయజనకుని సందర్శించి, నగరమునఁ గొన్ని దివసములు ప్రచ్ఛన్నముగ సంచరించుట కనుజ్ఞ నొసంగవలయునని మిక్కిలి బ్రతిమాలితి. తుద కామహానీయుఁ డెట్టులో సమ్మతించి, నా కాపదవొరయకుండ నొక ముద్రిక నొసంగెను. పాషా ! ఆయపూర్వాంగుళీయ మనేకసారు లెట్టు లెటు లుపకరించెనో యెఱుంగుదుగదా.

"సార్వభౌమా! నే నాముద్రికం గాంచినది మొదలు తీవ్రాన మానత ప్తుఁడనై తి. కాని, సార్వభౌమ పుత్రుఁ డంతిపురమునుండి వెలువడునని విశ్వసింపఁజాలనై తిని —"

"ఐనను, యథార్థమట్టులే బరిణమించె గదా. పాపా! మఱి యొక విషయము చెప్ప మఱచితి. భవదారామ మందిరనివాసము కడు నక్కఱకువచ్చెను. ఎఱుంగుదు గదా — రహస్యసులతోఁడి ముచ్చట? జలాంతరగామి గుఱించిన నాగాధ యాలించునంతనే రహ్యను రాయబారి సంధికొఱకు మఱియు ద త్తరపడునని ఎఱింగియే యుంటిని, ఆమహ త్తర కార్యమట్లు సులభసాధ్యమాయెను. ఆర్యా! ఇఁక మఱియొక విషయము దలంపవలయు. కడుసంతాపకరమ —"

"రాజేంద్రా! ఆయధమాత్మ, బహుళయువజనసంహారకారిణి యగు నారక్కసి నేనేల విచారింపవలయు."

"నిజమాడితివి. బాహ్యసౌందర్య మెంతగణనీయముగ నుండెనో అంతకంటె వేయిమడుంగు లధికతరపాపకళంకితయగునారాకాసినీకు నవ్వగుట వాంఛనీయమెగదా. అమీనా మన్సూలు సర్వము వెల్ల డించి తమనేర మంగీకరించిరి. సిద్దీ కేవలమొకబానిసీఁడు — తనయేలి కసాని యాజ్ఞానుసార మట్లు సంచరించెను. నేనాకారణమునఁ గరు ణించి, వానికి మరణశిక్ష విధింపక యావజ్జీవకారాగృహవాసశిక్ష విధించితి. అమీనా ఇస్మిల్లాలన్ననో — ఈసరికి బాస్వరను గర్భ స్థలె యుందురు. జులేఖా! రెండు దీర్ఘసంవత్సరములు సుందరయువ జనులఁ గబళించిన రక్కసి పట్టువడిన సువా ర్త నీజనకుఁ డీసమయమున నగరమునఁ జాటుచుండును. పురజను లిఁకఁ దమ పుత్రమిత్ర గాత్రసందోహంబు లాకస్మికముగ దారుణముగ నంతరింపరని యెఱింగి హాయిగ మనఁగలరు."

పాషా మొదలగువారు చిత్రముల వగిది నిరుత్తరులై చేష్టలుడిగి మిన్నకుండ, మహమ్మదుసుల్తాను తనయాసనము వీడి, మందహాస మొనరించి ఇట్లు ననెను.

"మన చిత్తముల విచారసంభరితము లొనరింపక, ప్రకృతి సౌభాగ్యము దలంచి హాయిగ నుందము. పరమాత్ముని కృపాతిశయమున నీసౌఖ్యానుభవము నిరంతరమగుగాక!"